STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 00446

DRAMEN

David Pinski

Permanent preservation of this book was made possible by
Raymond C. & Helen Sandler
in memory of
Moses & Sonia Sandler and Nathan & Lillian Hoffman

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דוד פינסקי
דראמען

פערלאג „פועלי ציון“.
ניו יארק
1919

Copyright by David Pinski, 1919.

PINSKI-MASSEL PRESS
NEW YORK

פיערטער באנד

אינהאלט־פערצייכניס פון דעם פיערטען באנד:

יענקעל דער שמיעד, פיעסע אין פיער אקטען.

גאברי און די פרויען, שפיעל אין דריי אקטען.

מיט זיעגערפאהנען, שפיעל אין איין אקט.

ליעבע׳ס קרומע וועגען, פיעסע אין פיער אקטען.

יענקעל דער שמיעד

פּיעסע אין פיער אקטען.

(נאָוועמבער־דעצעמבער 1906)

פערזאָנען:

יענקעל דער שמיעד.

שמחה דער בעל־עגלה, זיין פאָטער.

מאריאשע, זיין מוטער.

טאמארע.

פרומע, איהר מומע.

ר' אהרן, פרומע'ס מאַן.

רבקה.

רפאל דער וואָכערניק, איהר מאַן.

חיה פעשע, אַ שדכנ'טע און אַ מעקלערקע.

אַ בעל־עגלה.

מיידלעך.

ערסטער אַקט

דער „זאַל" ביי פרומע'ן, שבת פאַר נאַכט בין מנחה למעריב, בעל־הביתיש, אלטמאָדיש און זאט אין יאָהרען. אין ז'ער הינטערסטער וואנד צוויי פענסטער, אויף וועלכע עס שטעהען וואַזאָנעס מיט בלומען און צווישען וועלכע עס געפינט זיך אַ גרויסע פּליושענע סאָפאַ מיט צוויי פאטערשטולען פון ביידע זייטען. ביי דער לינקער וואנד א טשיראטענע קאַנאַפּע מיט אַ טיש פאר איהר, וועלכער איז איבערגעדעקט מיט אַ רויטען טישטוך; פון ביידע זייטען קאַנאַפּע שטולען. אין מיטען פון דער רעכ־טער וואַנד אַ טיר מיט אַ גרויסען ספרים־אַלמער נאָך הינטען און אַ שיינעם פאטערשטול נאָך פאָרנט. די ווענד זיינען בעקלעפּט מיט ברוינע אָבאָיעס, איבער די סאָפאס הייגען בילדער פון פערשיעדענע גרויסע אידען און איבער דעם אלמער הייגט א זייגער. אין מיטען צימער הייגט אַ קאַנדעליאַבער־לאָמפּ. די פּאָדלאָגע איז ריין געוואַשען, בעדעקט מיט אַ פּאָר לויפערס.

פרומע (זיצט ביים לינקען פענסטער אין א פאטערשטול מיט'ן טייטש־חומש אין די הענד, מיט ברילען אויף דער נאָז, און לייענט שטיל פאר זיך, באַלד קומט אַריין חיה פּעשע מיט דער „קאטינקע" אויף איין אַרבעל).

חיה פּעשע. א גוט שבת אייך, פרומעטשקע.

פרומע (מאכט א בעוועגונג, ווי צו דערלייענען אויף גיך ביז סוף שורה).

חיה פּעשע. די טיר איז אָפען, און קיינער איז ביי אייך ניטאָ אין די אַנדערע חדרים. מע קאָן דאָך צוטראָגען די גאַנצע שטוב.

פרומע (העבט אויף איהר אויף די אויגען, דערקענט זי עפּעס נישט צוערסט, כאַפּט זיך אָבער גלייך). א, חיה פּעשע! א גוט שבת,

א גוט יאָהר! איך האָב מיך פערלייענט, האָב איך נישט געהערט, ווי איהר זייט אריינגעקומען. (טוט אוים די ברילען און לעגט זיי אריין אין דעם טייטש־חומש, וועלכען זי מאַכט צו.)

חיה פעשע (זעצט זיך אויף א שטול לעבען פרומען). וואָס מאכט איהר עפּיס, פרומעטשקע? איך האָב אייך טאקי שוים לאנג נישט געזעהן, שוים טאקי עפּיס א שאָק מיט יאָהרען.

פרומע. און אצינד האָט איהר שוים מסתמא עפּיס פאר יענטע דוואָשען? אייך פארדריסט, וואָס איך האָב שוים לאנג קיין צרות נישט געהאַט מיט א דיענסט?

חיה פעשע. זעהט איהר... און אז איך וואָלט געהאַט עפּיס פאר איהר, וואָלט אויך קיין אחריות נישט געוועזען. וואָס איז, זי איז קיין אידישע טאָכטער נישט? זי איז א אידישע טאָכטער און מוז חתונה האָבען, און אייך וואָלט איך שוים געפונען אן אנדער דיענסט.

פרומע. א דאנק אייך פאר דער טובה. זי האָט נאָך צייט, עס ברענט נאָך ביי איהר נישט אזוי. ניש־קשה, זי איז נאָך א יונג מיידעל.

חיה פעשע. און אינגערע ווילען דען נישט חתונה האָ־בען? א מיידעל, ווי זי קומט נאָר אביסעל צום שכל, וויל זי חתונה האָבען.

פרומע. ווי איהר זעהט מיך לעבען, אז איך וועל מיך צוקריעגען מיט אייך דערפאַר. וואָס איז דאָס פאר אן אופן?...

חיה פעשע. הע־הע־הע, געזונד זאָלט איהר מיר זיין! אָבער ווי איז די מעשה, אז איך בין גאָר נישט געקומען צו אייך וועגען יענטע דוואָשען?

פרומע. נישט וועגען יענטע דוואָשען?

חיה פעשע. איך וועל זאָגען, ווי איהר זאָגט: יענטע דוואָשע האָט נאָך צייט. אמאָל איז קיין מיידעל נישט צו יונג גע־וועזען, היינט איז קיין מיידעל נישט צו אַלט. ניש־קשה, זי קאָן

נאָך אָבזיין ביי אייך א פּאָר יאָהר, אויב איהר ווילט זי נאָר האַלטען.

פּרומע. איז אז נישט וועגען יענטע דוואָשען...

חיה פּעשע. טאָר איך גאָר צו אייך נישט קומען אין גוטען מוט? דאַרף דאָס דוקא זיין אַ דיענסט אָדער א שידוך פאַר דער דיענסט?

פּרומע. איך מיין... איך האָב געמיינט... איהר זייט ביי מיר אַ אַנגעלעגטער גאַסט... אָבער געוועהנליך, אַז איהר קומט...

חיה פּעשע. איז קיין אַנדער כלה־מיידעל האָט איהר גאָר נישט אין שטוב?

פּרומע (קוקט זי אָן מיט פערוואונדערונג). טאַמאַרע?! איהר מיינט מיין טאַמאַרען?

חיה פּעשע. וואונדערט איהר זיך, הייסט דאָס, וואָס חיה פּעשע די מעקלערקע, א שדכנ׳טע צווישען דיענסט־מיידלעך, זאָל קומען רעדען א שידוך אייער פּלימעניצע? אַ העזה אַביסעל, וואָס?

פּרומע. אוי, מיט אייך צו רעדען דאַרף מען דאָך עפּיס גאָר...

חיה פּעשע. שעמט אייך נישט, איהר מאָגט עס זאָגען, איך וועל מיך נישט בעליידיגען. וואָרום אין דר׳אמת׳ן וואָלט מיר נישט ארויפגעקומען אויפ׳ן קאָפּ אפילו, צו קומען צו אייך מיט אַ שידוך פאַר אייער פּלימעניצע. וואָס האָב איך דאָ וואָס צו לייקע־נען — מיין סחורה איז נישט פאַר איהר, מיין סחורה איז פון אַ גאַנץ ביליגען סאָרט. איך ווייס גאַנץ גוט, אַז וואָס עס איז גוט פאַר א יענטע דוואָשען, איז נישט גוט פאַר פרומע ר׳ אהרנ׳ס אַ פּלימעניצע, כאָטש אַן אָרימע יתומה.

פּרומע. און יעצט האָט זיך ביי אייך עפּיס געמאַכט פאַר איהר?

חיה פעשע. ביי מיר אליין האט זיך גארנישט געמאכט. מיר אליין וואלט דאס אפילו אין חלום נישט איינגעפאלען.

פרומע. אבער איהר זייט'אך געקומען מיט א שידוך פאר איהר?

חיה פעשע. ווי זאל איך אייך זאגען? דער שידוך איז נישט מיינער, מיר איז ער נישט איינגעפאלען.

פרומע. אוי, קרוינעלעך מיינע, זעה, אז מיך ארט נישט, וועמען ער איז איינגעפאלען.

חיה פעשע. פערשטעהט איהר מיך, דאס טרעפט זיך מיר צום ערסטען מאל אין מיין לעבען. וואס זאל איך אייך זאגען? איך האב דאך שוין א סך זאכען איבערגעהאט אויף מיין לעבען, אז איך זאל נעמען אלץ אויסדערצעהלען, וואס איך האב איבער־געהאט אויף מיין לעבען, וואלט איך געדארפט נאך אמאל אזוי־פיעל לעבען, אז איך זאל גאר האבען צייט דאס איבערצודערצעה־לען. אבער אזא זאך טרעפט זיך מיר צום ערסטען מאל.

פרומע. קרוינעלעך מיינע, הארצעלעך מיינע! מע וועט שוין באלד קומען פון מעריב, און איך קאן נאך גאר פון אייך קיין טאלק נישט דערגעהן.

חיה פעשע. וואס איז דא צו דערגעהן א טאלק? וועט'ן קומען פון מעריב, וועט'ן אנצינדען ליכט און מע וועט ווייטער רעדען. — איז אייער פלימעניצע גאר אין דערהיים נישטא?

פרומע. זי איז אוועק אויף'ן בולוואר. נא, און אהן איהר, הייסט דאס, ווילט איהר מיר נישט זאגען, ווער, וואס, וועמען.

חיה פעשע. ווי הייסט, איך וויל נישט? א ודאי וויל איך, און איך וועל עס אייך טאקע זאגען.

פרומע (אין כעס). ווייסט איהר גאר וואס? טשעפעט זיך גאר פון מיר אב! איהר נודיעט מיר דאך עפיס ארויס די נשמה. ווילט איהר רעדען, טו רעדט, אז נישט, ארט מיך אויך נישט. איך וועל דאך פון אייך קריגען א קאפווערהטאג.

חיה פעשע. אוי, פרומעטשקע, ווער עס ווינשט אייך א קאפּוועהטאָג, זאָל איהם אליין האָבען אויף דאָס גאנצע לעבען. איהר דארפט אָבער אויף מיר נישט אין כעס ווערען. אז איהר זאָלט וויסען די גאנצע מעשה, וואָלט איהר אָסור אין כעס געוואָרען אויף מיר, וואָס איך דרעה אייך כּלומר'סט א קאָפּ. בקיצור, אז איהר זאָגט מיר צו, אז איהר וועט אויף מיר נישט אין כעס ווערען, וועל איך מיט אייך רעדען אָפענע דיבורים.

פרומע. וואָס זאָל איך עפּיס אין כעס ווערען אויף אייך? מיר וועט דער שידוך נישט געפעלען, וועל איך זאָגען ניין, און אוים געשעפט. אבי רעדט.

חיה פעשע. איהר דארפט אָבער וויסען, אז נישט איך האָב דעם שידוך אויסגעטראכט. מי האָט מיך געשיקט, פארשטעהט איהר מיך. איך וויל, איהר זאָלט דאָס וויסען: מי האָט מיך געשיקט. מיר וואָלט קיינמאָל נישט איינגעפאלען...

פרומע. זעהט, ווי איהר האָט מורא צו זאָגען, ווער דער חתן איז. איהר ווילט'אָך איהר נישט רעדען א שידוך מיט אן אנטלאָפענעם אָסטראָזשניק?

חיה פעשע. זאָל גאָט אויסהיטען! וואָס מיינט איהר עפּיס, און איך קען זיך דאָס מיט אנטלאָפענע אָסטראָזשניקעס? מיין סחורה איז אפילו פון ביליגען סאָרט, אָבער נישט קיין אנט־לאָפענע אָסטראָזשניקעס. און איך וויל איהר בכלל גאָרנישט רעדען. מי האָט מיך געשיקט, בין איך געגאנגען.

פרומע. טיק זאָגט־זשע מיר, ווער האָט אייך געשיקט! וואָס דרעהט איהר מיר א קאָפּ, וואָס?

חיה פעשע. ווער זאָל דאָס זיין? אָט די געראָטענע סחורה... דער שמיעד... יענקעל דער שמיעד...

פרומע. ווער? יענקעל דער שמיעד? אָט דער...?

חיה פעשע. יאָ, יאָ, ער, ער אליין. דער פיינער חברה־

מאן. איז געקומען צו לויפען צו מיר א פארסאפעטער, איך זאל שוים געהן צו אייך און רעדען דעם שידוך. איך האב איהם גע־וואלט אנשפייען א פולע צורה. ווי הייסט, זאג איך צו איהם, ביזט משוגע געווארען? מעהר פעהלט דיר שוים גארנישט? רב אהרנ'ס פלימעניצע דוקא, אן אנדערע שטעהט דיר נישט אן? — אזוי האב איך איהם געזאגט, ווי איהר זעהט מיך לעבען. וואס, איך וועל מיך עפים שעמען פאר איהם? — ווי ביזטו געקומען אויף דארויף? האב איך איהם געזאגט. דו ביזט אזא און אזא, דו ווייסט'אך, וואס דו ביזט, האב איך איהם געזאגט, און זי איז אזא כשר קינד, אזא טייער קינד, אזא גאלדענער נפש? !... זאגט ער צו מיר: איהר געהט, וואס ארט אייך. אז אבזאגען, זאלען זיי מיר דארטין אבזאגען, נישט איהר. דאס איז נישט אייער גע־שעפט. זאג איך צו איהם: ווי הייסט, איך וועל געהן? איך זאל געהן און מי זאל מיך ארויסווארפען פון אלע טירען? מי וועט מיך דארטין דאך וויים נישט וואס, און זיי וועלען זיין גע־רעכט. אזוי האב איך איהם געזאגט. גאנץ פשוט. וואס האב איך וואס מורא צו האבען פאר אזא שטיק גארנישט? ענטפערט ער מיר: איהר געהט נאר, איך וועל אייך גוט בעצאהלען פאר אלץ. און אז מי וועט אייך דארטען צופלעטען דעם מוח, בין איך דאך עפים א שמיעד, וועל איך איהם אייך שוים מאכען גאנץ. וויל איך דאך אויסגיסען צו איהם אלע בייזע חלומות, מאכט ער קיין טענות נישט אוןווארפט אויף מיר ארויף מיין „קאטינקע" און שטופט מיך ארוים פון שטוב און ברייגגט מיר אזש ביז אהער. נו, וואס זאגט איהר דערצו? ביז'ן בריקעל האט ער מיך צוגעפיהרט, און איך בין א בעלן צו וועטען, אז ער שטעהט דארטין אצינד אוןווארט.

פרומע. זעהט, האט מען נישט אנגעצונדען אין בית־מדרש קיין ליכט?

חיה פעשע. א ודאי האט מען שוים אנגעצונדען.

פרומע. דאַרף מען שוים אויך אָנצינדען. (הערבט אָן צו זאָגען „גאָט פון אברהם“.)

חיה פעשע. אוי, אז איהר האָט מיך נאָך נישט ארויס־געטריבען, איז דאָך דאָס עפּיס א שטיקעל נס. אוי, איך וואָלט עפּיס איצטער א גאנצען תהלים אָבגעזאָגט! (זאָגט אויך „גאָט פון אברהם“.)

פרומע (געהט אַרויס, ברייננט אַריין אַ שוועבעלע, רייבט זי אָן און צינדט אָן די היינגלאָמפּ). א גוטע וואָך!

חיה פעשע (ענדיגענדיג די תפלה). א גוטע וואָך, א גוט יאָהר, עס זאָל עפּיס זיין א מזל'דיגע וואָך, א פרעהליכע וואָך... איך וויים, אפשר... אבי איהר האָט מיך נישט אַרויסגעטריבען, איז... איך וויים?

פרומע (עוסק'נדיג זיך מיט דער לאָמפּ, וועלכע וויל עפּיס נישט גוט ברענען). איך בין אפילו נישט קיין גוטע, אָבער ארויס־טרייבען האָב איך נאָך קיינעם נישט ארויסגעטריבען.

חיה פעשע. אַז איך זאָג אייך, עס האָט אויף מיר גע־ציטערט די הויט. ווען ער וואָלט מיך נישט געשטופּט אהער מיט ג'וואַלט, אַז אָסור אויב איך וואָלט געגאַנגען.

פרומע. וואָס איז ער משוגע געוואָרען? וואָס האָט זיך איהם מיט אמאָל פאַרוואָלט טאַמאַרע?

חיה פעשע. זאָל איך אַזוי וויסען פון איהם. ער האָט מיר עפּיס געזאָגט? איך האָב דאָס איהם אויך געפרעגט, האָט ער מיר דען געענטפערט? איך האָב איהם אָנגעהויבען אויסצור־רעכענען פארשיעדענע כלות, מיידלעך פון זיינס גלייכען, איך וויים, ישראל דעם קצב'ס מיידעל, אפרים דעם שניידער'ס, מיכל דעם שוסטער'ס, ענטפערט ער מיר, אַז ד י מיידלעך קאָן ער אַליין קריגען, צו זיי דאַרף ער מיך נישט האָבען. טיק קריג זיי דיר, זאָג איך איהם, וואָס האָט דיר אָנגעשפּאַרט דוקא רב אהרנ'ס פלימעניצע? האָט ער מיר דען געענטפערט? ער האָט מיך גע־

שטופט! ער האָט מיך אזוי א נעם געטאָן פאר דער האנד, איז אז ער האָט זי מיר נישט איבערגעבראָכען, איז טאַקי א נס מן השמים.

פרומע. ער איז דאכט זיך א גרויסער פארדיענער?

חיה פעשע. צו איז ער א פארדיענער? הע־הע! ווען ער וואָלט נאָר נישט געווען אזא שאָלטיק, ווער וואָלט דען גע־ווען צו איהם גלייך? יענער איז שטענדיג פארוואָרפען מיט ארבייט. וואָלט ער נאָר אזא מענש געווען, ווי א ווייב וואָלט שוין פאר איהם געגעסען ברויט מיט'ן פולען מויל.

פרומע. און אזא חברה־מאן וויל דאָך מסתמא נדן אויך?

חיה פעשע. פון ווען? פון אייער פלימעניצע? א קאָפּקע נישט. אזוי האָט ער געזאָגט. ווי זי שטעהט און געהט, וויל ער זי נעמען. אפילו קיין חתן־מתנות וויל ער נישט. דערפאר אָבער וועט ער איהר אָנקויפען...

פרומע. זיין טאַטע איז, דאכט זיך... וואַרט, אויב איך האָב קיין טעות נישט...

חיה פעשע. ווער זאָל זיין זיין טאַטע? ער שטאַמט נישט אָב פון אזא גרויסען יחוס. זיין טאַטע איז שמחה דער בעל־עגלה.

פרומע. א שיינער יחוס, נישטאָ וואָס צו זאָגען.

חיה פעשע. הערט, אָט דאָס איז דאָך די מעשה! וואָס דען האָב איך אזוי מורא געהאט צו געהן צו אייך? איהר דאַרפט וויסען, אז איך בין גאָר קיין שרעקעדיגע נישט, אָבער מ'דאַרף דאָך וויסען, וואו דער חמור שטעהט.

פרומע. און וואָס איז ער אזוי פאר א מענש?

חיה פעשע. וואָס זאָל ער זיין פאר א מענש? איהר האָט'אָך מסתמא געהערט? א טרינקער, א... אָבער זעהט נאָר, פרומעטשקע, געזונד און שטארק זאָלט איהר מיר זיין, איהר פרעגט זיך פארנאנדער, אקוראט ווי איהר וואָלט טאַקי... זעהט נאָר, איך בעט אייך, אויב אזוי, טאָ לאָ'מיר טאַקי רעדען קלאָרע

דבורים. וואָס, איהר ווילט טאקי, איך זאָל אייער פּלימעניצע רע־דען דעם שידוך?

פּרומע. וואָס הייסט, איך וויל? וואָס האָב איך דאָ וואָס צו ווילען? זי איז עפּעס מיין טאָכטער? איך גיב איהר עפּעס נדן? זי איז א יתומה און אויף זיך אליין א בעל־הבית'טע, און וואָס זי וועט ווילען, וועט זי טאָן. און אז איך וועל נישט ווילען, איז וואָס? זי איז שוין קיין נפל'ע נישט...

חיה פּעשע. זעהט א טשעקאוועס, האָט זיך מיר גאָר ווען געחלום'ט, אז איך זאָל ביי אייך פאַרדיענען שדכנות?

פּרומע. ביי מיר וועט איהר סיי־ווי־סיי קיין שדכנות נישט פאַרדיענען. ערשטענס אוועק. שדכנות זאָל ער אייך שוין בעצאָהלען.

חיה פּעשע. איך מיין טאקי —

פּרומע. און צווייטענס, וואַרט־זשע אויס, ביז איהר וועט הערען, וואָס זי וועט אייך זאָגען.

חיה פּעשע. ווי הייסט? א נאַר וועט זי זיין, ווען זי וועט זיך נישט אָנכאַפּען מיט ביידע׳ הענד. וואָס מיינט איהר, אזעלכע חתנים וואַלגערן זיך עפּיס אין די גאַסען? שיין איז ער דאָך, אז מ'קאָן זיך אין זיין פּנים נישט איינקוקען, ווי אין דער זון. דאָס האָב איך דאָך אייך נישט וואָס אָבצומאָלען, איהר האָט'ן דאָך מסתמא געזעהן. שיין און געזונד, בלוט און מילך, אז א חיות אויף איהם צו קוקען. זיי ווערען דאָך אלע זיין כפּרה. און א גוטער איז ער — מדינות אויסצופאַהרען. וואָס ער פאַרדיענט, צוטיילט ער דאָך...

פּרומע. היינט וואו נעמט ער אויף צו טרינקען?

חיה פּעשע. צו טרינקען! איהר מיינט, ד'ר'אמת'ן, אז ער איז דאָס דער גרויסער שכור? וואָס איהם פעהלט נאָך צו א גרויסען שכור, זאָל דאָס צוקומען אונזער פּאָליצמייסטער, דעם צורר. אָט גלאַט, א פאַרדיענער איז ער, און קיין ווייב און קיין

קינדער האָט ער אויף זיך נישט, איז גיט ער זיך אמאָל א לעב. אָט, ער וועט חתונה האָבען...

פרומע. וואַרט, איז נישט עמיץ אריין אין שטוב? (זי געהט צו דער טיר.) טאמארע, דו?

שטימע (פון א צווייטען צימער). יאָ.

פרומע. קום אהער אריין אויף א ווײַלע.

די שטימע. גלייך.

פרומע (העבט אָן אומצוגעהן איבער'ן צימער. — שווייגען).

טאמארע (קומט אריין, פעררינכטענדיג מיט די הענד איהרע האָר). גוט וואָך.

פרומע. גוט יאָהר.

חיה פעשע. אָט איז זי טאקי אליין. א גוט וואָך, א גוט יאָהר אייך, טאמארעטשקע!

טאמארע. וואָס עפּיס: „אָט איז זי אליין“?

חיה פעשע. מסתמא האָט'ן גערעדט פון אייך.

טאמארע. גוטס? שלעכטס?

חיה פעשע. שלעכטס. אליץ הייסט, שלעכטס. מען האָט אייך קיין איין גאנץ ביינדעל נישט איבערגעלאָזען. האָט אייך גאָר אין די אויערען נישט געקלונגען?

טאמארע. איך האָב מיך נישט צוגעהערט.

חיה פעשע. אויפ'ן בולוואר זיינען די אויגען אזוי פאר־נומען, אז מ'פארגעסט די אויערען. אָבער ווען איהר וואָלט גע־וואוסט, וואָס מיר האָבען דאָ גערעדט, וואָלט איהר זיך שוים צוגעהערט.

טאמארע. אפשר יאָ און אפשר נישט.

פרומע. זי איז דיר געקומען רעדען א שידוך — און ווייסט, מיט וועמען?

חיה פעשע. געזונד זאָלט איהר מיר זיין, פרומעטשקע, איהר קאָנט קיין שדכנ'טע ניט זיין. דאָס לאָזט שוים מיך. מיר וועלען רעדען, וועלען מיר זיך דעררעדען. וואָס גלאַט נעמען און

ארײַנפּאַלען ווי אַ יאָוען אין סוכה? אַז מען זאָגט אַ מיידעל: איך קום דיר רעדען אַ שידוך, קאָן זי גאָר כאַפּען און אנטלויפען. וואָרום שייכות צו זאָגען, וועלכע מיידעל וויל דאָס חתונה האָבען? זיי שעמען זיך גאָר צו הערען וועגען אַזעלכע זאַכען.

טאַמאַרע. נו, אַז איך בין נישט אנטלאָפען, מאָגט איהר דאָך מאַכע אביסעל בקיצור.

חיה פּעשע. בקיצור! שייך, בקיצור? מיר שטעהען דאָך נישט אויפ'ן פּראָסט. אָט, לאָ'מיר עס מאַכען, ווי צווישען אונז אידענעס פיהרט זיך — טאַקע מיט נייען מאָס רעד.

טאַמאַרע. ווען איך וואָלט געוואוסט, וואָלט איך שוין בעסער געבליבען לייננער אויפ'ן בולוואַר.

פרומע. לייננער נאָך? וועניג זיך אָנגעשפּאַצירט? דער פעטער קומט גלייך פון מעריב און מע דאַרף אויפשטעלען דעם סאַמאָוואַר. יענטע דוואָשע פאַרגעסט'אָך אויך, אַז זי דאַרף קומען אהיים.

טאַמאַרע. וועל איך געהן אויפשטעלען דעם סאַמאָוואַר.

חיה פּעשע. ניין, איהר הערט מיך שוין אויס. דער סאַ־מאָוואַר וועט נישט אנטלויפען, און דאָרטין קאָן זיין שטעהט אַ מענש און וואַרט. וואָרום איהר דאַרפט וויסען, אַז מי האָט מיך געשיקט אהער, מיט געוואַלט גענומען און ארויסגעשטופּט מיך אהער — אַזוי האָט עס יענעם אָנגעשפּאַרט צו האָבען אייך פאַר אַ כלה.

פרומע. בקיצור, דאָס איז יענקעל דער שמיעד...

טאַמאַרע. ווער?!

פרומע. יענקעל דער שמיעד, און זאָל זיין אַ מעשה מיט אַ סוף. קענסט'אָך איהם, האָסט'אָך מסתמא וועגען איהם געהערט, איז געפעלט ער דיר, זאָג יאָ, און זאָל זיין מיט מזל; געפעלט ער דיר נישט, טאָ זאָג ניין, און געה און שטעל אויף דעם סאַמאָוואַר.

חיה פּעשע. אָבער פרומעטשקע, טייערינקע, האַרצינקע, איהר קאָנט'אָך מיר אַזוי קאַליע מאַכען דעם גאַנצען שידוך.

פרומע. איך האָב פיינט, אז מי באַלאקעט גלאַט אזוי. וואָס איז דאָ פאראן צו רעדען מיט קונצען? זי איז קיין קינד נישט, זי ווייס גאנץ גוט, אז חיים סימען'ס זוהן וועט זיך צו איהר נישט שדכנען, און פּאַליאקאָווס אויך נישט, און רויטשילד אודאי נישט, איז נישטאָ וואָס צו רעדען. א יתומה אָהן גדן האָט זיך נישט וואָס איבערצונעמען. און אז מיך ארט נישט דער יחוס...

טאמארע (וועלבע איז געשטאַנען די גאנצע צייט ווי פערגליווערט, רעדט קוים אַרויס). יאָ, דער עיקר זייט איהר, דאָס ווייס איך.

פרומע. וואָס הייסט, דער עיקר בין איך? וואָס ווייסטו? וואָס? — דו זאָג נאָר מיר, וואָס וועט זיין דער סוף פון דיין זיצען ביי מיר? וואָס וועט זיין דער תכלית? וואָס וועסטו אויסזיצען? איך האָב עפּיס פון וואנען דיך אויסצוהאַלטען?

טאמארע. אז איך האָב צו אייך קיין טענות נישט.

פרומע. א דאנק דיר דערפאר! האָסט נאָך געדאַרפט צו מיר טענות האָבען! איך פרעג דיך מעהר נישט, ווי לאנג וועסטו נאָך זיצען אזוי ביי מיר אויפ'ן קארק? איז אז עס קומט איינער און וויל דיך נעמען ווי דו שטעהסט און געהסט, איז נישטאָ וואָס איבערצוטראכטען.

חיה פעשע. ווי איהר שטעהט און געהט וויל ער אייך נעמען, ווי איהר זעהט מיך לעבען. און מתנות האָט ער צוגעזאָגט און וואָס ווילט איהר נישט. עס האָט איהם אזוי אָנגעכאפּט, אז ער האָט מיך מיט גוואלט געשלעפּט אהער. אקוראט ווי איהר וואָלט איהם עפּיס אונטערגעגעבען ליוביזניק. ביז'ן בריקעל האָט ער מיך דאָך צוגעפיהרט, און איז געבליבען שטעהן און היטען, צו וועל איך אריין צו אייך. ער שטעהט דאָרטין נאָך א ודאי און ווארט, ביז איך וועל ארויסקומען צוריק.

טאמארע (געהט צו מאַשינעל צום לינקען פענסטער און קוקט ארויס אין גאס).

חיה פעשע. וואָס, מע זעהט איהם דאָרטין? ס'איז

פינסטער, אז נישט, וואָלט איהר איהם שוים מסתמא דאָרטין געזעהן.

ט א מ א ר ע (קערט זיך אָב פון פענסטער). געהט, זאָגט איהם, אז...

ח י ה פ ע ש ע. אז—אז—אז?...

ט א מ א ר ע (שטיל). אז — — גוט.

ח י ה פ ע ש ע (איבערראשט, גיט א פּאַטש מיט די הענד). גאָטוניו, טאטעלעך, זעהט נאָר, אוי, איך גלויב דאָך גאָר מיינע אויערען נישט!

פ ר ו מ ע. איך מיין, דו דאַרפסט דיר גוט איבערלעגען. נויטען נויט איך דיך דאָך נישט. דו ווייסט'אָך א ודאי, וואָס פאַר א מענש ער איז?

ט א מ א ר ע. וואָס מאַכט עס אויס, מומע. וואָס האָט אַן אָרימע יתומה וואָס איבערצולעגען?

פ ר ו מ ע. זעה, טו נאָר א קוק, וואָס בין איך אויסען געוועזען מיט די ווערטער?

ט א מ א ר ע. איך האָב צו אייך גאָרנישט, מומע.

פ ר ו מ ע. און אז דו האָסט יאָ צו מיר עפּעס, מיינסטו, אַרט מיך א סך?

ט א מ א ר ע. איז א ודאי נישטאָ וואָס צו רעדען.

פ ר ו מ ע. די גרויסע רעות, וואָס דו האָסט געהאַט פון מיר! וועניג דיך נאָך אויסגעהאַלטען!

ט א מ א ר ע. ווער האָט אייך ווען עס איז וואָס געזאָגט?

ח י ה פ ע ש ע. אוי, קרוינעלעך מיינע, זעהט נאָר, איך בין דאָך עפּיס געבליבען זיצען ווי א ליימענער גולם! וואָס זיץ איך, וואָס? איך דאַרף דאָך לויפען צו איהם. איז זאָל איך איהם טאקע זאָגען?

ט א מ א ר ע. איהר'ט'אָך געהערט וואָס.

ח י ה פ ע ש ע. אוי, ער וועט'אָך מיר אָנטאָן א גאָלדענע

קרוין! איז הייסט עס קאָן ער קומען נאָך היינט, זאָגען מיר, צו אַ קנין?

פרומע. וואָס איז די איילענים? איילען זיך איז נישטאָ וואָס.

חיה פעשע. וואָס איז דאָ פאראן וואָס אָפּצולעגען? אז אויב יאָ, פאר וואָס טאקי נישט גלייך א קנין? אוי, רבונו של עולם, אוי, וואָס אלץ קאָן זיך מאכען! אוי, איך וועל דאָך לויפען צו איהם, ווי שדים וואָלטען מיך געטריבען, אוי... א גוטע וואָך אייך דערווייל! (איילט אוועק.)

פרומע. וואָס איז דאָ טאקע געוועזען פאר אן איילענים?

טאמארע. איך געה אויפשטעלען דעם סאמאָוואר.

פרומע. וואָס ביזטו מיר אזוי אָנגעבלאָזען? אקוראט אין ד'ר'אמת'ן, ווי איך וואָלט דיך עפּיס געצוואונגען.

טאמארע (געהט צו דער טיר).

רב אהרן (קומט אריין). גוט וואָך. וואָס איז עפּיס פינסטער אין סטאָלאָווע? און ווער איז דאָס ארויסגעלאָפען פון שטוב ווי א משוגענע?

פרומע. חיה פעשע די מעקלערקע. (צו טאמארען.) געה ברייננ אריין צו מאכען הבדלה.

טאמארע (געהט ארויס).

פרומע (דעקט אויף א ברעג טיש). קאָנסט שוין אָפּגעבען טאמארען א מזל טוב. חיה פעשע איז דאָ געוועזען א שידוך רעדען איהר — דער חתן האָט זי אליין געשיקט, און אונזערע איז מוסכם געוואָרען.

רב אהרן. נו, זאָל זיין מיט מזל. ווער איז דער חתן?

פרומע. דער חתן איז אפילו נישט אזא אנטיקעל, נאָר מילא, אבי זי וויל איהם.

טאמארע (קומט אריין מיט אַ פלעשעל רויטען וויין, א בעכער, א הדס'ל און דעם הבדלה־ליכט).

רב אהרן. ווער איז ער?

פרומע. אט מאך אב א־פריער הבדלה.

רב אהרן. וואס האסטו מורא אנצורופען מיר דעם חתן?

טאמארע. יענקעל דער שמיעד.

רב אהרן. ווער? ווער, האסטו געזאגט? יענקעל?!

טאמארע. איז וואס האט איהר אייך אזוי דערשראקען, פעטער? אייך שטעהט אפשר דער יחוס נישט אן?

רב אהרן. אט מיט דעם?... מיט איהם?... ער איז דאך... מסתמא לצנות! (קוקט אויף פרומען.)

פרומע (בייז). נישט קיין לצנות! נישט קיין לצנות! מאך הבדלה, מאך! ווי לאנג וועל איך נאך ווארטען?

רב אהרן (גיעסט אן וויין אין בעכער). איך וועל אייך נישט גלויבען, אז איהר וועט מיר אפילו איך וויים נישט וואס.

טאמארע. איהר וועט שוים גלויבען, פעטער, אז ער וועט באלד קומען אהער. וואס איז, ער געפעלט אייך אפשר נישט? מיר געפעלט ער זעהר שטארק, און דער מומען אויך.

רב אהרן. ער איז דאך... נו, אה... איהר האט דאך געמאגט א־פריער פרעגען ביי מיר אויך. וואס איז דאס געוועזען פאר אן איילענים?

פרומע. מאך שוים הבדלה, מאך, דו וועסט שוים דער־רעדען שפעטער. האב איך ביי איהר נישט געפרעגט, וואס איז די איילענים?

רב אהרן. אה, נו... ווי טוט מען עפּים אב אזא זאך? ער איז דאך... ווערה, אה... הנה אל ישועתי... (מאכט הבדלה, אונ־טערברעכענדיג זיך אפט מיט אונצופריעדענהייטס־ און פערוואונדערונגס־אויסרופען. נאך דער הבדלה ווינשען זיי זיך אלע צו א „גוט־וואך“.)

רב אהרן. אה... ד'מיין... האסט געהערט א חתן? יענקעל דער שמיעד!

טאמארע (נעמט צו די הבדלה־זאכען און געהט ארוים).

רב אהרן. טאקע, וואס איז די מעשה — איז דאס טאקע אמת?

פרומע. ווער זאָגט דיר ליגען, ווער?

רב אהרן. איז וואָס איז דאָס פאַר אַן אופן?

פרומע. וואָס זאָל דאָס זיין פאַר אַן אופן? עס האָט איהר אָנגעשפּאַרט און פאַרטיג.

רב אהרן. ווי הייסט, עס האָט איהר אָנגעשפּאַרט? ווי מאָגען מיר גאָר דערלאָזען אזא זאך?

פרומע. וואָס דערלאָזען, וואָס? זי פרעגט עפּיס ביי דיר עצות? זי איז א יתומה און מאָג טאָן מיט זיך וואָס זי וויל.

רב אהרן. ווי הייסט? און אז זי וועט וועלען נעמען א שטריק און אויפהייגגען זיך, מאָגען מיר עס אויך דערלאָזען? האָסט געהערט א חתן פאַר איהר? יענקעל דער שמיעד! אזא מנוול, אזא שטיק גאָר נישט... א—א — איך בעט דיך איבער פאַר די רעד — אזא מיידעלניק, אזא שיכור...

פרומע. זי ווייס עס דען נישט? וואָס האָסטו זיך צו־שריען, וואָס, משוגענער? האָסט פאַר איהר עפּיס אַן אנדער חתן? קאָנסט איהר געבען נדן? און ער וויל זי נעמען, ווי זי שטעהט און געהט!

רב אהרן. דאַרפען מיר זי דערפאַר, הייסט עס, אוועק־געבען א איך וייס נישט וועמען, אַן אויסוואורף, א...

פרומע. טו נאָר אויף איהם א קוק: מיר געבען זי שוין אוועק! ווי הייסט, מיר געבען זי אוועק? זי האָט זיך דאָך אליין אָנגעכאַפּט אָן איהם! דו ווייסט'אָך שוין נישט, וואָס דו רעדסט.

רב אהרן. ווי הייסט, זי האָט זיך אָנגעכאַפּט? ווי האָט זי זיך גאָר געקאָנט אָנכאַפּען?

פרומע. „ווי האָט זי זיך גאָר געקאָנט אָנכאַפּען?" „ווי האָט זי זיך גאָר געקאָנט אָנכאַפּען?" וואָס איז זי עפּיס? א קליין מיידעלע? א פּיטשינקע איז זי, וואָס? זי איז שוים, אָהן עין הרע, א מויד אין די יאָהרען און פאַרשטעהט, אז איינער איז בעסער ווי קיינער. וואָס וועט זי אויסזיצען, וואָס? אויף וואָס וועט זי וואַרטען, אויף וואָס? און ווידער גערעדט, וואָס מאַכסטו דאָ

פאר א רעש? א פארדיענער איז ער? געלט האָט ער? אי, וואָס ער איז דאָרטין נישט אזא גרויסער צדיק, וועט זי דאָך זיין זיין ווייב, טאָ זאָל זי איהם איבערמאכען. און זי איז א סחורה, ניש־קשה. זי וועט איהם ארומוויקלען ארום פינגער אָט ווי ער איז דאָרטין איך ווייס וואָס.

רב אהרן. דעם שיכור, דעם מיידעלניק, דעם...

פרומע. אז ער וויל חתונה האָבען, איז אָ סימן, אז ער וויל אויפהערען צו זיין דאָס, וואָס ער איז געוועזען.

רב אהרן. איז ביי דיר, הייסט עס, איז עס א גלייכער שידוך? איז ביי דיר, הייסט עס...

פרומע. וואָס ביי מיר, וואָס? אוי—אוי—אוי! וואָס רעד איך דאָ מיט דיר, וואָס?

רב אהרן. מילא, זי איז דאָך דיין פלימעניצע, איך מיין, דיין ברודער'ס טאָכטער. נאָר זאָגען זאָג איך דיר, אז ווען זי וואָלט נישט געהאט דיך פאר א מומען...

פרומע. וואָס בין איך שוים דאָ, וואָס? וואָס האָסט זעך צוגעטשעפעט צו מיר? יענע האָט זיך אָנגעבאפט, בין איך דאָ שולדיג! איך צווינג זי עפּים? האָט זי געזאָלט נעמען דעם אויסגעווייקטען ישיבה בחור, ווען זי איז געוועזען ביי איהר טאטען.

רב אהרן. הערסט, איז וואָס האָסטו אויסגעפיהרט? דאָס זאָג איך דאָך, אז ווען זי וואָלט דיך נישט געהאט פאר א מו־מען און וואָלט נישט געדארפט אָנקומען צו דיין לאסקע, וואָלט זי... אז איך רעד שוים נישט וועגען יחוס, מיך ארט שוים נישט, וואָס ער איז א שמיעד, מיך ארט שוים נישט זיין טאטע דער בעל עגלה — איך וועל שוים זאָגען, ווי דו זאָגסט: א יתומה, אָהן נדן, אן אָרים מיידעל, מילא! אָבער גלאט, ווי קומט אזא עהרליך און כשר קינד צו אזא מין אויסוואורף? ווי קאָן זי איהם גאָר וועלען? אז... אז... אז ער איז גאָר קיין איד נישט! ווילסטו מיך איינ־שמועסען, אז זי האָט זיך אָנגעבאפט אָן איהם מיט'ן גוטען ווילען? אז... נא!

טאמארע (קומט אריין. זי האט פערוויינטע אויגען).

פרומע. ווי שטעהט'ס מיט'ן טיי?

טאמארע. יענטע דוואשע איז געקומען.

פרומע. וואס האט שוין דארטין ביי דיר גערעגענט פון די אויגען, וואס?

רב אהרן. האסט געהערט א שידוך? יענקעל דער שמיעד! אבער גארנישט, האסט נישט וואס צו וויינען. ער'ט קומען, וועט ער אוועקגעהן. איך וואלט וועלען גלאט וויסען, ווי קומט ער גאר אויף דעם געדאנק, צו שדכענען זיך צו דיר? אזא העזה פון אזא שטיק מנוול!

טאמארע. פעטער, זידעלט איהם נישט, ווארום ער וועט ווערען מיין חתן.

רב אהרן. וואס איז דאס פאר א ווערטער? דו ווייסט, וואס דו רעדסט? ווי הייסט, ער וועט ווערען דיין חתן? ער וועט עס ווערען מיט געוואלט?

טאמארע. מיט געוואלט נישט, אבער...

פרומע. איז וואס האסטו דארטין געוויינט, וואס?

רב אהרן (נעמענדיג דעם סידור פון אלמער צו זאגען „ויתן לך"). זעהסט, מיין טאכטער, איך זאג עס דער מומען אין די אויגען, זי איז טאקי א שלעכטע, אבער...

פרומע. איך געפעל דיר נישט, איז טאמער וועסטו זיך מיט מיר צו'גט'ן? א שלעכטע בין איך! די גרויסע שלעכטס, וואס איך האב איהר דא אנגעטאן! איך האב איהר עסען נישט געגעבען! אליין האב איך געגעסען און געטרונקען פון פויגעל־מילך, און זי האט נעביך ביי מיר געהונגערט!

רב אהרן (צו טאמארען). אבער, פארשטעהסט, דאס וויל איך דיר טאקי זאגען — אזוי שלעכט, אז דו זאלסט דארפען אנטלויפען פון אונז צו יענקעל דעם שמיעד, איז נאך דיר ביי אונז נישט.

טאמארע. איך וויל נישט אנטלויפען און איך האב נישט געזאגט, אז מיר איז ביי אייך שלעכט.

רב אהרן. ניין, איך מיין אין ד'ר'אמת'ן. פארשטעהסט, איז גארנישט. איז נישטא וואס צו אנטלויפען, איז נישטא וואס ארויסצוכאפען זיך ווי פון א פייער. דו ביזט נאך נישט אזוי אלט, דו קאנסט נאך ביי אונז זיצען, ביז עס וועט קומען דיין אמת'ער בעשערטער, עפים א לייטישער מענש.

טאמארע. אז מיך ארט נישט יענקעל.

פרומע. נו, איז האסטו וואס צו רעדען מיט איהר?

רב אהרן. ווי הייסט, דיך ארט נישט יענקעל? דו ווייסט, וואס דו זאגסט? דו ווייסט דען, וואס פאר א מענש ער איז? ער איז... הם! מע טאר דאך איהם אין א אידישע שטוב נישט ארייַנלאזען! ווייסטו דאס כאטש?

טאמארע. איך וויים.

רב אהרן. איז נו?

טאמארע. איך וויים אלץ וועגען יענקלען, איך וויים נאך אפשר מעהר ווי איהר, און דאך...

פרומע (איראניש). ער איז דאך אזא שיינער.

טאמארע. וואס מיינט איהר, מומע, דאס איז שוין גראד קיין חסרון נישט.

פרומע (צו רב אהרנ'ען). זעהסטו, הא? וואס ווילסטו נאך מעהר?

רב אהרן. זיין שיינקייט קוילעט דאך איהם אוועק. דערפאר איז ער דאך אזוי אויסגעלאסען... איך זאג דיר, איך בין שוין מוחל אלץ, וואס ער איז געוועזען, איך האב אבער מורא, אז ער וועט נישט בעסער ווערען, אז ער וועט בלייבען דערזעלבער שאלטיק נאך דער חתונה ווי פאר דער חתונה, אז... אז ער איז דאך עפים גאר קיין מענש נישט.

טאמארע (זופצט אויף). פאר דאס האב איך דאס אויך מורא. איך האב זיכער נישט געוויינט איבער דאס, וואס ער איז

געוועזען ביז אהער; איך האב אויך נישט געוויינט, וואס ער איז א שמיעד, וואס ער שטאמט נישט פון גרויסען יחוס. ער איז מיר טויזענד מאל ליעבער, ווי דער אויסגעווייקטער ישיבה בחור...

פרומע (צו רב אהרנ'ען). נו, הא?

טאמארע. וואס זאל איך דא לייקענען? איך וויים, אז ער האט א סך גוטע מעלות אין זיך, אז אלע, וועד עס פערקערט נאר מיט איהם, האבען איהם ליעב. אבער איך וואלט נישט געוואלט דערלעבען צו זעהן איהם קומען א שיכור'ער א היים, און איך וואלט נישט געוואלט זעהן נאך א סך זאכען.

רב אהרן. איז וואס דארפסטו קריכען מיט א געזונטען קאפ אין א קראנקען בעט?

טאמארע (מיט א זיפץ). מילא, וועל איך ריזיקירען. יעדער שידוך איז דאך אן איינשטעלענים. (מיט נצחון.) אבער ווי געפעלט אייך, וואס פון אלע מיידלעך האט ער מיך אויסגעקליבען?

רב אהרן. א נאר איז ער, וואס? ער וויים שוין, וואס א מיידעל איז. און אזא מיידעל ווי דו...

פרומע. זעה נאר, זעה נאר... קוק נאר אן דעם אלטען אידען! סליונקעס רינען איהם שוים באלד פון מויל.

טאמארע. איז וואס ארט אייך, פעטער, עס וועט שוין זיין גוט, איך וועל שוים... איך וועל שוים מאכען פון איהם א מענש! איהר וועט זעהן, פעטער...

פרומע. שא, עפענט נישט עמיצער די טיר? (מען הערט חיה פעשעס שטימע און נאך אנדערע שטימען.)

פרומע. דאס קומען זיי שוים.

טאמארע (ווערט שטארק אויפגערעגט, סטארעט זיך אבער אנ־צונעמען א רוהיג געזיכט).

רב אהרן. זעה, און איך האב נאך מיינע „זמרות" נישט געזאגט. (עס קומט אריין חיה פעשע, נאך איהר יענקעל, און נאך איהם שמחה מיט מאריאשען. מען בעגריסט זיך. גוט וואך! גוט יאהר!)

חיה פעשע. אַט איז דאָ אי דער חתן, אי די מחותנים. מיר האָבען דאָס געמאכט אויף גיך.

פרומע. זעצט זיך, נעמט פּלאַץ.

יענקעל (זעצט זיך אויף דעם פאָטערשטול פאָרענט ביי דער רעכטער וואַנד, בעטראַכט דאָס צימער און וואַרפט פארבייגעהענדיג בליקען אויף מאַמאַרען).

מאַריאשע (זעצט זיך מיט א זופּען אויף א שטול ביי דער לינקער וואַנד און שפּאַרט אונטער דעם קאָפּ מיט דער רעכטער האַנד).

שמחה (זעצט זיך נישט ווייט פון מאַריאשען, מעלה־גרה'נדיג מיט זיין צאָנלאָזען מויל און אַרויסגעבענדיג פון זיך פערלעגענהייטס־טענער). הם, הם, כע.

חיה פעשע (זעצענדיג זיך אויף א פאָטערשטול אין הינטערגרונד). זעהט איהר איהם, האַ? אַט קאָן ער גאָר קיין צוויי נישט צעהלען, האָט זיך אוועקגעזעצט ווי א סטאַטיק.

מאַריאשע (מיט א זופּץ). יאָ, א סטאַטיק! אויף שונאי ציון געזאָגט געוואָרען.

יענקעל (לאַכט פערלעגען). א גוטע רעקאָמענדאַציע.

רב אהרן (קומט צו צו שמחה'ן). אַזוי, רב שמחה, ווילט איהר דאָס ווערען מיט מיר א מחותן?

שמחה (מעלה־גרה'נדיג). הם, הם, כע! ד'וויל! וואָס שייך? ער וויל, ער טוט.

מאַריאשע. אז ער איז אריינגעפאַלען ווי א פאַר'סמ'טער — ווי א פאַר'סמ'טער איז ער דאָך אריינגעפאַלען — מיר זאָלען געהן מיט איהם אהער, האָב איך דאָך געמיינט, אז ער רעדט אויס'ן וועג, שונאי ישראל. ווען חיה פעשע וואָלט מיט איהם נישט געוועזען און וואָלט אונז נישט דערצעהלט, וואָלט איך אויסגעבייטעלט צו איהם אלע חלומות און וואָלט מיך פון אָרט נישט גערירט. איך וואָלט עס אָנגענומען פאַר איינעם פון זיינע גלייכווערטלעך און אויסנאַרעניסען. און איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, מיר גלויבט זיך דאָס נאָך אַצינד אויך נישט.

פרומע. יאָ, אז מי איז אָרים, זיינען אלע פון גלייכען יחוס.

מאריאשע. אז מיך וואונדערט גאָר, וואָס ט׳צעך געפונען איינע, וואָס זאָל איהם וועלען.

טאמארע (לאכט נערוועז אויף).

חיה פעשע. שאָ, שאָ, מאכט מיר דעם שידוך נישט קאליע.

שמחה. שאָ! שאָ! צעך צורעדט! בהמה, פערד!

חיה פעשע (צו יענקלען). נו, וואָס האָסט צעך אוועקגעזעצט און שווייגסט ווי א חתן־בחור.

יענקעל. דאָס בין איך דאָך טאקי.

מאריאשע. מיט א מאָל איז ער געוואָרען א שעמעוודיגער.

חיה פעשע. איהר ווייסט, לאָמיר גאָר לאָזען חתן־כלה אליין, זיי זאָלען זיך דורכרעדען.

פרומע. קומט טאקע אלע אין סטאָלאָווע. זאָלען זיי זיך דאָ דורכרעדען.

רב אהרן. וואָס איז זיי דאָ צו לאָזען אליין? זיי קאָנען זיך זיצען דאָ, און מיר וועלען זיך זיצען דאָ. אָדער מיר קאָנען אלע געהן אין סטאָלאָווע. זיי וועלען זיך רעדען זייערס, און מיר וועלען זיך רעדען אונזערס. איך דארף נאָך זאָגען „ויתן לך“.

חיה פעשע. זעהט נאָר, זאָל איך אזוי געזונד זיין, ווי רב אהרן האָט מורא זיי צו לאָזען אליין.

רב אהרן. איך האָב מורא! ווי הייסט, איך האָב מורא!

מאריאשע. ער איז באלד גערעכט, אויף מיינע נאמנות!

פרומע. לאָ׳מיר, נישט־קשה. מאכט איהם נישט פאר אזא איך וויים נישט וואָס. וואָס געוועזען, איז געוועזען. אצינד וועט ער ווערען א חתן, חתונה האָבען און וועט בעסער ווערען.

מאריאשע. בעסער ווערען! ער וועט בעסער ווערען! געפונען, ווער עס זאָל בעסער ווערען!

חיה פעשע. קומט, קומט. (צו מאריאשען.) הערט איהר, איהר האָט געמאָגט גאַר בלייבען אין דער היים.

שמחה (צו מאריאשען). דו שווייג! שווייג! בהמה! פערד! געה אהיים!

רב אהרן (קרעכצט). אָך — אָך... נא, מילא... ויתן לך אלהים מטל השמים ומשמני הארץ... (געהט ארויס.)

מאריאשע (קרעכצענדיג). שווייג, שווייג... דאָס אַלץ. (געהט ארויס.)

שמחה. בהמה... בהמה... פערד... פערד... (אָב.)

חיה פעשע. האָסט געהערט, אַז אייגענע מאמע זאָל אזוי רעדען! (אָב.)

פרומע (געהט ארויס די לעצטע און לאָזט אָפען די טיר).

חיה פעשע (קומט צו און מאכט זי צו).

יענקעל (אין פערלעגענהייט, ווייס נישט וואָס צו טאָן מיט די הענד, נעמט זיך אראָב דאָס היטעל, דרעהט עס א ווײַלע ארום, און שמייכעלט א פאָר מאָל אָב מיט א גאנץ פערלעגענעם שמייכעל, ווען ער טרעפט זיך מיט טאמארעס בליקען).

טאמארע (איז גאנץ רוהיג, זיצט אויפ'ן סאָפא אָנגעשפּאר־טערהייט, בעגעגענט זיינע בליקען גאנץ פעסט און וואַרט, ער זאָל עפּיס זאָגען).

יענקעל (שמייכעלט אָב). עך, איך קאָן דאָך פאררויכערן א פאפּיראָס? וועל איך עפּיס בעקומען דעם לשון. (וואַרט נישט אָב אויף אַן ענטפער, נעמט ארויס א פּאָרטמאבאַק און הערבט אָן צו דרעהען א פאפּיראָס.)

טאמארע (נאָך א קליינעם שווייגען). איך האָב גאָרנישט געוואוסט, אז איהר זייט פון די שרעקעדיגע.

יענקעל (בענעצט דאָס פאפּיראָסען־פּאפּיער מיט דער צונג). אָט אזוי, אָ, זאָגט אויך א וואָרט.

טאמארע. איך דאַרף דערצו נישט פאררויכערן קיין פאפּיראָס.

יענקעל (רייבט אָן א שוועבעלע אן די הויזען און פעררויכערט. האַרט הינטער דער טיר דערהערט זיך רב אהרן׳ס „זמרות“). דער פעטער הערט זיך טאקי צו, וואָס מיר רעדען.

טאמארע. ער וועט נישט א סך אָנהערען.

יענקעל (לאכט; רויכערט).

(שווייגען)

יענקעל. איהר... איהר... איהר׳ט טאקע באלד מיינען, אז איך קאָן קיין צוויי נישט צעהלען.

טאמארע. און אין ד׳ר׳אמת׳ן?

יענקעל. קאָן איך שוין צעהלען איבער צוויי אויך. אין אל׳די רוחות, ווייס איך, די צונג געהט עפּיס נישט אצינדערט.

טאמארע. דער פּאפּיראָס האָט אויך נישט געהאָלפען?

(שווייגען.)

טאמארע (מיט א דורכדרינגענדען בליק, רוהיג). זאָגט מיר, פאר וואָס איז אייך עפּעס איינגעפאלען צו שדכ׳נען זיך צו מיר, און נאָך געטריבען חיה פעשען, זי זאָל געהן, וואָס גיכער?

יענקעל. אַט אזוי... אָט אזוי... אצינד וועל איך קאָנען רעדען. (פערלעשט דעם פּאפּיראָס, שטעהט אויף, וואַרפט איהם אריין אין שפּייקעסטעל ביי דער טיר, און העבט אָן צו רעדען אין אויפרעגונג, שטארק וואַרפענדיג מיט די הענד.) איהר הערט׳אָך, טאמארע, איך... ווי זאָל איך אייך זאָגען?... הע, איך׳ל מיך נישט קאָנען גוט אויסדרעהען. א כוואַראָבע, איך ווייס עפּיס נישט ווי צו רעדען, אז ס׳זאָל עפּיס זיין... אָבער איהר׳ט מיך שוין פארשטעהן. איהר הערט׳אָך... איהר זאָגט מיר, פאר וואָס האָב איך אוועקגעוואָרפען די לעצטע צייט אלע מיינע פּאסקודנע שטיק?

טאמארע. איך ווייס גאָרנישט, אז איהר האָט זיי אוועקגעוואָרפען.

יענקעל. ווי איהר זעהט מיך א אידען, אז איך האָב זיי אוועקגעוואָרפען.

טאמארע. מסתמא האָט איהר געפונען, אז ס'איז אייך שוים געגוג אויפצופיהרען זיך, ווי איהר'ט זיך אויפגעפיהרט.

יענקעל. ניין, נישט דאָס. איך... איך... ווי זאָל איך אייך זאָגען? איך האָב מיך פאר... פאר... פארביינקט נאָך אייך.

טאמארע. פארביינקט נאָך מיר? ווי קומט איהר דערצו?

יענקעל. זעהט איהר דאָך. אָט ווייסט איהר, אָט פון זינט איך האָב אייך געטראָפען ביי לאה דער נייטאָרקע, אָט פון דאמאָלס אן איז — ווי זאָל איך אייך זאָגען?... איהר זייט מיר עפּיס, ווי איינגעבאקען געוואָרען אין הארצען. איהר'ט מיר גלויבען, הא? ווי איהר זעהט מיך לעבען, אייער קול איז מיר געשטאנען אין מיינע אויערען. איך האָב געקלאפּט מיט מיין האמער און געהערט אייער קול — ט'איהר מיר גלויבען?

טאמארע. איך האָב נישט געוואוסט, אז איך האָב אזא שטארקען קול.

יענעקעל. ניין, דוקא ווייל איהר האָט אזא שטילען, עפּיס אזא שטילען און פרעהליכען קול. ער איז מיר עפּיס אריין אין... אין... א צרה, אז מי קאָן נישט רעדען!... ווי זאָל איך אייך זאָגען, מיר איז געוואָרען אזוי ווארים פון איהם בייםּ הארצען. איהר דארפט'אָך וויסען, טאמארע, אז איך קען מיך מיט מיידלעך, אזוז — איך האָב שוין א סך איבערגעקאָנט... איהר ווייסט'אָך, איך דארף דאָך אייך נישט דערצעהלען. און צו קיין מיידעל האָב איך נישט איבערגעפיהלט, וואָס צו אייך. יעדע מיידעל איז ביי מיר געווען א שפּיעלכעל, א צאצקע, אזוי א שטיפעריי. ווי זאָל איך אייך זאָגען? איך בין א מענש פול מיט פייער... א... א מענש פול מיט פולווער, און יעדע מיידעל איז פאר מיר געווען א שוועבעלע. די פולווער פלעגט זיך אָנכאפּען, אויפרייסען און אוים — און מעהר נישטאָ. דערפאר האָב איך דאָס נאָך ביז יעצט נישט חתונה געהאט, כאָטש מיר איז שוין צווישען אונז גערעדט באלד צוויי און דרייסיג יאהר. איהר האָט עפּיס אויף מיר גאנץ

אנדערש... גאנץ אנדערש גע... געווירקט. איך בין עפּיס בטל ומבוטל געוואָרען, ווי איהר זעהט מיך לעבען. איך האָב מיך עפּיס דערפיהלט אזוי מאָדנע... ווי זאָל איך אייך זאָגען? עפּיס ווי עמיצער וואָלט מיר געגאָסען בוימעל אויפ'ן הארצען. עפּיס אזוי פּוטערדיג ווייך, עפּיס אזוי געשטילט. וואָס זאָל איך אייך א סך ברייען, זינט איך האָב אייך געטראָפען, האָב איך מיך אָנגעהויבען צו שעמען פאר זיך אליין.

טאמארע. דאָס איז געווען די בעסטע זאַך, וועלכע איהר האָט געקאָנט טאָן. און איהר האָט אוועקגעוואָרפען אייערע מעשים־טובים?

יענקעל. אוועקגעוואָרפען! ווי איהר זעהט מיך לעבען. איך האָב מיר געזאָגט: דו טראָגסט דיך ארום אין קאָפּ מיט איהר — איך האָב דאָס געמיינט, מיט אייך — טיק זיי־זשע נישט מעהר קיין חזיר. און אויס, באסטא, ווי קיינמאָל גאָר נישט געשארלאטאנעוועט.

טאמארע. דאָס איז זעהר גוט.

יענקעל. אלץ הייסט גוט! איהר ווייסט נישט, ווי גוט דאָס איז. איך פיהל מיך גאָר ווי א נייער מענש. און איהר'ט לאַכען, האַ? איך האָב נישט אויפגעהערט צו טראַכטען וועגען אייך. די גאנצע צייט נישט אויפגעהערט. ווי א שאָטען זייט איהר מיר נאָכגעגאנגען. און היינט, ווען איך האָב אייך געזעהן ארומ־געהן אזוי אויפ'ן בולוואר, ווי א מלכה, דאָס געזיכט האָט געלויכטען און די אויגען האָבען אזוי חיות'דיג געקוקט...

טאמארע. זעה, וואָס פאר א קאָמפּלימענטען איהר קאָנט מאַכען!

יענקעל. ניין, דאָס זיינען נישט קיין קאָמפּלימענטען. קאָמפּלימענטען טראַכט מען אויס, דאָס האָב איך אָבער געזעהן און געפיהלט. איך האָב געקוקט אויף אייך און געפיהלט. איך האָב געקוקט אויף אייך און... און מיין הארץ האָט מיר שטארק געקלאַפּט. האָב איך מיר א זאָג געטאָן: עה, וואָס וועט זיין, וועט

זיין — איך געה און שיק חיה פעשען צו איהר. און געטראכט און געטאָן. אוי, ווער האָט זיך געקאָנט ריכטען, אז איהר וועט זי נישט ארויסטרייבען פון שטוב, אז איהר וועט גאָר... אוי, אוי... עס פאָטופּעט זיך מיר גאָר נישט אין מיין מוח. (פלוצלונג מיט צווייפעל.) דאָס איז דאָך אמת? חיה פעשע האָט'אָך מיך נישט גענארט?

טאמארע. געוויס נישט. אז נישט וואָלט איהר דאָ איצטער מיט מיר נישט גערעדט.

יענקעל. איהר ווייסט נישט ווי... ווי... ווי זאָל איך אייך זאָגען?... ווי איך בין גליקליך! אוי, טאמארע, וואָס ארט אייך, איהר וועט קיין חרטה נישט האָבען!

טאמארע. הלואי.

יענקעל. וואָס ארט אייך, איהר וועט זעהן. א, אָבער עס פאָטופּעט זיך מיר נישט אין מח, ווי גיך דאָס איז צוגעגאנגען. איהר האָט'אָך געוואוסט, וואָס פאר א סחורה איך בין געוועזען, ווי אזוי האָט איהר טאקע נישט ארויסגעטריבען חיה פעשען?

טאמארע. איהר ווילט עס וויסען?

יענקעל. איך וויים? העהע...

טאמארע. איך וועל אייך נישט קאָנען זאָגען, וואָס איהר האָט מיר געזאָגט.

יענקעל. אַ־ודאי נישט, דאָס וויים איך אליין.

טאמארע. איהר זייט א שיינער, א קלוגער און א גוטער. דאָס האָב איך געוואוסט. און איך האָב א טראכט געטאָן, אז עס קאָן געמאָלט זיין, אז ווען איהר זאָלט אריינפאלען אין גוטע, רעכטע הענד, וועלען אייערע גוטע מדות גובר זיין די שלעכטע. נו, און איך לעב ביי א מומען...

יענקעל. אוהום!

טאמארע. אליין עפּעס דערשלאָגען זיך צו עפּעס האָב איך נישט געקאָנט, ווייל ביז פאר אנדערטהאלבען יאָהרען האָב איך געמוזט פיהרען די ווירטשאפט ביי מיין קראנקען טאטען...

יענקעל. יאָ, איך פארשטעה, איך פארשטעה.

טאמארע. און דאָס לעבען ביי דער מומען איז נישט אזוי זיס.

יענקעל. יאָ, דאָס וויים איך. אויף דאָס האָב איך טאקע אבגעזועהן.

טאמארע. און איהר האָט געטראָפען.

יענקעל (מיט היץ). און איהר וועט זעהן, אז איהר וועט קיין חרטה נישט האָבען. טאמארע, איהר קענט מיך נאָך נישט! איהר האָט שטענדיג געהערט, אז איך בין א שארלאטאן, א איך וויים נישט וואָס. און איך לייקען עס גאָרנישט. איך בין עס געוועזען. עפּעס ווי א שד וואָלט געזעסען אין מיר, א מין דבוק, און וואָלט געשטופּט מיך, איך זאָל שארלאטאנעווען. אָבער ווי דער שד פלעגט אָבלאָזען, פלעג איך ווערען גאָר אַן אנדער מענש. אז דער שד פלעגט אָבלאָזען, פלעג איך געהן אפילו אין בית מדרש צו הערען א פּרק משניות אָדער עין יעקב, אָדער נעמען אליין א ספר אָדער א בוך אין האנד.

טאמארע. אזוי אפילו? דאָס האָב איך נישט געוואוסט.

יענקעל. זעהט איהר, איך האָב אייך געזאָגט, אז איהר קענט מיך נאָך נישט.

טאמארע. אָבער דער שד האָט אייך זעלטען אָבגעלאָזען? ווי?

יענקעל (לאכט). ליידער, יאָ. זעלטען, זעהר זעלטען. אָבער די לעצטע וואָכען האָב איך איהם אין גאנצען ארויסגעטריבען פון מיר.

טאמארע. און ווי, אז ער וועט זיך צוריק אומקערען?

יענקעל. זאָל גאָט אויסהיטען! זיין אָרט האָט פארנומען א... מלאך! (שעמעוודיג.) איך מיין, איהר.

טאמארע. א שד איז שטארקער פאר א מלאך.

יענקעל (מיט היץ). ניין, קיינמאָל נישט. אפילו אין עין יעקב איז א מלאך שטארקער.

טאַמאַרע. אָבער טאָקע נישט מעהר, ווי אין עין יעקב.

יענקעל. ניין, רעדט עס נישט, זאָגט עס נישט. איך וויל זיין אן אנדער מענש און וועל עס זיין. נישטאָ מעהר קיין דיבוק אין מיר. און איהר וועט זיין מיין כשר'ע מזוזה, מיין שיר המעלות, און אלע שדים, אלע מלאכי חבלים וועלען אנטלויפען פון מיר... העהעהע...

טאַמאַרע. איך וועל מיך סטאַרען.

יענקעל. דאָס וועט איהר גאָרנישט דאַרפען.

טאַמאַרע. איז נאָך בעסער.

יענקעל. איז אָבגעמאַכט?

טאַמאַרע (קוקט איהם א ווײלע שאַרף אָן). אָבגעמאַכט.

יענקעל. איז — א האַנד?

טאַמאַרע (געבענדיג איהם די האַנד). נאַט אייך די האַנד.

יענקעל (שאָקעלט איהר קרעפטיג די האַנד). אַה, איז גוט!

טאַמאַרע (מיט געלעכטער). או, דריקט נאָר נישט אזוי!

יענקעל. אָך, טאַמאַרע, איהר ווייסט נישט, וואָס איך פיהל! אַה!... איהר הערט'אָך, איך וועל אייך עפּעס דערצעהלען, איהר זאָלט זיך נאָר נישט בעליידיגען, איהר הערט'אָך... איינמאָל איז די פּולווער געגאַנגען מיט א שוועבעלע... העהעהע... איך מיין, איך בין איינמאָל געגאַנגען מיט א מיידעל — אַט פון מיינע אמאָליגע מיידלעך. געגאַנגען זיינען מיר צום וואַלד — איהר קאָנט שוין פאַרשטעהן, העהעהע...

טאַמאַרע (שווידערט אויף).

יענקעל. זי איז געוועזען א שיין מיידעל און כלומרסט אַן אָנשטענדיגע און האָט א לאַנגע צייט נישט געוואָלט געהן מיט מיר אַליין שפּאַצירען אין וואַלד. דאָס האָט מיך שרעקליך גע־רייצט, און שטענדיג ווען איך פלעג מיך מיט איהר צונויפטרע־פען, פלעג איך מיך פיהלען ווי א ווילדע חיה. ביז ענדליך האָט זי אָבגעלאָזען איהר עקשנות און איז אוועק מיט מיר אין וואַלד. אויפ'ן גאַנצען וועג האָט אין מיר אזוי מאָדנע געקאָכט דאָס

בלוט, און אז מיר זיינען צוגעקומען צום וואלד, האט מיר עפעס א שלאג געטאן אין קאפ, און איך האב זי אויפגעהויבען אויף מיינע הענד און איינגעגעסען זיך אין איהר קלייד מיט מיינע ציינער, און האב אזוי געשריען און געכראפעט ווי א ווילדער חזיר און בין אריינגעלאפען אין וואלד...

טאמארע (ציטערנדיג אין גאנצען קערפער). פוי, פוי! צו וואס דערצעהלט איהר מיר דאס? צו וואס דערצעהלט איהר מיר דאס?

יענקעל. צו וואס דערצעהל איך אייך דאס? (מיט א פער־באפטען אטעם.) צו וואס דערצעהל איך אייך דאס? וויל איך פיהל, אז איך וואלט אייך אויפגעהויבען אצינד און וואלט צושריען זיך... אוי, אזוי צושריען זיך!

טאמארע. וואס?! וואס?!

יענקעל. וויל איך פיהל, אז איך בין יעצט אן אנדער מענש געווארען. אי, איהר פארשטעהט, איך וואלט זיך יעצט צושריען, אקוראט... אקוראט ווי איך וואלט עפים אראבגעווארפען פון מיר א גאנצע משא, עפעס א זאך, וועלכע האט אזוי געדריקט אויף מיר. אוי, טאמארע, ווען איהר וואלט געוואוסט...

רב אהרן (עפענט אויף די טיר). וואס, איהר האט נאך אלץ נישט אבגערעדט?

יענקעל. אבגערעדט! אבגערעדט!

רב אהרן (צו די איבריגע אין סטאלאווע). נא, איהר קאנט אלע אריינקומען. (צו טאמארען.) מיר האבען דארטין דערווייל־נאך געסט. רפאל איז דא מיט רבקה'ן. (חיה פעשע, מאריאשע, שמחה, פרומע, רבקה און רפאל קומען אריין.)

רבקה. גוט וואך און מזל טוב!

רב אהרן.ווארט, צוערסט וועלען זיי מקבל קנין זיין, ווי ביי אידען פיהרט זיך, דערנאך וועלען מיר זיי אבגעבען „מזל טוב“ און מאכען א „לחיים“... (צו פרומע'ן.) וואו איז מיין רויט טיכעל?

פרומע (געהט אַרויס נאָך דעם רויטען טיכעל).

רב אהרן (נאָך איהר).

חיה פעשע. נו, וואָס זאָגט מען דערצו? האָט זיך מיר דאָס געחלומ'ט, אַז איך וועל היינט גאָר זיין אויף אַ קבלת קנין, און איך וועל זיין די שדכנטע, און וואו און ביי וועמען?!

שמחה (צו יענקלען). דו... דו... טו אָן ס'היטעל!... גוי! גוי! אָהן אַ היטעל גאָר!

מאַריאַשע. קיין גרעסערע עברות האָט ער ביי איהם נישט געפונען, קיין גרעסערע.

יענקעל (געהט צו זיין פריערדיגען זיץ, נעמט דאָרטין דאָס היטעל און טוט עס אָן מיט אַ פערלעגענעם שמייכעל).

רבקה (צו יענקלען). איז וואָס, איז געהט איהר טאַקע ווערען אַ חתן?

יענקעל. אָט ווי איהר זעהט.

רפאל (שטעלט זיך צווישען יענקלען און רבקה'ן). אָט אזוי, הא, רב יענקעל — איצטער דאָך, רב יענקעל, ווי? — איצטער וועט איהר ווערען אַ סטאַטיק, העהעהע...

רבקה. גענוג, מ'פרעגט ביי דיר נישט, וואָס ער וועט ווערען.

מאַריאַשע. אַ סטאַטיק. ער אַ סטאַטיק. געפונען, ווער ס'זאָל ווערען אַ סטאַטיק.

רפאל (לאַכט).

שמחה. שווייג, שווייג! בהמה, פערד! ער'ט ווערען! פאַר וואָס זאָל ער עפּיס נישט ווערען? דו נאַר רעדען!

רבקה (צו רפאל'ן). וואָס'ט'צעך אוועקגעשטעלט פאַר די אויגען מיט דיין ציגענעם בערדעל און הירזשעסט ווי אַ פערד? געה אוועק פון מיר.

יענקעל (וויל צוגעהן צו טאַמאַרען).

רבקה (פערשטעלט איהם דעם וועג). עפּיס אזוי פּלוצלונג, נאָר פון העלער הויט. וואָס עפּיס מיט אַ מאָל?

יענקעל. די בעשערטע איז געקומען, איז געוואָרען מיט א מאָל.

רפאל (שטעלט זיך ווידער צווישען רבקה'ן און יענקלען). די בעשערטע, העהע... העלפען קיין טענות נישט. איז אלע מייד־לעך און ווייבלעך אן א זייט און — פארטיג, העהעהע...

יענקעל (געהט צו צו טאמארען).

רבקה (צו רפאל'ן). וועסטו אָבטרעטען פון מיינע אויגען?

רב אהרן און פרומע (קומען אריין).

רב אהרן (מיט א רויטען טוך אין האנד). אצינד וועלען זיי מקבל קנין זיין און נאָכדעם וועלען מיר זיי אָבגעבען אן אמת'ן „מזל טוב" און מאכען „לחיים" און פארבייסען, און זאָל זיין טאקי מיט מזל און ווי גאָט וויל. (וויקעלט ארום דאָס טוך ארום האנד און לאָזט צוויי ברעגען. איין ברעג נעמט יענקעל, דעם צווייטען טאמארע.) זייט וויסען, אז יעצט זייט איהר חתן־כלה פאר גאָט און פאר לייטען און זאָל זיין מיט מזל און מיט גליק.

אלע. מזל טוב! מזל טוב! (בעגריסען זיך איינע די אנ־דערע.)

פרומע. אצינד קומט אין סטאָלאָווע. קומט, מחותנים! (געהט ארויס. נאָך איהר רב אהרן.)

שמחה (צו יענקלען). אצינד ביזטו א חתן... א חתן... (מיט טרערען.) זיי א מענש, מיין זוהן... סטארע זעך... סטארע זעך... ווארף אוועק דיינע שלעכטע שטיק... ווארף אוועק... אז נישט, 'עט זיין א ביטערער רחמנות אויף איהר... אויף טאטע־מאמען האָסטו קיין רחמנות נישט געהאט, האָסט געוואָלט בעגראָבען טאטע־מאמען, פטור ווערען פון טאטע־מאמען... איז וואָס האָב איך געקאָנט מאכען?... אָבער אויף איהר ז'א רחמנות... ווארף אוועק דיינע שטיק... ווארף אוועק... הערסט'ע?... זי'ז א טייער קינד... אויסגעריסען וועסטו ביי מיר ווערען... פאר איהר וועל'ך דיר נישט שווייגען... וועל'ך דיר נישט שווייגען...

מאַריאַשע. וואָס'ט'צער צו'דרשנ'ט? פאַר איהם האַלט ער דרשות! (וויינט.) ער וועט נאָך...

שמחה. שווייג! שווייג! בהמה!

יענקעל (גערירט). עס'ט שוים זיין גוט, טאַטע! עס'ט שוים זיין גוט.

חיה פעשע. אַט ער'ט אויף זיך נעמען א יאָך, וועט איהם פאַרגעהן דאָס שפּיעלינקען.

שמחה (צו טאַמאַרען). דו א כשר קינד, מיין טאָכטער. איך — מיט דיר. איך שטענדיג האַלטען מיט דיר...

פרומע (בעווייזט זיך אין טיר). קומט שוים, מחותנים, קומט שוים. (מאַריאַשע, חיה פעשע און שמחה געהען ארויס.)

רפאל (געהט אויך צו דער טיר; דערזעהענדיג, אז רבקה געהט נישט, בלייבט ער אויך. צו רבקה'ן). נו, קום דאָך. וואָס שטעהסטו דאָ, רבקה? אפשר ווילען חתן־כלה בלייבען אליין?

רבקה. וואָס זאָגט איהר צום פרומאַקס קאָפ? האהאהא...

רפאל. אָבער דו זעהסט'אָך, אז זיי ווילען בלייבען אליין.

רבקה. האהאהא... ווייסט איהר וואָס, טאַמאַרע? לאָ'מיר אונז גאָר בייטען...

רפאל. א, וואָס! דאָס רעדט זי בלויז אזוי. זי וועט'אָך פאַר מיר קיין צעהן זעק ציבעלע נישט נעמען.

רבקה. נאָך ווי! אפילו אומזיסט גיב איך דיך אוועק. אבי נאָר פּטור ווערען פון דיר.

רפאל. אה, געה שוין, געה! ווילסט גאָר נישט פּטור ווע־רען פון מיר, העהעהע... מיר וועלען זיך שוים עלטערען צוזאַמען, העהעהע...

רבקה. דאָס ווען מיר שוים א סימן האָבען. אוי, דו מיט דיין זיסינקען געלעכטערל און מיט דיינע ליעבהאַרציגע פּאַה'־קעלעך און חיות'דיגען בערדעלע...

רפאל (ערנסט). וועגען מיינע פּאות טאָרסטו אזוי נישט רעדען. וואָס ביזטו א גויה, וואָס?

רבקה. וועסט מיך נאך אריינטרייבען אין שמד,ווארט!

רפאל. אוי, וואס איז דאס פאר א ווערטער! אוי, זאל גאט דיך נישט שטראפען פאר די רעד!

פרומע (אין טיר). נו, וואס קומט איהר נישט?

רבקה (געהט צו דער טיר). איז נו וואס, טאמארע? וועט איהר זיך בייטען? האהאהא... (געהט ארויס.)

רפאל (נאכגעהענדיג נאך איהר). וואס זי קאן אמאל א זאג טאן, א! (געהט ארויס און מאכט צו די טיר.)

יענקעל (וועלכער איז געשטאנען די גאנצע צייט אונגעדולדיג). איך זעה, אז איהר האט זיך דערשראקען פאר דאס, וואס איך האב אייך פריער דערצעהלט. אפשר האב איך טאקע געטאן א נאריש־קייט, האב נישט געדארפט גאר דערצעהלען. איז וועל איך דאס טאקע מעהר נישט טאן.

טאמארע (מיט ליידען). איך בעט אייך טאקע, דערצעהלט מיר גארנישט פון די זאכען, איך וויל פון גארנישט וויסען. איך וויל דאס נישט הערען, איך קאן דאס נישט הערען.

יענקעל (ווארם). מעהר נישט, מעהר קיינמאל נישט, מעהר וועט איהר נישט בעקומען צו הערען פון מיינע אלטע זאכע־ניסען.

טאמארע. איז גוט. איך בעט אייך זעהר.

יענקעל. און זעהן א ודאי נישט. איך פיהל, אז איך בין אצינד גאר אן אנדער מענש.

טאמארע. איז א ודאי גוט. מעהר וויל איך גארנישט.

יענקעל. זייט איהר נישט מעהר ברוגז?

טאמארע. איך בין'ס נישט געוועזען, אבער עס האט מיך...

יענקעל (נעמט זי אן פאר דער האנד). טיק גיט א שמייכעל.

טאמארע (לוסטיג). אפילו א לאך.

חיה פעשע (פון הינטער דער טיר). חתן־כלה! חתן־כלה!

יענקעל. מיר קומען, מיר קומען!

טאמארע (לוסטיג). עפענט אויף די טיר, מאכט א ווארע!

חיה פעשע (עפענט אויף די טיר, הערט אָן צו פּאַטשען אין די הענד און טאַנצט אונטער). מאכט א ווארע, מזל טוב! מאכט א ווארע, מזל טוב! (זי טאַנצט אַריין אין צימער און בעגלייט אַרויס טאַמאַרען מיט יענקלען, אונטער דעם טאַקט פון די ווערטער.) מאכט א ווארע, מזל טוב!

צווייטער אַקט

אין אַ יאָהר אַרום.

דאָס עסצימער ביי יענקלען אין הויז. אין דער הינטערוואנד אַ טיר, וועלכע פיהרט צו דער גאס און דער קיך און צום לעדיגען צימער, אין דער לינקער וואנד די טיר צום שלאָפצימער, אין דער רעכטער וואנד צוויי פענסטער מיט וואזאָנעס אויף זיי. צווישען די פענסטער א טשיראטענע קאנאפע, פאר וועלכער עס שטעהט א קיילעכדיגער פליגעלטיש, איבער־געדעקט מיט אַ טישטוך. פון ביידע זייטען פון דער קאנאפע צו צוויי שטולען, און צו איין שטול פון ביידע זייטען טיש. רעכטס פון דער אַרויסגאנגס־טיר א גלעזערשראנק מיט אַ גלאָזטיר, וועלכע איז פערפוצט פון אינווענינג מיט פאָרהאנגלעך, פון הינטער וועלכע עס קוקען ארויס אויף די אויבערסטע פאָליצעס דאָס גלאָזווארג און אויף די אונטערסטע עטליכע ספרים און ביכער. לינקס פון דערזעלבער טיר א גרויסער וואַנד־זייגער. אין דער לינקער וואנד הארט ביי דער הינטערוואנד אַ גרויסער קאכעלנער קאמין, פאָרנט ביי דערזעלבער וואנד שטעהט אַ קאמאָד, איבער־געדעקט מיט אַ טישטיכעל, איבער דער קאמאָד הויגנט אַ שפיעגעל. אויף דער קאמאָד ליעגט אַ בוך און שטעהען צוויי אויסגעפוצטע מעשענע לייכטער. איבער'ן טיש הויגנט א שיינע פאָרצעלייענע הויגלאָמפּ. — אין צימער הערשט אַ גרויסע ריינקייט און אָרדנונג. דאָס מעבעל איז פונקלענדיג־נייע. די פאָדלאָגע איז פריש געוואשען. אין די פענסטער לייכט אַריין אַ העלער זומערטאָג.

טאמארע (ליעגט אויף דער קאנאפע און שלאָפט).

יענקעל (מיט דעם ארבייט־פארטוך אַרום זיך, עפענט פאָר־זיכטיג אויף די טיר און קומט אַריין. זיין פעררויכערט געזיכט שיינט פון אַ גליקליכען שמייכעל. ער שטעהט אַ ווײלע און בעוואונדערט די שלאָפענדיגע מיט גרויסער ליעבע, מאכענדיג צו איהר גרימאסען מיט די

ליפען, ווי ער וואָלט זי געוואָלט קושען. דערנאָך געהט ער צו אויף די שפּיץ פינגער צו דער קאָמאָד, נעמט דאָס דאָרטין ליגענדיגע ביכעל, געהט צו צוריק צו דער קאַנאַפּע, לאָזט זיך אַראָב אויף ד'ר'ערד לעבען טאַמאַרעס צוקאָפּען, עפענט אויף דאָס ביכעל און לייענט).

טאמארע (שטרעקט אויס די האַנד און גלעט איהם איבער דאָס האָר).

יענקעל (שפּרינגט־אויף אויף די קני). הארצוניו, דו שלאָפסט גאָר נישט?

טאמארע. האָסט מיך אויפגעוועקט.

יענקעל. אזא בער, ווי איך בין! איך האָב דאכט זיך אַלץ געמאכט אזוי שטיל.

טאמארע. אז דו האָסט זיך אַראָבגעלאָזען אויף ד'ר'ערד, האָב איך דיך דערפיהלט.

יענקעל. פערשטעהסט, קיין ארבייט איז גראָד נישטאָ, מאָג איך דאָך אריין צו מיין וויבעל.

טאמארע. האָב איך לאנג געשלאָפען?

יענקעל. אַן אנדערטהאלבען שעה. אצינד שוין דריי א זייגער.

טאמארע. אזוי לאנג בין איך געשלאָפען!

יענקעל. וואויל בעקומ'ס דיר. דו דארפסט'אָך שלאָפען פאר צוווייען — פאר זיך און פאר דאָס נפש'ל אָט אָ דאָ אָ. (בע־וויזט אויף איהר בויך.) העהעהע... באלד וועט עס ארויסקומען און מאכען: „קאניאאו, קאניאאו, קאניאאו..." (מאכט נאָך אַ קליין קינד'ס וויינען.)

טאמארע (געניצט). א, איך בין נאָך שלעפעריג.

יענקעל. איז וואָס וועט עס זיין: א אינגעל אָדער א מיידעל?

טאמארע. וואָס עס וועט קומען, וועסטו מוזען אָננעמען פאר א גוטען גאסט.

יענקעל. נאָך וואָס פאר א טייערען גאסט! אלע קאבלען וועל איך אויסברעכען. אָבער גלאַט וואָלט איך געוואָלט וויסען...

טאמארע. וועסט שוין וויסען.

יענקעל. פארשטעהסט, טאקע וואָס עס וועט קומען, וועט זיין א טייערער גאסט, אָבער וועלען וואָלט איך געוואָלט — א אינגעל! עפּיס, פארשטעהסט, א אינגעל איז גאָר אן אנדער זאַך.

טאמארע. איך וויים שוים, איך וויים שוים. איך האָב עס שוים געהערט.

יענקעל. עפּיס א אינגעל — א יונג מיט ביינער, פאר־שטעהסט. א מיידעל איז אויך חס ושלום קיין ·שפּאָרעוודיגע סחורה נישט, אָבער א אינגעל איז דאָך גאָר עפּיס אנדערע ווערטער. עפּיס א יאטעל, א יאָלד, א יונגאטשעל... העהע...

טאמארע. איז דאָ געוועזען חיה פּעשע?

יענקעל. ניין, זי איז נאָך נישט געוועזען.

טאמארע. זי זאָל מיר עפּים ברייננען א גוטע דיענסט.

יענקעל. יעדע דיענסט וועט שוין זיין א גוטע ביי דיר אין די הענד.

טאמארע (מיט לאָסקע). דו האלסט אָבער פון דיין ווייב א היבש ביסעל.

יענקעל. און ווער האלט נישט פון מיין ווייב? מי זאָל אויספאָהרען מדינות...

טאמארע. איך וועל מיך אזוי אָנהעבען איבערנעמען.

יענקעל. דאָס מאָגסטו גאנץ רוהיג.

טאמארע. און איך וועל וועלען א טעלערל פון הימעל.

יענקעל. וועל איך שמיעדען א גרויסע, גרויסע לייטער, פון דער ערד ביז צום הימעל, און וועל דיר קריגען דאָס טעלערל.

טאמארע (גלעט איהם איבער׳ן קאָפּ, בויגט זיך צו איהם צו און גיט איהם אַ קוש אויף די ליפּען).

יענקעל (כאַפּט זי אַרום מיט ביידע הענד און קוסט זי שטארק און לײדענשאַפטליך).

טאַמאַרע (לעגט זיך צוריק אַוועק און קוקט איהם אָן אַ ווײלע מיט לאַסקע). ווייסט, איך וואָלט גאָר געוועזען א בעלן אויף א גלעזעל ווארמס.

יענקעל (שפּרינגט אויף). איז הערסט, איז וואָס שווייגסטו! איז איינס, צוויי, דריי און עס ווערט! (לאָזט זיך צו דער טיר.)

מאַריאַשע (קומט אַריין, מאַכענדיג אַ זאַק).

יענקעל. אָט איז די מאמע אויך. זי האָט דערשמעקט, אז איך געה שטעלען דעם סאַמאָוואר.

מאַריאַשע (אָנגערוקט). א ודאי האָב איך דערשמעקט. איך דארף טאקע נויטיג דיין טיי.

יענקעל. טאַמארעטשקע, קאָנסטו מיר נישט זאָגען, ווען וועט זיך די מאמע אויפהערען צו דויען?

מאַריאַשע. געה שוים. שטעל דעם סאַמאָוואר.

יענקעל (לאכט). אי, א בייזע מאמע! (געהט אַרויס.)

מאַריאַשע (זעצט זיך אויפ'ן שטול צוקאָפּענס ביי טאמארען). וואָס מאכסטו?

טאַמאַרע. איך נעם מיך איבער ביי מיין מאַן.

מאַריאַשע. ביי איהם איבערנעמען זיך! ביי איהם און ביי זיין טאטען קאָן מען זיך טאקע א סך איבערנעמען.

טאַמאַרע. וואָס קאָנט איהר זיי אלץ נישט מוחל זיין, שוויגער?

מאַריאַשע. אויך מיר מענשען! זיי זיינען דען מענשען? דער טאטע וואָלט אוועקגעגעבען זיין נשמה דער גאנצער וועלט און אויף זיין ווייב קאָן ער נישט מעהר ווי בלאָזען זיך און שרייען. און דער זוהן...

טאַמאַרע. וואָס איז דער זוהן?

מאַריאַשע (מאַכט אַוועק מיט דער האַנד). מילא, נישטאָ וואָס צו רעדען.

טאמארע. וואס האט איהר איצטער וואס אויסצווזעצען אין אייער זוהן?

מאריאשע. וואס דארף איך האבען אויסצוזעצען אין איהם? ער ליעגט מיר גאנץ גוט אין די עצמות. עס איז מעהר נישט א רחמנות אויף דיר.

טאמארע. דאס איז נישט שיין פון אייך, שוויגער. אן אייגענע מאמע זאל נישט קאנען פערגעסען איהר זוהן דאס, וואס ער איז אמאל געוועזען.

מאריאשע. אך, וואס האב איך וואס צו רעדען! מילא.

טאמארע. ס'איז ווירקליך נישט שיין פון אייך. אן איי־גענע מאמע...

מאריאשע. און אז אן אייגענע מאמע, איז וואס? איך קען מיין צרה. ער איז געראטען אין זיין טאטען. היינט איז ער אזוי און מארגען איז ער אזוי און איבערמארגען איז ער ווידער אזוי.

טאמארע. שוים באלד א יאהר נאך אונזער קנין און אכט חדשים נאך אונזער חתונה און וואס האט איהר געזעהן אין איהם שלעכטס?

מאריאשע. מילא, הלואי זאלסטו זיין גערעכט.

טאמארע. ניין, ד'מיין דער'אמת'ן?

מאריאשע. איך קען מיין צרה, האב איך דיר געזאגט. וואס איז מיט איהם געוועזען, איידער דער קנין? פלעגט איהם אנקומען א טירוף, פלעגט ער מיט א מאל ווערען א צדיק אין פעליץ און אוועקגעהן אין בית מדרש, און דערנאך פלעגט איהם ווידער פארדרעהען דער טירוף, פלעגט ער ווידער ווערען אן אויסוואורף שבאויסוואורף.

טאמארע. ווילט איהר דערמיט זאגען, אז...

מאריאשע. אט גארנישט וויל איך דערמיט זאגען.

טאמארע (זעצט זיך אויף). טיק וויל איך אייך זאגען, שוויגער, אז איהר קאנט אייך בערוהיגען. איהר מאגט אייך ארויס־

שלאָגען פון קאָפּ אַלע אזעלכע געדאנקען. ווארט נאָך, איהר וועט נאָך א סך הנאה האָבען פון אייער זוהן. ער וועט אייך נאָך אָב־צאָהלען פאר אַלע יסורים און עגמת נפש, וואָס ער האָט אייך אָנ־געטאָן.

מאריאשע (קראצט זיך מיט אַ פרענטעל). יאָ, יאָ, ער וועט מיר נאָך אָבצאָהלען.

טאמארע. אז איך האָב קיין מורא נישט, דארפט איהר א ודאי קיין מורא נישט האָבען.

מאריאשע. איך האָב מורא? וואָס האָב איך, וואָס מורא צו האָבען? עס איז מיר טאקע מעהר נישט ווי א רחמנות אויף דיר.

טאמארע. אי, געהט, שוויגער, איהר זייט א מרה שחורה'־ניצע, איהר האָט אייך גאָר געדארפט קורירען. נו, וואָס רעדט איהר דאָרטין פאר א זאכעניסען! (פערשעמט.) איהר וועט באלד ווערען א באָבע, דארפט איהר עפּיס אויסזעהן פרעהליכער, לעבע־דיגער.

מאריאשע. מילא, איך וועל שוין מסתמא שטארבען אזא.

טאמארע. וואָס ארט אייך, איהר פערלאָזט זיך נאָר אויף מיר. אייער יענקעל איז שוין נישט דאָס, וואָס געוועזען און וועט דאָס שוין מעהר נישט זיין. דאָס בין איך־אייך ערב.

מאריאשע (קראצט זיך ווידער דעם קאָפּ מיט אַ פרענטעל). מיר וועלען שוין זעהן. הלואי זאָלסטו זיין גערעכט און איך זאָל בלייבען א ליגנערטע.

טאמארע. אך, וואָס רעדט איהר דאָרטין!

יענקעל (קומט אריין מיט'ן סאמאָוואר). א וועג! א וועג! איך האָב איהם אָנגעזאָגט, ער זאָל עס מאכען וואָס גיכער, ווייל טאמארע וויל טיי. איז אין איין מינוט פּיף־פּאף־סססס, און אָט האָסטו איהם שוים.

טאמארע. זעהט איהר, שוויגער, אפילו דער סאמאָוואר האָט פאר מיר אָבשיי.

יענקעל (נעמט ארוים דעם טשוויניק, פערקאָכט טיי). נאָך ווי, אין איין מינוט — פיף־פאף, פארטיג.

טאמארע (וויל ארויסנעמען די גלעזער פון שראנק).

יענקעל. נא דו, טאמארוק, העלף מיר נישט, איך בעט דיך נישט, זעץ דיך ווי א פריצה און לאָז דיך בעדיענען.

טאמארע (זעצט זיך אוועק מיט א וויכטיגער פאָזע). מיין הערר דיענער, צוברעכט נאָר נישט די גלעזער.

יענקעל (מיט די בעוועגונגען פון א קעלנער, גיעסט אָן דריי גלאָז טיי און צושטעלט זיי אויף דריי זייטען טיש. צו טאמארען). נו, אפשר מיין טיי שלעכט? (צו דער מאמען.) קום, דו, מיין אנגע־בלאָזענע. (מאַכט נאָך איהר זויערע מינע.) וואס זיצסטו אזוי, וואס?

מאריאשע (העבט זיך אויף און געהט צום טיש, קרעכצט). א — אָך!

יענקעל. ווערסט זעהן, וואס וועט זיין. אז עס וועט גע־בארען ווערען דאס פיסקליאניקעל, וועל איך דיך נישט צולאָזען צו איהם מיט אזא צורה. דאס קאָן זיך נאָך דערשרעקען און קריגען א שוואך מעגעלע.

טאמארע. רעד נישט קיין נארישקייט און לאָז די מאמע צו רוה. א שטערן, וועלכער איז געלעגען צעהנדליגע יאָהרען אין קנויטשען, קאָן זיך נישט אויסגלעטען אין א יאָהר.

מאריאשע. א—אָך, ער וועט זיך שוין קיינמאָל נישט אויסגלעטען. אז מי האָט אזא מאן מיט אזא זוהן...

יענקעל (אויפגעבראכט). וואס אזא זוהן, וואס?

טאמארע. ששש, ששש, נישט געשריען. א רוהיג גע־זיכט. אט אזוי א...

שמחה (קומט אריין אין זיינע בעל עגלה'שע קליידער).

טאמארע. און אט איז דער שווער אויך.

מאריאשע. אט האָסטו איהם! מע דארף איהם דאָ נוי־טיג האָבען.

יענקעל. אויך דערשמעקט טיי, ווי? קום זעץ זעך. איך גיב היינט טיי. (שפּרינגט אויף נאָך א גלאָז.)

שמחה (נעמט אַרוים פון בוזים אַ פּאָר אַפּעלסינעס און גיט זיי טאַמאַרען). דאָ, טאַכטערקע... האַסטע... צוויי אַפּעלסינעס.

טאמארע. א גרויסען דאנק אייך, שווער.

שמחה. עס געזונטערהייט. איך האָב געפיהרט היינט אַפּעלסינעס...

יענקעל. האָסטו אראָבגענומען... און נאָר צוויי?...

שמחה. פערד! פערד! אראָבגענומען! א גנב, וואָס? עפּיס א גנב? פערד! אוי!

טאמארע. פע, יענקעל, קענסט נישט דיין טאַטען?

שמחה. זיי האָבען מיר אליין געגעבען, ווי זעהסט מיך לעבען... ווי זעהסט מיך לעבען, מיר אליין געגעבען. „אראָבגענו־מען!“ פערד! אוי! איך נאָך געזאָגט: פּאר מיין שנור... הע...

מאריאשע. „פּאר מיין שנור“... אָט אזוי אַ שטענדיג. אז מע האָט א ווייב, פארגעסט מען.

שמחה. נאָך וואָס, הא? נאָך וואָס? בהמה!

מאריאשע. אָט אזוי אָ, מיך קאָן ער נאָר רופען „בהמה“.

יענקעל. די מאמע ווערט דאכט זיך „פעפערזיכטיג“.

טאמארע. וואָס ארט אייך, שוויגער, מיר וועלען זיך צו־טיילען. אָט האָט איהר איינעם און איך איינעם.

שמחה. וואָס! וואָס! דיר געבראכט... ביידע דיר גע־בראכט. זיי נישט קיין נאר.

מאריאשע. איך דארף דען האָבען דעם אַפּעלסין? אז ער וואָלט מיר געבראכט, וואָלט איך דיר אויך אוועקגעגעבען. איך רעד מעהר נישט גלאט אזוי... די ווייב ליעגט איהם א האָר נישט אין זינען.

יענקעל. ער איז דאָך עפּים מיין טאטע. אלטע אידענעס ליעגען איהם נישט אין זינען.

טאמארע. יענקעל, איך האָב פיינט אזעלכע חכמות.

מאריאשע. אט האסטו איהם, נא דיר.

שמחה. פערד! פערד!

יענקעל (שלאגט זיך אין הארצען). חטאתי, חטאתי, חטאתי. אמאל כאפט זיך ארוים. אי, די צונג, אבדארען זאל זי מיר!

מאריאשע. ווי זאגט דער גוי? א נאל אין זאק קאן מען נישט באהאלטען, זי קריכט א־דורך, אך—אך—אך. (זיי טרינקען דעם טיי שווייגענדיגערהייט.)

יענקעל (צו טאמארען). ווילסט נאך א גלאז?

טאמארע. ניין, א דאנק.

יענקעל. ביזט ברגז, טאמארוק?

טאמארע. ברגז? אויף וואס?

יענקעל. אט, אויף מיין צונג.

טאמארע. איך האב שוים פארגעסען, וואס דו האסט געזאגט.

מאריאשע. אלטע אידענעס ליעגען איהם נישט אין קאפ, די מאמע זיינע ליעגט איהם נישט אין קאפ, אבער יונגע מיידלעך דערפאר, יונגע מיידלעך, א...

טאמארע. וואס רעדט איהר, וואס, שוויגער? איהר דארפט נישט איבער'חזר'ען. ער האט גארנישט דערביי געמיינט.

שמחה. זי רעדט... זי רעדט... וויים, וואס זי רעדט! בהמה!

יענקעל. טאמארוק, דו ביזט א גאלד! טאטע, מאג איך זי א קוש טאן? (וויל זי ארומנעמען.)

טאמארע (שטופט איהם אב לאכענדיג).

מאריאשע (קרעכצט).

חיה פעשע (קומט אריין). אט דאס איז א פארל! שטענדיג וואלטען זיי זיך געקוסט. און דאס אנדער פארל — אין זאל נישט צוגעקומען ווערען. א גוטען טאג אייך אלעמען. (מען ענטפערט איהר: א גוט יאהר.)

יענקעל (שפּרינגט אויף). איהר קריגט גלייך אַ גלאָז טיי — איך בין היינט דער טייגיעסער — און דערצעהלט, וועד איז דאָס אנדער פּאָרל.

חיה פּעשע (נעמט אַ שטול און זעצט זיך ביים טיש). ווער זאָל דאָס זיין? רפאל דער וואָכערניק מיט זיין רבקה'ן.

מאריאשע. וואָס איז? וואָס איז שוין ווידער?

חיה פּעשע (גיעסט אַריין איהר טיי אין בליודקע און בלאָזט אויף איהם). „וואָס איז שוין ווידער"? ווען האָט עס דען אויפגעהערט? אָבער היינט איז שוים דאָרטין דערגאנגען גאָר־גאָר ווייט. גראָד מאכט זיך מיר, אז איך דאַרף זיין ביי זיי אין הויז און — וואָס זאָל איך אייך זאָגען? וואָס איך האָב דאָרטין געזעהן, זאָל נישט צוגעקומען ווערען אין קיין אידישען הויז.

טאמארע. זי האָט איהם ווידער געשלאָגען?

חיה פּעשע. ווי הייסט, געשלאָגען! ווי הייסט, געשלאָגען! שלאָגען צו שלאָגען איז נישט גלייך. אז ער איז ארויס אַ לעבעדיגער פון איהרע הענד, איז ער שטארקער פאר אייזען. מי האָט איהם פּשוט געמוזט אָבראַטעוועו פון איהר. זי האָט איהם אַ וואָרף געטאָן אויף ד'ר'ערד און געטראָטען מיט די פים און... און... און וואָס האָט זי נישט געטאָן מיט איהם?

יענקעל (לאכט). א כוואַט אַ ווייבעל.

חיה פּעשע. „קום צום רב און גיב מיר אַ גט!" האָט זי געשריען. „קום צום רב און גיב מיר א גט!" און ער — גאָרנישט. עפּיס אַ קליפּה אין איהם. אַן אנדערער וואָלט איהר צעהן גט'ן געגעבען, אבי פּטור צו ווערען פון איהר, און ער מאכט זיך גאָרנישט וויסענדיג. נעמט אָן די קלעפּ, ווישט זיך אָפּ די ליפּען, און ווי עס וואָלט גאָרנישט געוועזען, ווי נישט איהם מיינט מען גאָר.

שמחה. א חמור! א חמור!

חיה פּעשע. און דער סוף וועט זיין, אז ער וועט נאָך אמאָל בלייבען אונטער איהרע הענד.

טאמארע. אה, ווי שעמט זי זיך גאָרנישט!

יענקעל. זי איז גאָרנישט פון די שעמעוודיגע.

חיה פעשע. אָי, איז זי א סחורה! אָי, איז זי א סחורה!

מאריאשע. און וואָס איז די אחריות? א מאן א ווייב מאָג שלאָגען? איז ניש'קשה, ווען עס געפינט זיך א ווייב, וואָס שלאָגט אמאָל א מאן. הלואי וואָלטען אלע ווייבער האָבען איהר שכל.

טאמארע. שווינגער! שווינגער!

שמחה. שווייג! שווייג! בהמה! צעך צורעדט! מאר־יאשקע... מאריאשקע צעך צורעדט!

יענקעל. נא, נא, לאָ'מיר רעדען עפּיס וועגען פרעהליכערע זאכען.

טאמארע. טאקע, וואָס הערט זיך עפּיס וועגען א דיענסט?

חיה פעשע. זעהט, קרוינעלעך, דעם עיקר האָב איך גאָר פארגעסען. ער האָט געקראָגען די קלעפּ, און מיר האָט זי פארשלאָגען דעם קאָפּ. און איך האָב דאָך גאָר קיין צייט נישט. איך האָב מיך אוועקגעזעצט רעדען, אקוראט... ווי גאָרנישט און גאָר. איז הערט־זשע, טאמארעלע, איך בין געקומען צו אייך מיט לעדיגע הענד. נישט קיין דיענסט און נישט קיין שכן און... און... און... (שטעהט אויף.) נא, א דאנק, א דאנק אייך פאר טיי און האָט מיר א גוטען תמיד. איך דארף נאָך זיין ביי גוטקע נחום'ס און ביי חאסיע דעם רב'ס און דארף נאָך זיין, און דארף נאָך זיין... חיה פעשע, פארגעס זעך!

טאמארע. איז וואָס וועט אָבער זיין דער סוף?

חיה פעשע. עס וועט שוים זיין, עס וועט שוים זיין. א גוטען טאָג אייך. (געהט אוועק.)

מאריאשע. עפּיס קאָן מען זיך שוין מעהר אויף איהר גאָרנישט פארלאָזען. קיין דיענסט נישטאָ, קיין שכן נישטאָ. דער־מאָנט זיך, ווי לאנג זי פיהרט אייך שוים מיט א שכן, און איהר

פארלאָזט זיך אַלץ אויף איהר, און דאָס צימער שטעהט דערוויילע לעדיג.

טאַמאַרע. דאָס ארט מיך גאַנץ ווייניג.

מאַריאַשע. די פּאָר רובעל דערווייַלע געהען פון דעסט־וועגען נישט באָרפיס.

שמחה. אן עבירה... א ודאי, אן עבירה.

מאַריאַשע. מאָגט איהר זיך ווענדען צו אן אנדער מעק־לערקע. נישׁ'קשה, אויף מיין אחריות, דבורה איז...

רבקה (קומט אַריין, אויפגערעגט, פערפלאָמט). גוט מאָרגען!

מאַריאַשע (איבעראַשט). נאַ דיר, אָט האָסטו זי דאָ!

רבקה. וואָס עפּיס: „נאַ דיר, אָט האָסטו זי דאָ“?

יענקעל. מיר האָבען ערסט געהערט, אז איהר'ט עפּיס גע־האַלטען מלחמה, האהא.

רבקה. איהר'ט'אָס שוים געהערט? הא, נו, וואָס זאָגט איהר דערצו? (שרייט אויף.) אוי, איך קאָן שוים דאָס מעהר נישט איבערטראָגען! איך קאָן שוים דאָס מעהר נישט איבערטראָגען!

מאַריאַשע. נאַ דיר, אָט האָסטו זי! זי קאָן נאָך נישט איבערטראָגען.

רבקה. וואָס ווייסט איהר, וואָס איך שטעה מיך אויס.. איך קאָן דאָך מיר גאָר קיין אָרט נישט געפינען דורך איהם. אז ווי איך טו נאָר א קוק אויף איהם, פיהל איך, אז ס'עקען זיך מיר מיינע יאָהרען. און עס איז גאָרנישט פּטור צו ווערען פון איהם!

טאַמאַרע. דאַרף מען זיך אַזוי אויפפיהרען?

רבקה. אָי, אז עס כאַפּט מיך אָן דער עקעל, ווייס איך דען, וואָס איך טו? איך פיהל, אז איך וואָלט זיך געקאָנט מאַכען א טויט אָדער איהם א טויט.

יענקעל. איהם נאַטירליך צוערסט.

רבקה. איך קאָן מיך נישט איינהאַלטען. איך פיהל, אז ס'העבט זיך מיר דער מח.

טאַמאַרע. פון דעסטוועגען.

רבקה. פון דעסטוועגען! אייך איז גוט צו רעדען. אָבער יעצט — אוים! זיין פּרצוף וויל איך נישט מעהר אָנקוקען. זאָל ער מיך נישט גט'ן, אָבער איך וועל מיט איהם מעהר נישט וואוינען.

יענקעל. אין „פּראַטשקעס", הייסט עס.

רבקה. רופט עס „אין פּראַטשקעס", רופט עס, ווי איהר ווילט. איך האָב שוים מעהר קיין כח נישט צו איהם.

יענקעל. מיר געוואָרען שלאָגענדיג, ווי?

רבקה. איך וועל מיר דינגען א דירה און וואוינען בעזונדער. מיר וועלען זעהן, וואָס וועט זיין דער סוף, מיר וועלען זעהן. ער וועט מיך שוים דאכט זיך אָב'גט'ן.

טאמארע. איהר מיינט עס טאקע ערנסט, אָט — מיט אייער „פּראַטשקעס"?

רבקה. א ודאי מיין איך דאָס ערנסט. וואָס דען צוריק וועל איך צו איהם געהן. גיכער וועט ער מיר אין ד'ר'ערד געהן, איידער איך וועל געהן צו איהם צוריק. קענען וויל איך איהם נישט. איך בין איהם נישט מעהר זיין ווייב.

טאמארע. איז וואָס וועט זיין פאר אן אופן?

רבקה. איז וואָס זאָל דאָס זיין פאר אן אופן? איך וועל מיר דינגען ערגיץ־וואו א צימער און וועל מיר וואוינען בעזונדער. און וועגען דעם בין איך טאקע געקומען צו אייך.

טאמארע. צו אונז?

רבקה. איהר האָט'אָך צו פאַרדינגען א צימער, וואָלט איך געוואָלט איהם ביי אייך דינגען.

שמחה (שיעסט בייז ארוים). ניטאָ קיין צימער, ניטאָ!

רבקה (צו טאמארען). וואָס, איהר האָט שוים אייער צימער פארדונגען?

שמחה. מי דאַרף נישט! אויסקומען אָהן אזעלכע שכנות! אין „פּראַטשקעס" גאָר!

רבקה. וואָס געהט דאָס אייך אָן, רב שמחה? איז אז איך

קאָן נישט לעבען מיט מיין מאַן, דאַרף מען מיר קיין דירות נישט פאַרדינגען? דאַרף איך זיך וואַלגערען אין גאַס אָדער געהן אין טייך?

שמחה. אין „פּראָטשקעס“! אין „פּראָטשקעס“! מי געהט נישט אַוועק פון אַ מאַן אין פּראָטשקעס.

רבקה. מי געהט נישט אַוועק! ווער עס געהט נישט אַוועק, געהט נישט אַוועק, און ווער עס דאַרף יאָ אַוועקגעהן, געהט יאָ אַוועק. איך בין נישט די ערסטע און נישט די לעצטע. ס'ווענדט זיך, וואָס פאַר אַ מאַן מי האָט.

מאַריאַשע. איז אַז איך האָט שוין אַזוי אָנגעשפּאַרט אַוועקצוגעהן אין „פּראָטשקעס“, וואָלט איהר דאָך שוין בעסער אַוועקגעפאָהרען צו אייערע עלטערן אין דאָרף.

יענקעל. טאַקע, די מאַמע איז גערעכט. זי וועט נאָך אַמאָל ווערען אַ מיניסטער. פאַרוואָס זאָלט איהר טאַקע שוים נישט אַוועקפאָהרען אין דאָרף?

רבקה. יעדער טוט, ווי ער פאַרשטעהט. אַז איך פאָהר נישט, ווייל איך דאַרף נישט אָדער קאָן איך דאָך מסתמא נישט. איך האָב מיך שוים אָבגעוועהנט פון דאָרף און וועל דאָרטין אי־בערהויפּט נישט קאָנען לעבען.

טאַמאַרע. אָבער דאָס וואָלט געווען די גלייכסטע זאַך.

רבקה. וואָס האָט איהר אַזוי מורא צו פאַרדינגען מיר דאָס צימער? איך וויל איהם דאָך נישט אומזיסט.

טאַמאַרע. מורא?

יענקעל (לאַכט געצוואונגען). מורא? וואָס עפּיס מורא?

מאַריאַשע. און אַז מורא, איז וואָס? פאַר אַן אָקס ווייזט מען נישט קיין רויטע פאַטשיילע. און ער דאַרף טאַקע האָבען אַ צו נאָהענטע שכנה!

טאַמאַרע (צולאַכט זיך). אויף וואָס די שוויגער קאָן פאַלען!

רבקה (לאכט אויך). גאָר אזוי? וואָס זאָגט איהר, יענקעל?
(קוקט אויף איהם מיט א נישט־כשר'ן בליק.)

יענקעל (פערלעגען). אָבער, מאמע, עה... וואָס... וואָס רעדסטו עפּיס?

שמחה. גערעכט! גערעכט! די מאמע גערעכט! מע דארף נישט!

מאריאשע. זאָל טאקע זיין מורא. מיר קענען אונזער צרה.

טאמארע. אָבער, שוויגער, וואָס רעדט איהר עפּיס? וואָס זיינען דאָס פאר א ווערטער?

מאריאשע. וואָס מאכסטו פאר אַן אָנשטעל, וואָס מאכסטו? דו ווייסט דען נישט, אז איך בין גערעכט?

יענקעל (מיט כעס). זאָלסט עס אויפהערען צו רעדען, הערסטו? איך וויל דאָס נישט הערען, פארשטעהסטו מיך!

שמחה. האָדיע! וואָס'ט צעך צושריען? אויף וועמען שרייסטע? שריי אויף די ציינער! אויף דער מאמען שרייט ער!

מאריאשע. און איך וועל ביי דיר פרעגען, וואָס איך זאָל רעדען! פאר וואָס'ט צעך נישט אָנגעכאפּט אָן איהר, אַן דער טייערער מציאה?...

רבקה. זעה, זעה נאָר...

מאריאשע. ווייל דו האָסט אליין מורא, ווייל דו ווייסט אליין בעסער, וואָס פאר א דיבוק עס זיצט אין דיר. און פאר וואָס האָט זי זיך נישט אָנגעכאפּט?

טאמארע. אָבער, שוויגער, וואָס איז דאָ יאָ אָנכאפּען זיך אָדער נישט אָנכאפּען זיך?

מאריאשע. דו זוכסט'אָך א שכן, איז וואָס...

טאמארע. אָט גאָרנישט... חיה פּעשע...

מאריאשע. גאָרנישט, חיה פּעשע!... חיה פּעשע האָט דיר קיין שכן נישט געבראכט. נאָר דו האָסט פּראָסט מורא. און

דו ביזט טאקע גערעכט. דו זאָלסט טאקע מורא האָבען, ווערסטו קיין חרטה נישט האָבען.

רבקה. פע, עס איז א בושה און א חרפה! וואָס האָט איהר דאָ מורא, אז איך וועל אראָבפיהרען יענקלען פון וועג?

יענקעל. איך וויל נישט, מ'זאָל וועגען מיר אזוי רעדען און באסטא! וואָס איז דאָס עפּיס פאר א רעד וועגען מיר? וואָס בין איך עפּיס וואָס?

רבקה. און וואָס בין איך עפּיס, וואָס?

יענקעל. קאָנסט זיך עפּיס בעקלאָגען אויף מיר, טאמארע? וואָס האָט איהר אצינד אויסצווזעצען אין מיר? וואָס ווילט איהר, וואָס?

טאמארע. דארפסט אזוי נישט שרייען און אָבעסען זיך דאָס הארץ. דו ווייסט גוט, וואָס איך טראכט וועגען דיר. און אָט זאָל זאָגען די מאמע אליין, וואָס האָב איך מיט איהר פריער גערעדט. דאָס קאָן זי דיר אלץ נישט פערגעסען.

יענקעל. איז נישטאָ וואָס צו רעדען. איז נישטאָ וואָס מורא צו האָבען פאר מיר. איז מאָג זיך דאָרטין בעזעצען אפילו דער יצר הרע אליין.

טאמארע. איז גוט! (צו רבקה'ן.) טאָ קומט אָנקוקען דאָס צימער.

יענקעל (אָבגעקיהלט און פערלעגען). נאָר אויב דו ווילסט נישט, אויב דו האָסט מורא, פילייכט, איך וויים... מאָגסטו נישט פארדינגען אויך.

טאמארע. איך האָב פאר קיינעם און פאר גאָרנישט נישט מורא. האָב דו נאָר נישט מורא פאר זיך אליין.

שמחה (מיט א קלאפּ איבער'ן טיש). און איך זאָג, דאָס צימער איהר נישט פארדינגען, זאָג איך.

מאריאשע. האָב נישט מורא פאר'ן יצר הרע, האָב מורא פאר דער יצר הרע'טע!

ר ב ק ה. און וואס מיינט איהר עפּיס, איך וועל אויסהערען אלץ, וואס איהר וועט רעדען און גארנישט?

ט א מ א ר ע. אך, מאלע וואס מי רעדט? קומט בעסער אנ־קוקען דאס צימער. (שלעפּט זי צו דער ארויסגאנג־טיר.)

ר ב ק ה. וואס בין איך דאס עפּיס? א פּובליטשנע פרוי בין איך עפּיס? וואס רעדט איהר עפּיס אזוי וועגען מיר?... (זי ווערט ארויסגעשלעפּט דורך טאמארען, וועלכע מאכט צו הינטער זיך די טיר.)

ש מ ח ה (שפּרינגט אויף). איהר ווילט איהר דוקא פארדינגען דאס צימער, טאטע־מאמע אויף צו׳להכעיס? ! גוט, פארדינגט איהר! מיין פּוס וועט דא מעהר נישט זיין. ד׳זעה, וואס׳ט שוין קומען, באמוליע, גוי, בהמה! ער דארף זי דא נויטיג. אהן דעם מאן וועט זי דא וואוינען! אין „פּראטשקעס"!... די גערעטענע סחורה! שוין לאנג שטיל געוועזען מיט דיר... מיין פּוס וועט דא נישט זיין... טפו!... באמוליע!... חם!.

מ א ר י א ש ע. וואס, ער איז נישט גערעכט, וואס?

י ע נ ק ע ל. אט דערפאר, וואס איהר האט אזוי מורא, אט דוקא! איך קאן שוין מעהר נישט אריבערטראגען אייער מורא פאר מיר. עס קעהרט מיר זיך שוין אן די גרינע גאל. ווען וועט עס שוין נעמען א סוף? גוט, איך בין געווען... איך בין געוועזען אלץ, וואס אין א קארט. אבער איך בין עס דאך שוין נישט מעהר! וואס ווילט איהר פון מיר האבען? אייגענע טאטע־מאמע — די ערגסטע שונאים! אלע האבען מיר דאכט זיך פארגעסען, וואס איך בין געוועזען, און נאר איהר נישט. דאס איז דאך נישט אריבערצוטראגען! אייגענע טאטע־מאמע...

מ א ר י א ש ע. אייגענע טאטע־מאמע! און דו אליין האסט דיר פארגעסען, וואס דו ביזט געוועזען? איך האב דען נישט גע־זעהן, אז דו אליין האסט זי נישט געוואלט. וואס׳טו עפּיס געמאכט פאר א חן׳דלעך, וואס?

י ע נ ק ע ל. ווען אפילו? איז איך מאג, און איהר טארט נישט. איך מאג מורא האבען פאר זיך אליין, אבער איהר נישט.

קיינער נישט, פערשטעהסט איהר מיך! ווען א פרעמדער וואָלט עס מיר געזאָגט, וואָלט איך איהם צוקוואשעט די מאָרדע. און איך וויל עס פון אייך אויך נישט הערען, פערשטעהט איהר מיך. איך אליין מאָג, איהר נישט. און אצינד האָב איך אויך קיין מורא נישט. מאָג דאָרטין וואוינען דער יצר הרע מיט דער יצר־הרע׳טע צוזאמען. מיט א נאקעטער יצר הרע׳טע אפילו!...

שמחה. ווערטער! ווערטער! ריידעלעך שיינע! מיין פוס וועט דאָ נישט זיין...

יענקעל. זאָל נישט זיין... קום נישט... ועסט זיך אי־בערבעטען... ניש־קשה...

שמחה. שיין... גוט... זאָל נישט זיין, זאָגט ער... קום נישט... א פגירה זאָל אויף דיר קומען!... כאמוליע... איך וואָלט געהאט מיין בייטש מיט זיך, וואָלט איך... וועסט זעהן, ווארט, וועסט זעהן... גוי! מיין פוס וועט דאָ נישט זיין... (געהט אוועק, א שטאַרקען קלאפ טוענדיג מיט דער טיר).

יענקעל. ט׳צעך איבערבעטען, ניש׳קשה.

מאריאשע. „ט׳צעך איבערבעטען, ניש־קשה“! דו ווילסט שוים פטור ווערען פון טאטע־מאמען, אבי זי האָבען פאר א שכנה. טרייב, טרייב, וועסט זיך שוים דערטרייבען... אָבער דאָס זאָג איך דיר, לאָ׳מיך דערזעהן, אז דו העבסט אָן צו מאכען דיינע אמאָליגע קונצען, און טאמארע וועט אָנהעבען וויינען נאָך איהרע יאָהרען און טעג...

יענקעל. דו זאָלסט שווייגען, הערסטו! איך וויל דאָס נישט הערען! זאָלסט מיך לאָזען צורוה! מאך מיך נישט משוגע, מאך מיך נישט!

טאמארע (איילט אריין). וואָס׳ט׳צעך אזוי צושריען? וואָס טוט זיך דאָ? וואו איז דער שווער?

מאריאשע. ט׳צעך צושריען! אויף די ציינער זאָל ער שרייען. ער קאָן נישט הערען, אז מי זאָגט איהם דעם אמת.

טאמארע. דער שווער איז אוועקגעגאנגען? דאָס'ט ער דאָס אזא קלאַפּ געטאָן מיט דער טיר?

מאריאשע. וואָס דען? זיין פוס וועט שוים דאָ מעהר נישט זיין, האָט ער געזאָגט.

טאמארע. וועה מיר נישט, וואָס איז דאָס פאר א ווערטער?

מאריאשע. ער איז נישט גערעכט, וואָס? איהר וועט שוין זעהן, צו וואָס ס'וועט קומען ביי אייך מיט דער שטיק דאָ...

יענקעל. זאָל דאָס זיין גענוג, האָב איך דיר געזאָגט, זאָל דאָס זיין גענוג!

טאמארע. וועה מיר נישט, ווען איך וואָלט דאָס אפריער געוואוסט... אָבער עס איז גוט אזוי.

מאריאשע. וואָס איז דאָס גוט אזוי, וואָס? וואָס דער שוועער וועט מעהר נישט קומען?

טאמארע. ניין, זאָל גאָט אויסהיטען, נישט דאָס, נישט דאָס. אָבער — עס איז גוט אזוי... וואָס'ט'צעך אזוי געמאכט... איהר וועט...

מאריאשע. טאָכטערקע, איך זאָג דיר, דו דארפסט זי דאָ נישט האָבען.

טאמארע. זי איז שוין אוועק נאָך איהרע זאכען.

מאריאשע. וועט זי זיי אוועקנעמען צוריק.

טאמארע. דאָס געהט נישט, שוויגער.

מאריאשע. נו, אויב אזוי, טאָ לאָ'מיך באַטש נישט זיין אין שטוב, ווען דאָס שטיק אומגליק וועט זיך אהער אריינקלייבען.

יענקעל. עס איז משוגע צו ווערען! וואָס האָבען זיי זיך אריינגענומען אין קאָפּ? משוגעים, פראים, וואָס האָט איהר זיך אריינגענומען אין קאָפּ?

מאריאשע (צובויפלעגענדיג די זאַק). אָט אזוי אָ, רוף נאָך טאטע-מאמע משוגעים און פראים, אָט אזוי אָ, לאָ'מיר פון דיר

האָבען אביסעל כבוד. — מיר וועלען שוין פון דיר האָבען כבוד, ווארט, מיר וועלען שוין האָבען.

טאמארע. שוויגער, ווירקליך, דאָס איז דאָך עפּיס א קינדעריי. וואָס האָט איהר זיך דאָרטין אריינגענומען אין קאָפּ?

מאריאשע. זאָל זיין, זאָל זיין...

טאמארע. איהר דארפט'אָך נישט אזוי אנטלויפען.

מאריאשע. ווי פון פייער דארף מען דאָ אנטלויפען. איך וויים, וואָס דאָס איז, איך וויים. א גוטען טאָג!

טאמארע. אָבער, שוויגער...

מאריאשע (איילט ארויס).

יענקעל. ס'איז משוגע צו ווערען! ס'איז משוגע צו ווערען! זיי קאָנען איינעם טאקע אויפ'ן פייער ארויפברייננגען.

טאמארע. דו האָסט זיי גוט אָנגעשראָקען פאר אלע דיינע יאָהרען.

יענקעל. עס מוז דאָך אָבער שוין נעמען א סוף. טאָמער וואָלט איך שוין גאָר פארגעסען, וואָס איך בין א מאָל געוועזען, איז הערען זיי נישט אויף צו דערמאָנען מיך. ווי אויף צו להכעים! ווי אויף צו להכעים!

טאמארע. וואָס ארט דיך? אבי דו ביזט שוין נישט דאָס, וואָס געוועזען, אבי דו ווייסט, אז דו ביזט שוין אן אנדער מענש.

יענקעל. אבי איך וויים! און דו ווייסט עס נישט?

טאמארע. דו ווייסט, וואָס איך וויים, און בערוהיג זיך.

יענקעל. דאָס בלוט האָבען זיי אויפגעקאָכט אין מיר. איך פיהל, אז איך וואָלט איך וויים נישט וואָס. שרייען וואָלט איך אצינד, אויף וואָס די וועלט שטעהט. טשאָרט פּאָבערי, איך מוז געהן און קלאפּען מיט'ן האמער אויף דער נאקאוואלנע!... עפּיס...

(ווארפט אום מיט די הענד, ווי ער וואָלט געקלאפּט מיט'ן האמער.)

טאמארע (גלעט איהם). בערוהיג דיך, יענקעלע, בערוהיג דיך. קום, איך וועל מיך לעגען אויפן דיוואן, און דו זעץ זיך צו מיר צו און דערצעהל מיר עפּעס. (זי זעצט זיך.)

יענקעל (אויפגערעגט, זעצט זיך צו צו איהר). זיי קענען דיך נישט, דאָס איז די גאַנצע צרה. און זיי קענען מיך נישט. זיי מיינען, אַז זיי קענען מיך. אסור אויב זיי העבען מיך אַן צו קענען.

טאַמאַרע. און דו קענסט דיך?

יענקעל. איך — וואָס? צו איך קען מיך? וואָס איז דאָס פאַר אַ שאלה? און ווער קען זיך דאָס נישט? אַ ודאי קען איך מיך.

טאַמאַרע. איז גוט, אַז דו מיינסט אַזוי.

יענקעל. וואָס הייסט, אַז איך מיין אַזוי? און דו מיינסט אַנדערש?

טאַמאַרע. איך מיין, אַז אַ מענש קען זיך אַזוי ווייניג, ווי די אַנדערע קענען איהם. אפשר נאָך ווייניגער.

יענקעל. דאָס איז פאַר מיר סתרי תורה, וועלכע איך האָב אפילו פון רבי'ן אין בית מדרש נישט געהערט.

טאַמאַרע. אָבער דאָס איז אַזוי. קיין מענש קאָן פאַר זיך דערפאַר נישט ערוב זיין.

יענקעל (בעלייזדיגט, שפּרינגט אויף). ווילסטו זאָגען, אַז איך קאָן פאַר מיר נישט ערוב זיין, אַז איך וועל נישט אויסהאַל־טען, וואָס איך האָב זיך פאַרגענומען? דאָס ווילסטו זאָגען, האַ?

טאַמאַרע. ווער רעדט דאָ וועגען דיר, שוטה'לע? דו האָסט בעוויזען, אַז דו קאָנסט אויספיהרען מיט זיך, וואָס דו ווילסט. דער עיקר, מע דאַרף נאָר קאָנען וועלען, און דו האָסט דאָס געקאָנט. קום, זעץ דיך ווידער לעבען מיר.

יענקעל (געהט ארום אויפגערעגט).

טאַמאַרע. נו, ווילסטו נישט קומען צו מיר?

יענקעל (אומגעהענדיג). וואַרט... האָסט פריער געזאָגט, אַז ס'איז גוט אַזוי, וואָס זי וועט וואוינען ביי אונז. וואָס האָסטו געמיינט דערמיט? פאַר וואָס איז דאָס אַזוי גוט?

טאַמאַרע (פאַרזיכטיג). וואָס האָב איך דערמיט געמיינט?

— נו, א ודאי איז דאָס גוט אזוי. אזוי ציטערען זיי אלץ פאר דיר, אז ס'איז גאָר א סכנה, דו זאָלסט א קוק טאָן אויף א מיידעלש קליידעל, זאָלען זיי איצטער זעהן, אז ס'איז קיין סכנה נישט. איז עס נישט אזוי?

יענקעל. איך האָב חושד געווען עפּיס אנדערש.

טאמארע. וואָס האָסטו געקאָנט חושד זיין, קינדעניו?

יענקעל (זעצט זיך צו צו איהר). אָט גאָר נישט. איך מיין, אז דו האָסט געמיינט, אז דו אליין ווילסט מיך אויספּרובירען.

טאמארע (פערלעגען). וואָס דיר קאָן איינפאלען!

יענקעל. האָב איך נישט געטראָפען, הא?

טאמארע. אי, געה!

יענקעל. ווען דאָס וואָלט געוועזען אזוי, וואָלסטו מיך שטארק בעליידיגט.

טאמארע. טיק דארפסטו גאָר אזוי נישט טראכטען.

יענקעל. איז אז דו האָסט אזוי נישט געמיינט, וועל איך אזוי נישט טראכטען. פאר וואָס ביזטו אָבער אזוי רויט געוואָרען?

טאמארע. אי, געה, זעה, יענקעל, עפּיס איז דאָך יעצט גאָר נישט אריבערצוטראָגען פון דיר.

יענקעל. האהאהא, איך בין א פּראָסטער חי וקים. וואָס אויף דער לונג, דאָס אויף דער צונג.

טאמארע. געה, דו ביזט אצינדערט א שלעכטער מענש. דו שרעקסט מיך איצט.

יענקעל. איז ניין, ניין, ניין... איז, שא, טיק גיב מיר א גוטען קוס... אָט אזוי אָ... און אוים! נישט מעהר רעדען. מיך פארדריסט שוין אויפ'ן גאנצען עסק. טאָמער זאָלען מיר איהר טאקע נישט פארדינגען?

טאמארע. זי איז אוועק נאָך איהרע זאכען.

יענקעל. צו וואָס דארפען מיר זי דאָ טאקע האָבען? א פרוי אין „פּראָטשקעס"! איך האָב פיינט א אידענע אין „פּראָטשקעס".

טאמארע. אצינד איז שוין צו שפעט. מען קאָן זי דאָך אזוי נישט מבייש זיין.

יענקעל. פטור נו, פאראן דאָ פאר וועמען צו שעמען זיך.

טאמארע. זאָג דו איהר אָב, אויב דו ווילסט. איך וועל דאָס נישט קענען.

יענקעל. דו מיינסט'אָך נישט, אז איך האָב מורא, זי זאָל ביי אונז וואוינען?

טאמארע. העבט זיך נישט אָן.

יענקעל. די עלטערן וועלען אָבער מיינען, אז דו האָסט זיך דערשראָקען און משלח געווען זי.

טאמארע. דו וועסט זי דאָך משלח זיין.

יענקעל. איך מיין, אז זיי וועלען מיינען, אז מיר האָבען זיך פאָרט דערשראָקען און אז זיי זיינען גערעכט, וואָס זיי זיינען נישט זיכער אין מיר.

טאמארע. וואָס גערהט עס דיך אָן? די עלטערן וועלען זיין צופריעדען און זאָלען זיי מיינען, וואָס זיי ווילען.

יענקעל. דאָס וויל איך נישט. איך וויל, אז קיינער זאָל וועגען מיר נישט טראכטען, ווי וועגען דעם אמאָליגען שאָלטיק.

טאמארע. איז וואָס ווילסטו?

יענקעל. זאָל בלייבען ביים אלטען — האַ? ווי? זאָל זי זיך וואוינען דאָרטין ביי אונז. וואָס ארט אונז, ווער זי איז? מיר וועלען דאָך סיי ווי סיי אפשר האָבען א שכנה. וואָס ארט אונז, ווער עס וואוינט דאָרטין? נישט אזוי, וואָס?

טאמארע. פערשטעהט זיך.

יענקעל. וואָס רעדסטו מיר עפּיס אזוי קורץ, אקוראט... אקוראט ווי דו וואָלסט געטראכט עפּיס אנדערם?!

טאמארע. האההאהא, ביזט אָבער א מאָדנער מענש! אז מיך ארט אין גאנצען נישט. ווילסט זי משלח זיין, זיי זי משלח; ווילסט, זי זאָל בלייבען, זאָל זי בלייבען.

יענקעל. ניין, עפּיס אין גאנצען ווי דו רעדסט.

טאמארע. ווילסט קלאָרע דיבורים?

יענקעל. א ודאי קלאָרע דיבורים, נאָר קלאָרע דיבורים.

טאמארע. דארפֿען מיר זי דאָ נישט האָבען. אז צוליעב איהר זאָל דער טאטע צו אונז נישט קומען, לוינט זיך א ודאי נישט.

יענקעל. איז דאָס ביי דיר אַן אויסרעד?

טאמארע. א וואָס?

יענקעל. איך מיין, צו האָסטו דאָך נישט מורא.

טאמארע. האָדיע רעדען! מעהר רעד איך שוים נישט מיט דיר וועגען דעם. זי וועט קומען, זאָל זי בלייבען.

יענקעל. דו דארפֿסט זיך נישט בעליידיגען.

טאמארע. האָדיע רעדען! דו האָסט אליין מורא פֿאר זיך און דו זוכסט זיך און ווייסט נישט, וואָס דו ווילסט.

יענקעל. איך האָב פֿאר מיר קיין מורא נישט, טאמארע, אָבער איך וויל, אז איהר אלע זאָלט נישט מורא האָבען.

טאמארע. מיר האָבען עס שוין געהערט.

יענקעל. איז דאָס אַן עולה?

טאמארע. איז גוט, איז גוט... עמיצער געהט דאכט זיך צו אונז.

רפֿאל (געזיבט צושלאָגען און צודראָפּעט, קומט אַריין). גוטען טאָג!

יענקעל און טאמארע. גוטען טאָג!

רפֿאל. איז רבקה דאָ נישט געוועזען?

טאמארע. געוועזען.

רפֿאל (זעצט זיך). האהאהא, ווי דאָס הארץ האָט מיר געזאָגט. וועגען אייער צימער, וואָס?

טאמארע. יאָ.

רפֿאל. העהעהע, אין „פּראָטשקעס" וויל זי פֿון מיר.

יענקעל. זי האָט דאכט זיך אייך אָנגעבראָכען די ביינער אויך, ווי? דאָס האָט זי אייך געמאכט דעם סיניאק?

רפאל. העהעהע, זי, זי אליין, העהעהע...

יענקעל. אי, רב רפאל, איהר זייט דאָך עפּיס גאָר קיין מאנסביל נישט.

רפאל. העהעהע, ווי הייסט, איך בין קיין מאנסביל נישט? וואָס דען בין איך עפּיס? א אידענע בין איך, וואָס? העהעהע.

טאמארע. ווי קאָן זיך א מאן לאָזען אזוי טרעטען מיט די פיס?

רפאל. אז מ׳ האָט ליעב די ווייב, לאָזט מען זיך טרעטען מיט די פיס, העהעהע.

יענקעל. איהר זייט א גרויסער שוטה, זאָלט איהר מיר מוחל זיין. איידער צו ליידען פון אזא אידענע, נעמט מען און מ׳ שלאָגט מיט איהר כפּרות און מ׳ שיקט זי אוועק צו אל׳די שווארץ יאָהר. אויף דארויף איז דאָך עפּיס פראן ביי אידען א גט. פאר וואָס גט איהר זי נישט אָפּ? וואָס האָט איהר פון איהר?

רפאל. העהעהע... איז, הייסט עס, וויל זי זיך ארייננקליי־בען צו אייך אין שכנות? העהעהע... און איהר וועט זי ארייננלאָזען? העהעהע...

יענקעל. פאר וואָס זאָלען מיר זי נישט ארייננלאָזען? ווייל איהר ווילט זי נישט גט׳ן?

טאמארע. עס איז א רחמנות אויף איהר אויך. זי וויל פּאָרט מיט אייך נישט לעבען.

רפאל. העהעהע... פאר רחמנות האָט איהר גאָר נישט גע־דארפט חתונה האָבען מיט רב יענקלען. וואָרום, העהעהע, זי האָט אויף איהם נאָך פריער געהאט אן אויג, העהע.

יענקעל. וואָס רעדט איהר דאָרטין, וואָס?

רפאל. אָט איהר געדיינקט׳אָך, אז זי האָט זיך געוואָלט בייטען.

טאמארע. זי האָט דאָך דאָס נישט געמיינט ערנסט.

יענקעל (אויפגעבראכט). אזעלכע וויצען מאכט מען נישט,

פארשטעהט איהר מיך! פאר אזעלכע וויצען קאָנט איהר נאָך קריי־גען פון מיר א חלק.

רפאל. וואָס האָב איך געזאָגט? איך האָב דאָך גאָר נישט געזאָגט. האָב איך דען געזאָגט, אז איהר'ט געהאט אן אויג אויף איהר?

יענקעל. וואָס אויג? ווען אויג?

רפאל. העהעהע... ביידע אויגען... ביידע אויגען האָט זי געהאט אויף אייך. די צרות האָט זי מיר אָנגעהויבען אָנצוטאָן, ווי זי האָט נאר בעקאָנט מיט אייך, ווי איהר זעהט מיך לעבען, העהעהע. גלייך ווי איהר האָט מיט איהר צום ערסטען מאָל א רעד געטאָן אָדער א שפּיעל געטאָן, העהעהע...

יענקעל. רעדט נישט קיין נארישקייט!

רפאל. העהעהע... אָט גלייך פון דעם ערסטען מאָל האָט זי שוין אָנגעהויבען שרייען, איך זאָל זי גט'ן. גלייך האָט זיך איהר פארוואָלט פּטור צו ווערען פון מיר און ארייננכאפּען אייך, העהעהע...

יענקעל. איהר ווייסט, וואָס מיר ווילט זיך יעצט?

רפאל. העהע, פון וואנען זאָל איך וויסען, וואָס אייך ווילט זיך?

יענקעל. מיר ווילט זיך צוקוואשען אייך די צורה.

טאמארע. אָבער, יענקעל, שעם דיך!

רפאל (שפּרינגט אויף). העהע... וואָס עפּיס? וואָס האָב איך דאָ אזוינס געזאָגט?

יענקעל. געהט אין אל'די רוחות מיט אייער ווייב צוזא־מען! געהט זאָגט איהר, זי זאָל זיך נישט דערוועגען צו קומען אהער! געהט שנעל, זי איז געגאנגען נאָך איהרע זאכען. זאָגט איהר, אז איך וועל זי ארויסוואַרפען מיט די זאכען צוזאמען.

טאמארע. אָבער, יענקעל!

רפאל. העהע, איך וועל עס איהר זאָגען, א ודאי וועל איך עס איהר זאָגען, נאָך ווי וועל איך עס איהר זאָגען. איך לויף, און

ווי נאָך לויף איך!... נאָך די זאכען איז זי שוין געגאנגען? הערסטו! (געהט אוועק.)

טאמארע. אָבער, יענקעל, ווי אזוי האָסטו געקאָנט...?

יענקעל. זיין נס, וואָס ער האָט זיך אָבגעטראָגען. איך האָב געפיהלט...

טאמארע. וואָס'טו געהאט צו איהם נעבעך?

יענקעל. אזעלכע פּאסקודסטוועס! פון שטוב וועל איך זי ארויסטרייבען, אז זי וועט זיך דערוועגען צו קומען. דו פאַרשטעהסט א גאנג פון א פרוי?

טאמארע. איך פארשטעה גוט איהר גאנג. איך האָב פארשטאנען פון אָנהויב אָן.

יענקעל. דו האָסט פארשטאנען? וואָס האָסטו פארשטאנען?

טאמארע. אז נישט אומזיסט וויל זי זיך בעזעצען דוקא ביי אונז.

יענקעל. און דאָך האָסטו זי געוואָלט אריינלאָזען.

טאמארע. איך האָב פאר איהר קיין מורא נישט. דיך וועט שוין קיינער ביי מיר נישט אוועקנעמען.

יענקעל. דאָך. דאָס זאָגסטו אצינדערט אזוי. אין אָנהויב האָסטו זיך דערשראָקען.

טאמארע. האָב איך?

יענקעל. נאָך ווי! מיין מאמע איז א קלוגע. זי האָט עס גלייך ארויסגעלייענט ביי דיר ווי פון סידור.

טאמארע. האָסטו זיך דאָך אויך דערשראָקען.

יענקעל. אָבער ד ו האָסט זיך נישט געדארפט דערשרעקען.

טאמארע. שרעק איך מיך טאקע נישט.

יענקעל. אצינד, ווייל דו ווייסט, אז זי וועט דאָ מעהר נישט וואוינען.

ט א מ א ר ע. איך האָב דיר נישט געזאָגט, דו זאָלסט זי נישט אריינלאָזען.

י ע נ ק ע ל. מילא, דו ביזט גערעכט.

ט א מ א ר ע. יענקעל, איך וויל איבערהויפּט נישט, דו זאָלסט מיט מיר אזוי רעדען.

י ע נ ק ע ל. וועל איך שווייגען. איך געה אין קוזשנע.

ט א מ א ר ע. און אזוי וועסטו פון מיר נישט אוועקגעהן. גיב מיר דיין האנט און...

ר ב א ה ר ן און פ ר ו מ ע (קומען אריין). גוטען טאָג!

ט א מ א ר ע. זעה נאָר, דער פעטער מיט דער מוהמען, אין א מיטען מיטוואָך. גוטען טאָג אייך! וואָס עפּיסביידע אוועק פון קראָם?

פ ר ו מ ע. טאָר מען זיך נישט מאכען יום־טוב א מאָל? מע דארף דאָס זיין שטענדיג צוגעבונדען צו דער קראָם? לאָזט מען די מיידעל אין קראָם און אליין מאכט מען זיך א שטיקעל יום־טוב.

ט א מ א ר ע. טאקע, וואָס עפּיס?

פ ר ו מ ע. זעה, טו נאָר א קוק, מע טאָר גאָר שוים צו דיר נישט קומען?

ט א מ א ר ע. די אָנגעלעגטעסטע געסט. יענקעל, נעם זיך ווידער צום סאמאָוואר.

ר ב א ה ר ן. ניין מיר ווילען קיין טיי נישט, מיר זיינען געקומען אויף א מינוט.

ט א מ א ר ע. הייסט דאָס, דאָך עפּיס זעהר וויכטיג.

ר ב א ה ר ן. דו ביזט גערעכט, מיר ווילען מיט אייך עפּיס איבעררעדען. דער שווער איז ביי אונז געוועזען אין קראָם...

י ע נ ק ע ל (ברעכט אויס אין א געלעכטער).

ט א מ א ר ע. נא, יעצט ווייסען מיר, אום וואָס עס האנדעלט זיך.

פ ר ו מ ע. ווי איז אייך גאָר איינגעפאלען אריינצולאזען אזא פּאַסקודסטווע צו אייך אין שטוב?

טאמארע. איז דאס אזוי וויכטיג, אז איהר זייט אוועק פון קראם?

פרומע. וויכטיג צו נישט וויכטיג, די לויזונג איז סיי ווי סיי נישט אזוי גרויס, און די געשעפטען ברענגען נישט, און דער שווער איז צוגעשטאנען, מיר מוזעןביידע גערן, זיינען מיר גע־נאנגען.

רב אהרן. און עס איז טאקע וויכטיג אויך. איך וועל דיר זאגען דעם אמת, אז איך בין א פארצאפעלטער געווארען, אז איך האב דערהערט, אז איהר ווילט איהר אבגעבען דאס צימער. ווארום ווערליג רפאל האט מיר דערצעהלט...

טאמארע. אך, מאלע וואס דער פרא אדם דערצעהלט!

פרומע. אין זיין געשעפט איז ער שוין דוקא קיין פרא אדם נישט.

רב אהרן. און אז צוואנציג מאל א פרא אדם, קיין ליגנער איז ער דאך נישט.

טאמארע. און וועמען ארט עס, וואס זי האט דארטין א מאל געטראכט און געפלאנעוועט.

רב אהרן. ווי הייסט? וואס רעדסטו, קינד? אזא פרוי האבען מיט זיך אונטער איין דאך, איז גאט וויים, צו וואס דאס קאן קומען.

יענקעל. צו וואס קאן דאס קומען, צו וואס?

רב אהרן. צו וואס קאן דאס קומען, צו וואס? דארף איך דיר זאגען, צו וואס דאס קאן קומען?

יענקעל. צו גארנישט קאן דאס קומען, צו גארנישט!

פרומע. א נייער צדיק אין פעלץ!

טאמארע. איהר דארפט נישט אזוי טראכטען וועגען איהם.

רב אהרן. אז איהר זייט אזוי זיכער, פרעהט עס מיך זעהר שטארק, אבער וואס גלייבער, איז גלייבער. דערוויטערט זיך

פון א זאך, וואָס קאָן ברייננגען צו אן עבירה, האָבען אונזערע חכמים געזאָגט.

יענקעל. ווי איהר זעהט מיך לעבען, אז... אז... איידער איהר זייט געקומען, האָב איך געוועזן בעשלאָסען, נישט ארייננצו־לאָזען זי צו מיר אין שטוב. דאָ איז געוועזען רפאל און איך האָב איהם ארויסגעטריבען און אָנגעזאָגט, ער זאָל איהר זאָגען, אז זי זאָל זיך נישט דערוועגען צו קומען. און אצינד, ווי איהר זעהט מיך לעבען, רייצט איהר מיך, איך זאָל איהר דוקא פארדיננגען דאָס צימער.

רב אהרן. רייצען מיר דיך? ווי הייסט, רייצען מיר דיך?

פרומע. אָט האָסטו דיר גאָר! מיר רייצען איהם? וואָס האָבען מיר דיר דאָ אזוי פוגע בכבוד געוועזען? וואָס איז? מע טאָר דיך חס ושלום נישט חושד זיין? ווי לאנג ביזטו דאָס גע־וואָרען אזא צדיק, אז דער יצר הרע קאָן שוין אויף דיר קיין שליטה נישט האָבען?

יענקעל (קרעכצט בייז ארוים). הע!

טאמארע (בייז). שטעלט אייך פאָר, מומע, אז ער איז געוואָרען אזא צדיק!

פרומע. וואויל דיר, אז דו גלויבסט איהם.

טאמארע. איך גלויב איהם! איך גלויב איהם!

פרומע. שא, דארפסט'אָך אויף מיר אזוי נישט שרייען.

רב אהרן. טאקע, דו דארפסט אזוי נישט שרייען. וואָס זיינען מיר דען אויסען? מיר זיינען דאָך אויסען בלויז דיין טובה.

פרומע. אָבער ווי דאָס הארץ האָט מיר געזאָגט, אז מיר זאָלען נישט געהן און נישט ארייננמישען זיך, און זאָלען זיי טאָן, וואָס זיי ווילען. אז זי איז אזא נאר און וויל זיך שפּיעלען מיט פייער, טאָ זאָל זי זיך שלאָגען קאָפּ אָן וואנד.

רב אהרן. ששש, אָהן קללות, אָהן קללות, מיר וועלען בעסער מיט גוטען איבעררעדען...

רבקה (קומט אריין, שטופענדיג פאר זיך רפאל'ן, וועלכער טראָגט אַ גרויסען פּאַק קליידער, איינגעבונדען אין אַ דעקע).

רפאל. העהעהע... אָט איז זי דאָ אליין. זאָגט איהר, וואָס איהר האָט מיר געהייסען איהר זאָגען. מיר גלויבט זי נישט, העהעהע...

רבקה. פקח מיינער, אויף אַ שיינער המצאה איז ער געפאלען, איך זאָל אהער נישט געהן. ער האָט געפונען, וועמען צו נארען. האָט ער טאקע געדארפט מיר שלעפּען אהער דעם פּאַק.

רפאל. איך האָב איהם געשלעפּט אהער און וועל איהם שלעפּען צוריק, העהעהע...

פרומע. און מאך עס טאקע וואָס גיכער.

רב אהרן. זי וועט דאָ נישט וואוינען, און נעם טאקע צוריק דעם פּאַק.

רפאל. העהעהע... זעהסטו, הא? (העבט דעם פּאַק.)

רבקה (רייסט ביי איהם אַרויס דעם פּאַק). ווארט, האָב נאָך צייט. עפּיס אַזויפיעל בעלי־בתים דאָ. (ווענדט זיך צו יענקלען און טאמארען.) וואָס וועט איהר עפּיס זאָגען, הא?

רב אהרן. ערשטענס, וואָס איז דאָס פאר אַן אופן אַיבערהויפּט אַנטלויפען פון מאַן, אַוועקגעהן אין „פּראַטשקעס"? וואו האָסטו דאָס געזעהן? האָט זיך דיין מאמע אויך אַזוי אויפגעפיהרט?

פרומע. איהר וויל ער זאָגען מוסר, די פערשטאָכענע אויגען!

רבקה (צו פרומען). און איך וויל טאקע נישט, מען זאָל מיר זאָגען מוסר! איך קאָן אויסקומען אָהן מוסר־זאָגען אויך. ווען איהר וואָלט געפּרובט לעבען מיט אַזא שלאַק...

רפאל. העהעהע...

רבקה. וואָלט איהר געוואוסט, ווי מען אַנטלויפט אין פּראַטשקעס, וואָלט איהר געוואוסט אַלץ. וואָלט איהר זיך געוואונדערט, וואָס מען ווארפט זיך נישט אריין אין טייך.

פרומע. דער בעסטער אָרט פאר דיר.

רבקה. ווער עס וויל אין טייך, מאָג א הינצו געהן.

רב אהרן. ששש... און צוויי טענס, אז דו ווילסט שוים אוועק אין פּראַטשקעס, טיק האָב דיר אַכטציג שווארצע יאָהר און געה, אָבער וואָס דארפסטו דוקא דאָ וועלען דינגען א צימער? דו חצופה דו, דיר פארדריסט, וואָס מען לעבט דאָ רוהיג? א אשת־אישניצע ווילסטו ווערען? וואָס מיינסט זיך דיר, וואָס?

רבקה. ווי?!... וואָס?!...

יענקעל (קרעכצט וויעדער בייז אַרויס). הע! (צו רבקה'ן.) איהר האָט ביי מיר געדונגען דאָס צימער? טיק נעמט אייער פּאַק און פארנעמט זיך אהין! געהט! שנעל! שנעל! (גיט א שטויס דעם פּאַק מיט'ן פוס צו דער טיר.)

רבקה. וואָס איז דאָס פאר אן אופן, וואָס? וואָס טוט זיך דאָ, וואָס? איהר מיינט, איך וועל מיך עפּיס לאָזען?!

יענקעל (גאַנץ אויסער זיך). געהט! געהט! איהר וועט זיך אויסטענען שפּעטער. געהט! (שטופּט זי.) געהט, אז נישט, וועל איך אייך טאקע ארויסווארפען אין גאנצען. געהט! (שטופּט זי אַרויס מיט'ן פּאַק.)

רפאל. וואָס איז דאָס? וואָס איז דאָס? וואָס מיינט ער זיך עפּיס?

יענקעל (כאַפּט איהם אויך אָן). און איהר אויך! און איהר אויך! געהט צו איהר! געהט אין דר'ערד! טראָגט אייך אָב פון מיינע אויגען! (שטויסט איהם אַרויס און מאַכט צו די טיר מיט אַ קלאַפּ.)

רפאל (שרייט דאָרטען נאָך עפּיס הינטער דער טיר).

טאמארע. אָבער, יענקעל! אָבער, יענקעל, קום דאָך צו זיך!

פרומע. ער איז דאָך גאָר פשוט משוגע געוואָרען!

רב אהרן. וועה מיר נישט! וועה מיר נישט, דער גיהנום וועט זיך דאָך דאָ אויפעפענען!

יענקעל. נישט אייער באָבעם דאגה!

טאמארע. ששש, בערוהיג דיך, בערוהיג דיך.

פרומע (צו רב אהרן'ען). איך האָב דיר אָבער געזאָגט, אז מיר זאָלען נישט געהן, אז מיר דארפען זיך נישט אריינמישען. איך האָב געוואוסט, מיט ווען מיר האָבען דאָ צו טאָן. (נעמט איהם אָן פאר דער האַנד.) אצינד קום, מען זאָל נאָך אונז אויך נישט ארויסווארפען. (פיהרט איהם צו דער טיר.)

רב אהרן. וועה מיר נישט, דער גיהנום, דער גיהנום!

יענקעל. נישט אייער באָבעם דאגה!

טאמארע (פערשטאָפּט איהם דאָס מויל מיט דער האַנד).

יענקעל (נעמט אַראָב איהר האַנד פון זיין מויל און שרייט נאָך די אַוועקגעהענדיגע.) איך בין אזא צדיק, ווי איהר!

טאמארע. בערוהיג דיך! בערוהיג דיך! האָסט גוט אזוי געטאָן. (היסטעריש.) ס'איז גוט אזוי! (הינטער דער טיר אַ גערויש פון קולות.)

דריטער אַקט

אין אַ חוּדיש אַרום.

אין דער קוזשנע. פאַרנט לינקס א טויער, וואָס פיהרט צו דער גאַס, רעכטס א טיר, וועלכע פיהרט צום הויף, אין דער הינטערוואַנד צווי קליינע פענסטער מיט פעררוסטע שויבען, דורך וועלכע עס דרינגט קוים דורך אַ שיין. דער אויוועז שטעהט אין מיטען, מעהר צו דער הינטערוואַנד צו, דער בלאָזזאַק און די נאַקאָוואלנע מיט די האַמערס געפינען זיך ביים אויווען נאָך פאָרנט צו. לינקס אין ווינקעל ביי דער הינטערוואַנד שטעהען אַ גרויסער שלייפשטיין און אַ צעבער וואסער. די פּאָדלאָגע איז אָנגעוואָרפען מיט שטיקלעך אייזען, ביי דער וואַנד ליעגען אַלטע האָלאָבליעס, צובראָכענע אקסען, דוגעס א. א. וו.; אלטע רעדער שטעהען אָנגעשפּארט אָן דער וואַנד און אויף די וועגד היינגען פערשידענע געצייג. — אין קוזשנע הערשט אַ האַלב דונקעל, פון הויף הערט זיך געזאַנג: מען זינגט א פרעהליכען אידישען ניגון.

א בעל עגלה (שטעהט אין טיר, אונרוהיג, איטליכע ווײלע אַרויסקוקענדיג דורך דאָס טויער, שרייט אַרויס אין הויף). נא, וועט ער שוין א מאָל קומען? ווי לאנג דארף מען אויף איהם ווארטען?

רבקה (פון הויף). ער קומט גלייך! ער קומט גלייך!

דער בעל עגלה. אז שוין נאָכ'ן ברית און נאָך דער סעודה, איז וואָס געדויערט דאָס ביי איהם אזוי?

רבקה. ער געהט שוים! ער געהט שוים!

דער בעל עגלה. א שיינער „ער געהט שוים“! א שעה, אז איך ווארט אויף איהם. (ער לויפט צום טויער און שרייט אַרויס.) אוועק פון וואָגען, אוועק! איך כאַפּ גלייך די בייטש... (לאָזט זיך לויפען, מען הערט איהם שרייען.) א כאָליערע זאָל אויף אייך קומען! ווי די היישעריקען זיינען זיי בעפאלען! (מען הערט אַ געלעכטער

פון ענטלויפענדיגע קינדער. דער בעל־עגלה קומט צוריק.) און ער געהט נאָך אַלץ נישט. (קוקט אַרויס אין טיר.) נאַ, דאָ קומט ער, דער מאַבער, קוים מיט צרות!

יענקעל (אין הויף). נאַ, וואָס האָט אייך דאָרטין אַזוי אָנגעשפּאַרט? היינט אַרבייט איך נישט. ניטאָ היינט קיין אַרביי־טען. (קומט אַריין שטאַרק אויפגעלעבט און אַ ביסעל בעטרונקען און ברומט אונטער דעם פרעהליכען ניגון, וועלכער האָט אויפגעהערט אין הויף.)

דער בעל עגלה. איך וועל אייך געבען נישט קיין אַר־בייטען. ביי מיר האָט זיך די אַקס צובראָכען.

יענקעל. די אַקס צובראָכען? נו, איז זי מילא, איז זי צו־בראָכען. קומט בעסער אַריין און מיר'ן מאַכען לחיים. די אַקס וועט געזונד ווערען מאָרגען.

דער בעל עגלה. מאָרגען, איך וועל אייך געבען אַ „מאָרגען"! (ווייזט איהם אויף די גאַס.) קומט זעהט, וואָס עס טוט זיך: אַ פולער וואָגען מיט עפּעל. זאָל איך איהם אפשר לאָזען נעכטיגען דאָ אויפ'ן גאַס און אויף זיין ביי איהם און היטען איהם?

יענקעל. היינט ווערט ביי מיר נישט געאַרבייט. דעם אַרבייטער האָב איך געגעבען היינט פריי. היינט איז ביי מיר אַ גרויסער יום־טוב, פאַרשטעהט איהר מיך. אַ ברית! איהר פאַר־שטעהט, אַ ברית! אַ בכור נאָך דערצו! ווערט נישט געאַרבייט! מיר שלעפּען אַריין דעם וואָגען אין הויף און איך בין אייך ערוב פאַר די עפּעל.

דער בעל עגלה. דרעהט מיר קיין קאָפּ נישט, די עפּעל מוז איך אָבפיהרען נאָך היינט. ס'איז דאָך שוין נאָך דעם ברית און נאָך דער סעודה, איז וואָס ווילט איהר נאָך ווייטער?

יענקעל. היינט ווערט נישט געאַרבייט און באַסטע, נישט גערעדט. קומט, מיר וועלען אַריינשלעפּען דעם וואָגען אין הויף, נאָכדעם וועט איהר אַריינגעהן מיט מיר אין שטוב און מיר'ן מאַכען לחיים.

דער בעל עגלה. אסור זאל מיר זיין, אויב איך וועל אייך אבלאזען. די עפעל מוז איך נאך היינט צופיהרען צו דער לייווע, די לייווע געהט היינט ביי דער נאכט אוועק.

יענקעל. אין אלדי רוחות, פאר וואס זייט איהר נישט פארפאהרען צו ברוך׳ן? ביי מיר איז היינט יום־טוב.

דער בעל עגלה. פאלג מיך א גאנג! אז די אקס האט זיך דא צובראכען, האב איך מיך געזאלט שלעפען צו ברוך׳ן! ווי וואלט איך אהין פארפאהרען?

יענקעל. קאן נישט העלפען. ווערט נישט געארבייט. זאל דוכטען שבת.

דער בעל עגלה. חכם, שבת וואלט זיך דאך דאס ביי מיר נישט געמאכט. שבת וואלט דער וואגען געשטאנען ביי מיר אין הויף.

יענקעל (אויפגעבראכט). איז וואס ווילט איהר? זאל איך מיר צוליעב אייך פארשטערען מיין שמחה?

דער בעל עגלה. איז וואס ווילט איהר, אז צו־ליעב אייער שמחה זאל איך נעמען און ווערגען זיך מיט די עפעל?!

יענקעל. איז דאס אפשר מיין באבעס דאגה?

דער בעל עגלה. איהר זייט דאך אבער א מענש מיט א הארץ, דארפט איהר דאך עפים רחמנות האבען אויך.

יענקעל (אבגעקיהלט). אז אויסער דעם וועל איך גאר נישט קאנען ארבייטען. איך האב היינט, פארשטעהט איהר מיך, געמאכט א קנאק פאר אלע טעג פון א גאנץ יאהר.

דער בעל עגלה. פטור, נו, אויך א זאך.

יענקעל. און ווי וועל איך דאס קאנען מאכען, אז איך האב נישט רחמיאל׳ן ביי מיר?

דער בעל עגלה. איהר וועט אייך שוין אן עצה געבען.

יענקעל. אין אל׳די קאדיק זאלט איהר געהן! וואס׳ט צעך דארטין ביי אייך צובראכען?

דער בעל עגלה. איהר׳טאך געהערט. די אקס!

יענקעל. נא, א שיין שטיקעל ארבייט. נא, געהט מאכט נאָר לייכטער דעם וואָגען, איך וועל געהן אראָבנעמען פון מיר דעם יום־טוב און פארנאנדערבלאָזען א פייער. — הם, אזוי נעמען און פארשטערען די שמחה! (געהט אַרויס אין הויף; דער בעל עגלה געהט אַרויס אין גאַס.)

רבקה'ס (שטימע אין הויף נאָך אַ לייִנגערער פויזע). פטור, נו, איהר וועט זעהן, ווי איך וועל עס קאָנען. (קומט אַריין אָנגעטאָן מיט אַ גרויסען פארטוך איבער זיך און נעמט זיך פערנאַנדערבלאָזען אַ פייער, אונטערזינגענדיג שטיל פאר זיך.)

יענקעל (קומט אַריין אין אַ ווייִלע אַרום, איבערגעטאָן אין זיינע אַרבייטסקליידער און אַ פלאַש בראָנפען אין האַנד). טאקע, וואָס דארפסט איהר אייך עוסק'ן? דאָס איז נישט פאר אייך קיין מלאכה, און איהר האָט זיך היינט שוין גוט אָנגעהאָרעוועט.

רבקה. פטור, נו, אויך מיר האָרעוואניע. געסארוועט א ביסעל.

יענקעל. איהר וועט אייך אָבער מאכען גאַנץ שווארץ.

רבקה. וועל איך ווערען א שווארץ־חנ'עווידיגע. רויטע באקען מיט שווארצע פלעקען — גאָר א קראסאוויצע. (דריקט דעם בלאָזזאַק און זינגט.)

יענקעל. געה איך דערווייִלע צום שלאָק דאָרטין, וועל איהם העלפען אראָבנעמען פון וואָגען און ארויסנעמען די אקס. (געהט אַרויס אין גאַס.) נו, שלים מזל איינער, וואו האלט איהר?

דער בעל עגלה. אָט, ווי איהר זעהט. קומט העלפט, אין צווייען וועט זיין שנעלער.

יענקעל. אַ בעלנות צו פארשטערען א שמחה. נא, צו־ערפט לאָ'מיר כאָטש מאכען לחיים. (מען הערט זיי צוזווינשען זיך לחיים.)

רפאל (קוקט אַריין אין טיר, ציהט זיך צוריק און בעווייזט זיך ווידער; בלייבט אַזוי שטעהן מיט'ן קאָפּ אין טיר). העהעהע, ווערסט טאקע א שמיעד?

רבקה (ווי דערשראָקען פון זיין שטימע). טפוי, אלע בייזע חלומות צו דיין קאָפּ! וואָס ווילסטו דאָ? וואָס ביזטו געקומען? טרעט אָב מיט גוטען, וואָרום איך וועל דיר געבען מיט אן אייזען אין קאָפּ.

רפאל. העהעהע, גלייך ווערסטו אין כעס. איך בין געקומען א קוק טאָן, ווי דו ארבייטסט. איך טאָר נישט קומען א קוק טאָן?

רבקה. אָבער טראָג זיך גלייך אָב, הערסטו! האָסט נישט, וואָס צו קומען נאָכקוקען מיר.

רפאל (קומט אריין אין קוזשנע). היינט בין איך א גאסט ביי יענקלען. היינט בין איך ביי איהם אויף א ברית, מאָג איך דאָך זיין, וואו איך וויל. מאָג איך דאָך אריינקומען אין קוזשנע אויך. א פשיטא שוין, אז אין קוזשנע געפינט זיך מיין ווייבעל.

רבקה. דיין ווייבעל? איך בין נישט דיין ווייבעל! האָסטו געהערט?

רפאל. נישט מיין ווייבעל? פטור, נו! אז דו ביזט שוין אין „פּראַטשקעס", ביזטו שוין נישט מיין ווייבעל? געה, קינד, ווער האָט דאָס דיר געזאָגט? כל זמן איך האָב דיך נישט אָבגע'גט, ביזטו נאָך אלץ מיין ווייבעל.

רבקה. זאָלסט בעסער מיט גוטען אוועקגעהן.

רפאל. העהעהע, וואָס שרייסטו אזוי, נארעלע? דאָך נישט דיין קוזשנע. מילא, דו לאָזט מיך נישט אריין אין דיין חדר, איז, נו... דיין חדר, שליעסט איהם צו און פארטיג. אָבער די קוזשנע איז דאָך נישט דיינע.

רבקה. הערסטו, אויב איך וועל אצינד...

רפאל. אָך, רבקה, רבקה, דו האָסט גאָרנישט גאָט אין הארצען. ווי קאָן דאָס א מענש נישט האָבען גאָט אין הארצען?..

רבקה. געהסטו נישט אוועק?

רפאל. ששש... מילא... אך... העהעהע, הערסט'אָך, דו ווייסט'אָך די פּערל, וועלכע מאַלקיניכע האָט ביי מיר פארזעצט.

היינטיגע וואָך איז געווען דער סראָק און זי האָט זיי נישט אויס־געקויפט, האָב איך מיר א טראַכט געטאָן, אַז ווען מיין ווייבעל וואָלט געוועזען אין דער היים, וואָלט זי יעצט געהאט א שנירעל פערל.

רבקה. ווערג זיך מיט זיי! גיב זיי דיין צווייטער ווייב...

רפאל. מיין צווייטער ווייב? העהעהע, איך וויל זיך גאָר מיט דיר עלטערן! (פון דרויסען הערט זיך, ווי מען העבט דעם וואָגען, קרעכצענדיג, סאָפּענדיג.)

יענקעל (אין גאַס). העכער א ביסעל... נאָך א ביסעל העכער... אָט אזוי אַ... אוף!...

רפאל. העהעהע, ווילסטו אפשר זעהן די פערל?

רבקה (וואַרפט זיך צו איהם מיט די קולאַקעס). זאָלסט גלייך אַרויסגעהן פון דאַנען! זאָלסט גלייך אַרויס!

רפאל. געה איך, געה איך, נאָר אָהן כעס. (געהט אַרויס.)

רבקה. דיין זוואַניע זאָל דאָ נישט זיין! (געהט צוריק צום בלאָזזאַק.)

יענקעל (דרויסען). נאַ, און יעצט נאָך א „לחיים“. — לחיים! אָט אזוי אַ... (גלייך קומט ער אַריין מיט דער אַקס, נאָך איהם דער בעל עגלה, וועלכער בלייבט שטעהן אין טויער.)

דער בעל עגלה. און מאַכט עס א ביסעל גיכער, יענקעל, מאַכט עס א ביסעל גיכער.

יענקעל. איך וועל עס שוין מאַכען גיך, איך וועל עס שוין מאַכען.

דער בעל עגלה. איך וועל דערווייל כאַפּען א דריי־מעל ביי די עפּעל. (געהט אַוועק.)

יענקעל. עס ווילט זיך מיר אזוי אַרבייטען, ווי עס ווילט זיך מיר...

רבקה. געהן טאַנצען.

יענקעל. העֿ—ע, טאַנצען וואָלט איך שוים גראָד געוואָלט.

עס בייסען מיר די פיס. אך, וואָלט איך דאָס א טאנץ געטאָן!
(העפט אָן צו זינגען דאָס פרעהליכע רעדעל און טאַנצט.)

רבקה (דריקט דעם בלאָזזאק, כאַפּט אונטער דעם ניגון און טענצעלט אונטער אויף איהר אָרט).

יענקעל. עה, אזוי נעמען און פארשטערען די גאנצע שמחה. (לעגט אַריין אַן אייזען אין פייער.)

רבקה. איהר'ט אָבארבייטען, וועלען מיר נאָך געהן א טענצעל.

יענקעל. און נאָך ווי! און א „לחיים" אויך נאָך מאכען, און טאַפּע גלייך. (ער טרינקט.)

רבקה. איהר האָט שוין היינט גענוג געטרונקען.

יענקעל. פטור, נו! היינט איז מיין טאָג. ווי געפעלט אייך עפּיס מיין זוהנעניוק, הא? (נעמט אַ האַק און האַקט אַרום עפּיס אויף דער אקס.)

רבקה. דער טאטע מיט די ביינער.

יענקעל. א יאטעל, הא? העהעהע... א חברה־מאן, הא? א געזונד איהם אין אלע גליעדער! ווי ער האָט עס נעבעך גע־שריען, א געמבע א ביסעל, העהעהע... אויסגעקוקט וואָלט איך איהם אלע גליעדערלעך. א־א־א פּוטשע—מוטשע—רוטשע... תעהעהע. (זינגט און טענצעלט.)

שמחה (קומט אַריין פון הויף, אָנגעטאָן שבת'דיג). דאָס ארבייטסטו דאָ אזוי? טאנצט גאָר!

יענקעל. טאטע, עס העבט די פיס! אז דו וועסט היינט נישט טאנצען, וועסטו זיין ערגער ווי איך ווייס נישט וואָס. האָסט זיך געריכט אויף אזא אייניקעל? זאָג אליין. אזא יונג מיט ביי־נער, אזא גראָבאטש, אזא — (בלאָזט אָן די באקען) אזא פפו... העהעהע, טיק קום א טענצעל! (פערלעגט מיט איהם די הענד אויפ'ן אַקסעל, זינגט.)

שמחה (נעמט אַוועק זיין האַנד). ארבייט און קום אין שטוב. אין שטוב טאנצען.

יענקעל. העהעהע, אין שטוב, אין קוזשנע, ד׳וועל היינט אומעדום טאַנצען, העהעהע... דו ביזט נאָר אזא... העהעהע... זעהסט אָבער, איך האָב געזאָגט, אז דו וועסט זיך איבערבעטען. איך האָב געוואוסט, ווער עס וועט קומען. מיט א מאָל נעמסטו און ווערסט מיר ברגז. עך, טאַטוליע, אז אַט—אַט האָט געדאַרפט אָנקומען אזא גאַסט, ווערסטו ברגז.

שמחה. דו שווייג שוין בעסער... שווייג, שווייג, בהמה!

יענקעל. זיי דאָך אמאָל מודה, אז דו ביזט אריבערגע־פאַלען? וואָס ביזטו מיט אמאָל ברגז געוואָרען, וואָס? וואָס׳ט צעך דערשראָקען? דער יצר הרע אין שטוב! העהעהע... אַט איז זי שוין א חודש אין שטוב... און וואָס? איז זי. ווער קוקט זיך אויף איהר אום?... (די לעצטע ווערטער רעדט ער ארויס, ווי ער וואָלט זיך פערכאַפּט און ענדיגט זיי אונטער דער נאָז.)

רבקה. רב יענקעל, די אייזענס זיינען שוין רויט ווי צונטער.

יענקעל. זאָל נאָך ליעגען. — זעהסטו, הא, טאַטוליע? ברגז געוואָרען!

שמחה. וואָס׳ט׳צעך צורעדט? וואָס׳ט׳צעך צורעדט? ארבייט! ארבייט!

יענקעל (נעמט ווידער די האַק). איך וועל שוין ארבייטען.

שמחה. מאַך פאַרטיג און אריין אין שטוב.

יענקעל. דאָס וויל איך טאַקע. וואָס ביזט דו אוועק פון שטוב?

שמחה (מיט אַ בייזען בליק אין רבקה׳ס זייט). איך האָב מיך פארביינקט נאָך דיר.

יענקעל (איז שטעהן געבליבען און זיין ארבייט און האַלט אָנגעשטעלט אויף איהם זיין בליק). אהא, האָסט מורא געהאט צו לאָזען מיך אליין מיט איהר? הא, דאָס האָסטו מורא געהאט? טיק געה גלייך אריין אין שטוב, אָבער גלייך! (שטופּט איהם צו דער טיר.)

שמחה. דו, דו!... דו נישט שטופּ זעך, פערד! ד'וועל וועלען, וועל איך ארייננעהן, ד'וועל וועלען, וועל איך דאָ שטעהן.

יענקעל. געה, געה, אָבער שנעל. — אָדער ווארט, איך האָב פאר דיר א גאנג. געה און רוף מיר רחמיאל'ן. איך דארף איהם האָבען. איך וועל אליין נישט קאָנען עס מאכען. געה, געה! געה אויף גיך!

שמחה. דו טרייב מיך נישט! בין נישט דיין טאטענס משרת.

יענקעל. געה, געה, טו א טובה, אז נישט וועל איך נישט פארטיג ווערען. (אונגעדולדיג.) געה, האָב פאר גאָר נישט מורא!

שמחה. מיין טייערער קדיש, דו! באמוליע! פערד! (געהט אַוועק נישט ווילענדיגערהייט, מיט חשד־אויגען בעטראכטענדיג די ביידע.)

רבקה (דריקט דעם בלאָזזאק, לאַנגזאם, מיט איין האַנד, קוקט אין פייער מיט אַן ערנסטען געזיכט. גאַנץ פערפלאַמט).

יענקעל (לאָזט אַראָב מיט כעס די האַק אויף די נאַקאָוואלנע און קרעכצט בייז אָב). די גרינע גאל געהט זיך אָן!

רבקה. דארף מען נאָך בלאָזען? די אייזענס זיינען שוין אזוי רויט.

יענקעל (בלאָזט אָב פון זיך). פוי!

רבקה. וואָס'ט איהר געדארפט אזוי אויפגעקאָכט ווערען? פון אלץ ווערט איהר נתפעל! זיי וועלען מורא האָבען, מורא האָבען, און וועלען אויפהערען. איך וועל מסתמא באלד גאָר אוועקפאָהרען אין דאָרף.

יענקעל (דורכלאָזענדיג איהרע ווערטער מיט בייזקייט). הע!

רבקה. איהר דארפט שוין א ודאי ארויסנעמען די אייזענס.

יענקעל (קומט צום אויוועז). ניין, בלאָזט נאָך. (לעגט אַרויף זיין האַנד אויף איהר האַנד און העלפט דריקען דעם בלאָזזאַק).

רבקה (לעגט אַרויף איהר אַנדער האַנד אויף זיין האַנד און

דריקט, אנלעגענדיג זיך מיט'ן גאנצען קערפער). זייט איהר נאך אלץ אין כעס, הום?

יענקעל (לאכט גוטמוטיג שכורלעך). זיי האבען מורא! מורא האבען זיי!

רבקה. אבי איהר האט נישט מורא, מאכט נישט אויס.

יענקעל. העהע... און ווער זאגט אייך, אז איך האב נישט מורא?

רבקה. ווי הייסט, ווער זאגט מיר? וואס דען? מורא האט איהר?

יענקעל (פאטשט איהר מיט דער אנדער האנד אויף דער באק). אי, א ווייבעל זייט איהר! (כאפט זיך גלייך, נעמט אוועק אויך די אנדער האנד און געהט אב פון איהר.)

רבקה. איהר האט אבגעברענט די האנד, וואס?

יענקעל (מאכט זיך צו שאפען מיט עפיס). ווייסט איהר נישט, וואס קומט שוין נישט רחמיאל? דעם טאטען אז מע שיקט.

רבקה. רחמיאל וואוינט א מהלך רב. איהר דארפט האבען א שומר? איך קאן אריינרופען רפאל'ן.

יענקעל (פערלעגען). העהע... ניין, ס'איז שוין צייט ארויסצונעמען די אייזענס... העהע... רעכענט איהר באלד אוועקצופאהרען אין דארף?

רבקה איך ווייס, איך רעכען... וואס איז, איהר וואלט וועלען פטור ווערען פון מיר?

יענקעל (פערלעגען). גאר עפיס... פאר וואס זאל איך דאס וועלען?

רבקה. איך ווייס, אבי נישט האבען א יצר הרע'טע אין שטוב.

יענקעל. העהע, א יצר הרע'טע זייט איהר שוים.

רבקה. בין איך? טאקע? וואס איהר קאנט זאגען! איהר קוקט'אך גאר נישט אין מיין זייט?

י ע נ ק ע ל. העהע... הלואי וואלט דאס געוועזען אמת.

ר ב ק ה. גאר אזוי? איהר האט יא געקוקט אין מיין זייט? און איך האב דאס גארנישט געוואוסט.

י ע נ ק ע ל. איהר זייט שוין איינמאל א יצר־הרע'טע. מי טאר אייך נישט אריינלאזען אין א אידישער שטוב. און פאהרט טאקע אוועק אין דארף, פאהרט, און וואס שנעלער, אלץ בעסער. און אצינד קאנט איהר געהן אין שטוב, געהט.

ר ב ק ה. זעהט, וואס עפּיס מיט אמאל? וואס טרייבט איהר מיך?

י ע נ ק ע ל. ס'איז געזינטער, אז מ'זעהט אייך נישט, אז מי האט אייך נישט לעבען זיך. איך—איך—איך בין נאך נישט אין גאנצען אויסגעהיילט.

ר ב ק ה. ארימער יענקעל! נישט אויסגעהיילט? איך האב גארנישט געוואוסט, אז איהר האט געהאט עפּיס א קראנקהייט. איז דאס עפּיס געוועזען א שלעכטע קריינק?

י ע נ ק ע ל. אך, איהר פארשטעהט מיך שוין גוט, מאכט זיך נישט, ווי איהר פארשטעהט מיך נישט.

ר ב ק ה. וואס פארשטעה איך? אסור, אויב איך העב אן צו וויסען.

י ע נ ק ע ל. איהר פארשטעהט שוים גוט און טראגט אייך אוועק.

ר ב ק ה. איך פארשטעה גארנישט און האב מיך נישט וואס אוועקצוטראגען.

י ע נ ק ע ל (אויפגערעגט). פארשטעהט איהר מיך, איך האב טרפה'נע דמים אין מיר, אט וואס! איך האב געמיינט, אז זיי זייי־נען שוים ריין, אז איך האב זיי שוים מעהר נישט... און א ליגען! איך האב א טעות געהאט, זיי קאכען נאך אין מיר — אויסגערונען זאלען זיי ווערען!

ר ב ק ה. וואלט איך כאטש עפּיס אנהעבען צו פארשטעהן!

י ע נ ק ע ל. וואס מאכט איהר זיך, אז איהר פארשטעהט

נישט, וואָס? עס ליעגט נאָך אין מיר דער אַלטער יענקעל, דער הונט ליעגט נאָך אין מיר, אָט וואָס! די מאַמע האָט דאָס געוואוסט, דער טאַטע האָט דאָס געוואוסט, נאָר איך און טאַמאַרעלע האָבען דאָס נישט געוואוסט. אַצינד וויים איך דאָס אָבער גענוי. דער הונט ליעגט נאָך אין מיר, דער מיידעלניק...

רבקה (ווי איבערראשט). וואָס איהר רעדט! איך וואָלט דאכט זיך געשוואָרען ביי א תורה, אז איהר טראכט נאָר אפילו נישט וועגען די זאכען.

יענקעל. פוי, איך האָב אַליין נישט געוואוסט, אז אזא חיה זיצט אין מיר, אזא מיאוסע חיה. פארשטעהט איהר מיך, איך האָב א פּאָר מאָל געזעהן אייך א ביסעל — אָט אזוי, נישט גאַנץ אָנגעטאָן — אָט א באָרפוסען פוס, א הוילען אָרם און נאָך אזוי...

רבקה (אונשולדיג). אין איין שטוב, מי קאָן זיך נישט איינהיטען. און די לעצטע וואָך האָב איך געמוזט זיין אַזויפיעל ארום טאַמאַרען טאָג און נאכט.

יענקעל. פוי, איך וואָלט מיר דאכט זיך געקאָנט געבען מיט'ן האק אין קאָפּ!

רבקה. שא, אָבער אזוי נעמען זיך דאָס צום הארצען דארפט איהר פון דעסטוועגען נישט.

יענקעל. די טרפה'נע דמים! עפּיס א שד, א מחבל זיצט דאָרטין אין מיר. און היינט האָב איך נאָך געטרונקען.

רבקה. נו, עפּיס אזא שמחה.

יענקעל. העהע, נישט צוליעב דער שמחה אַליין. איך האָב געוואָלט טרינקען, פארשטעהט איהר מיך, איך האָב געוואָלט!... דער דיבוק אין מיר, פארשטעהט איהר מיך... איך האָב'ן געוואָלט פערטרינקען...

רבקה. אוי, איז מיר אָבער אזוי היים געוואָרען! אז מי שטעהט אזוי לאַנג ביים פייער... (קנעפּט זיך אויף די בלוזע, פערבויגט זי טיעף און דעקט אויף א שטיק פון איהר ברוסט.)

יענקעל. איך האָב געוואָלט מיט קעראָסין פארלעשען א

שרפה, העהעהע... אי, בין איך... מיט'ן האק אין קאפ. די טרפה'נע דמים, אויסגערונען זאלען זיי ווערען!

רבקה. דארף איך נאך בלאזען?

יענקעל (געהט צו צום אויווען). ניין. שוים גענוג.

רבקה (קאקעט). נא, האב איך עפים גוט געטאן מיין ארבייט?

יענקעל (הערט אויף איהר אויף די אויגען. א ווײלע שטעהען זיי, אנקוקענדיג אייגס דאס אנדערע. פלוצלינג גיט ער זי א כאפ ארום, הערט זי אויף אין דער הויך און עסט זיך איין מיט די ליפען אין דער אבגעדעקטער ברוסט, ארויסגעבענדיג מגושמ'דיגע טענער).

דער בעל עגלה (דרויסען). זעה, ער איז נאך נישט פארטיג.

רבקה. דער בעל עגלה קומט!

יענקעל (לאזט זי אפ און בלייבט שטעהן ווי בעטרונקען, ווי אין הין־הער־פלעט).

דער בעל עגלה (אין טויער). ווי אזוי זייט איהר נאך עפים נישט פארטיג?

רבקה. די אייזענס זיינען נאך אין פייער.

דער בעל עגלה. א פיינער שכל! וואס שטעהט איהר, וואס, אזוי ווי א בענומענער? מאכט די ארבייט און לאזט מיך פאהרען.

יענקעל (ווי אויפגעוואכט). איך האב אייך געזאגט, אז איך קאן היינט נישט ארבייטען.

דער בעל עגלה. וואס, די הענט האבען אייך היינט אבגענומען? סט'געהערט א קלייניגקייט! א ברית!

יענקעל (ווי ווילד). א ברית! א ברית! איך בין איינער אליין, מיין ארבייטער איז נישטא!

דער בעל עגלה. נו, איז וואס זאל איך טאן? זאל איך דא, הייסט עס, בלייבען נעכטיגען?

רבקה (צו יענקלען). ווייסט איהר גאָר וואָס? איך וועל אייך העלפען.

יענקעל (פינסטער). ער וועט מיר העלפען. (צום בעל עגלה.) איהר וועט מיר האלטען די צוואנג.

דער בעל עגלה. יאָ, און ווער וועט מיר היטען די עפּעל?

רבקה. וואָס ארט אייך, איך וועל עס מאכען אזוי גוט ווי ער. (העבט אויף דעם גרויסען האמער.)

יענקעל. איהר וועט האלטען די צוואנג.

רבקה. ניין, איך מיט'ן האמער. איך וועל קלאפּען. איהר מיינט, איך האָב קיין כח נישט? (זי פערקאסערט די ארבעל, אויפ־דעקענדיג איהרע אָרמס, שפּייט אָן אין די הענד און העבט אָן צו קלאפּען איבער דער נאַקאָוואַלנע.) זעהט איהר, הא? איינס. און נאָך א מאָל. און נאָך א מאָל.

דער בעל עגלה (אין טויער). חברה איז שוין ווידער ארום די עפּעל. מאכט עס שוין אויף גיך. (געהט ארויס מיט קולות.) אוועק, א באַליערע...

יענקעל (העבט אויף די שנאַפּס־פלאש און טרינקט אויס שנעל צוויי גלעזלעך איינס נאָך דעם אנדערן).

רבקה. העי, העי, איהר טרינקט שוין צופיעל.

יענקעל (געהט מיט דער צוואנג צום אייווען און נעמט ארויס אן אייזען און לעגט עס אויף דער נאַקאָוואַלניע).

רבקה (העבט אָן צו קלאפּען). ה—הא! ה—הא! (זינגט.) עי, דובינושקא דא אוכניעם!

יענקעל. איהר קאָנט נאָך אָבברענען די האנט.

רבקה. איך ברען מיך נישט אָפּ.

יענקעל. לאָזט בעסער אראָפּ די ארבעל.

רבקה. וואָס איז, איהר האָט מורא צו קוקען אויף מיין נאקעטען אָרם?

יענקעל. איך — איך — איך —

רבקה (זינגט). עי, דובינושקא דא אוכניעם! עי, דובי־נושקא סאמא פּאידיאָט!...

יענקעל. אין קאָפּ דער שנאַפּס, אין הארצען אַ שד...

רבקה. און ביי דער זייט די יצר הרע׳טע.

יענקעל. דאָס איז דער ריינער אמת. (אָטעמט שווער אויף.)

רבקה (קלאַפּט). ה—הא! ה—הא! ה—הא!

יענקעל (בויגט זיך איין, הערבט אויף מיט דער לינקער האנט די פלאש, טראָגט זי צו צו די ליפּען און טרינקט).

רבקה. טרינקט נישט! טרינקט נישט!

יענקעל (טרינקט נאָך, שטעלט אַוועק די פלאש און זאָגט גאַנץ אַנגערוקט). איך וויל אַ קוס אָט אָ דאָ אָ, וואו די פלאש איז געשטאַנען. (ציינט אויף די ליפּען.)

רבקה. איך כאַפּ און גיב. איהר האָט, ווער ס׳זאָל אייך קוסען.

יענקעל (גראָב). און אָהן טענות.

רבקה (קלאַפּט). עי, דובינושקא דא אוכניעם!

יענקעל (נאָך שטאַרקער). מאכט נישט קיין שטיק. אויף גיך. אָט אָ דאָ אָ אַ שטאַרקען קוס. (שפּאַרט איהר זיינע ליפּען.)

רבקה. היט אייך, איהר קריגט מיט׳ן האמער.

יענקעל (גיט זיך אַ וואָרף צו איהרע ליפּען).

רבקה (רוקט זיך אָב). טיר און טויער זיינען אָפען.

יענקעל (נעמט ווידער אָן זיין ארבייטענדיגע פּאָזע). איהר וועט שוין מיך קוסען. ווארט.

רבקה. דאָס ווע׳לען מיר אַ סימן האָבען.

יענקעל (הערבט ווידער אויף די פלאש מיט דער לינקער האנד און טרינקט).

רבקה (קלאַפּט). עי, דובינושקא דא אוכניעם! עי, דובי־נושקא סאמא פּאידיאָט!...

אַ מיידעל (אין הויף). זעהט נאָר, זעהט נאָר, רבקה ארבייט אין קוזשנע מיט׳ן האמער. (עס הערט זיך אַ געלעכטער,

עטליכע מיידלעך קומען אַריין, שיעסען אויס אין אַ גייעם געלעכטער און שרייען.) ווי געפעלט אייך די שמיעדארקע? זעה נאַר, זעה נאַר, ווי זי העבט דאָס דעם האמער! (גייער געלעכטער.)

יענקעל (לעגט אַוועק דאָס ערסטע שטיקעל אייזען און ווענדט זיך צום אויוועז. ער איז שוין נישט גאַנץ זיכער אויף די פיס. ער וואַרפט אַ בליק אויף די מיידלעך און רעדט אַרויס מיט אַ זעליגער מיענע). הע, נקבות!

א מיידעל. זעה, ער איז גאָר שיכור, אויף מיינע נאמנות!

יענקעל (נעמט אַרויס דאָס אַנדער שטיקעל אייזען און לעגט עס אַרויף אויף די נאַקאָוואַלניע). יאָ, איך בין שיכור. העהעהע... איך בין שיכור... איך וויל א קוס, איך וויל א קוס פון א מיידעל. קומט, נקבות!...

רבקה (קלאפט). עי, דובינושקא דא אוכניעם!

אן אנדער מיידעל. איך וועל אייך שיקען אייער ווייב, וועט איהר האָבען א קוס.

יענקעל. וואָס מיין ווייב! — לאָז! — קום דו אהער. (לאָזט פלוצלונג די צוואַנג און לאָזט זיך צו דער מיידעל, כאַפּט זי און קוסט זי און לאָזט זיך צו די אַנדערע מיט אַ געשריי.) נקבות! נקבות!... (די מיידלעך צולאָזען זיך איבער דער קוזשנע מיט אַ געלעכטער, אייניגע לויפען אַוועק צוריק אין הויף.)

רבקה. יענקעל, די ארבייט! די ארבייט!

יענקעל. אַך, וואָס, די ארבייט! איך וויל נישט ארביי־טען! אַוועק מיט דער ארבייט! שיכור'ען וויל איך און... און... העי, אצינד בין איך אָבער לוסטיג! אצינד וועל איך טאַנצען... אַך—אַך—אַך—אַך—אַך—אַך, טי קאַמאַרינסקי מוזשיק!...

רבקה. איז, אז איהר וועט נישט ארבייטען, האָב איך דאָ מעהר נישט וואָס צו זיין, געה איך אַוועק. (לאָזט אַראָב די ארבעל און קנעפּט זיך צו די בלוזע.)

יענקעל (שלינגט זי איין מיט די אויגען, מאַכענדיג מיט די

הענד אין דער לופטען און אונטערטאַנצענדיג. ווען זי איז ביי דער טיר, גיט ער זי א רוף). רבקה!

רבקה. וואָס?

יענקעל. הע, אָט גאָרנישט.

רבקה. דאָס איז אַלץ?

יענקעל. וועל זאָגען אַן אנדערס מאָל.

רבקה. אז איך וועל וועלען הערען.

יענקעל. ר'וועט שוין.

רבקה (וויל אַרויס).

יענקעל. רבקה!

רבקה. נעהט אין שטוב און שלאָפּט זיך אוים.

יענקעל (געהט צו איהר צו און כאַפּט זי אָן פאר דער האַנד). קומט א טענצעל.

רבקה. איך כאַפּ און טאַנץ מיט אייך.

יענקעל. קומט א טענצעל.

רבקה. דריקט מיר נישט אזוי די האנד, איהר וועט זי מיר באלד איבערברעכען.

יענקעל. קומט א טענצעל.

די מיידלעך. אָי, טאַנצט מיט איהם, רבקה! טאַנצט מיט איהם, רבקה!

רבקה (צו יענקלען). טאַנצט נו, טאַנצט... לאָזט מיך אָבער אָב, אזוי קאָן איך דאָך נישט טאַנצען.

יענקעל (לאָזט זי אָב, וואַרפט אום מיט די הענד און טאַנצט אונטער). אך—אך—אך... זינגט, נקבות!...

די מיידלעך (העבען אָן צו זינגען די קאַמארינסקע).

רבקה (שטעלט זיך פאר איהם מיט די הענד אין די זייטען, וואַרפענדיג מיט דער פּליוצע און דעם בוזים).

יענקעל (העבט אָן צו טאַנצען און דרעהען זיך אַרום רבקה'ן).

רבקה (טאַנצט צו צו דער טיר און לויפט פון איהר אַרויס מיט א געלעכטער).

יענקעל (כאפט אן אנדער מיידעל, טאנצט מיט איהר, זינגענדיג און קווימשענדיג).

די מיידעל (רייסט זיך פון איהם, לאכט און קווימשערט. די איבריגע זינגען און לאכען).

מאריאשע (קומט אריין, הינטער איהר רפאל און די פריער אנטלאפענע מיידלעך).

מאריאשע. אי, א בראך צו מיינע יאהרען! ער איז דאך טאקע שיכור.

יענקעל (לאזט אב דאס מיידעל). שיכור, מאמע, שיכור. וואס זאל איך טאן, אז דו האסט געהאט א שיכור'ען זוהן?

מאריאשע. און דער טאטע זיצט דאס דא... (קוקט זיך ארום.)

רפאל. זעה, רב שמחה איז דא גאר נישטא.

יענקעל. אהא! רב רפאל! קומט א טענצעל, רב רפאל, קומט! רב שמחה איז דא נישטא, נישטא דא רב שמחה. איך האב'ן אוועקגעשיקט, דעם עדות, העהעהע... און איך בין דא געווען מיט איהר אליין, העהעהע... אהן עדות, העהעהע... האב צוגעמאכט די טיר און די טויער, העהעהע...

מאריאשע. וועה מיר נישט, דער שד איז אין איהם אריין!

יענקעל. העהע, דער שד...

רפאל. העהע, איהר זאגט א ליגען, רב יענקעל, איהר האט גאר נישט צוגעמאכט... העהע... איך האב שוין געקוקט, העהע...

יענקעל (כאפט אן רפאל'ען פאר די לאצען און טרייסעלט איהם). פאר וואס זייט איהר אזא פאסקודניק, הא? פאר וואס זייט איהר עפים גאר קיין מאנסביל נישט, הא? פאר וואס האט אייער ווייב געדארפט אנטלויפען פון אייך און ארייגקלייבען זיך צו מיר, הא?

רפאל (צאפעלט זיך אין זיינע הענד). לאזט מיך אב, לאזט מיך אב בעסער מיט גוטען!

מאַריאַשע (רייסט איהם פון רפאל'ן). וועסט איהם אָבלאָזען צו נישט?

יענקעל (נישט אָבלאָזענדיג). פאַר וואָס האָט איהר נישט געקאָנט איינהאַלטען אייער ווייב לעבען זיך, האַ? פאַר וואָס האָט זי געדאַרפט אַריינקלייבען זיך צו מיר, האַ?

טאַמאַרע (אָנגעטאָן אין ווייסע קליידער, קומט אַריין ביי די לעצטע ווערטער). יענקעל, אוי!

יענקעל (לאָזט אָב רפאל'ן, אָבהענגדיג). טאַמאַרע, העהע...

די מיידלעך (רוקען זיך אָב אָן אַ זייט און בלייבען שטיל די גאַנצע צייט).

רפאל. גאַרנישט, האָט מיך אָנגעכאַפּט און טרייסעלט! אַקוראַט ווי איך וואָלט איהם געהייסען, ער זאָל זי אַריינלאָזען צו זיך אין שכנות...

יענקעל. העהע...

מאַריאַשע (ווינקט רפאל'ן, ער זאָל אַוועקגעהן).

רפאל. גאַרנישט, ער טרייסעלט!... אַז טרייסלען זאָל איהם!... וואַרט, עס וועט איהם שוין טרייסלען, דעם בעל־תאוה'ניק!... זאָל ער נאָר אָנהעבען פערפיהרען מיט איהר...

יענקעל (גיט זיך צו איהם אַ ריס).

רפאל (געהט אַוועק).

מאַריאַשע. טאַמאַרע! גזלנטע! ווי אַזוי ביזטו געגאַנגען אהער? ערשט היינט אַראָב פון בעט.

טאַמאַרע (קעמפּפענדיג מיט טרערען). איך האָב אויך געוואָלט זעהן, ווי מיין מאַן איז לוסטיג.

יענקעל. העהע... יאָ, לוסטיג... נישט אַלע טאָג מאַכט מען דאָך אַ ברית, ווי? בין איך טאַקע לוסטיג... ווילסט אפשר אַ טענצעל, טאַמאַרע? קום אַ טענצעל.

מאַריאַשע. נו, וואָס זאָגט מען צו זיין קאָפּ, נו?

טאַמאַרע. וואָלט איך נאָר געקאָנט, וואָלט איך שוין געטאַנצט. וואָס, איך בין עפּיס קיין בעל שמחה ניט?

יענקעל. העהע... דו, ביזט...

טאמארע. איצנד אָבער וואָלט געוועזען גוט פאר דיר אריינצוגעהן אין שטוב און אוועקלעגען זיך שלאָפען.

יענקעל. וואָס איז, מיינסט, אז איך בין שיכור? איך האָב טאקע א סך געטרונקען, אָבער... (טענצעלט.) זעהסט, איך קאָן נאָך טאנצען... קום, מיר וועלען ביידע טאנצען... האָבען מיר נישט א טייערען זוהנעניוק?.. א יאטעל... א יונג מיט ביינער... קאניאאו... קאניאאו... (מאכט נאָך א קינדיש געוויין.)

מאריאשע. געה און שלאָף דיך אויס. געה! מיין ביטער הארץ וועל איך באלד אויסלאָזען צו דיין קאָפּ.

טאמארע (געהט צו און נעמט אָרום יענקלען). בייזערט זיך נישט, שוויגער. ער וועט שוין געהן. אז ער וועט פיהלען, אז ער דארף געהן, וועט ער שוין געהן...

יענקעל. דו ביזט א גוטע, טאמארע, א קלוגע און א גוטע... איך'ל געהן. איז יענע אין שטוב? יענע דאָרט?... הא?... דו... דו... הע... פאר וואָס שילסטו מיך נישט? הא?.. איך בין א הונט, טאמארע, איך בין א גרויסער הונט... דו טאָרסט מיט מיר נישט לעבען... איך בין א גאָרנישט, בין איך... בין נישט ווערט דיין פּאָדמיאָטקע, בין איך נישט ווערט... אל דאָס בייז איז אין מיר... א פארפאלענער בין איך, טאמארע.. א חזיר בין איך... א חזירשער עק...

טאמארע. פוי, יענקעל, רעד דאָך נישט אזוי.

יענקעל. ניין, איך וויים, וואָס איך רעד... פון א חזירשען עק קאָן מען קיין שטריימעל נישט מאכען, און פון מיר וועט שוין קיין לייט נישט ארויס.

מאריאשע. וועה מיר נישט, וועה מיר נישט! האָב איך דאָס דען די גאנצע צייט נישט געוואוסט?

טאמארע. אך, איהר האָט גאָרנישט געוואוסט און ווייסט גאָרנישט, שוויגער...

מאַריאַשע. וואָס האָב איך מיט דיר די גאַנצע צייט גערעדט?

יענקעל. די מאַמע איז געוועזען גערעכט, טאַמאַרע... פאַרשטעהסט, איך רעד דאָ מיט דיר און ווייס, אַז דער הונט איז אין מיר, דער דיבוק איז אין מיר. עס ציהט מיך, פאַרשטעהסט... עס ציהט מיך צו שדים ווייסען וואָס. איך בין שיכור, זעהסט, אָבער איך ווייס... איך ווייס...

טאַמאַרע. אַך, מאַלע וואָס דו רעדסט!

יענקעל. דו ביזט אַ קלוגע... אַ גוטע... דו האַלטסט זיך בלויז איין נישט צו וויינען... דו...

טאַמאַרע (צואַווויינט זיך היסטעריש, האַלט זיך אָבער איין).

מאַריאַשע. נאַ, אָט האָסטו אויסגעפיהרט, נאַ! אָי, אַ מגפה האָט געמאָגט אויף דיר קומען! אויסגעשוואומען און אויסגערונען האָסטו געמעגט ווערען, איידער איך האָב דיך געהאַט.

טאַמאַרע (היסטעריש). שילט זיך נישט, שוויגער, טוט מיר אַ טובה, שילט זיך נישט.

מאַריאַשע. וואָס דען זאָל איך מיט איהם טאָן! וואָס דען זאָל איך מיט איהם טאָן! (וויינט.) איך וועל אַריינגעהן אין שטוב און וועל אַרויסוואַרפען די צויג, אַז ברעכען וועט זי איהר קאָפּ.

טאַמאַרע. ניין, ניין, שוויגער, מאַכט נישט קיין סקאַנדאַלען.

יענקעל. וואַרף מיך אַרויס... מיך וואַרף אַרויס... איך... איך... איך בין דער הונט...

טאַמאַרע. קום אין שטוב, וועסט דיך אויסשלאָפען, וועסט דיך בערוהיגען...

יענקעל. יאָ, קום אין שטוב... הא!... וועסט מיך דאַכט זיך דאַרפען פיהרען...

טאַמאַרע. נו, איז וואָס, וועלען מיר דיך פיהרען. איך

פון איין זייט, די מאמע פון דער אנדער זייט. עס טרעפט זיך א מאָל, אויף דארויף איז מען דאָך א מענש...

יענקעל. ניין, איך וויים שוין מיך.

טאמארע. דו ווייסט דיך גאָר נישט. קום, קום. (זי נעמט איהם אָן.)

יענקעל (לאָזט זיך פלוצלונג אראָב אויף דער נאַקאָוואלנע). העהעהע... א פייער ברענט אין מיר... א גיהנום א גאנצער... העהע... הע... טאמארע, פאר וואָס ביזטו נישט צעהן פרויען? פאר וואָס ביזטו נישט די גאנצע וועלט פרויען אויף אמאָל?...

טאמארע (היסטעריש). רעד דאָך נישט... רעד דאָך נישט אזוי...

מאריאשע. איך וועל איהם גלייך צופלאשקענען די צורה, אז א כאָליערע האָט געמאָגט אויף איהם קומען קליינערהייט!

טאמארע. דו וואָלסט דיר בעסער ארויסגעשלאָגען אזעלכע געדאנקען פון קאָפּ.

יענקעל. זעהסט, דערפאר האָב איך דאָך געטרונקען.. איך וועל דיר שוים אלץ דערצעהלען, דו וועסט שוים אלץ וויסען...

טאמארע. יאָ, יאָ, אָבער יעצט קום. (העבט איהם פון דער נאַקאָוואַלנע.)

יענקעל (שטעהט אויף). יאָ, יעצט אין שטוב, צום זוהנע־ניוק. און דו נישט וויין. ביזט ארייגעפאלען, פארפאלען.

מאריאשע. איך וועל דיר געבען „ארייגעפאלען“, ווארט!

יענקעל. הע... נאָר קיין קלאָגמוטער נישט ווערען. ווי זי אָ, ווי מיין אלטע.

מאריאשע. מי קאָן שוים פון דיר ווערען אלץ: אי אלט אי א קלאָגמוטער.

טאמארע. קום, קום, אויף מיר וועסטו זיך נישט האָבען צו בעקלאָגען.

יענקעל. יאָ, דו ביזט א מאלאָדיעץ... לוסטיג זיין!..

קום צום זוהנעניונע... אך—אך—אך—אך—אך—אך—אך טי קאמארינסקי מוזשיק... (טענצעלט.) טאנץ. טאמארע... ווילסט זעהן, ווי יענע האָט זיך אוועקגעשטעלט טאנצען?...

מאַריאַשע (שטויסט איהם אַרויס פון טיר). איך וועל דיר געבען א בעוויזען! זאָלסט אויפהערען צו רעדען פון יענער, מנוול! (געהט אַרויס נאָך איהם.)

טאַמאַרע (בלייבט שטעהן, פערברעכט די הענד, לעגט זיי אַריין אין קאָפּ און צופּט זיך די האָר, דריקט זיך די ברוסט, און פער־דעקט זיך דאָס מויל, אַרויסגעבענדיג אייננגעהאלטענע הארצרייסענדע היסטערישע טענער).

דער בעל עגלה (דרויסען). וועט שוין זיין א מאָל די אקס?

טאַמאַרע (שלעפּט זיך קוים אַוועק).

פיערטער אַקט

אויף מאָרגען אין דער פריה, ביי יענקלען אין עסצימער. אין צימער געפינט זיך איצט אַ וויעגעלע, אויפ׳ן טיש שטעהט דער קאָכעדיגער סאמאָוואר. פון קוזשנע הערט זיך דאָס קלאַפּען.

ט א מ א ר ע (שטעהט ביים הינטערסטען פענסטער און רופט אַרויס). יענקעל, דער טיי איז שוין אָנגעגאָסען. (דאָס קלאַפּען הערט נישט אויף.) יענקעל, קום דאָך אריין! דער טיי ווערט קאַלט ווערען... די ארבייט וועט׳אָך נישט אנטלויפען! — יענקעל, איך קאָן נישט שרייען, איך וועל נאָך אויפוועקען דאָס קינד. (דאָס קלאַפּען הערט אויף, זי געהט אַב פון פענסטער. זי זעהט פיעל בלייכער אויס, מיט רענדער אונטער די אויגען, ווי פון אַ דורכגעוואכטער נאַכט. זי געהט צו צום טיש, וואו זי בלייבט אַ ווײלע שטעהן, פערזונקען אין געדאַנקען.)

י ע נ ק ע ל (קומט אַריין. ער איז גאַנץ אָנגערוקט און חשך׳דיג אין געזיכט).

ט א מ א ר ע (ווי אויפגעוואכט). קום, זעץ זיך טיי טרינקען. (זי זעצט זיך און קוקט איהם פאַרשעמט אָן.)

י ע נ ק ע ל (זעצט זיך אויך, נישט אַ קוק טוענדיג אויף איהר און אויסמיידענדיג איהר בליק).

ט א מ א ר ע. וואָס עפּיס אזוי פריה שוים ארבייטען? — איך האָב גאָרנישט געהערט, ווען דו ביזט אויפגעשטאנען און ווי דו ביזט אוועקגעגאנגען.

י ע נ ק ע ל (ברומט אַרויס). דו האָסט שטארק געשלאָפען.

ט א מ א ר ע. איך בין טאקע שפּעט איינגעשלאָפען. איציקעל איז געוועזען אזוי אונרוהיג.

טאמארע. האסט שוים אבגעדראווענט?

יענקעל. יא.

טאמארע (פארזיכטיג). טוט דיר דער קאפ וועה?

יענקעל. ניין. וואס איז?

טאמארע. איך מיין גלאט אזוי. — דו וואלסט אפשר גענומען א שנאפס?

יענקעל (שווייגט).

טאמארע. יענקעל, זיי דאך נישט אזוי... נעם א שנאפס, וועט דיר לייכטער ווערען.

יענקעל. ווי אלע שיכורים, וואס?

טאמארע. איך מיין דאס גאר נישט אזוי, יענקעל, אבער דו האסט'אך נעכטען געטרונקען, וואלט יעצט גוט געווען א שנאפס. ווילסטו?

יענקעל. איך וויל גארנישט. (ער טרינקט אוים זיין טיי.)

טאמארע (גיסט איהם אן נאך א גלאז). ווען האסטו זיך שוין איינגעקערט אבצוראווענען? ביזט הפנים זעהר פריה אויפ־געשטאנען? ווען ביזטו אויפגעשטאנען?

יענקעל. וואס מאכט דיר דאס אוים? איך האב דעם דאווענען נישט איינגעדרעהט.

טאמארע. און אז דו האסט יא איינגעדרעהט, וועל איך מיר דאס אויך נישט נעמען שטארק צום הארצען. אבער איך האב מורא, אז דו האסט מיר עפים אנדערם איינגעדרעהט?

יענקעל. איך וויים נישט וואס.

טאמארע (קרימט איהם נאך). „איך וויים נישט וואס"! זאג דעם אמת, האסט מיך א קוס געטאן?

יענקעל (לאנגזאם). ניין.

טאמארע. זעהסטו, הא! טיק טו עס יעצט. (שטעלט איהם אונטער די באק.)

יענקעל (בעריהרט זי קוים מיט די ליפען).

טאמארע. אוי, ווי קאלט!

יענקעל (שפּריגט אויף און געהט צו דער טיר).

טאמארע. זעה, וואָס אַנטלויפסטו עפּיס?

יענקעל (געהט אַרויס).

טאמארע (געהט צום פענסטער און קוקט נאָך דעם אוועקגעגאַנגענעם, באלד שפּארט זי זיך אָן מיט'ן הינטערקאָפּ אָן וואנד און שטעהט אזוי פערגליווערט אין געדאַנקען. זי טריקענט זיך א טרער. — באלד געהט זי צו צום וויעגעלע און בויגט זיך איבער איבער דאָס קינד, בעקוקט עס אין געדאַנקען, און בעטאפּט עס און פּלוצלונג ברעכט זי אויס אין יאָמער). קינדעניו מיינס, זוהנעניו מיינס, וואָס וועט עס זיין? וואָס וועט עס זיין? וואָס קאָן נאָך מיט אונז געשעהן? (זי וויינט ביטער, נאָכגעבענדיג זיך דאָס הארץ, בעפּריזענדיג זיך פון די טרערען, וועלכע זי האָט איינגעהאלטען אין זיך, באלד אָבער שטארקט זי זיך און האלט זיך ווידער איין.) ניין, נישט וויינען, קינדעניו! דיין מאמע וועט נישט וויינען. זי טאָר נישט פערסם'ען דיין מילך. דו מוזט זיין געזונדעניו. דו מוזט זיין מאמעס טרייסטעניו... (ווישט זיך די אויגען און בייסט דאָס טיכעל, אַרונטערדריקענדיג די טרערען.) ניין, נישט וויינען... אוף! (זי עטעמט שווער אָב און געהט צו צום אָפענעם פענסטער, אריינצונעהמען אין זיך לופט.)

מאריאשע (קומט שנעל אריין). גוט מאָרגען! נו, הא?!

טאמארע (געבראָכען). גוטען טאָג, שוויגער. וואָס „נו, הא“?

מאריאשע. איך האָב'ן דאָך ערשט געזעהן אַרויסגעהן פון חייקעס שיינק!

טאמארע (שרייט אויף). פון שיינק?!

מאריאשע. פון שיינק, א ודאי פון שיינק! מיט מיינע אייגענע אויגען האָב איך געזעהן! אוי, רבונו של עולם, עס העבען זיך שוין אָן מיט איהם די גוטע צייטען!

טאמארע (קרעכצט ארויס). אוי! (זי כאפּט אריין די פויסט אין מויל צו בייסען און עטעמט שווער און רוישיג.)

מאריאשע (דערשראָקען). אוי, איך האָב עס דיר גאר

נישט געדארפט דערצעהלען! איך האב דאס דיר גאר נישט גע־טארט דערצעהלען! אוי, ווער איז מיר! וואס טוט מען? וואס העבט מען אן צו טאן?

טאמארע (מיט פערשטיקטען געוויין). אין שיינק איז ער שוין געוועזען! (פאסט זיך.) נא, מילא, מיר וועלען שוין זעהן... מיר וועלען שוין זעהן...

מאריאשע. אז אך און וועה, וואס ס'וועט שוין זיין וואס צו זעהן. וועה מיר נישט, וועה מיר נישט! וואס טוט מען? וואס טוט מען? האסטו שוין כאטש יענער, דער שטיק פאס־קודסטווא, געזאגט, אז זי זאל זיך ארויסקלייבען?

טאמארע. איך האב זי נאך נישט געזעהן פון נעכטען ביי טאג אן. זי איז ערגיץ אוועק און איז געקומען שפעט א היים.
— און וואס וועט זיין די פעולה? וואס וועט עס העלפען?

מאריאשע. ווי הייסט, וואס וועט עס העלפען?

טאמארע. אז עס העבען זיך שוים אן די גוטע צייטען, ווי איהר זאגט אליין, איז וואס מאכט עס אוים, צו זי איז אין שטוב, צו זי איז נישטא אין שטוב? און וואס מאכט עס איבער־הויפט אוים, צו זי צו אן אנדערע? דער עיקר איז, וואס דער אלטער יענקעל איז איהם אנגעקומען. (זי העבט אן ארומצוגעהן איבער'ן צימער, די הענד פערלעגט אויפ'ן רוקען, די אויגען אראב־געלאזען צו דער פאדלאגע, גאנץ אויפגערעגט.) עפיס מוז געשעהן, עפיס מוז געשעהן...

מאריאשע. וואס זאל געשעהן, וואס?

טאמארע. דאס ווייס איך נישט... דאס ווייס איך נישט.

מאריאשע. אז ארויסטרייבען זי איז נאך ביי דיר אויך א ספקות.

טאמארע. עפיס אזוינס מוז געשעהן, וואס זאל איהם...

מאריאשע. וואס „וואס זאל איהם"?

טאמארע. איך קאן דאס אייך נישט דערקלערען, אבער איך פיהל דאס, איך פיהל, מיין הארץ זאגט מיר... עפיס אזוינס

וואָס זאָל איהם ווידער ברייגגען צו זיך, וואָס זאָל איהם עפּיס אבהאַלטען, עפּיס אויסהיילען פון זיינע שלעכטע מדות אויף אייביג.

מאריאשע. דער טויט... דער טויט וועט איהם אויסהיילען.

טאמארע (שוידערט אויף). אוי, ווערע מיר נישט!

מאריאשע. איך קען מיין אונגליק. זעהסט'אָך, דוקא ווען ער איז געוואָרען א טאטע, ווען ער האָט דאָך געוויס געדאַרפט אוועקוואַרפען זיינע אַלטע שטיק...

טאמארע. וועט מיר אויסקומען אָנטאָן זיך א מיתה.

מאריאשע. וואָס? ביים דיר בעסער אָב די צונג! טפו! א מאמע רעדט עס נאָך אזוי.

טאמארע (ברעכט אויס אין טרערען, פערדעקט זיך דאָס געזיכט). מיין זוהנעניו! מיין קינדעלע!

מאריאשע. דו טרייב זי קודם כל ארויס און דערנאָך נעם זיך צו איהם, פארשטעהסט? זי די ערשטע זאך — און אז דו וועסט זי נישט ארויסטרייבען, וועל איך זי דיר ארויסטרייבען, וועסט זעהן. שא, אָט געהט אהער דער שוואַגער.

טאמארע (טריקענט זיך די אויגען אויף גיך). שוואַגער, זאָגט איהם גאָרנישט וועגען שיינק.

מאריאשע. עס'ט טאקע א סך קאָנען אָנבעהאַלטען...

טאמארע (מיט געבעט). עס מאכט נישט אויס, זאָגט איהם נישט, זאָגט איהם נישט.

שמחה (קומט אריין). גוט מאָרגען. נו?

מאריאשע. וואָס „נו"? ביי איהר וועסטו עפּיס אויספיהרען? זי וויל זי נאָך האַלטען.

שמחה (מעלה־גרה'ט בייז). הם! הם! ווי הייסט נאָך האַלטען? ווי הייסט? ווי הייסט? ווענינ צרות?

טאמארע. איך ווייס גאָרנישט... איך ווייס גאָרנישט... איך דאַרף אַלץ בעקלערען און מיין קאָפּ איז מיר... איהר קומט פון דאַוונען? וועט איהר מאכען ברכה, שוואַגער? וועט איהר מאכען

ברכה? ווילט איהר, לאָמיר אלע עסען פריהשטיק, הא? (זי שטעלט ארויף ווײַן און טאָרט. אין פאָרצימער א גערויש, ווי עמיץ וואָלט אומ־געוואָרפען געוואָרען.)

רבקה (אין פאָרצימער, איינגעהאלטענערהייט די שטימע). זאָלסט שוין פערשווינדען, הערסטו!

רפאל (א פערשלאָפענער, די קליידער פערשמירט, דאָס געזיכט פערבלוטיגט, פאלט צו צו דער טיר און קייקעלט זיך אריין אין צימער).

טאמארע (דערשראָקען). אוי, ווען מיר נישט, וואָס איז דאָס?

רבקה (אין נאכט־קליידער בעווייזט זיך אין טיר). זאָלסט מיר שוים פארשווינדען!

אלע. וואָס איז דאָס? וואָס איז דאָס?

רבקה. אָבער גלייך זאָלסטו מיר פארשווינדען!

טאמארע. וואָס איז געשעהן? פון וואנען נעמט ער זיך אזוי פריה?

רבקה. איהר ווייסט, וואו ער איז געוועזען? ער איז דאָך געלעגען אויפ'ן אויווען! איך כאפ זיך אויף, איך עפען נאָר פאר־נאנדער די אויגען, טו איך א קוק, א האנד הייננגט אראָב פון אויווען! א פארטרייסעלטע בין איך געוואָרען, אויף טויט האָב איך מיך דערשראָקען, איך האָב געמיינט, גאָט ווייס וואָס... האָב איך מיך נעהנטער צוגעקוקט — ערשט דאָס איז ער!

מאריאשע. ער — אויפ'ן אויווען? — מנא, קרוינעלעך!

רבקה. אלע בייזע חלומות... וואָס האָט געזאָלט אויסגעהן צו מיר, זאָל אויסגעהן צו איהם, צו זיין קאָפּ! — איך האָב'ן געגעבען א שליידער אראָפּ, אז ער האָט דאכט זיך געדארפט קלייבען אלע ציינער.

רפאל (טריקענט זיך דאָס בלוט פון געזיכט מיט זיין טאשען־טיכעל און קראצט זיך דעם רוקען און די פיס און טאפּט זיך דעם קאָפּ).

רבקה. וואָס, עס טוט וועה, הא? זאָלסט מיר גלייך פאר־שווינדען, זאָלסט מיר!

טאמארע. לאזט איהם קומען צו זיך.

מאריאשע. וואס איז דאס געוועזען פאר א גאנג, פאר א קריכען אויפ'ן איוועו?

שמחה. אין מיין לעבען... אין מיין לעבען...

רפאל. וואס פארשטעהט איהר נישט, וואס?

רבקה. וואס זאל מען פארשטעהן, וואס? טראג זיך בעסער אפ מיט גוטען.

טאמארע. ששש, איהר וועט מיר נאך אויפוועקען דאס קינד. (געהט צום וויגעל, בויגט זיך איין, אום ארויסצונעמען דאס קינד.)

מאריאשע. ס'איז משוגע צו ווערען!

רפאל. האב איך זי גאר געטארט דא לאזען אליין נאך דאס נעכטיגע?

רבקה (שיעסט אויס אין א געלעכטער).

טאמארע (גלייכט זיך אויס פון איבער'ן וויעגעל און קוקט איהם שטרענג אן). פוי, שעמען זאלט איהר זיך!

רבקה (לאכענדיג). וואס זאגט איהר צו זיין קאפ, הא? ער האט מיך געהיט!

טאמארע (צו רפאל'ן). דאס איז זעהר נידריג פון אייער זייט!

רפאל. אז איהר זאלט דאס זאגען, פארשטעה איך נישט. ווי הייסט? זאל נאר גאט משמר ומציל זיין, צו וואס עס קאן דא קומען.

טאמארע. זייט אזוי גוט און הערט דאס אויף צו רעדען!

מאריאשע. אוי, ער איז גערעכט! אוי, דאס איז דאך געוועזען...

שמחה. א פרומער איד... א פרומער איד...

רפאל. זי איז מיין ווייב, פארשטעהט איהר מיך.

רבקה. טראג דיך אוועק, הערסטו, טראג דיך אוועק!

רפאל. זי איז מיין ווייב, און אז ס'זאָל חס ושלום קומען דאָ צו עפּיס...

רבקה (וואַרפט זיך צום טיש). אוי, אַ מעסער גיט מיר! אוי, איך וועל כאַפּען אַ מעסער... אַ שומר וועט ער מיר זיין!...

טאַמאַרע (אין פערצווייפלונג). איהר זאָלט מיר ביידע גלייך ארויס פון דאַנען! אייער פוס זאָל דאָ נישט זיין! איך וויל אייך דאָ ביידען נישט זעהן! ארויס! ארויס!

רבקה. זעה, וואָס איז דאָס? אז דער פּרא אדם וועט פאַר־טראַכטען שדים ווייסען וואָס, בין איך שולדיג?

רפאל. וואָס טרייבט איהר מיך, וואָס? טרייבט זי... זי טרייבט ארויס, זי האָט אַ היים — זאָל זי וואוינען ביי זיך אין דער היים, נישט וועלען אָברעדען אַ פרעמדען מאַן. וואָס טרייבט איהר עפּיס מיך? האָב איך געמיינט עפּיס אייער רעה? אז איך האָב געהיט...

טאַמאַרע. לאָזט מיך צורוה! לאָז—ט מיך צו—רוה! איך וויל נישט וויסען פון אזעלכע זאַכען! געהט אייך געזונטערהייט!

מאַריאַשע (צו רבקה'ן). מאַכט טאַקע, אז איהר זאָלט זיך ארויסקלייבען פון דאַנען! פּאַקט איין אייערע זאַכען און פארנעמט זיך!

שמחה. הולטייקע! הולטייקע! ארויס! ארויס!

מאַריאַשע. פארשטאָכענע אויגען וואָס זי האָט נאָך! ער האָט פארטראַכט אויף איהר שדים ווייסען וואָס! גלייך זאָלט איהר ארויסקלייבען זיך פון דאַנען, און אהין נישט דערגעהן און צוריק נישט קומען און אין מיטען וועג נישט בלייבען!

רבקה. זעה נאָר, זעה נאָר, ווי אַלע אויף מיר! זיי מיינען ד'ר'אמת'ן... אז איך וועל וועלען, וועל איך מיך ארויסקלייבען, אז נישט, וועל איך נישט. זעה נאָר, זעה נאָר... טפו! (געהט אַרויס און קלאַפּט צו די טיר מיט רעש.)

מאַריאַשע. אז קלאַפּען זאָל זי זיך קאָפּ אָן וואַנד, רבונו

של עולם! סאר׳ א קלאפּ! זי האָט נאָך געקאָנט אויפוועקען דאָס קינד!

רפאל. טרייבט זי נאָר ארויס...

מאריאשע. זי וועט שוים, זי וועט שוים.

רפאל. זאָל זי ביי אייך נישט זיין, איז מעהר וויל איך נישט. מיך ארט נישט, אז מיר וועלען זיין גוטע פריינט פון ווייטען. איהר דארפט מיך גאָר נישט טרייבען. אז איהר וועט אפילו וועלען, איך זאָל קומען, וועל איך אויך נישט קומען. וואָרים ביי מיר וועט זיין דער גרעסטער יום־טוב, אז איך וועל וויסען, אז איך דארף מיך נישט בעגעגענען מיט יענקלען.

טאמארע. טיק געהט! טיק געהט!

רפאל. איז געה איך. — איך האָב אפילו געוואָלט נעגעלוואסער אָפּגיסען — אָבער איך וויים גאָר נישט, צו האָב איך געשלאָפען. א גאַנצע נאַכט בין איך אָבגעלעגען אויפ׳ן אויווען ווי א הונט. זי איז געוועזען נעכטען ביז א שטיק אין דער נאַכט ביי עלקע שעיה׳ס, האָב איך מיך אריינגעמאַכט צו איהר אין צימער, ארויפגעכאַפּט זיך אויפ׳ן אויווען, און בין אָבגעלעגען אזוי צונויפגעדרעהט ווי א הונט און האָב מיט אן אויג נישט צונויפגעפיהרט. מיר האָט זיך אלץ אויסגעדוכט, אז אָט־אָט קומט ער אריין.

טאמארע. רעדט נישט! געהט! איך קאָן אייך נישט זעהן! איך קאָן אייך נישט הערען!

שמחה. געהט, געהט! (שטופּט איהם צו דער טיר.)

רפאל. וואָס איז זי אויף מיר אין כעס? וואָס בין איך דאָ עפּים אויסען געוועזן?... הא! (ער ווערט לייכט ארויסגעשטופּט.)

מאריאשע. נא, ברוך שפּטרנו! זעהסטו שוין, וואָס עס וואָלט געקאָנט ארויסקומען? ער קען זיין סחורה.

שמחה. אזא... אזא... א! פע!.. האלטען זי אין שטוב... אין שטוב האלטען זי...

מאריאשע. און יעצט זעה, אז זי זאָל נאָך היינט ארויסקלייבען זיך.

שמחה. היינט... היינט...

מאריאשע. אויסרויכערען די שטוב וועט מען גאר דארפען.

שמחה. לאנג פּאַלגען געדארפט, טאַכטערקע. לאנג פּאָלגען. מילא... אבי...

מאריאשע. און זי האָט זיך נאָך פריער געשפּארט מיט מיר.

שמחה. גוט... גוט... געהערט... געהערט...

מאריאשע. און טאָמער וועט ער עפּיס אָנהעבען מאכען שטיק, פאר וואָס דו האָסט זי ארויסגעטריבען, זיינען מיר נאָך נישט געשטאָרבען.

שמחה. זאָל ער נאָר... זאָל ער נאָר... (שטעלט זיך איבער'ן וויעגעל, שטעהט א ווייליע, קוקט און באלד הערט ער אָן צו רעדען צום קינד.) האדזשי דזשי, האדזשי דזשי... הע... הם... שלאָפט... האטשו טשו... העהע...

מאריאשע (ביים וויעגעל). געה, זעה, ווי ער האָט פאר־שטעלט דאָס גאנצע וויעגעל. דו דארפסט דאָך שוין פאָהרען. (שטופּט איהם אָב.)

שמחה (מיט אַ גליקליכען אויסדרוק אויף זיין געזיכט). הע... הם... הם... שלאָפט.

מאריאשע. אוי, מיר פאר זיין קעפּעלע, ער שיינט'אָך ווי די זון. (קוסט די דעקע, מיט וועלכער דאָס קינד איז צוגעדעקט און ווישט זיך אָב אַ טרער.) וועט זיך נאָך אויסשטעהן צרות אויף זיין לעבען פון אזא טאטען.

שמחה. שווייג! שווייג! פערד! בהמה! דארף רעדען! דארף רעדען! געה, דארפסט דאָך שוין געהן אין מארק.

מאריאשע (קרעכצט). יאָ, יאָ...

שמחה. נא, א גוטען טאָג דיר, טאָכטערקע. נישט גע־זאָרגט... נישט געזאָרגט... בערוהיג דיך... (געהט ארויס.)

מאריאשע (רעדט שטיל צו טאמארען). טאָמער וועט ער

קומען — פארשטעהסט'אַך ווי, זאָלסטו קיין נאר נישט זיין און מאכען איהם פינסטער און ביטער. אַך—אַך—אַך, א גוטען טאָג דיר! (געהט אַרויס.)

טאמארע (וועלכע איז די גאַנצע צייט געוועזען אין אויפרעגונג, נישט געפינענדיג זיך קיין אָרט, לאָזט זיך וויעדער איבער'ן צימער, ברעכט זיך די הענד און קרעכצט). וועה מיר נישט! וועה מיר נישט!

רבקה (קומט אַריין). הערט נאָר, איהר האָט דאָס פריער געמיינט ערנסט, איך זאָל מיך אַרויסקלייבען פון צימער?

טאמארע. און אז ערנסט, איז וואָס?

רבקה. איז וואָס זאָל זיין? איך האָב אייך בעצאָהלט פאר דריי חדשים דירה־געלט.

טאמארע. וועל איך אייך אוועקגעבען פאר די גאנצע דריי חדשים.

רבקה. איך דארף אייער נדבה נישט און חרטה איז נישט מעשה סוחר. איך האָב בעצאָהלט פאר דריי חדשים, וועל איך אָבוואוינען די דריי חדשים. א וואָרט איז א וואָרט.

טאמארע. מיט רפאל'ן האָט איהר אי תנאים געהאט אי א חופה געשטעלט און פון דעסטוועגען זייט איהר פון איהם אוועק.

רבקה. פון איהם האָב איך געוואָלט אוועק און פון דאנען וויל איך נישט אוועק.

טאמארע. אזוי גאָר! וועט מען אייך מאכען אוועקגעהן.

רבקה. מאכען? ווער וועט מאכען?

טאמארע. איהר וועט שוין א סימן האָבען. און איך וואָלט אייך געבעטען, איהר זאָלט מיך גלייך לאָזען צורוה.

רבקה. שא, שא, קאָכט זיך נאָר נישט אזוי. איך האָב פאר אייך גאָר וועניג וואָס מורא. איך וויים נאָך גאָר נישט, ווער וועט זיך דארפען אוועקקלייבען פון דאנען.

טאמארע. וואָס האָט איהר געמיינט מיט דעם? וואָס ווילט איהר דערמיט זאָגען?

רבקה. איך מיין, אז יענקעל איז דאָ דער בעל הבית.

טאמארע. ער איז!... ער איז!... נו, איז וואס?

רבקה. איז ווען ער וועט וועלען, יענער וועט דא בלייבען.

טאמארע. וועט ער אייך וועלען, הייסט עס?! וועט איהר דא בלייבען?!

רבקה. אפשר, יא. ווער קאן וויסען? נאך זיינע נעכטיגע קוסען נאך...

טאמארע. נאך זיינע נעכטיגע קוסען?!...

רבקה. א ודאי האט ער מיך נעכטען געקוסט! נאך ווי נאך!..

טאמארע. אוי, אוי, אוי!

רבקה. און אז ער האט מיך נעכטען געקוסט, רעכען איך, אז ער וועט מיך היינט נישט ארויסטרייבען.

טאמארע. איהר זייט גערעכט, איהר וועט דא בלייבען. איך וועל מיך ארויסקלייבען. (שרייט אויף.) אזוי ווייט איז דאס שוין דערגאנגען!

רבקה. און אז איך וואלט געוואלט, וואלט עס נאך ווייטער דערגאנגען.

טאמארע. אוי, אוי! ארויס, צווייג! ארויס, אשת־איש־ניצע! ארויס פון דאנען!.. אוי, אוי, אוי!.. ניין, בלייבט, בלייבט! איהר זייט דא די בעל הבית'טע. (רייסט זיך דאס האר.) איך טאר דא מעהר נישט זיין! איך נעם־צו מיין קינד און אנטלויף פון דאנען. אוי, אוי, אוי!

יענקעל (בעוויזט זיך אין טיר און בלייבט שטעהן גאנץ נשתומם).

טאמארע (זעהט נישט יענקלען, כאפט ארויס דאס קינד פון וויעגעלע און געהט מיט איהם צום צווייטען צימער). איך טאר דא מעהר נישט זיין! וועה מיר נישט! וועה מיר נישט! (געהט אריין אין דאס צווייטע צימער.)

יענקעל. וואס איז דא אזוינס? וואס האט זי געשריען?

רבקה. איך ווייס!.. אט גאָרנישט.

יענקעל. וואָס'ט זי געזאָגט, אז זי טאָר דאָ מעהר נישט זיין? וואָס האָט זי זיך געריסען דאָס האָר?

רבקה. איך ווייס... זי איז משוגע, היסטעריקע...

יענקעל (וויל געהן צום צווייטען צימער, דרעהט זיך אום און בעטראכט רבקה'ן).

רבקה (האלט נישט אויס זיין בליק, קנעפט זיך אויף די בלוזע אויף דער ברוסט און פאָכעט זיך מיט איהר טאשענטיכעל).

יענקעל (געהט צו איהר צו). איהר האָט איהר עפּיס געזאָגט? וואָס האָט איהר איהר געזאָגט?

רבקה. איך האָב איהר גאָרנישט געזאָגט. וואָס האָב איך איהר געזאָלט זאָגען? זי האָט מ י ר געזאָגט. זי האָט מיך אָנגערופען צויג און אשת אישניצע...

יענקעל. וואָס האָט א י ה ר איהר געזאָגט? דאָס וויל איך וויסען.

רבקה. וואָס ווילט איהר פון מיר? וואָס מאכט איהר אזא גזלניש געזיכט? נעכטען, מיין איך, האָט איהר נישט געמאכט צו מיר אזא געזיכט.

יענקעל. האָט איהר איהר עפּיס געזאָגט וועגען נעכטען?

רבקה. וואָס געזאָגט? ווען געזאָגט? רפאל איז אָבגעלעגען א גאנצע נאכט אויפ'ן אויוון — זאָל איך אזוי וויסען פון איהם, ווי איך ווייס, ווען און ווי ער האָט זיך אהינצו ארויפגעכאפּט — און האָט געהיט, איהר זאָלט חס ושלום נישט פארבלאָנדזשען צו מיר, כאכאכא...

יענקעל (קרעכצט ווילד אָב).

רבקה. האָב איך איהם דאָך מסתמא פארגעבען אזוי, אז ער וועט האָבען צו געדענקען, האָט דאָס טאמארע נישט געקאָנט פארטראָגען און אָנגעהויבען טרייבען מיך. איז א וואָרט פאר א וואָרט... וואָס איז, איך וועל מיך עפּיס לאָזען רופען מיט אזעלכע נעמען?

יענקעל. האט איהר איהר געזאגט פון נעכטען?

רבקה. און אז געזאגט, איז וואס? קיין ליגען האב איך דאך נישט געזאגט! איך רעכען, אז איהר האט מיך געקוסט, האט איהר געוואוסט, פאר וואס איהר טוט עס. האב איך איהר דאך געמאנט זאגען, זי זאל נישט מאכען אזא קוראזש, מע ווייס נאך נישט, ווער וועט דא זיין די בעל הבית'טע.

יענקעל. דאס האט איהר איהר געזאגט? דאס האט איהר איהר געזאגט?! צוויג! צוויג! ארויס! ארויס!

טאמארע (אן אנגעטאנענע, מיט'ן קינד אויפ'ן אָרם, איילט אריין אין צימער).

רבקה (כאפט זיך פאר'ן הארצען, שפארט זיך אן אן גלעזער־שראנק און מאכט זיך היסטעריש).

יענקעל (שטעהט איבער איהר מיט צונויפגעדריקטע קולאקעס און שיפעט שווער). ארויס! ארויס!

טאמארע (לעגט אריין דאס קינד אין וויעגעל, רעדענדיג, ווי פאר זיך). עס איז געשעהן, עס איז געשעהן! (איילט צו צו יענקלען און שטופט איהם אב פון רבקה'ן.) זייט נישט אזוי ווילד.

יענקעל. זאל זי גלייך ארויס! נעם זי אוועק פון מיינע אויגען!...

רפאל (שטעקט אריין דעם קאפ אין טיר). איז רבקה דא?... אוי, וועה איז מיר? וואס איז איהר? וואס טוט איהר דא מיט איהר? אוי, רבקהניו! וואס איז דיר? זעה, ווי ער שטעהט מיט די קולאקעס! אוי, וועה איז מיר! אוי, וואו איז א ביסעל וואסער? געוואלט, א ביסעל וואסער! (כאפט א ביסעל וויין.) אוי, העלפט! העלפט! איך וועל צונויפרופען מענשען... איך וועל צונויפרופען די גאנצע גאס! (פערריכט איהר דאס טיכעל אויפ'ן קאפ.) רבקהניו, וואס איז דיר? וואס וויל ער פון דיר?

רבקה (קרעכצט ארויס). ער האט מיך געוואלט... ער האט מיך געוואלט...

ר פ א ל. וואס האט ער געוואלט? געוואלט האט ער! וואס האט ער געוואלט?

י ע נ ק ע ל. נעמט זי גלייך אוועק! איך גאראנטיר מעהר נישט פאר זיך.

ט א מ א ר ע (האלט איהם צו). בערוהיג דיך דאך, קום דאך צו זיך.

י ע נ ק ע ל. נעמט זי אוועק גיכער! די צווינ!..

ר פ א ל. איהר זייט אליין! איך וועל זי שוין אוועקנעמען! איהר וועט נאך זעהן! איהר וועט נאך ביי מיר פארפוילט ווערען אין אסטראג! אוי וואס'ט ער געוואלט? וואס'ט ער געוואלט?

ר ב ק ה (קרעכצט ארוים). ער'ט מיך געוואלט שלאגען. נעכטען האט ער מיך מיט געוואלט געקוסט, היינט האט ער מיך געוואלט שלאגען.

י ע נ ק ע ל. זאל זי אוועק! זאל זי אוועק!

ר פ א ל. זי וועט שוים! זי וועט שוים! אשת־איש'ניק! טרייפניאק! כל־בויניק! ארעסטאנט! קוסען וועט איהר זי! מיין ווייב וועט איהר קוסען!

י ע נ ק ע ל (רייסט זיך צו איהם).

ט א מ א ר ע (האלט איהם). דו שטעה נאר רוהיג און נעם און פאר גוט, וואס דו'סט פערדיענט. (צו רפאל'ן.) און איהר טראגט אייך אבער גלייך ארוים. אבער גלייך, הערט איהר!

ר פ א ל. מיר וועלען שוין! מיר וועלען שוין! ווארט, איהר'ט שוין זעהן! אזא אשת־אישניק! אזא טרייפניאק, ער'ט שוין, ווארט! — ווי פיהלסטו דיך, רבקהניו? וועסט'אך געהן מיט מיר א היים? א יא? שטעל דיר פאר, איך האב טאקע געבראכט א פוהר אויף צוצונעמען דיינע זאכען, העהע... ווי מיין הארץ האט מיר גע־זאגט... זעהסט, הא, די בעסטע זאך איז אן אייגענע היים און אן אייגענער מאן... קאנסטו געהן?... אזא אשת־אישניק! אזא טרייפ־ניאק! אזא רוצח!.. אבער זעהר רעכט אויף דיר... ביזט אנטלאפען פון מיר, איז אט האסטו דיר. (זי טרינקט פון דעם וויין, וואס ער

גיט איהר.) טרינק נאָך א ביסעלע... טרינק נאָך א ביסעלע... ווי פיהלסטו דיך? איז דיר לייכטער? קאָנסטו געהן? ווערסטו געהן מיט מיר? א היים ווערסט'אָך געהן? א יאָ? העהעהע... אַט קאָנסטו זעהן, אז מיר האָבען א גאָט אויף דער וועלט, אז נישט, וואָס יעדער וויל, קאָן ער טאָן. ווארט, ווערסט זעהן, אויף איהם וועט נאָך אויך קומען א מפּלה! אזא רוצח!... אזא גזלן!... אז דו ווערסט עפּיס ארויסקומען פון דאנען בשלום, וועלען מיר ביידע דארפען גומל בענשען. (ער פיהרט זי צו דער טיר.) העהע... א היים... רבקהניו א היים... צוריק צו איהר מאַן... העעההע... ווי דו קומסט, טוסטו גלייך אָן מאַלקיניכעם פּערל... העהעהע... (געהען אַרויס.)

יענקעל (וועלכען טאַמאַרע האָט די גאַנצע צייט צוגעהאַלטען און נישט געלאָזען אפילו רעדען, קרעכצט טיעף אָב). א—א—א! פּטור געוואָרען! פּטור געוואָרען! (לאָזט זיך קראַפּטלאָז אַראָב אויף אַ שטול.)

טאַמארע (געהט און מאַכט צו די טיר הינטער די אַוועקגעגאַנגענע. זי קערט זיך אום און בעטראַכט שאַרף יענקלען).

יענקעל (קאָן איהר נישט קוקען גלייך אין די אויגען — און רעדט קוים אַרויס). און דו... האָסט געוואָלט אוועקגעהן?

טאַמארע. יאָ.

יענקעל. וועה מיר נישט! וועה מיר נישט!

טאַמארע. אייגענטליך האָב איך געהאַלטען דעם פּלאַן פון אוועקצוגעהן פון דיר פאַר דער קרומסטער זאַך פון דער וועלט. דאָס מוז איך דיר זאָגען דעם אמת. אָבער אז זי האָט מיר דער־צעהלט, אז דו האָסט זי געקוסט, האָט מיך אָנגעכאַפּט עפּיס אזא עקעל, אז איך האָב געוואָלט אנטלויפען.

יענקעל. אָבער אצינד ווערסטו דאָך נישט אוועקגעהן.

טאַמארע. אצינד? דארף איך מיר גוט איבערלעגען. נעכטען האָסטו זי געקוסט, היינט ביזטו געוועזען אין שיינק.

יענקעל. פון וואנען ווייסטו, אז איך בין געוועזען אין שיינק?

טאַמאַרע. די מאַמע האָט דיך געזעהן אַרויסגעהן.

יענקעל. האָט זי מיך? זי האָט אָבער נישט געזעהן, וואָס איך האָב געטאָן אין שיינק, צו האָב איך געטרונקען צו נישט. איז אויב דו ווילסט, טיק הער מיך אויס. אָבער צוערשט נעם פון דיר אַראָב די גאַס. אָדער — ניין, וואַרט אויס, דו וועסט אַליין זעהן... דו וועסט אַליין... טאַמאַרעניו, ווייסט, וואָס מיט מיר איז היינט געוועזען? דו ביזט'אַך אַ קלוגע און דו האָסט דאָס נישט איינגעזעהן...

טאַמאַרע. מסתמא בין איך נישט גענוג קלוג.

יענקעל. ווען דו וואָלסט געוואוסט, וואָס ביי מיר האָט זיך געטאָן אָט דאָ אָ, אַז איך האָב מיך אויסגעשלאָפען און אויסגעניכטערט! דו פאַרשטעהסט, איך אַליין האָב געגלויבט, אַז איך בין שוין אין גאַנצען אַ נייער מענש, פאַרשטעהסט, איך אַליין האָב גערעכענט, אַז איך בין שוין איינמאָל פאַר אַלעמאָל אויסגעהיילט געוואָרען פון אַלע מיינע צרות, תאוות, פאַסקודסטוועס און אַלע כוואָראָבעס. און מיט אַ מאָל — אויס, אַלץ פאַרשוואונדען, דער אַלטער יענקעל ווידער דאָ. איך האָב מיך געשעמט צו קוקען דיר אין די אויגען. אָט דאָ אָ האָט עס געדריקט ווי מיט צוואַנגען, ווי מיין האַרץ וואָלט געלעגען אויף דער קאָוואַדלע און עמיצער וואָלט זי געקלאַפּט מיט'ן גרויסען האַמער, פאַרשטעהסט?... איך האָב דיך געוואָלט אויפוועקען און אויסוויינען זיך פאַר דיר — אָט אַזוי אָ האָב איך געפיהלט. איך דאַרף דאָך דיר נישט זאָגען, דו ווייסט'אָך אַליין, איך האָב דיך ליעב ווי מיין לעבען...

טאַמאַרע. אַזוי האָב איך אַ מאָל געמיינט.

יענקעל. און דאָס מאָגסטו ווייטער אויך וויסען. מאָגסט מיר דאָס גלויבען... דערפאַר האָב איך דאָס מיר גענומען אַזוי צום האַרצען... דו פאַסקודניק, דו! דו, אויסוואורף, דו! — אַזוי האָב איך מיר אַליין געזאָגט, ווי דו זעהסט מיך לעבען — דו בעל תאוה'ניק, דו, דו טרייפניאַק, האָסט זיך שוין ווידער צוויושעט? און איך האָב געוואָלט מיך אויסוויינען פאַר דיר און בעטען ביי דיר מחילה,

אָבער דאָ האָט מיר געזאָגט מיין הארץ, אז וואָס... אז וואָס וועל איך וויינען און בעטען מחילה, אז איך מוז שוים בלייבען א מיידעל־ניק און א בעל תאוה'ניק. און ווייסט, איך האָב היינט געדאוועגט מיט אזא הארץ און מיט אזא כונה, ווי נאָך קיין יום כפור נישט אפילו. איך האָב עפּים געוואָלט, אז גאָט זאָל מיר העלפען, ווי דו זעהסט מיך לעבען. און בין אוועק ארבייטען אין דער קוזשנע, וויל אז איך ארבייט, טראכט זיך מיר בעסער. און איך האָב גע־וואָלט עפּים אין מיר אליין קלאָר ווערען... דו פארשטעהסט'אָך...

טאמארע. פאר וואָס האָסטו מיר דאָס פריער, ביים טיי, נישט דערצעהלט? (נעמט פון זיך אראָב דאָס היטעלע, געהט צום וויעגעלע און העבט אָן צו בעפרייען דאָס קינד פון זיינע גאסיגע זאכען, וואָס זי האָט אויף איהם אָנגעטאָן.)

יענקעל. אָט דאָס איז דאָך, איך האָב געוואָלט אליין אין מיר קלאָר ווערען. בין איך אָן אויסוואורף און וועל איך בלייבען אָן אויסוואורף, אָדער איך ווייס, מאלע וואָס'ט זיך געמאכט? דו פארשטעהסט?

טאמארע (צוגעהענדיג צו איהם). און אז דו וואָלסט דאָס מיר פריער דערצעהלט, וואָלט איך דיר געזאָגט: יענקעל, נא דיר מיין האנט, אז דו ביזט א כשר'ער איד.

יענקעל (שרייט אויס ווי בעפרייט, אָנכאפּענדיג איהר האַנד). אך! (העבט אָן ארומצוגעהן איבער'ן שטוב שטאַרק אויפגערעגט און אויפגעלעבט און שטאַרק וואַרפענדיג מיט די הענד.) אָבער איך האָב דאָס געוואָלט אין מיר אליין. און ווייסט, איך האָב בעקומען דאָס געפיהל, אז גאָרנישט... גאָרנישט וועט פון מיר זיין. און עס האָט אָנגעהויבען צו רעדען אין מיר דער אלטער יענקעל, דער שיכור און הולטיי. און ווייסט, אז דו האָסט מיר אונטערגעטראָגען די באק א קוש צו טאָן, האָב איך דערפיהלט, אז איך וועל מיך איינשיכורען פאר הארצוועהטאָג, אז איך מוז מיך איינשיכורען. ווי געפעלט עס דיר, הא?

טאמארע. ווען איך וואָלט געוואוסט, אז מיין באק קאָן ארויסרופען אזעלכע געפיהלען...

יענקעל. און איך בין אוועק אין שיינק, דו הערסט? איך בין אוועק אין שיינק, האָב מיר געהייסען דערלאנגען א סאָראָ־קאָוואושקע, האָב אָנגעגאָסען א גלעזעל, און... און... און אז איך האָב געוואָלט צוטראָגען צום מויל, האָב איך צוריק אוועקגעשטעלט דאָס גלעזעל און בין אוועק פון שיינק, הא? ווי?

טאמארע (אָנגעמענדיג איהם פאר ביידע באקען, ענטציקט). דאָס האָסטו? ! דאָס האָסטו ווירקליך? !

יענקעל. ווי דו זעהסט מיך לעבען, אז איך זאָג דיר קיין ליגען נישט. וועסט קאָנען נאָכפרעגען ביי חייקען.

טאמארע. איך גלויב דיר דאָך, יענקעלע, איך גלויב דיר מעהר ווי אלע חייקעס. (זי נעמט איהם אָרום און דריקט זיך צו איהם שטאַרק צו.)

יענקעל. ניין, דו הער נאָר ווייטער. פון שיינק בין איך אוועק באָדען זיך, עפּיס אָבפרישען זיך און קאָנען אלץ בעסער בעטראכטען.

טאמארע. זעה, ערשט זעה איך טאקע, אז דו האָסט נאסע האָר און דיין געזיכט שיינט גאָר.

יענקעל. און דאָרטען איז מיר א מאָמענט איינגעפאלען, אז איך דארף מיך גאָר דערטרינקען.

טאמארע (דערשראָקען). וועה מיר נישט!

יענקעל. ניין, הערסט'אָך, א מאָמענט נאָר. אז איך האָב דאָס א טראכט געטאָן, האָב איך מיך שטארק פארביינקט נאָך דיר און נאָך אונזער זוהנעניו, און ס'האָט מיר אזוי פארכאפּט ביים הארצען, אז איך בין אויף גיך ארויס פון וואסער, אויף גיך זיך אָנגעטאָן און געלאָפען א היים.

טאמארע (אומאַרמט איהם). און אצינד ביזטו דאָ! (קוסט איהם אויפ'ן מויל.) מיינער! מיינער! מיינער!

(פון קוזשנע דערהערט זיך אַ שטילער געזאַנג פון אַן אנגעגעהמער מענער־שטימע).

יענקעל. העהע.. איז אַט ווייסטו אלץ. איז אצינד וואָס קלערסטו וועגען מיר?

טאמארע. דאָס בעסטע און דאָס שענסטע.

יענקעל. דאָס בע...?

טאמארע. דאָס בעסטע און דאָס שענסטע! אז אזא מאַן ווי מיינער איז גאָר א זעלטענהייט.

יענקעל. דאָס מיינסטו ווירקליך? דו לאכסט נישט?

טאמארע. דאָס קאָן איך איבער'חזר'ען פאר גאָט און פאר לייט.

יענקעל. מיינסטו נישט, אז מיט מיר קאָן זיך עס ווייטער איבער'חזר'ען? אָט דאָס... אָט דו ווייסט'אָך...

טאמארע. ניין, ניין, ניין!

יענקעל. דאָס האמערט מיר אין מח. איך האָב מורא. מיט א חדש צוריק האָב איך לגמרי נישט מורא געהאט, און אצינד האָב איך מורא. דער שד זאָל מיך וויסען. ווייסט, מיר וועלען מעהר קיין שכנות נישט אריינגעמען.

טאמארע. נארישקייט, נארישקייט! רעד נישט אזוי, טראכט נישט אזוי, שלאָג דיר אלץ ארויס פון קאָפּ.

יענקעל. ווייסט, איך וועל אלע טאָג אזוי דאווגען, ווי איך האָב היינט געדאוועגט, און וועל נאָך אלע טאָג אָבזאָגען פופציג — דרייסיג קאפיטלעך תהלים.

טאמארע. אָדער מיט מיר מעהר זיצען, אז דו'סט האָבען פרייע צייט, צוזאמען פערברייגגען מיט מיר און אונזער זוהנעניו...

יענקעל. דאָס א ודאי! דאָס א ודאי! (דער געזאַנג ווערט איבערגעריסען.)

שטימע פון קוזשנע. רב יענקעל, אויף גיך, קומט שוין ארויס ארבייטען! די ארבייט ווארט! (דער געזאַנג העבט ווידער אָן.)

יענקעל. איך קום גלייך! (פערקאַסערט די אַרבעל.) אַזוי אָ... אַה, וועל אי יעצט אַרבייטען! פון היינט אָן און ווייטער, אַרבייטען! אַרבייטען! (כאַפּט זי אַרום און שעפּטשעט אַרויס ווי אַ סוד.) און דיך ליעבען — שטאַרק ליעבען!

טאַמאַרע (ענטציקט אין זיינע אָרמס). יאָ, ליעבען, שטאַרק ליעבען! (דער געזאַנג ווערט הארציגער. פאָרהאַנג פאַלט לאַנגזאַם.)

גאברי און די פרויען

א שפיעל אין דריי אקטען און פיער סצענען.

(יוני־יולי, 1908.)

פערזאָנען:

גאברי.
גאָאיל.
די קליינע.
לעם.
דער פאָטער.
די מוטער.

צייט און אָרט: ווען עס איז און וואו עס איז.

ערסטער אַקט

ערסטע סצענע.

אַ בלומען־פּלאַץ אין אַ פּאַרק. אין מיטען אַ גרויסע, רונדע בלומען־קלומבע, אין וועלכער די פערשידענסטע בלומען זיינען אויסגעזעצט נאָך פערשידענע פיגורען און צייכנונגען. רעכטס און לינקס, פאָרנט און הינטען, פיהרען צו דער קלומבע פיער שטראַהלען־וועגען. די גראָז־ערד, וועלכע זיי שליעסען איין, ענדיגט זיך ביים וועג, וועלכער געהט אַרום דער קלומבע, האַלברונד, ארומגעשטעלט מיט הויכע האָרטענזיעס־קוסטען. די זייטען פון די וועגען זיינען אויך בעזעצט מיט הויכע אַרומגעשאָרענע קוסטען. וויט הינטען שטעהט אַ בלומען־הויז מיט אַ גלעזערנעם דאַך און גלעזערנע ווענד. די גראָז־ערד פאַר דעם בלומען־הויז איז אויסגעזעצט מיט קליינע גרופּען פון פערשידענפאַרביגע בלומען.

לעם (אַ יונגער ארבייטער פון אַ יאָהר זיעבצעהן, מיט אַ לאַנגער נאָז צווישען איינגעצויגענע לײַם־פאַרביגע באַקען, אין אַ גראָבען לייוועטענעם העמד און גראָבע לייוועטענע הויזען, שטעהט ביי דער פאָרנסטער וואַנד פון דעם בלומענהויז, בעשעפטיגט מיט די דאָרט איינגעפלאַנצטע בלומען און זינגט אין האַלבען קול, פויל און שלעפּעדיג):

בלומען, בלומען אומעטום,
וואו איך קעהר און ווענד מיך;
שכור ווער איך פון דעם דופט,
זייער פראַכט פערבלענדט מיך.

רויזען, ליליען, נעגעלעך,
טיולפען און יאסמינען...
רויט און ווייס און בלוי און גאָלד —
עס פערגעהן די זינען.

דער פאָטער (אַ מאַן פון אַ יאָהר פופציג מיט אַ גרויסען באָרד און געדיכטע וואָנצען, אין וועלכע עס זייגען שוין פאראן אַ סך גרויע האָר, אין אַ דינעם לייוועגטענעם העמד און דינע זומער-הויזען, וועלכע זייגען אריינגערוקט אין הויכע שטיפעל, מיט אַ גרויסען שטרויענעם פארמערהוט אויפ'ן קאָפּ, קומט אַן פון דעם פאָרנסטען וועג רעכטס, שטאַרק אויפגערעגט און שרייט צו לעם'ען). העי דו, דיך זוך איך!

לעם (דערזעהענדיג גראָד די לעצטע ווערטער, שרייט צוריק). איך האָב מיך נישט בעהאַלטען.

דער פאָטער. זאָלסט זיך מיר נישט ווערטלען. דו וועסט שוין כאפען ביי מיר גענוג אזוי אויך. לאָז אָב דיין ארבייט און קום נעהענטער צו מיר. איך דאַרף צו דיר נישט שרייען.

לעם (לאָזט אָב זיין ארבייט, נישט ווילענדיג, און ווענדט זיך לאַנגזאַם צום געהן, אונטערזינגענדיג אונטער דער נאָז. מען הערט נאָך די פאָלגענדע ווערטער פון דעם ליעד).

וועלכע ליעב איך, ווייס איך נים,
'ך חיות מיך מיט אלע...

דער פאָטער. געה שנעלער, זאָג איך דיר, און קום און גיב מיר ענטפער.

לעם (צוקומענדיג נעהנטער). ענטפער? איך? איהר האָט ביי מיר דאָך גאָרנישט נישט געפרעגט.

דער פאָטער (אַ שפּרייז טועדיג איהם ענטקעגען, מיט כעס). דו וועסט שוין גלייך הערען. — און ברייננ מיך נישט ארויס פון געדולד! דאָס האָסטו דיר פאר דיינע רעד! (פאַטשט איהם.)

לעם (כאפט זיך פאר דער באק, א ביסעל איבערראשט). איז דאס די פראגע? דארף איך דארויף ענטפערען?

דער פאטער. קריגסט גלייך נאך איינעם און ווערסט נאך מעהר געשלאגען. זאג מיר, וואס ווייסטו פון גאאיל'ן און גאברי'ן?

לעם. פון גאאיל'ן און גאברי'ן?

דער פאטער. פון גאאיל'ן און גאברי'ן, יא! דו האסט עס געהערט! זאג מיר, וואס ווייסטו?

לעם. וואס איך וויים?

דער פאטער. יא, וואס דו ווייסט! וואס דו ווייסט!

לעם. וויים איך וואס? וואס וויים איך? איך וויים דען וואס?

דער פאטער. אין דעם פינסטערסטען קעלער וועל איך דיך איינשליסען, און דו וועסט ביי מיר צופוילט ווערען ליגענדיג דארטין. איך וועל דיר אנטאן אלע צרות און ענויים! דו וועסט מיך געדיינקען,ווארט! דו ווילסט מיר נישט זאגען, מאכסט זיך תמעוואטע, אבער איך וויים שוין פון אלץ. דו ביזט געוועזען זייער גאנצער שליח, זייער צעטעל-טרעגער. זייער גאנצער צו־בויפברייינגער ביזטו געוועזען! זאלסט מיר גלייך זאגען, האסטו ארומגעטראגען צעטלעך צווישען זיי? זאלסט דיך נישט דער־וועגען צו לייקענען! איך וועל דיך שלאגען און ממית'ן.

לעם. האב איך דען עפעס געלייקענט? האב איך דען געזאגט, אז נישט?

דער פאטער. אהא, האסט יא געטראגען? האסט יא געטראגען! טיק גא דיר זשע אן אויפגאב אויף דיין שכר הליכה.
(רייסט איהם פאר דאס האר און שלאגט איהם.)

לעם. איך לייקען! איך לייקען!

דער פאטער. דו לייקענסט! וואס לייקענסטו? דו לייקענסט, אז דו האסט געטראגען צעטעלעך צווישען זיי? אז דו האסט געהאלפען צוזאמענפארען מיין טאכטער, די טאכטער פון

דיין בעל־הבית, מיט דעם עלענדען קנעכט? וואָס לייקענסטו, וואָס?

לעם. איך לייקען גאָרנישט, אָבער איהר רייסט מיך פאר די האָר...

דער פּאָטער. איך וועל דיר נאָך די צונג אויך ארויס־רייסען, די פיס וועל איך דיר אָבשלאָגען, די הענד וועל איך דיר אויסדרעהען...

לעם (וויינעריש). א שיינער תכלית וועט פון מיר ווערען.

דער פּאָטער. דו ועסט וויסען, ווי אָבצוטאָן אזעלכע מעשים הינטער מיין רוקען. — זאָג מיר, וואו פלעגען זיי זיך צונויפקומען, מיין טאָכטער מיט'ן קנעכט?

לעם. וואו זיי פלעגען זיך טרעפען.

דער פּאָטער. איז דאָס אפשר אן ענטפער? דו ווילסט מיך נאָך מאכען צום נאר? זאָלסט מיר רעדען קלאָרע דיבורים! זאָג מיר, וואו.

לעם. איך האָב געענטפערט קלאָר. איינמאָל האָב איך זיי געזעהן אין דעם הויכען קאָרן, אן אנדערס מאָל ביים זוים פון וואלד, און צווישען די קוסטען, דאָרטין, וואו זיי זיינען געדיכטער, און אויך הינטער דעם שטאל, ווען איהר זייט געוועזען בעשעפ־טיגט אין פעלד.

דער פּאָטער. זאָל דיך!... דאָס ביזטו אלץ געוועזען דער צונויפפיהרער! דאָס האָסטו זיי צוגעשטעלט, וואו זיי דאַר־פען יעדעס מאָל זיך טרעפען!

לעם. וואָס האָב איך געוואוסט? זיי האָבען מיך געשיקט און איך בין געגאנגען. פון וואנען זאָל איך וויסען, אז איהר ווייסט דערפון נישט?

דער פּאָטער. זיי האָבען דיר דאָך מסתמא אָנגעזאָגט, דו זאָלסט קיינעם נישט דערצעהלען. ווי אזוי האָסטו געקאָנט בעהאלטען פון מיר אזא זאך? דו שטיק נבלה, דו! דו וואָרים! דו ענדים! דו פּיפּערנאָטער!

די מוטער (א פרוי פון עטליכע און פיערציג, לייבט אָנ־געטאָן אין א ציצענעם קלייד און בלוזע, מיט א ווייסען לייוועגטענעם זון־הוט אויפ'ן קאָפּ, קומט געאיילט אויף דעמזעלבען וועג, וואָס פריער דער פאָטער, אין גרויסער אויפרעגונג). איז עס טאקע אמת? פּלע־גען זיי זיך טאקע טרעפען? דאָס שטיק אונגליק איז געוועזען זייער צווישענטרעגער?

דער פאָטער. אמת, אמת, אלץ אמת! דאָס האָסטו אזוי אויפגעפּאסט! ווען די אלטע האלב־בלינדע דיענסט וואָלט עס נישט געוואָהר געוואָרען... און ווער ווייס, אפשר וועלען מיר שוין סיי ווי סיי באלד דארפען ניאנטשען זיך מיט'ן קינד פון אונזער אמאָליגען אויפזעהער.

די מוטער. איך האָב אויפגעפּאסט אזויפיעל, וויפיעל דו. איך זיץ אויך נישט לעדיג און האָב אנדערע מלאכות ווי נאָר נאָכצוקוקען, וואוהין דיין טאָכטער געהט. אָבער דאָס שטיק פּורעניות — צורייסען דארף מען עס אויף שטיקער. ווען נישט ער...

דער פאָטער. ער וועט שוין ביי מיר קריגען זיין לוין. (צו לעמ'ען.) וואו איז זי אצינד, וואו? וואו שטעקט זי אצינד מיט'ן קנעכט? זי איז שוין לאנג אוועק פון דער היים, און דו מוזט דאָך וויסען, וואו זיי האָבען אָבגערעדט. דו זאָג מיר, אָדער איך צורייב דיך אויף אש. (גיט איהם א שטויס.)

די מוטער (גיט איהם א שטויס). אָדערן וועל איך פון דיר ציהען! די נשמה וועל איך פון דיר ארויסזועצען! קרעפּירען וועסטו ביי מיר פון הונגער! זאָלסט שוין זאָגען, וואו זי איז!

דער פאָטער (שטויסט איהם). זאָלסט מיר שוין רעדען!

די מוטער (שטויסט איהם). שטומען וועט ער! זעה, ווי ער קוקט אונז אָן, ווי ער וואָלט נישט פערשטאנען, וואָס מען רעדט צו איהם.

דער פאָטער. דו זאָגסט צו ניין?

לעם. וואָס זאָל איך זאָגען?

די מוטער. זעהסט, וואָס זאָל ער זאָגען, וואָס!

דער פאָטער. זאָלסט מיר זאָגען, וואו זיי זיינען.

לעם. איך וויים נישט, צו איך וויים עס?

דער פאָטער. וואָס זיינען דאָס פאר א ווערטער?

די מוטער. קאָנסטו איהם נישט מאכען, ער זאָל דייט־ליכער רעדען?

דער פאָטער. דאָס וועל איך אָבער גלייך.

לעם. אז זיי רעדען אָב איינס, מיינען זיי עפּעס אנדערס. ווען זיי זאָגען צו טרעפען זיך ביי די קוסטען, מיינען זיי גאָר דעם קאָרן. יעדעס מאָל מאכען זיי אָב צווישען זיך עפּעס אנדערס, און קיינמאָל זיינען זיי נישט דאָרטין, וואו איך האָב איהם אָדער איהר אָנגעזאָגט צו זיין.

די מוטער. זעהסט, ער איז דאָך געוועזען זייער...

דער פאָטער. וואָס ארט דיך, ער וועט שוין זיינס האָ־בען. דו זאָג מיר נאָר, וואו האָבען זיי זיך היינט געדאַרפט טרעפען.

לעם. ביים שייער.

דער פאָטער. און דאָס זאָל באדייטען?

לעם. דאָס וויים איך נישט.

דער פאָטער. איך וועל דיך מאכען צו רעדען.

לעם. דאָס האָב איך קיינמאָל נישט געוואוסט.

די מוטער. דו וועסט עס גלייך דערוויסען.

דער פאָטער. איך טרייב דיך אוועק פון מיין הויף, קרעפּירען זאָלסטו ווי א הונד, אָבער צוערסט וועסטו נאָך פּיג־סטערען ביי מיר אין קעלער, ווארט! — וואָס טוען זיי, ווען זיי קומען זיך צונויף?

די מוטער. האָסטו זיי געזעהן צוזאַמען? ווי האָסטו זיי געזעהן? ווי שטעהען זיי? ווי זיצען זיי? ווי—ווי...

לעם. איך האָב מיך קיינמאָל צו זיי נישט צוגעקוקט.

די מוטער. פון איהם וועסטו שוין קיין זאך נישט דער־געהן. פאר וואס נעמסטו זיך נישט צו איהם?

דער פאטער (שלאגענדיג איהם). דעם אמת זאלסטו מיר זאגען! דעם אמת! דעם אמת!

די מוטער (שלאגענדיג). דא האסטו דיר פאר אלע דייגע שליחות! דא וועסטו וויסען, ווי צו זיין א צונויפבריינגער און א צוזאמענפארער!

דער פאטער. דאס איז דיר אלץ אן אויפגאב, עס וועט נאך קומען מעהר און ערגער.

די מוטער. מאגסט דיר שוין אליין גראבען א קבר, און וואס טיעפער. א לעבעדיגען וועלען מיר דיך בעגראבען.

דער פאטער. און יעצט מוזען מיר לויפען זוכען זיי.

די מוטער. פון אונטער דער ערד אפילו אויסזוכען זיי.

דער פאטער. איך אין איין זייט און דו —

די מוטער. איך לויף דאך צום שייער.

דער פאטער. לויף איך צום וואלד. (צו לעם'ען.) און דו זאלסט מיר אויך לויפען זוכען זיי. און געפינסטו זיי, זאלסטו גארנישט זאגען, נאר קומען און רופען מיך.

די מוטער. און מיך.

דער פאטער. איך לויף צום וואלד.

די מוטער. און איך צום שייער.

דער פאטער. גלייך זאלסטו מיר לויפען.

לעם. איך האב בלומען דארטין געלאזט ליעגען. עטליכע היאצינטען.

דער פאטער. לאז די בלומען.

די מוטער. זיי וועלען שוין וואקסען אהן דיר.

דער פאטער. לויפען זאלסטו מיר. — איך לויף צום וואלד. (איילט אוועק לינקס פארנט.)

די מוטער. און איך צום שייער. (צו לעם'ען.) טראג דיך, הערסטו! (איילט אוועק רעכטס הינטען.)

ל ע ם (בעטאַפּט זיך די גליעדער, דעם קאָפּ, פּרובט זיך, צו זיצען איהם די ציינער פעסט אין מויל, און שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). איך וואָלט געווען א בעלן צו וויסען, וויפיעל קלעפּ איך האָב געקראָגען. עך—עך... אָך—אָך—אָך... אַך—אַך—אַך... זיי האָבען דאָרטין א גוטע צייט און איך האָב קלעפּ. — געפינט מען זיי אָבער, וועלען זיי אויך האָבען. עך—עך... אָך—אָך—אָך... וואו געהט מען זיי זוכען? (טויטעלט מיט'ן פינגער צו אלע פיער וועגען, ווי ער וואָלט געוואָרפען גורל. דער פינגער בלייבט שטעהן נאָך פאָרנט רעכטס, און ער געהט אַוועק אַהין. אַ ווײַלע איז דער פּלאַץ לעדיג. באַלד שפּרינגט אַרויס פון הינטער דעם בלומען־הויז מיט געלעכטער גאַאיל, אַ יונג מיידעל פון אַ יאָהר נײַנצעהן, לײַכט זומערדיג אָנגעטאָן, דעם צאָפּ אַראָבגעלאָזען, אַ גרויסען ליווענטענעם זון־הוט אין האַנד, און לויפט איבער'ן גראָז צו דער קלומבע. הינטער איהר יאָגט זיך גאַבּרי. אַ יונגער מאַן פון אַ יאָהר פינף און צוואַנציג מיט אַ קליינעם בלאָנדען בערדעל, אין אַ ווייסען זומער־העמד, לײַכטע הויזען אין הויכע שטיפעל און שטרויענעם הוט.)

ג אַ א י ל (מיט אן איינגעהאַלטענער שטימע, לויפענדיג און לאַכענדיג). דו וועסט מיך נישט כאַפּען! דו וועסט מיך נישט כאַפּען!

ג א ב ר י (נאָך איהר, אויך מיט אַן איינגעהאַלטענער שטימע). איך וועל דיך שוין! איך וועל דיך שוין! (זיי לויפען אַרום דער קלומבע.)

ג אַ א י ל. דו וועסט מיך נישט! דו וועסט מיך נישט!

ג א ב ר י. נאָך א שפּרונג, און איינס—צוויי—דריי — און אָט ביזטו שוין...

ג אַ א י ל (דרעהט זיך אַרויס ביי איהם פון האַנד). אהאַ — האהאַהא — האָסט נאָך נישט! האָסט נאָך נישט!

ג א ב ר י. איך וועל דיך שוין — איך וועל — אָט ביזטו שוין אין מיינע — (ער כאַפּט זי, נעמט זי לײַדענשאַפטליך אַרום פון הינטען און בעדעקט זי מיט פייערדיגע קושען, איבערבייגענדיג איהר

קאָפּ צו זיך. אַ ווײַלע בלײַבען זיי שטעהן גאַנץ פערגלייווערט אין אַ קוש.)

גאאיל (אָבררײַסענדיג זיך פון גאברי'ן, לאַכענדיג). האָסט מיך אָבער גישט אזוי שנעל געכאַפּט.

גאברי. אָבער דאָך.

גאאיל. עטש, עטש, איך לויף בעסער פאר דיר.

גאברי. אָבער איך האָב דיך דאָך געכאַפּט.

גאאיל. עטש, עטש, איך לויף בעסער פאר דיר.

גאברי. און אפשר האָב איך גאָרנישט געוואָלט דיך אזוי שנעל כאַפּען?

גאאיל. אוהום!

גאברי. איך האָב ליעב געהאַט דײַן הארציג לאַכען אין דײַן לויפען, און האָב ליעב געהאַט דײַן שטימע אין דײַן לויפען. דאָס איז זיסער מיר געוועזען ווי מוזיק, און איך האָב געוואוסט, אז וואָס לײַנגער מיר וועלען לויפען, אַלץ זיסער וועט אונז זײַן דער קוש בײַם כאַפּען.

גאאיל (לאַכט הארציג). און איך האָב געפיהלט פון ווײַ־טען שוין דײַנע הענד ארום מיר, און מיר איז געוועזען אזוי ווארם פון דער בעריהרונג. און דו האָסט מיך געכאַפּט, ווײַל איך האָב דיך אזוי געפיהלט.

גאברי. און דײַנע באַקען ברענען יעצט אזוי, און דײַנע אויגען גליהען, און מײַן אָטעם שטאָקט... דו הערסט, איך קאָן שוין באַלד נישט רעדען.

גאאיל (שטיפעריש). ביזט מיד אזוי פון לויפען.

גאברי. פון לויפען? איך מיד? דאַן דאַרף דאָס לויפען לאַנג לאַנג געדויערן. איך וועל נישט אזוי שנעל מיד. גרייף אָן מײַנע מוסקולען, זיי זײַנען ווי פון אײַזען. זיי קאָנען לאַנג וואָס אריבערטראָגען. (ווײַך און צארט.) אָבער מײַן הארץ קלאַפּט פון דײַן נאָהנטקייט, דאָס פײַער פון דײַנע באַקען ברענט אין מײַן בלוט. — קום לאָמיר אונז צוזעצען, דאָ הינטער דעם האָרטענזיעס־

קוסט. — — אזוי־וי־וי. (זיי זעצען זיך רעכטס.) דעם קאָפּ לעג איך אוועק ביי דיר אויף דער ברוסט, אזוי־וי־וי — און איך מאַך צו די אויגען, און דו בויג איבער דיין קאָפּ איבער מיר, און טראָג מיר צו דיינע ליפּען. שטיל, שטיל. (זיי גיעסען זיך צונויף אין אַ קוס.) ווי אַ שטילער שאָטען שוועבט איבער מיר, און איך פּיהל דיך מיט אלע מיינע אברים. ווי זיס דיין אָטעם איז. איך פּיהל דאָס שטראַהלענדיגע גליק, וואָס שוועבט איבער דיין רייצענדען פּנים'על, אין הארצען טיעף דרינגט מיר אריין דיין שמייכעל... דו! דו!... דו שווייגסט און קוסט מיך מיט די אויגען.

גאַאיל (לעגט צו איהם שטיל צו איהרע ליפּען).

גאַברי. דיינע ליפּען זיינען פאַר מיר געוועזען יעצט אַן איבערראַשונג, און דורך מיינע גליעדער איז עס דורכגעלאָפען ווי אַ בליץ.

גאַאיל. דו, ליעבער...

גאַברי. ניין, רעד נישט. איך ליעב אַצינד דיין שטיל־קייט. לאָז מיך אליין רעדען. איך רעד און הער דיין שטילקייט. דו עטעמסט זי ארויס פון זיך, און אין איהר איז איינגעוויקעלט דיין גאַנצע ליעבע, און זי צוגיסט זיך איבער מיר, שוועבט איבער מיר, טראָגט זיך ווי אַ ווארמער, ווארמער הויך.

גאַאיל (גאַנץ שטיל). דו ליעבער...

גאַברי (דריקט זיך צו איהר). דאָס איז געוועזען שטילע ווי די שטילקייט. דאָס איז געוועזען גוט. רעד צו מיר מעהר אזוי... רעד צו מיר מעהר אזוי...

גאַאיל (גאַנץ שטיל, קוים אַרויסאָטמענדיג די ווערטער). דו ליעבער! ליעבער, ליעבער... איך קאָן נישט רעדען... איך קאָן נישט רעדען... הערסטו, ווי מיין הארץ קלאַפּט? דאָס וויל צו־שפּרונגען ווערען פאַר גרויס גליק און ליעבע. (זי דריקט זיך צו איהם צו מיט די ליפּען.) און יעצט ווערט מיין הארץ שטיל, שטיל.

גאַברי. יאָ, שטיל. שטיל ווי יענער ערסטער בליק פון דיינע הארציג־שעמעודיגע אויגען, אָן וועלכען איך האָב דערקאָנט,

אז דו ליעבסט מיך. יעצט זעה איך איהם ווידער און לעב איהם ווידער איבער. איך זעה דעם ברונען און ארום איהם אלע פעלד־ארבייטער און פעלדארבייטערקעס, און דו קומסט־צו, איבער־צוברייגנען מיר די לעצטע שליחות פון דיין טאטען.

גאאיל. און דו, גנב׳ל, האסט מיך נאך געפרעגט, צו האט גאר דער טאטע נישט געהאט קיין אנדערען צו שיקען?

גאברי. דיין בליק איז מיר געוועזען די ערסטע בשורה פון דיין ליעבע, און איך האב געוואלט א צווייטע אין דעם אויפ־פלאקערען פון דיינע באקען.

גאאיל. יא, איך בין רויט געווארען ווי צונטער, און איך האב מיך שיער נישט צואוויינט.

גאברי. די פערעלעך אין דיינע אויגען האבען מיר אין גאנצען ארויסגעגעבען דיין סוד.

גאאיל. און אין דיינע אויגען האט גלייך אויפגעבליצט דער זיעגער.

גאברי. און די אונענדליך־גרויסע פרייד.

גאאיל. פון דיינע בליקען האב איך דיין ליעבע נישט דערקאנט. מיר האט זיך געדאכט, אז דו לאכסט מיך אויס.

גאברי. און דו ביזט נאך רויטער געווארען, און מיין נשמה האט געלאכט און געשריען און געיובעלט!

גאאיל (דריקענדיג איהם צו זיך). או—ו—ו—ו! (קוקט איהם אן מיט א גליקליכען שמייכעל.)

א קורץ שווייגען.

גאאיל (שטיל מיט לאסקע). צום וויפיעלטען מאל רעדען מיר דאס איבער?

גאברי. צום וויפיעלטען מאל? האבען מיר וועגען דעם ווען גערעדט? און מיט דיזעלבע ווערטער? דאס איז מיר ניי, ווי יעדער קוס פון דיינע ליפען, און רעדען מיר וועגען דעם, לעב איך עס אויך איבער. עס איז מיר אלץ, ווי א לאנגער, לאנגער טאג. א טאג, אין וועלכען די לייכטענדיגע, לאבענדיגע זון איז

אויף קיין רגע נישט אַבגעטראָטען פון דעם הימעל, און מיין נשמה האָט אויף קיין אויגענבליק נישט אויפגעהערט פרעהליך ווילד צו זינגען.

גאַאיל. מיין ליעבער, ליעבער... ווען נאָר מיינע עלטערן...

גאברי (זעצט זיך ראש אויף). דיינע עלטערן!

גאַאיל. יאָ, ווען זיי וואָלטען נאָר נישט —

גאברי. ד ע ם וואָלקען אויף אונזער הימעל פערגעס איך גאָר צו אָפט. (קוקט זיך ארום.) ווען זיי געפינען אונז דאָ...

גאַאיל. אוי, וואָלט עס געוועזען...

גאברי. דו ציטערסט?

גאַאיל. יאָ. איך ציטער אין יעדעם אבר.

גאברי. וואָלטען זיי אונז איינמאָל פאר אלעמאָל ענט־דעקט...

גאַאיל. בעהיט אונז גאָט!

גאברי. איינמאָל ועט די זאך דאָך מוזען געשעהן.

גאַאיל. וואָס שפּעטער... וואָס שפּעטער...

גאברי (לעגט ווידער אוועק זיין קאָפּ אויף איהר ברוסט). יאָ, וואָס שפּעטער. און דערווייל וועלען מיר געניסען אונזער ליעבע אין איהר גאנצער פולקייט און איהר גאנצער זיסקייט, און רעדען וועלען מיר פון נעכטען, פון אלע די פערגאנגענע נעכטענס, און דערמאָנען וועלען מיר אונז יעדען געגעבענעם קוס, יעדע דורכ־געלעבטע לאסקע, און רייכער וועלען מיר מאכען דאָס היינט.

גאַאיל. יאָ, יאָ. אָבער איך פערגעס די עלטערן און טראכט וועגען אונזער גאנץ לעבען. איך וויל רייכער מאכען אונ־זער היינט מיט דער ווייטסטער צוקונפט.

גאברי. און אז דו פערגעסט נישט די עלטערן?

גאַאיל (זיפצט אויף).

גאברי. טראכסטו דאן פון צושיעדען ווערען?

גאַאיל. ווען איך טראכט וועגען די עלטערן, ווין איך

אַ סך. און דו טראכסט גאָר קיינמאָל נישט וועגען זיי? טראכסט גאָרנישט וועגען אונזער צוקונפט?

גאַבּרי. איך שרעק מיך פאַר איהר נישט. זאָל קומען, וואָס זאָל קומען. ווען דו זאָלסט נאָר זיין שטארק.

גאַאיל (זיפצט).

גאַבּרי. דו זיפצסט? — יאָ, הם. — ניין, ניין, לאָמיר אונז דאָס היינט נישט פערשטערען. אַ קוש! אַ קוש אויף גיך!

גאַאיל (בויגט זיך איבער איהם איבער, און זיי גיסען זיך צונויף אין אַ קוש).

לעם (קומט אָן אויף דעם זעלבען וועג, אויף וועלכען ער איז אוועק). עך—עך—עך... אָך—אָך—אָך...

זיי (שפּרינגען אויף).

לעם (קוקט זיי איבערראשט אָן). זעה, איהר זייט גאָר דאָ? און מען זוכט אייך ארום שדים ווייסען וואו.

גאַאיל (מיט שרעק). מען זוכט ארום?

גאַבּרי. ווער זוכט ארום?

לעם. ווער? דער טאטע, די מאמע.

גאַאיל. דער טאטע! די מאמע! זיי האָבען זיך דער־וואוסט?! ווי אזוי האָבען זיי...

לעם. וואָס מאכט עס אויס, ווי אזוי. זיי ווייסען שוין, און דאָס איז אַלץ. (צו גאַבּרי׳ן.) און דו געה בעסער אוועק פון דאנען. מען וועט דיך נאָך דאָ געפינען.

גאַבּרי. איך קאָן נישט אזוי. מיר דארפען נאָך וואָס בערעדען. דו שטעה און היט, צו עמיץ קומט.

לעם. אזוי גאָר? געפין איך אייך, דארף איך עס גלייך אָנזאָגען דעם בעל הבית אָדער דער בעל־הבית׳טע.

גאַאיל. אוי, דאָס וועסטו דאָך נישט!

גאַבּרי. דו ווילסט דאָך מיך נישט האָבען פאַר אַ שונא.

לעם. דער בעל הבית האָט מיך שוין געשלאָגען, און די בעל הבית׳טע האָט מיך שוין געשלאָגען, און דער בעל הבית וועט

מיך נאָך שלאָגען, און די בעל הבית'טע וועט מיך נאָך שלאָגען, און זיי טרייבען מיך אַוועק פון הויף, און פינסטערן וועל איך אין קעלער, און איך דאַרף מיר שוין גראָבען אַ קבר...

גאבּרי. דו שרעק זיך נישט, איך נעם דיך אין מיין שוץ.

לעם. דו ווילסט געשלאָגען ווערען פאַר צווייען? דאָס וואָלט מיך שוין נישט געאַרט.

גאבּרי. דו גייע און היט, שטעה שמירה, און זאָרג נישט פאַר דאָס, וואָס וועט זיין מיט דיר.

לעם. דאָס איז לייכט געזאָגט. דערווייל טוט מיר דער רוקען וועה.

גאאיל. לעם, טייערינקער, געה, געה...

לעם. וואוהין זאָל איך געהן? זיי קאָנען אָנקומען פון אַלע זייטען. און ווי קאָן איך מיך צורייסען אויף אַלע זייטען?

גאבּרי. געה אַרום, געה אין קרייז.

לעם. און בין איך דאָ, וועלען זיי אָנקומען פון דאָרטין, און בין איך דאָרטין...

גאבּרי (שטרענג). דו געה...

לעם. וואַרט, איך קריך אַרויף אויף יענעם עפּעלבוים. פון דאָרטין קאָן איך זעהן און הערען...

גאבּרי. נאָר צו אונזער אָרט ווער טויב און בלינד.

לעם. די בעל הבית'טע זאָגט שוין לאַנג, אַז איך זעה נישט, וואָס עס טוט זיך אונטער מיין נאָז. אַז מען האָט אַזאַ גרויסע נאָז ווי איך, ווי קאָן מען עפּיס זעהן, וואָס אונטער איהר טוט זיך?

גאבּרי. געה שוין, געה!

לעם. זאָג בעסער, קריך שוין, קריך! אַ נו, קום גיב מיר נאָר דעם ערסטען הייב.

גאבּרי (געהט מיט לעם'ן נאָך רעכטס).

לעם (קלעטערענדיג). קוקט נישט, גאאיל, קוקט נישט, איך שעם מיך. — אַן אויסגעצייכענטער אָרט. דערווייל וועל איך

גאשען אן עפעל. — אום—ם—ם, א זויערער. איך קריג א בויך־וועהטאָג.

גאבּרי (אַנקומענדיג צוריק). דו זיץ דאָרטין און שטום.

לעם (עסענדיג). מו—הו—ם—ם, ווי א פיש.

גאבּרי (צו גאַאיל'ען). נו, און וואָס יעצט?

גאאיל. וואָס — יעצט?

גאבּרי. יעצט מוזט דו דיך בעווייזען.

גאאיל. יעצט מוז איך מיך — — יאָ.

גאבּרי. דו ליעבסט מיך אין דער ווייטסטער צוקונפט — און זאָל היינט די ליעבע איבערגעריסען ווערען?

גאאיל. בעסער שטארבען.

גאבּרי. דאָס הייסט אויך, די ליעבע איבערגעריסען. בעסער לעבען און...

גאאיל. איך וועל מיך ווארפען די עלטערן פאר די פיס.

גאבּרי. וועסט נישט פיעל דערגרייכען. זיי זיינען צו שטאָלץ, און איך בין פאר זיי צו נידריג: זייער געוועזענער אויפ־זעהער!

גאאיל. איך וועל וויינען פאר זיי, איך וועל בעטען רחמים.

גאבּרי. נישט, נישט. טראכט ווייטער, ווייטער.

גאאיל (געבּראָכען). איך וועל ענטלויפען פון זיי, איך וועל אוועקגעהן מיט דיר!

גאבּרי. אה, דאָס איז גוט! יעצט האָב איך דיך, יעצט האָסטו מיר געשיינקט די צוקונפט.

גאאיל. דיינע בין איך, דיינע וועל איך שטענדיג זיין. האָסטו געצווייפעלט אין דעם?

גאבּרי. איך האָב עס געוויס. ווי האָב איך אנדערש גע־קאָנט? דו ליעבסט דאָך דיינע עלטערן.

גאאיל. יאָ, איך ליעב מיינע עלטערן, אָבער טויזענד מאָל מעהר ליעב איך דיך. צו האָט דען ווען מיין הארץ אזוי גע־

שלאָגען, ווען איך האָב ארומגענומען מיין מוטער, און איז מיר דען ווען דער אָטעם אזוי פערגאנגען פון דעם טאטענס קוס? עס ציהט מיך צו דיר מיט טויזענדער נישט־צו־זעהענדיגע קייטען, און דיינע בין איך, דיינע אויף אייביג.

גאברי. מיינע ביזטו, מיינע אויף אייביג.

גאאיל. איך געה מיט דיר, וואוהין דו וועסט מיך פיה־רען. און זאָלען די עלטערן מיך פערשילטען, דיין ליעבע וועט איבערוועגען אלע קללות, און רוהיג און גליקליך וועל איך זיין אונ־טער דיין שוץ.

גאברי. דו וועסט מיט מיר נאָך קיינעם מעהר ניט בייגקען.

גאאיל. דו וועסט מיר זיין מיין אלץ.

גאברי. און דו מיר.

גאאיל. איך פיהל, מיין ליעבע צו דיר איז אונענדליך.

גאברי. און מיינער זעה איך אויך קיין סוף נישט. אך, איך זעה שוין אונזער לעבען. איך האָב שוין לאנג עס אָבגעפלא־נעוועט. אין א וויט, וויט לאנד וועלען מיר אוועק, ווען מיר וועלען עס מוזען. א לאנד, וואו איינער קאָן קריגען ערד, וויפיעל ער וויל אליין. דאָרטין וועלען מיר אונז בעזעצען, וויט פון אלע מענשען, אין טיעפער איינזאמקייט, איך און דו, און דו און איך...

לעם. און איך! און איך!...

גאברי. יאָ. און די קליינע, מיין פערשטאָרבענעם פריינד'ס יתומה'לע, וואָס איך ערציה אויף. דו האָסט דאָך גאָר־נישט געגען דעם, איך זאָל זי נעמען מיט?

גאאיל. דאַרפסטו עס דען פרעגען?

גאברי. זי איז א שיין און קלוג קינד.

לעם (מיט שרעק). די בעל הבית'טע קומט!

גאברי און גאאיל (שפרינגען אָב איינס פון דעם אנ־דערן און קוקען זיך ארום אין אלע זייטען אין גרויסער אויפרעגונג).

לעם. זי איז נאָך וויט, זי איז אויפ'ן וועג פון שייער.

גאַאיל. אוי, ווי בין איך דערשראָקען!

גאַברי. מיר בלייבען דאָ, מיר וואַרפען זיך צו איהרע פיס, מיר בעטען זי...

גאַאיל. ניין, ניין, דו נישט. דיין אָנזעהן וועט ארייג־טרייבען זי אין ווילדען כעס, די ריהרענדסטע טרערען וועלען איהם נישט אויסלעשען.

גאַברי. דאַן בלייבסט דו אליין, בעגעגענסט זי, איך קריך ארויף אויף יענעם בוים. (ציינט נאָך לינקס.) אין זיין גע־דיכטער קרוין וועט מיך קיין אויג נישט בעמערקען.

לעם. זאָל איך אראָבגעהן אונטערשטופען דיך? און נאָכ־דעם וועסטו מיך.

גאַברי (צו גאַאיל'ען). זיי רוהיג נאָר, מיין ליעב. האַלט פעסט דיך. און קומט א גינסטיגע מינוט, בין איך ביי דיר.

לעם. טראָג דיך אָב. זי קאָן דיך באלד דערזעהן.

גאַברי (צו גאַאיל'ען, קושענדיג זי). דו גערענק מיך, געדענק אונזער ליעבע. (פערשווינדעט נאָך לינקס.)

לעם. ווי א מאלפע קלעטערט ער. הו, ווי געשיקט ער איז. שאַ, זי איז שוין דאָ. יעצט ווער איך ווידער שטום.

גאַאיל (אין אויפרעגונג, לאָזט זיך צו דער פון רעכטס תינטען אָנקומענדיגער מוטער).

די מוטער. זעהסט, דו ביזט דאָ! געפונען דיך, האַ? אליין גאָר? פון וואַנען קומסטו, זאָג! וואו ביזטו געלעגען בע־האַלטען מיט דיין — מיט דיין — — מיר ווייסען שוין פון אלץ. זאָלסטו זיך נישט דערוועגען צו לייקענען.

גאַאיל. מוטער!

די מוטער. אהא, איז עס טאקע אמת?

גאַאיל. האָסטו ווען געליעבט, דאַן פרעג ביי מיר נישט מעהר.

די מוטער. צו האָב איך ווען געליעבט? דאָס פרעגסטו נאָך, דו! אָבער איך האָב געליעבט דיין טאַטען!

גאאיל. יאָ, דו האָסט געליעבט איינעם, וועלכער איז ווערט געוועזען געליעבט צו ווערען. מיין הארץ זאָגט מיר, אז איך ליעב אויך אזא איינעם.

די מוטער. א קנעכט ליעבסטו, א קבצן.

גאאיל. האָסטו געליעבט דעם טאטען פאר זיין רייכטום און זיין יחוס?

די מוטער. דו קוק נאָר אָן זי, די חכמה! מען דארף ליעבען נאָר זיינעם גלייכען.

גאאיל. מיין גלייכען איז — אן אנדער פרוי.

די מוטער. זעה נאָר, ווי דאָס ווערטעלט זיך. מאכט זיך, ווי זי פערשטעהט מיך נישט. איך רוף דעם טאטען באלד. ער וועט דיר שוין אלע דערקלערען, ווארט.

גאאיל. דו ערגער דיך נישט, מוטער, רעג דיך נישט אויף. איך פערשטעה דיך גוט, איך האָב אָבער געזאָגט דעם אמת. און איז אונז שוין בעשערט צו פערליעבען זיך אין א מאַן, דאַן פרעגט דאָס הארץ נישט, אין וועלכען. דו האָסט געדאַרפט די מענער צולאָזען צו מיר מיט צעטעלעך אָנגעקלעבטע: „אין דעם פערליעב דיך", „אין דעם פערליעב דיך נישט". און וואָלסטו דאָס געטאָן, מיין הארץ וואָלט דאָך נישט געפאָלגט און וואָלט געליעבט נאָך דעם, ווער וואָלט שטארקער געמאכט עס שלאָגען. (נעמט ארום די מוטער.) מוטער! מוטער!

די מוטער (שטופּט זי אָב פון זיך). דו געה אוועק פון מיר! דו לאָז מיך אָב!

גאאיל. ניין, מאמעלע, דו הער מיך דאָך נאָר אויס. איך ליעב דיך שטארק און דו ליעבסט מיך, און דארפסט מיך נישט אזוי שטויסען פון זיך. דו זאָג אליין: איז דער טאטע געוועזען דער איינציגער מאַן, וועלכען דו האָסט אָנגעטראָפען אין דיין גאנצען מיידעלשען לעבען? פיעלע זיינען זיי געוועזען. איך קען נאָך איינינע, וועלכע דו האָסט מיר פערטרויט, אז זיי זיינען גע־

וועזען פערליעבט אין דיר. פון זיי זיינען אַ פּאָר נאָך שענער פאר'ן טאטען...

די מוטער. זעה אקאָרסט! ביזט טאקע אַ גרויסע מבינטע!

גאַאיל. און דו האָסט געהאט און האָסט נאָך יעצט דיינע אויגען בלויז פאר'ן טאטען. פון אַלעמען האָט דיין הארץ זיך אָבגעשטעלט בלויז אויף איהם.

די מוטער. ווייל ער איז געוועזען דער שענסטער און דער בעסטער און דער ווערטפולסטער פון אַלע. זיין גאַנג אליין איז דאָך געוועזען אַ חיות אָנצוקוקען. היינט זיין רעדען, זיין שטימע, זיין גאַנץ בענעמען זיך. אַלץ אין איהם האָט געבעטען זיך, מען זאָל איהם אויסקוסען די גליעדער.

גאַאיל. און דאָס פיהל איך אַלץ צו איהם — צו גאַבריא'ן.

די מוטער. זאָלסט מיר זיין גאָמען נישט דערמאָנען, הערסטו! אַ קבצן, אַ קנעכט, אַ איך ווייס נישט וואָס — — ווי קומסטו צו איהם? ווי קומט ער צו דיר?

גאַאיל. דו זעהסט דאָך... זעהסט דאָך, מאַמעלע!

די מוטער. וואָס זעה איך? איך זעה נאַרנישט. איך זעה, אַז דו ביזט אַ גרויסער נאַר און מען דאַרף פון דיר ארויסשלאָגען דיין נאַרישקייט. דו זאָלסט דיר איהם ארויסשלאָגען פון קאָפּ, הערסטו! זאָלסט איהם פערגעסען, זאָלסטו איהם!

גאַאיל. רייס מיר אויס מיין הארץ, אויב דו קאָנסט.

די מוטער. איך וועל איהם אָבער ארויסרייסען ביי דיר פון הארצען.

גאַאיל. ווי קאָנסטו אַזוי הארט רעדען, דו, וועלכע האָט אַליין געליעבט?

די מוטער. לאָז מיר מיין ליעבע צו רוה! דו שענדעסט זי, ווען דו ברייננסט זי ארויף אויף דיינע ליפּען! דו גערה מיר גלייך אהיים! איינשליסען וועלען מיר דיך, די ליכטיגע וועלט וועסטו ביי אונז נישט אָנזעהן.

גאאיל. בעגראָב מיך שוין צוגלייך...

די מוטער. דו וועסט דיר שוין ארויסשלאָגען פון קאָפּ דיין ליעבענים. און אז עס וועט קומען דיין אמת'ער בעשערטער...

גאאיל. פון וואנען ווייסטו, אז דאָס איז נישט גאברי?

די מוטער. זיין נאָמען זאָלסטו מיר נישט דערמאָנען, האָב איך דיר געזאָגט, הערסטו! זיין נאָמען זאָלסטו מיר נישט דערמאָנען! און גייה גלייך א היים. אז נישט, וועל איך דיך אוועקשלעפּען פאַר די האָר.

גאאיל. איך וועל געהן.

די מוטער. גייה גלייך און שנעל! וואָס ריהרסטו זיך נישט? איז ער ערגעץ דאָ?

גאאיל. זעהסט דאָך.

די מוטער. מסתמא ערגעץ־וואו בעהאלטען. (קוקט זיך ארום.) הינטער די קוסטען, אויף א בוים.

גאאיל. ביזט דאָך אָנגעקומען — פּלוצלונג. האָסטו איהם געזעהן?

די מוטער. וואָס ווייס איך, וואָס! גייה גלייך א היים! דער טאטע לויפט ארום איבער וואלד און פעלד און זוכט דיך. איך גייה איהם געפינען און אָנזאָגען, אז דו ביזט אוועק א היים.

גאאיל (ברעכט אויס אין טרערען).

די מוטער. מיט דעם וועסטו מיך נישט ריהרען. אויף דעם האָב איך מיך געריכט. דו זאָג אליין, טאָכטער, איז דאָס שיין פון דיר צו נעמען און פערליעבען זיך אין דעם, וואָס איז גע־וועזען אונזער אויפזעהער. דאָס איז דאָך די גרעסטע בושה. פאַר חרפה וועלען מיר אונז דאָך דארפען בעגראָבען לעבעדיגערהייט. דו פאָלג מיך און שלאָג דיר איהם ארויס פון קאָפּ. קאָנסט זיין זיכער, אז מיר וועלען נישט איינגעהן אויף דעם, מיר זאָלען אפילו וויסען, איך ווייס נישט וואָס. איך נישט, און דער טאטע א ודאי נישט. איך האָב נאָך מיט דיר גערעדט ווי מיט א מענשען, דער טאטע וואָלט דיך שוין לאנג אוועקגעשלעפּט פאַר די האָר א היים

און — און... טיק געה שוין בעסער א היים, זאָל ער דיך דאָ נישט געפינען. איך וועל איהם זאָגען, אז דו ביזט שוין לאַנג אין דער היים. איך וועל איהם בעטען, ער זאָל דיך נישט אָנריהרען. געה א היים, מיין טאָכטער, געה א היים.

גאַאיל. איך וועל שוין געהן. לאָז מיך כאָטש גוט אויס־וויינען זיך. דאָס מאָגסטו מיך דאָך לאָזען.

די מוטער. נארישקייט. דיין גאנצער געוויין איז א נארישקייט.

גאַאיל. מוטער, ווי קאָנסטו אזוי? מוטער!

די מוטער. נו, טיק וויין, טיק וויין. וויין דיך אויס און געה א היים. זעה, אז איך און דער טאַטע וועלען קומען אין שטוב, זאָלסטו שוין זיין אין דער היים. (קוקט זיך אַרום.) צו איז ער דאָ נאָר נישט בעהאַלטען?

גאַאיל (וויינט שטאַרקער).

די מוטער (טריקענט זיך אויך די אויגען). אָי, נאר, נאר! נישט קשה, וועסט אונז נאָך דאנקען. — הער אויף, הער אויף. מאכסט מיך אויך צו וויינען. אָבער דיר וועט גאָרנישט דערפון ארויסקומען. — נא, הער אויף צו וויינען און געה גלייך א היים. איך געה געפינען דעם טאַטען. (טריקענט זיך די אויגען און איילט אַוועק נאָך לינקס פאָרנט.)

גאַאיל (קוקט איהר נאָך און שרייט אויס הארצרייסענד). מוטער!

די מוטער (מאַכט אַוועק מיט דער האַנד און פערשווינדט מיט נאָך שנעלערע טריט).

גאַאיל (ציהט זיך אויס אויפ'ן גראָז און וויינט היסטעריש).

לעם (פון בוים). הערט אויף, הערט אויף. איך וויין שוין אויך. איהר צורייסט מיר מיין הארץ. און די מאמע געהט און וויינט אויך. זי הערט נישט אויף צו ווישען זיך די אויגען.

גאַבּרי (קומט שנעל צו). ליעבע, ליעבינקע! הער אויף,

הער אויף. איך לאז דיך פריי, וויין נאר נישט אזוי... הער אויף, ליעבינקע...

גאאיל. גלייך, גלייך. דאס האב איך מיך צוזעגענט יעצט מיט מיין מוטער.

גאברי. דאס האסטו—? !

גאאיל. יא. (שטעהט אויף.) נעם דו מיך אוועק, גלייך, יעצט, אט ווי איך שטעה. עק וועלט געה איך מיט דיר. דיין לע־בען וויל איך טיילען, און ווי ארם דאס זאל נישט זיין. ווילסטו מיך נעמען?

גאברי. דו פרעגסט? — ליעבע! איך בין שוין לאנג גרייט דיך צו צונעמען, ווי דו שטעהסט און געהסט. האב איך דיך געליעבט פון דיינע גיטער וועגען? האב איך דען ווען געטראכט פון דיין טאטענ'ס רייכטום? דיך ליעב איך — דיך נאר אליין. נאך דיר ביינקט מיין נשמה, נאך דיר לעכצט מיין הארץ, נאך דיר טראג איך מיין גרויסען דורסט!

גאאיל. טיק קום, טיק קום! לא'מיר שנעל אוועק.

גאברי. יא, קום שנעל! א קום נאר וועל איך דיר גלייך געבען, בעזיעגלען זאל ער די פערגאנגענהייט און אריבערפיהרען אונז אין די גליקליכע צוקונפט. אין מיינע ארמס, געליעבטע, טייערע, הארץ און נשמה! (ער כאפט זי לוידענשאפטליך ארום און זיי פערזאיניגען זיך אין א לאנגען קוס.)

לעם (הוסט אב א פאר מאל. זיי לאזען זיך נישט שטערען).

גאאיל. אה, יעצט קום!

גאברי. יעצט קום!

גאאיל (מיט א געבראכענעם קול). זיי געזונט, מאמעלע! זיי געזונט, טאטעלע! (לעגט אוועק דעם קאפ אויף זיין אקסעל און וויינט.)

גאברי (גלעט זי).

גאאיל (שטארקט זיך). דאס איז אלץ. נישט מעהר וויינען. יעצט געהער איך דיר, און דו ביזט מיין אייביגע פרייד.

איך געה אוועק מיט דיר מיט א לייכטען הארצען. איך פיהל מיך גליקליך, און פרייד גיעסט זיך דורך מיינע אדערן. איך קאן יעצט שרייען און זינגען. (מיט א געבראכענער שטימע.) קום, קום שנעל. זייט געזונד, מיינע שיינע בלומעלעך! זייט געזונד, מיינע בוימדרעלעך! גריסט די עלטערן פון מיר. זאגט זיי, אז איך האב זיי שטענדיג געליעבט און וועל זיי שטענדיג ליעבען. (לאזט זיך אראב אויף די קני און קוסט די ערד און דאס גראז.) זיי געזונד, ערדעלע, אויף וועלכער איך האב פון מיין קינדהייט אן געטראטען. זאלען מיינע עלטערן נאך לאנג, לאנג אויף דיר טרעטען. גיב זיי איבער מיינע קוסען, גיב זיי איבער אלע מיינע לאסקעס. (שטעהט אויף.) קום, קום! קום שנעל! זייט געזונד אלע, אלע! זיי געזונד, הימעל איבער מיין עלטערנס הויז. דיך נעם איך אבער מיט. דורך דיר וועל איך זיי שיקען מיינע גריסען און פון דיר וועל איך אבנעמען זייערע גריסען. זיי וועלען מיר דאך שיקען גריסען? ווי? הם? גאברי? — דו וויינסט? דו וויינסט נאר? קום! קום! (זיי הערבען אן צו געהן נאך רעכטס פארנט.)

לעם (פון בוים). העי, העי, און וואס וועט זיין מיט מיר? זאל איך מיך דא אויפהייגען גלייך אויפ'ן בוים?

גאברי. יא, דו קומסט מיט. דו קומסט מיט אונז. מיר וועלען וויסען, ווי אבצודאנקען דיר פאר אלע דיינע דיענסטען. קום נאר שנעל.

לעם (שפרינגט אראב פון בוים און קומט ארויס אויפ'ן פלאץ). דא בין איך שוין. איהר געהט, איך קום אייך גלייך נאך. איך נעם נאר צו מיט זיך מיין ביסעל ארמקייט. (לויפט צום בלומענ־הויז.)

גאאיל (אוועקגעהענדיג). זייט געזונד, אלע און אלע! (געהט און בויגט זיך צו דעם גאנצען ארום.) זייט געזונד! זייט געזונד! (פערשווינדט מיט גאברי'ן רעכטס פארנט. מען הערט זי נאך

רופען מיט א געבראכענעם קול:) זיי געזונד, טאטעלע! זיי געזונד, מאמעלע!

לעם (קומט ארויס אין א ווילע ארום מיט זיין „ביסעל ארמ־קייט“, איינגעבונדען אין א טוך, אויף דעם רוקען, און בויגט דעם קאפ, ווי ער וואלט זיך צוזעגענט). זייט געזונד, פלאנצעלעך. איך וואלט געוויינט, ווען איהר וואלט געוועזען ציבעלעס. זייט גע־זונד. נישט איהר, וועלען זיין אנדערע. זייט געזונד. (שפרייזט און זינגט:)

בלומען, בלומען אומעטום,
וואו איך קער און ווענד מיך...

צווייטע סצענע.

א הויכער גראָז־פלאַץ, פון וועלכען עס עפענט זיך אַן אויסבליק אויף א ווייט גראָז־בעדעקט טאָל, וואָס איז אַרומגעצוימט מיט וואַלד און וואַלד־בעוואקסענע בערג. — עס איז אָנהעב פריהלינג, דאָס אַלטע גראָז העבט זיך קוים אויף פון דעם ווינטערדיגען שלאָף און איז ערטערווייז געל. די צוויי בוימער רעכטס, איינער אין מיטען, דער אַנדערער הינטען, און דער איין בוים לינקס הינטען, ווי אויך די פיעלע קליינע קוסטען, זיינען נאָך אָהן בלעטער.

פון ווייט הינטען רעכטס הערט זיך גאברי, אונטערטרייבענדיג פערד. וויאָ, וויאָ, וויאָ! נאָך א ביסעל, נאָך א ביסעל... פוילט אייך נישט, פוילט אייך נישט... וויאָ, וויאָ, וויאָ!... טפררו! טפררו! (די זייט פון אַ גרויסער בויד ווערט קענטיג ביים ראַנד פון פלאַץ רעכטס צווישען דיביידע בוימער.)

גאברי (אָנגעטאָן אין א דונקעלען רעקעל אויף אַ בלויעם העמד, מיט דונקעלע הויזען אין הויכע שטיפעל און א ווייכען פילץ־הוט מיט אַן איבער די אויגען איבערגעבויגטען ברעג, שפרינגט אַראָב פון דער בויד). איהר זעהט, איך האָב אייך געזאָגט, מיר קומען אָן אויף דעם העכסטען פונקט. און מיר זיינען טאקע אויף דעם העכסטען פונקט. דאָ בלייבען מיר יעצט שטעהן און זעהען זיך דעם פלאַץ גענויער אָן. (ווענדט זיך צו דער בויד.) ארויס פון בויד, הייסט עס. או, או, פאַוואָליע, מיין שווער ווייבעל! קאָנסט

דיך נישט ריהרען, הא? ביזט אלט געזעסען געווארען? אזוי... אזוי... האפ!

גאאיל (אין א דיקען גרויען אנצוג, אויפ'ן קאפ א מין קאפּוישאָן, שפּרינגט אראָב).

גאברי (דריקט זי צו זיך צו און קוסט זי).

גאאיל. אוף! טאקע אלט געזעסען געוואָרען.

גאברי. געה זיך נאָר א ביסעל פערנאנדער. (צוריק צו דער בויד.) און דו, קליינע, ביזט אויך מיד פון זיצען?

די קליינע (פון בויד). זעהר.

גאברי. נו, טיק שפּרינג אראָב. גיב דיינע הענטעלעך. אָט אזוי אָ... נו, האָפּ־טשאק... האָפּ! און לויף זיך דורך אביסעל. (ער גאַלאָפּירט ארויף מיט א קליינער מיידעלע פון א יאָהר ביין, אין איינגעוויקעלטער אין א גרויסער פאטשיילע.)

די קליינע. אוי, ווי מיינע פיס זינגען!

גאברי. טיק זאָלען זיי אויך טאנצען. (געהט צוריק צו דער בויד און רעדט אריין.) און דו דאָרט, וואָס ליעגסטו נאָך ווי א בער? קום אראָב, מיר ווילען אָנזעהן זיך די געגענד. זאָל איך דיך אפשר אויך אראָבנעמען?

לעם. א—א—א, שווער אזוי די ביינער. (ער קומט אַרויס פון בויד, אָנגעטאָן אין א געלען פערלאַטעטען ווינטער־אנצוג, אין גרויסע שטיפעל מיט א שווערען היטעל אויפ'ן קאָפּ, פויל בעוועגענדיג זיך. צו גאברי'ן.) קלאָפּ מיר אָן א ביסעל די ביינער. לאָ'מיך זיי א ביסעל דערפּיהלען. (וואַרפט זיך צו צום מיטעלסטען בוים און שלאָגט זיך אָן איהם דאָס מיט איין זייט, דאָס מיט דער אַנדערער.)

די קליינע. וואַרף נאָר דעם בוים נישט איין.

גאברי (געהט צו צו גאאיל'ען, וועלכע שטעהט מיט'ן געזיכט צום הינטערגרונד און בעטראַכט די געגענד). דער פּלאַץ איז וואונדער־שיין, און מוז אויך זיין גוט. איך וועט זיך, אז דאָרט אונטען מוז זיין וואסער. זעהט עס נישט אויס ווי א וואסער? בעוועגט זיך נישט די אויבערפלעך? אויב דאָס איז א וואסער, האָבען מיר עס

בעסער ווי געוואונשען, פֿאָהרען מיר ווייטער נישט און מיר בלייבען דאָ.

גאַאיל. אַך, דאָס וואָלט געוועזען גוט. איך בײנק שוין נאָך אַ היים.

גאַברי. איז דאָס אַ פֿאַרוואורף מיר?

גאַאיל. דיר אַ פֿאַרוואורף? וואָס פֿאַלט דיר איין? ווילסט דו דען אַליין קיין היים נישט האָבען? בײנקסט דו אַליין דען נישט נאָך איהר?

גאַברי. און ווי נאָך! און ווי! איך האָב קיינמאָל אַזוי נישט געביינקט נאָך אַן אייגענער היים. איך האָב איבערהויפּט נישט געביינקט נאָך אַ היים, נאָך אַן אייגענעם ווינקעל. מיין רענצעל איז מיר געוועזען מיין ווירטשאַפט, די ערד — מיין ווייך געפּעדערט בעט און דער הימעל איבער מיר — דער אויסגעפּוצטער באַלקען.

גאַאיל. בין איך דיר נעביך אַ גרויס, שווער יאָך?

גאַברי. אָה, ניין! דער אָרמער וואַגאַבונד וואַלגערט זיך וואו אַ טאָג און וואו אַ נאַכט אויף אָפֿענע גאַסען און טראָגט זיין לעבען לייכט, ביז ער קומט פּלוצלונג צו עשירות. דאַן בויט ער שנעל זיך אויס אַ הויז און דאָס וואַגאַבונדען־לעבען וויל איהם מעהר נישט שמעקען. דו האָסט מיך, אָרמען וואַגאַבונד, מיט דיין ליעבע אונענדליך רייך געמאַכט און עס ציהט מיך צו שטוב און דאַך. איך וויל מיין אוצר דאָרטין בעהאַלטען, אַז קיין שטויבעל זאָל אויף איהם נישט פֿאַלען, נישט ליידען זאָל ער פֿון זון און פֿון רעגען, און פֿראָסט און שניי זאָלען איהם נישט שאַדען. בעדריקט פֿיהל איך מיך יעצט אונטער דעם פֿרייען הימעל, און אין דעם ענגסטען חדר מיט דיר אַליין אָטעם איך, ווי אין דער אונענדליכקייט. אָ, דו! אַ גרויס, שווער יאָך ביזט דו מיר? ! האַ, האַ! יעצט פֿיהל איך מיך ערסט אַלס גאַנצער מאַן, פֿעהיג צו די גרעסטע טאַטען, און מיין טרייבקראַפֿט איז: דו, דו, דו — דו אַ גליקליכע, דו

א פרעהליכע, דו א פערגניגטע! או, דו! (קוסט זי ליידענשאפט־ליך.) אָבער וואָס האָב איך מיך פעררעדט...

גאאיל (ארומנעמענדיג איהם). אַה, ליעבער, רעד ווייטער, ווייטער. עס איז מיר אזא חיות דיך צו הערען. רעד, רעד.

גאברי. ניין, פון רעדען וועל איך דיר נישט אויפבויען קיין היים. דו כאפסט נאָך א גוטען קוס — (קוסט זי) און איך געה ארומקוקען דעם פּלאַץ. צו איז עס טאַקע א וואסער, וויל איך זעהן, און צו איז דער פלאַץ האַרט אונטען נישט זומפּיג, און ווי די ערד איז. (צו לעם'ען.) קום, דו, מיר וועלען אונז דורכגעהן א ביסעל איבער דעם ארום. שלאָף נישט. שלאָף נישט. בעוועג דיך. שטעל פיס.

לעם (וועלכער איז געשטאַנען איינגעהויקערט אונטער'ן בוים, בעוועגט זיך קוים). עך, פאַהרען איז בעסער. געלעגען און געגעסען, גענעסען און געלעגען. א גוט שטיקעל צייט.

גאברי. דאָס גוט שטיקעל צייט וועט דיר גלייך אוועק. עס וועט זיך אָנהעבען אן ארבייט!

לעם. א שמחה אין שטעדטעל. איך האָב ליעב, אז די ארבייט נעמט זיך אויס. (ביידע מענער פערשווינדען אין הינטער־גרונד, ווי אַראָבגעהענדיג אַראָב אַ באַרג.)

גאאיל (שטעהט און קוקט זיי נאָך).

די קליינע (שטעהענדיג לעבען איהר). וועט דאָ זיין אונזער היים?

גאאיל. יאָ, מיין קליינינקע.

די קליינע. מיר האָבען דאָך דאָ קיין הויז נישט.

גאאיל. וועלען מיר דאָ בויען אַ הויז.

די קליינע. איז דאָס דיין טאַטען'ס ערד?

גאאיל (ציטערט אויף). ניין, מיר זיינען ווייט, ווייט פון מיין טאַטען'ס ערד.

די קליינע. אָ, יאָ, מיר זיינען דאָך אזוי לאנג, לאנג

געפאַהרען. מען קאַן גאַר א ודאי פון דאנען נישט זעהן דיין טאטען'ס ערד. קאַן מען פון דאנען זעהן דיין טאטען'ס ערד?

גאאיל (זיפצט). ניין.

די קליינע. אז מען זאָל אפילו ארויפקלעטערען אויפ'ן בוים, אויך נישט?

גאאיל. אויך נישט. (טרויעריג.) ווייט זיינען מיר פון דער היים. זעהר ווייט.

די קליינע. וועסטו דיין טאטען מיט דיין מאמען גאַר קיינמאָל מעהר נישט קאָנען זעהן?

גאאיל (אונרוהיג). קינדעניו, פרעג נישט, קינדעניו, רעד נישט מעהר.

די קליינע. וועסטו נאָך זיי בייזקען, יאָ? ביינקסט נאָך זיי, הא?

גאאיל (נעמט ארויס א טאַשענטוך און קערט אָב דאָס יעזיכט).

די קליינע. איך געדיינק נישט מיין טאטען מיט מיין מאמען. איך בין אין גאנצען א יתומה. — אז איך וועל שטאַר־בען, וועל איך זעהן מיין טאטען און מיין מאמען. איך וועל זיי נישט דערקענען. זיי וועלען מיך אָבער דערקענען. מיין מאמע קומט צו מיר אָפט אין חלום. איך וויים אָבער נישט איהר גע־זיכט. אז איך מאך צו די אויגען, זעה איך אויך נישט איהר גע־זיכט. אָבער איך זעה איהר גאנצע געשטאַלט. אזא דארע אין א ווייסען קליידעל. — אז דו ווייסט, פאר וואָס ביזטו אוועקגע־פאָהרען פון דיין טאטען און דיין מאמען?

גאאיל. עס האָט געמוזט אזוי זיין, קינדעניו. — איז דאָ נישט שיין, הא? קום, לאָ'מיר שפיעלען אין עפעס. לאָ'מיר שפיעלען אין באַפענים. קום, כאַפ מיך. (העבט אָן צו לויפען.)

די קליינע. איך וויל נישט שפיעלען.

גאאיל. טיק קום, לאָ'מיר אונז זעצען, וועסט זיך אוועק־לעגען ביי מיר אין שויס און איך וועל דיר דערצעהלען א מעשה. קום. (זי זעצט זיך און ציהט אראָב צו זיך די קליינע.) אזוי, א. נו, יעצט ליעג רוהיג און איך וועל דערצעהלען. אמאָל איז געווע־

זען... וואַרט, וואָס זאָל איך דיר דערצעהלען? וואַרט, איך וועל עפּעס אויסקלערען. אמאָל איז געוועזען... האָסטו גאָר דיין טאַטען מיט דיין מאַמען נישט געקאָנט?

די קליינע. איז דאָס אַ מעשה?

גאַאיל. יאָ, איך וועל שוין דערצעהלען. האָסט ליעב דעם פעטער גאַבּרי?

די קליינע. איך האָב ליעב דעם פעטער גאַבּרי און האָב ליעב צו הערען אַ מעשה.

גאַאיל. וועסט שוין הערען. האָסט איהם שטאַרק ליעב? וועסט מיך אויך ליעב האָבען?

די קליינע. אז דו וועסט מיך ליעב האָבען, וועל איך דיך אויך ליעב האָבען?

גאַאיל. איך וועל דיך ליעב האָבען. איך האָב שוין דיך זעהר ליעב. איך וועל דיר זיין דיין מאַמע.

די קליינע. מיין מאַמע קומט צו מיר אין חלום. איך וועל דיך רופען מומע.

גאַאיל. איך וועל דיך אָבער לאַסקען, ווי אַ מאַמע. דו ווייסט נישט, ווי אַ מאַמע קאָן לאַסקען. עס איז אזוי גוט, ווען אַ מאַמע לאַסקעט.

די קליינע. פאַר וואָס ביזטו אוועקגעפאָהרען פון דיין מאַמען?

גאַאיל. ווייל איך ליעב דעם פעטער גאַבּרי.

די קליינע. האָסט איהם ליעבער פאַר דיין מאַמען?

גאַאיל. ליעבער פאַר אַלץ אין דער וועלט.

די קליינע. פאַר וואָס האָסטו איהם ליעבער?

גאַאיל. דאָס וועסטו פערשטעהן, אז דו וועסט אויפוואַקסען. דו פערשטעהסט, ער איז דאָך מיין מאַן.

די קליינע. זיינען אַ מאַן'ס לאַסקעס בעסער פאַר אַ מאַמעס לאַסקעס?

ג א א י ל (מיט צוגעמאכטע אויגען, די הענד אויפ'ן קאפ, אין ענטציקונג). אומ—מ—מ—מא!

ד י ק ל י י נ ע. וועל איך אויך ליעב האבען א מאן. וועל איך נישט דארפען האבען קיין מאמען.

ג א א י ל. קינד, וואס רעדסטו! דו דארפסט נאך האבען א מאמען און איך וועל זיין דיין מאמע.

ד י ק ל י י נ ע. קאנסט נישט זיין מיין מאמע. מיין מאמע איז טויט. איך וועל אבער ליעב האבען א מאן.

ג א א י ל. איך וועל דיך ליעבען און לאסקען. און מיר וועלען שפיעלען צוזאמען. אין אלע שפיעלען וועלען מיר שפיע-לען. איך קען אלע שפיעלען. אין וואס קאנסטו שפיעלען?

ד י ק ל י י נ ע. איך קען אויך א סך שפיעלען.

ג א א י ל. קום גלייך, לא'מיר אין עפעס שפיעלען.

ד י ק ל י י נ ע. יעצט וויל איך נישט.

ג א א י ל. אך, וואס, דו אלטע באביצע! קום! (העבט זי פון דער ערד.)

ג א ב ר י (פון אונטער'ן בארג). מיר בלייבען דא! מיר בלייבען דא! (גלייך ווערט ער און לעם זיכטיג.)

ג א א י ל. הורראַ! (פאטשט אין די הענד פאר ענטציקונג און כאפט די קליינע דרעהען. דאן איילט זי גאברי'ן ענטגעגען.) דאס איז א וואסער טאקע? די ערד איז גוט?

ג א ב ר י. דאס איז א וואסער. נישט לאנג און נישט זעהר ברייט, אבער גאנץ טיעף, ווייזט אויס, און פון איהם ציהט זיך א לאנג און שמאל וואסער-שלייננעל, ווי א גראבען, ווייט, ווייט, ביז דאס אויג כאפט, בעוואסערענדיג דאס טאל. דאס איז א מזל וברכה. די ערד איז זעהר גוט. ווילד גאנץ און נישט בעריהרט. מיידעל-ערד. מען וועט זי צוערסט דארפען בעקאנט מאכען מיט פייער און אוועקברענען אלץ, וואס זי טראגט יעצט אויף זיך. מיר מאכען עס נאך היינט. א סימן זאל עס אונז זיין, אז די ארבייט דארף ביי אונז ברענען.

לעם. ארבייט... ארבייט... אזוי געהט ער די גאנצע צייט און רעדט. איך האָב נאָך קיינמאָל האָס וואָרט אזוי אָפט נישט געהערט ווי היינט פון דיר.

גאַבּרי. און האָסט זי אויך אזויפיעל נישט געזעהן, וויפיעל דו וועסט זי זעהן ביי מיר. מיר וועלען נישט טאָרען וויסען פון מידיגקייט און פוילען זיך.

לעם. עך, עך...

גאַבּרי. דאָרט אונטען, נישט ווייט פון דעם וואסער, זייהען מיר דעם קאָרן. און העכער, דאָרט ארויף, קומט דער ווייץ. דעם גאנצען מיטען דאָ פערנעמען מיר מיט קארטאָפעל, און הינטען דאָרטין, הינטער יענע סאָסנעס, וועלען קומען האָבער און גערסטען. און מיר וועלען אונז נאָך נעמען ערד גענוג פאר היי, און פאשע פאר בהמות. דאָ, וואו מיר שטעהען, בויען מיר אויף אונזער הויז...

גנאַיל (אין ענטציקונג). אונזער הויז!

גאַבּרי. דער פּלאַץ איז גראָד ווי בעשאפען דערפאר. מען האָט פון איהם אן אויסבליק אויף דעם גאנצען ארום. אָט טאקע דאָ, וואו מיר שטעהען יעצט, שטעלען מיר אויף אונזער הויז.

גנאַיל (פערטרוימט, שעפטשעט גליקזעליג ארויס). אונזער הויז!

גאַבּרי. לינקס דאָ דעם שטאָל און שפייכלער און שייער. א ביסעל ווייטער דאָרטין דעם הינער־הויף...

גנאַיל. איך זעה שוין אלץ קומען! איך זעה שוין אלץ קומען!

לעם. און מיר האָבען נאָך אפילו נישט דעם ערסטען קלאָץ.

גאַבּרי. און וואָס ביזטו? דו מיש דיך נישט אריין מיט דיינע פוילע ווערטער, דו קאָנסט מיך מאכען ווילד. איך בין יעצט ווי א פארע־קעסעל. עס קאָכט און זידט אין מיר און שרייט נאָך ארבייט, נאָך טעטיגקייט...

לעם (מיט האַלבען מויל). און אין מיר — בורטשעט עס

איך פאר הונגער. (געהט צו דער בויד, וואו ער נעמט אַרויס אַ שטיק ברויט און העבט אָן צו קייען.)

ג א ב ר י (צו גאַאיל׳ען, כמעט פליסטערנדיג מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם). אַך, מיין חלום ווערט דערפילט! איך און דו, און דו און איך, אין טיפער איינזאמקייט, אליין מיט אונזער גליק און אונזער ליעבע, פול לעבענס־קראַפט און טעטיגקייטס־פערלאַנג... אַך, דו! איך פיהל, אז איך מוז דיך אויפהעבען יעצט אויף מיינע הענד און דורכלויפען זיך ווילד מיט דיר אין ווילדער ליידענשאַפט און התלהבות. וואָס ליעבע מאַכט! וואָס ליעבע קאָן גאָר מאַ־כען! מיין מוח קאָן עס קוים בענעמען. מיין הארץ ברייטערט זיך און קאָן דאָך נישט אַלץ אומפאַסען.

ג א א י ל (שטיל אויפלאַכענדיג פאַר גליקזעליגקייט און תאַל־זענדיג איהם). דו, דו...

ג א ב ר י (דריקענדיג זי צו זיך). דו וועסט שוין צוזעהן, ווי איך וועל ארבייטען.

ג א א י ל. צוזעהן? ניין! איך בין פול פון דיר און דיין טעטיגקייטס־פערלאַנג. ניין, איך שטעה פון דיר נישט אָב. איך ארבייט גלייך מיט דיר. איך וויל נישט בלויז אָבווישען דיר דעם שוויים פון דיין שטערן, ווען אַ מידער וועסטו קומען פון דער אר־בייט. איך וויל דיר העלפען, און ביידע וועלען מיר טריקענען איינס דעם אנדערן דעם שוויים. איך דיר — אזוי, און דו מיר —

ג א ב ר י. אזוי.

ג א א י ל. און שטעהענדיג אזוי געזיכט צו געזיכט...

ג א ב ר י. וועלען מיר הארציג זיך צוקוקען. (זיי גיסען זיך צונויף אין אַ לאַנגען קוש.)

ל ע ם (צו דער קליינער, וועלכע קוקט זיך צו צו אַלץ מיט אַן ערנסטער מינע). זעהסט, הא, קליינע? אזוי איז טאַקע גוט צו ארבייטען. וועסטו וועלען אזוי ארבייטען?

ד י ק ל י י נ ע (ערנסט). אַ מאַן׳ס לאַסקעס זיינען בעסער ווי אַ מאַמעס.

לעם. העי, העי, פון וואנען ווייסטו דאס? דו וועסט עס ערסט נאך וויסען.

די קליינע. איך וויים, איך וועל עס וויסען.

לעם. העהע... (קייט ווייטער.)

גאאיל (אין ענטציקונג). אך, וועלען מיר ארבייטען — מיט קוס און לאסקע אלס שטענדיגע בעגלייטער. צוזאמען גלייך ביים אקערן און ביים זייהען, ביים שניידען און ביים ארייננקלייבען פון פעלד, אין שטוב און אין שטאל...

גאברי (פליסטערט מיט לאסקע, ווי א סוד). נעמסטו דיר נישט צופיעל פאר? פערגעסט...

גאאיל. וואס?

גאברי. וועסט מוטער ווערען.

גאאיל. דאס וועט זיין מיין אברוה.

גאברי. עס וועלען קומען קינדער.

גאאיל. זיי וועלען זיין מיין שפיעל. אך, דו וועסט שוין זעהן, וואס איך קאן! און איך וועל עס דיר אויך גלייך בעווייזען. איך לויף צו אונזערע ווערקצייג, נעם א גראבאייזען און העב אן צו גראבען דאס פונדאמענט פאר אונזער הויז.

גאברי (כאפט אראב זיין הוט און פאכעט מיט איהם). הורראו! (זי לויפט צו דער בויד, ער נאך איהר, זיי בינדען דארט אויף א גרויסען לאנגען קאסטען, וועלכער איז צוגעבונדען הינטער דער בויד.)

לעם. נא, איך העב שוין אויך אן צו זעהן אונזער הויז. איך זעה שוין דאס עס־צימער, די קיך, דעם זאל, די שלאפצימער. דא וועט זיין מיין מקום מנוחה. לעג איך מיך טאקע גלייך שלאפען אין מיין שלאפצימער. (ציהט זיך אויס אויפ'ן גראז און מאכט צו די אויגען.)

גאאיל (קומט צוריק מיט א גראבאייזען).

גאברי (נאך איהר מיט א האקע).

גאאיל. מיר וועלען דארפען גראבען טיעף, אום פלאץ

צו האָבען פאר א קעלער. און אויפשטעלען וועלען מיר א שטיי־נערנעם אונטערבוי.

גאברי (אריינפאלענדיג איהר אין די רעד). אונזער הויז זאָל שטעהן שטארק, און לאנג נאָך אונז זאָל עס דערצעהלען פון אונזער גליק!

גאאיל. אָ, דו! דו כאפסט מיר מיינע ווערטער אראָב פון צונג! אלזאָ, וואו העב איך אָן? אָט טאקע דאָ, וואו דו האלטסט דיין פוס. פון אונטער א שטארקען, וועט עס שטארק ארויסוואקסען. נעם איהם יעצט אוועק, דיין פוס. יעצט שטעל איך דאָ ארויף מיין גראָבאייזען, שפיי מיר אין די הענד גוט אָן, יעצט דריק איך אָן דאָס גראָבאייזען מיט מיין פוס. מיט גליק! מיט גליק!

גאברי. מיט גליק! מיט גליק!

גאאיל (וואַרפט אַרויס אַ גראָבאייזען ערד, וויל ווייטער גראָ־בען און שלאָגט אָן אויף אַ שטיין). אַ שטיין?... איז דאָס א גוטער סימן צו א שלעכטער?

גאברי. א גוטער! א גוטער! מיר וועלען אלע שוועריגקייטען בייקומען, ווי אָט דעם שטיין. איך גראָב איהם אונטער גלייך מיט מיין הארקע, אזוי אָ... דו גראָבסט פון דער אנדערע זייט... אזוי אָ...

גאאיל. ער בעוועגט זיך שוין! ער בעוועגט זיך שוין!

גאברי יעצט גיב איך איהם א שלעפּ, א הו—ו—ו—ו! און ארויס איז ער! הורראַ, דער אָנהעב איז גוט געמאכט, הורראַ!

גאאיל. הורראַ! הורראַ! הורראַ!

צווייטער אַקט

אַ גראָב בעארבייט צימער, ווי מען זעהט עס אָפט אין פויערשע הייזער. די וואנד — דיקע בערוועגעס, צווישען וועלכע עס שטעקט אַרוים גרויער מאָך, דער באלקען — עטליכע פאראלעל לויפענדיגע בערוועגעס מיט ברע־טער צווישען זיי — נישט געווייסט. רעכטס צוויי פענסטער, צווישען וועלכע ס'געפינט זיך אַן אייזערנע פליטע. אין דער הינטערסטער וואַנד דריי טירען. אין מיטען צימער שטעהט אַ מיט אַ טישטוך איבערגעדעקטער טיש, אויף וועלכען עס געפינט זיך אַ דונקעל ברענענדיגע לאָמפּ און עטליכע לייכטער מיט נישט אָנגעצונדענע ליכט, אַ האַלבער טוץ פּראָסטע ווייסע שטולען שטעהען אַרום טיש, און אַנדערע צווישען די פענסטער און צווישען די טירען, ביי דער הינטערסטער וואַנד. נישט ווייט פון אויוועז נאָך הינטען שטעהט אַ פּראָסטער געשיר־שראַנק. דאָס צימער איז לעדיג. פון דרויסען דרינגט אַריין אַ קלאַפּען מיט האמערס, באַלד הערט מען גאַאיל'ס שטימע: הורראַ! הורראַ! אַ האלבע שטונדע נאָך און די צעהניעהריגע ארבייט איז געענדיגט. און גלייך שטעקט זי אַריין איהר קאָפּ אין דער פאָרנסטער טיר לינקס. קליינע, פאר וואָס איז דאָ עפּעס פינסטער? מיידעל, מיידעל, וואו שטעקסטו נאָר? קומט אַריין אין צימער, אויפגעלעבט און אויפ־גערעגט, געהט שנעל צו צום טיש און דרעהט ארויף די פלאם פון לאָמפּ. זי זעהט אויס איבער דרייסיג, דאָס מאַט־געוואָרענע געזיכט ווייזט פון אַ סך אַרבייט, די גאַנצע פיגור איז אַ ביסעל פלומפּ, פויעריש. זי איז אָנגעטאָן אין אַ גראָבען פויערשען העמד מיט אַ דונקעל־בלויען ציצענעם קלייד איבער איהם און אין גראָבע, שווערע שיך.

די קליינע (קומט אַרוים פון דער רעכטער טיר אין דער הינטערסטער וואַנד, גאַנץ פערשלאָפען. זי איז יעצט אַ שיין מיידעל

פון אַ יאָהר ביינצעהן, אָנגעטאָן אויך אין אַ גראָבען פויערשען חעמד מיט אַזאַ מין קלייד איבער איהם, רויטע קאָראלען אויפ'ן האלז און די באָרפיסע פיס אין שטעקשיך).

ג אַ א י ל. דו האָסט גאָר געשלאָפען! שעמסט דיך נישט? נאָך א שורה ברעטער און דאָס הויז איז פארטיג!

ד י ק ל י י נ ע (גענעצענדיג). אך, האָסט עס געמאָגט אָבּ־לאָזען אויף מאָרגען אויך. שוין אזוי שפעט.

ג אַ א י ל. דו ביזט אָבער גוט און קלוג. (בעטאָנענדיג די ווערטער.) היינט פאר צעהן יאָהרען האָב איך אָנגעהויבען צו גראָבען דאָס פונדאמענט פון אונזער הויז און היינט מוז דאָס הויז גע־ענדיגט ווערען, כאָטש ביי לבנה־שיין און פאקעל־ליכט. אזוי האָב איך געזאָגט און לאָז דערפון נישט אָב. מיר האָבען אונצעהליגע מאָל אָבגעלעגט, און לאנגזאם געגוג איז ביי אונז די ארבייט געגאנגען. היינט אָבער ווערט זי געענדיגט, און היינט אויך יום־טוב'ען מיר די חנוכת־הבית. לעבעדיג, מיידעל, טשוכע דיך פערנאנדער. צינד די ליכט אָן, מאך העל און יום־טוב'דיג. גרייט די גלעזער אָן און שטעל דעם וויין אויפ'ן טיש, שמחה וששון זאָל זיין! און איך געה צוריק צו דער ארבייט. ער זאָל מיר דאָרטין נישט צושלאָגען דאָס לעצטע ברעט. ד אָ ס מוז זיין מיין ארבייט. איך האָב אָנגעהויבען און איך מוז ענדיגען. איך טו נאָר א קוק, וואָס מאַ־כען מיינע פופקעלעך. (געהט צו צו דער לינקער טיר אין דער הינ־טערסטער וואַנד, עפענט זי, קוקט אַריין און הערט זיך צו.) מיינע פינף פופקעלעך שלאָפען אזוי געשמאק, כראָפען אזש. (מאַכט צוריק צו די טיר.) דו ווערסט דאכט זיך אויך ענטשלאָפען. טו דיין אר־בייט, טו. מיר זיינען באלד שוין פארטיג. (געהט אַרויס. מען הערט זי הויך פרעגען.) וואו האלט איהר שוין? זייט איהר שוין ביים סוף?

ד י ק ל י י נ ע (וועלכע איז געזעסען פויל ביים טיש, העבט זיך אויף, געהט צום אויווען, נעמט א שוועבעלע, צינדט זי אָן, געניצט און צינדט אָן אַ ליכט, דאַן אַ צווייטעס. די שוועבעלע געהט אויס,

געניצט זי ווידער, נעמט אַ ברענענדע ליכט און צינדט מיט איהם אָן אַ דריטען).

לעם (קומט אַריין. ער איז בעוואקסען מיט אַ גרויסען שוואַרצען באָרד, אָנגעטאָן אין העמד און הויזען, און באָרפוס). נאַ, איך קאָן שוין מעהר נישט. עס געהען מיר שוין מעהר די הענד נישט. נאָך אזא שווערען טאָג ארבייט אין פעלד, איז דאָס נאָך א צוגאָב. ער קאָן שוין אויך מעהר נישט ארבייטען. קוים וואָס ער בעוועגט נאָך דעם האמער. נאָר זי וויל גאָר נישט מיד ווערען. טיק זאָל זי דאָרטין ארבייטען. איך וועל מיר געהן שלאָפען, איך בין שוין אזוי שלעפעריג. און וואָס שלאָפסטו נאָך נישט? פאַלסט דאָך אויפ'ן נאָז? וואַרטסט אויף די חנוכת הבית? מאַכסט איליר־מינאציע? (לעגט אויף איהר אַרויף די האַנד.)

די קליינע (שטופט איהם אָב). געה, דו ביזט דאָך שלעפעריג, געה לעג דיך שלאָפען.

לעם. ניין, נישט שלעפעריג מעהר. איך האָב דיך דערזעהן, איז אויס, איז נישט שלעפעריג מעהר.

די קליינע. העבסט שוין אָן?

לעם. ווען האָב איך דען אויפגעהערט?

די קליינע. געה, העלף מיר בעסער ארויפשטעלען גלעזער אויפ'ן טיש און ברייננ אריין דעם ווייז פון קעלער.

לעם. מיט'ן גרעסטען פערגניגען. וועסטו מיר געבען דערפאַר א קוש?

די קליינע. טראָג דיך אָב. איך דאַרף דיין הילף נישט.

לעם. איז נישט, העהעהע, איז געה אליין.

די קליינע (געהט אַרויס).

לעם (זעצט זיך אוועק אויף א שטול, געניצט און שמייכעלט פערגניגט, פון דרויסען דרינגט אַריין גאַאיל'ס געשריי: קליינע, מיך זיינען באַלד פאַרטיג!).

די קליינע (קומט אַריין מיט אַ קרוג ווייז און שטעלט איהם אויפ'ן טיש).

לעם. זעהסט, ווען דו וואָלסט מיר אָבער געגעבען א קוס, וואָלסטו דיר פערשפּאָרט די טרחה צו געהן אין קעלער אריין. און איך פרעג דיך נישט מעהר, וואָס זשאַלעוועסטו א קוס? פאר וועמען האלטסטו זיי, דיינע קוסען?

די קליינע (ארויסנעמענדיג גלעזער פון שראנק און ארויפ־שטעלענדיג זיי אויפ'ן טיש). פאר דעם, ווער עס וועט זיי קריגען.

לעם. פערגעס נישט, אז איך בין דער איינציגער מאנסביל אויף מיילען און מיילען ארום.

די קליינע. דער איינציגער אפילו?

לעם. וואָס, אפשר נישט? גאַברי איז דאָך אָבגערעכענט. איך האָב שוין אפילו לאנג בעמערקט, ווי דו קוקסט אויף איהם, ווי דו ווערסט גאָר א פערצאפּעלטע, ווען ער קומט נאָהנט צו צו דיר.

די קליינע. ווי דו האָסט עס אָבער בעמערקט!

לעם. אָבער וואָס איז די פּעולה? דו צאַפּעלסט זיך אומזיסט. ער איז שוין איינמאָל פאר אלעמאָל נישט צו האָבען. און דו ביזט פאר איהם א—פיו! א שאָטען אויף דער וואנד.

די קליינע. ווי שארפזיניג דו ביזט.

לעם. אפשר נישט?

די קליינע. וואָס פרעגסטו? דו ווייסט עס דאָך געוויס.

לעם. געוויס ווייס איך דאָס געוויס. קאָנסט זיכער זיין, ער וועט שוין גאאיל'ען נישט אויסבייטען אויף דיר.

די קליינע. ווער זאָגט עס דען?

לעם. הייגט וואָס מאכסטו פאר אן אָנשטעל. בין איך דאָך פאָרט דער איינציגער מאנסביל.

די קליינע. די וועלט איז דען קליין?

לעם. די וועלט! וואָס דארפסטו וויט זוכען, אז איך בין לעבען דיר? האָב מיך ליעב, זאָג איך דיר, מיידעל, און דו וועסט הנאה האָבען. דו ווייסט דאָך: א מאן'ס לאסקעס זיינען בעסער אפילו ווי א מאמעס. איז אויף וואָס ווארטסטו נאָך? דו ביזט

שוין אויך אין די ריכטיגע יאָהרען. און איך וועל דיך אזוי גוט לאַסקען—מ־מא! דו האָסט גאָר קיין בעגריף נישט! ווילסט, גיב איך דיר א פּראָבע. (וויל זי אַרומנעמען.)

די קליינע (שטופּט איהם אָב). די הענד אוועק, האָב איך דיר וויפיעל מאָל געזאָגט! איך זאָג עס נאָך גאבריע'ן.

לעם. דו מיינסט, ווען ער היט דיך אָב פון מיר, איז ער וואָס אויסען? ער וויל מעהר נישט, מיר זאָלען זיך נישט פער־געסען, נישט לייכטזיניג זיין. ער וויל, מיר זאָלען חתונה האָבען און פיהרען זיך געזעצליך...

די קליינע (לאַכט אויף).

לעם. וואָס לאכסטו? א ודאי מיינט ער דאָס. און אויב דו ווילסט...

די קליינע (לאַכענדיג). גאָה, דו ביזט א נאַר.

לעם. מיר וואָלטען געקאָנט אזוי גליקליך זיין און אזוי פיעל געניסען.

די קליינע. אָ, איך גענים שוין.

לעם. וואָס געניסטו?

די קליינע. דיין צאַפּלען זיך.

לעם. זעה, איך קאָן אמאָל אין כעס ווערען דערפאַר.

די קליינע. אָהאָ! און וואָס וועסטו טאָן?

לעם. איך קאָן אין כעס ווערען און... יעמאָלט כאַפּ איך דיך מיט געוואַלט און קוש דיך אָן, וויפיעל מיין הארץ געלוסט. (גיט זיך אַ לאָז צו איהר און כאַפּט זי אַרום.)

די קליינע (ראַנגלענדיג זיך מיט איהם). דו קוסט נאָך נישט!

גאבריע (איילט אַריין). וואָס איז דאָס? דו לאָז זי גליך אָב! (ער זעהט אויס ווענינ געעלטערט, אַנגעטאָן אין העמד און הויזען, וועלכע שטעקען אין הויכע שטיפעל.)

לעם (לאָזט אָב די קליינע, פערלעגען שמייכלענדיג).

די קליינע (פעררינכט איהרע האר און קוקט אויף גאברי'ן מיט א דורכדרינגענדען בליק).

גאברי (צו לעמ'ען). וואס האסטו שוין עפעס ווידער?

לעם. זי האט מיך אריינגעבראכט אין כעס, און וואס זי האט מיר נישט געוואלט געבען מיט גוטען, האב איך געוואלט נעמען מיט בייזען.

גאברי. וויפיעל מאל דארף איך דיר נאך זאגען, דו זאלסט זי מיר לאזען צו רוה. דו געהסט מיר גלייך ארויס! גאה העלפען שנעל גאאיל'ען.

לעם. איך בין מיד. איך וויל שלאפען.

גאברי. טיק גאה שלאפען, אבער גלייך!

לעם. העהע. (גיסט זיך אן א גלאז וויין.) לחיים! (טרינקט אויס און געהט ארויס דורך דער הינטערסטער טיר לינקס.)

די קליינע (מאכט זיך צו שאפען אויפ'ן טיש, אויף איהרע ליפען שפיעלט א צופריעדענער שמייכעל).

גאברי (בעגלייט ארויס לעמ'ען מיט א בייזען בליק. בלייבענדיג אליין מיט דער קליינער, ווערט ער אונרוהיג, קארטשעט זיך עפעס איין און זאגט ווי פאר זיך). ער וויל גאר נישט אבלאזען. איך האב דרויסען שוין געהערט, ווי דו האסט זיך מיט איהם געראנגעלט.

די קליינע. אפשר געזעהן אויך?

גאברי. וואס מיינסטו מיט דעם?

די קליינע. האהא, איך מיין, אז דו האסט צוגעקוקט, וואס טוט ער דא מיט מיר אליין.

גאברי. איך האב — וואס? ווי קומסטו דאס צו טראכטען?

די קליינע. טראליא־ליא און טראליא־לי!

גאברי. דו ענטפער!

די קליינע. איז ניין, נו! איז האב איך א טעות געהאט.

גאַברי. ווי קומסטו אָבער אזוינס צו טראַכטען?

די קליינע. ווי קום איך? דאָס פרעג ביי דיר.

גאַברי. קליינע, דו פערטראַכסט מיר צופיעל.

די קליינע (שאַרף). דאָס זאָלסטו מיר נישט זאָגען. איך פערטראַכט גאָרנישט. ווילסט דאָך נישט, איך זאָל דיר דער־צעהלען פון דיר אליין.

גאַברי. ווי? וואָס?

די קליינע. דו שטאַמעלסט, זעהסט. דו ווייסט שוין, אז איך וויים.

גאַברי. קליינע!

די קליינע. איך בין שוין א גרויסע.

גאַברי. דאָס וויים איך.

די קליינע. דו פיהלסט עס.

גאַברי. ליידער — פיהל איך עס.

די קליינע. ליידער?

גאַברי. יאָ, ליידער! ליידער! און הערסט — זיי מיר די קליינע, ווי שטענדיג. זיי די קליינע, ווער די קליינע. לאָ'מיר פערגעסען, אז דו ביזט אויסגעוואקסען.

די קליינע. האהאהא, איך דאַרף עס שוין! ווילסטו עם טאקע?

גאַברי. איך וויל עס, איך וויל עס! און איך בעט דיך, און איך הייס דיר, וויל דו עס אויך.

די קליינע (ליידענשאַפטליך). קאָן איך עס? קאָנסט דו עס? — אויב דו קאָנסט עס, האָסטו דאָך נישט וואָס צו רעדען. (ליידענשאַפטליכער.) בין איך צו דיר געקומען און האָב דיר גע־זאָגט: זעה, איך וואקס, איך ווער גרעסער, איך בין שוין אויס־געוואקסען, און קוק אויף מיר יעצט מיט גאַנץ אנדערע אויגען, בעריהר מיך יעצט מיט דיינע פינגער גאַנץ אנדערש, אָטעם איבער מיר מיט א הייסערען אָטעם, קוס מיך מיט א גרעסערען ברען. האָב איך דיר דאָס געהייסען? האָב איך דאָס פון דיר גע־

וואַלט? פערגעס, אז איך בין אויסגעוואַקסען, אויב דו קאָנסט, און וועסט צו מיר נישט דארפען האָבען קיין טענות.

גאַבּרי (איבערראַשט פערוואונדערט). קליינע, פון וואנען ווייסט דו דאָס אַלץ?

די קליינע. פון דיר! פון דיר!

גאַבּרי (כאַפּט זי אָן ליידענשאַפטליך פאַר דער האַנד). דו!

די קליינע (כאַפּט צוריק די האַנד). וואָס ווילסטו?

גאַבּרי (רייבט זיך די שטערן און די ברוסט). וואָס וויל איך? וואָס וויל איך?

גאַאיל (פון דרויסען). פּאַרטיג! פּאַרטיג! הוררא! הוררא!

גאַבּרי (ציטערט אויף).

די קליינע (קוקט איהם אָן פון דער זייט פול שפּאַנונג).

גאַאיל (פון דרויסען). פּאַרטיג! פּאַרטיג! דאָס לעצטע ברעט שוין צוגעשלאָגען!

גאַבּרי (לאָזט זיך פלוצלונג צו דער טיר, און לויפט אַרויס דרויסען). מזל טוב! מזל טוב!

די קליינע (בלייבט אליין, ווי איבערראַשט און בעליידיגט. זי שטעהט פאַר דעם טיש פערטראַכט און פלוצלונג העבט זי אָן צו פער־לעשען די ליכט, לאַנגזאַם, אויטאָמאַטיש, אין געדאַנקען. זי פערלעשט איין ליכט און דאָס צווייטע און העבט אָן דונקעל צו מאַכען די לאָמפּ. באַלד רעדט זי אַרויס שטילערהייט מיט עקסטאַזע). ער איז דאָך מיינער! (זי דרעהט אויף גיך אַרויף די פלאַם, צינדט אָן די פערלאָ־שענע ליכט און ווענדט זיך צו דער טיר, אַרויסרופענדיג אין אַ מין ענטציקונג, מעהר אַלס פאַרטזעצונג פון איהרע געדאַנקען:) הוררא! הוררא! (וועדליג די טיר ווערט מיט רעש אויפגעעפענט און גאַאיל און גאַבּרי קומען אריין מיט גערויש, פרעהליכע און יום־טוב'דיגע.)

גאַאיל (ווי ענטפערענדיג דער קליינער אויף איהרע הוררא־געשרייען). הוררא! (כאַפּט אַרום די קליינע און קוסט זי שטאַרק און

וואָרם.) עס איז דערגרייכט! און יעצט מאַכען מיר דעם גרעסטען יום־טוב. די גלעזער אָנגעגאָסען! און וואו איז לעם?

די קליינע. ער איז אוועק שלאָפען.

גאַאיל. שלאָפען? יעצט איז ניטאָ קיין שלאָפען! (זי געהט צו דער הינטערשטער טיר און רופט אַריין.) שטעה אויף, פעפער! די ארבייט איז געענדיגט און מיר געהען יום־טוב׳ען יעצט די חנוכת הבית. מיר וועלען טרינקען וויין און לוסטיג זיין. שטעה אויף, קום ארויס! איך ווארף דיך באלד אראָב פון בעט.

לעם (קומט אַרויס, רייבענדיג די אויגען). וואָס מיר חנוכת־הבית, אז איך בין גאָר ברוגז.

גאַאיל. ברוגז? מיט וועמען און אויף וועמען?

לעם. מיט איהר און אויף איהר. (זעצט זיך ביים טיש, פויל.)

גאַאיל. ווערסטו דיך איבערבעטען. (צו גאַבריִ׳ן.) גיס אָן די גלעזער. (בעמערקט, אַז ער האָט זיי שוין אָנגעגאָסען.) אה, דו האָסט זיי שוין. איז טרינקען מיר. נעמט זיך פאר די גלעזער און קלאַפּען מיר זיי אָן...

לעם. ניין, דאָס שוין געווים נישט. איך קאָן איהר אין די אויגען גלייך נישט קוקען.

גאַאיל. פערשטער מיר דו די שמחה נישט.

גאַבריִ. וואָלסט איהם שוין בעסער געלאָזען שלאָפען.

גאַאיל. וואָס איז? וואָס איז צווישען אייך געשעהן?

לעם. איך וויל פון איהר א קוס, און זי וויל מיר איהם נישט געבען.

גאַאיל. האהאהא, אָט דאָס איז אלץ?

לעם. ביי אייך איז דאָס נאָך ווענִיג?

גאַאיל. ווארט נאָך, קומט צייט, קומט קוס. און וואָס מיינט איהר, קינדער, מאַכען מיר אפשר אונזער שמחה דאָפּעלט?

גאַבריִ. וואָס מיינסטו דערמיט?

גאַאיל. מאַכען מיר זיי אפשר חתונה?

די קליינע (מיט שרעק). וואס?!

לעם. אָ, איך בין א בעלן כאָטש גלייך.

גאברי (פארזיכטיג). אזא זאך ווערט נישט אָבגעטאָן אזוי שנעל און שפעט ביינאכט.

לעם. גאר אזוי? ווען דען אנדערש?

גאאיל. ער איז א וואוילער יונג, נישקשה, אונזער פויליאק...

די קליינע. דו לאָז מיך שוין אליין, איך וועל אויס־קומען אָהן דיין שדכנות.

גאאיל. איז נישט. איז נישט גע'פועל'ט.

לעם. נא, איך געה צוריק שלאָפען.

גאאיל. ניין, דו געהסט נישט אוועק. די חנוכת הבית איז דיין שמחה אויך. ווי אונזער אלעמענס. צו די גלעזער, חברה! לחיים! טרינקט. (זיי ווינשען זיך צו לחיים און טרינקען.)

גאאיל. און נאָך איינס.

גאברי (גיסט אָן).

גאאיל (צו איהם). און יעצט זאָג עפעס. א טאָאסט! א טאָאסט!

גאברי. דאָס געהערט דיר. דו האָסט אָנגעהויבען דאָס הויז און דו האָסט עס פערענדיגט, דיר געהערט אויך דער ערסטער טאָאסט.

גאאיל. מיינסט, איך וועל מיך מיט דיר דינגען? מיין צונג איז יעצט אין בעסטען גאנג. (העבט אויף איהר גלאָז, מיט גרויסער פייערליכקייט און הארציגקייט.) איך טרינק, אז אונטער דעם דאך זאָל קיינמאָל קיין זאָרג נישט איינטרעטען און קיינמאָל נישט קיין טרויער. איך טרינק, אז אין דעם הויז, וואָס איז אָנגעהויבען געוואָרען אונטער דעם וואָרקען־קלאנג פון גרויסער ליעבע און אונטער דעמזעלבען קלאנג פאָרטגעזעצט און געענדיגט געוואָרען, זאָל די ליעבע קיינמאָל נישט אויפהערען. איך טרינק, אז אין דעם הויז, וואָס איז צעהן יאָהר געבויט געוואָרען, ביס־

לעבוויוז, פאמעליך, שטיין צו שטיין, בערוועגע צו בערוועגע, ברעט צו ברעט, אין די אברוה־שטונדען נאך שווערער ארבייט אין פעלד און שטאל, זאל קיינמאל נישט אויסנעמען זיך דער פליים און דער טעטיגקייטס־פערלאנג. איך טרינק.... איך טרינק פאר אן ארבייטסרייכע און ליעבעפולע צוקונפט ביז ווייט אין א טיפער עלטער אריין, ווען ענדליך ארומגערינגעלט פון טרייע, עהרליכע און פלייסיגע קינדער, וועלען מיר רוהיג קאנען צומאכען די אויגען. איך טרינק פאר גליק און פרייד און ליעבע. הורראַ!

אלע (ווי מיט א האלבען מויל). הורראַ! (זיי טרינקען.)

גאאיל. איהר זייט מיר שלעפעריג, קינדער. (צו גאברי'ן.) אבער גיס ווייטער אן און זאג דו א טאאסט.

גאברי (אנגיסענדיג). אנגיסען וועל איך שוין, אבער זאגען? דו האסט אויסגעדריקט מיט דיין טאאסט, וואס מיר אלע ווינשען, און איך קאן איהם בלויז איבער'חזר'ן ווארט פאר ווארט. איך האב גארנישט געוואוסט, אז דו ביזט אזא גוטע רעדנערין. איך וועל אזוי גוט נישט קאנען. — איך טרינק... איך טרינק פאר דיר, וועלכע האט דאכט זיך דעם גרעסטען חלק ארבייט אין דעם הויז. איך טרינק פאר דיר, דו זאלסט דערלעבען צו זעהן, אז אלע דיינע וואונשען זיינען מקוים געווארען. איך טרינק, אז דו זאלסט דערלעבען פיעל נחת פון דיינע קינדער און דיין היים...

גאאיל. מיט דיר צוזאמען! מיט דיר צוזאמען!

גאברי. לחיים!

אלע. לחיים!

גאאיל. נא, איך רעבען, ווייל עס איז אזוי שפעט און דו ביזט מיד. דו האסט עס געקאנט א ביסעל ווארמער מאכען. מילא, גיס ווייעדער אן. יעצט וועסט דו, קליינע, זאגען א טאאסט.

די קליינע. איך?!

גאאיל. יא, דו. וואס איז, דו קאנסט נישט רעדען? נעם דאס גלאז און העב אן.

די קליינע. אבער ווירקליך. איך וויים גאר עפּים

נישט. איך האָב יעצט ווײַן אין קאָפּ, אָבער נישט געדאַנקען. דאָך... ער האָט זײַן טאָאַסט געזאָגט פֿאַר דיר, און דו האָסט שוין דײַן טאָאַסט געטרונקען, וועל איך איהם זאָגען מײַנעם.

גאַאיל. גוט, גוט.

די קליינע (אויפהעבענדיג צו גאַבּרי'ן איהר גלאָז, לוידענ־שאַפֿטליך). איך טרינק פֿאַר דיר! איך טרינק פֿאַר דיר, דו שײנער, קרעפֿטיגער מאַן...

גאַבּרי. א—או!

לעם. זעהסט, איהם מאַכט זי גאָר די קאָמפּלימענטען.

גאַאיל. ווי ער פֿערדיענט. אָבער רײַסט זי דאָך נישט איבער.

די קליינע. איך טרינק, דו זאָלסט אויך אויף ווײַטער בלײַבען אזוי יונג און אזוי קרעפֿטיג, פֿול ענערגיע צו נײַע טאַטען און נײַע פֿרײַדען. איך טרינק, אז דו, דער זיעגער אין לעבען, זאָלסט אויך ווײַטער זיעגען און דערגרײַכען אַלע דײַנע פֿערלאַנ־גען. איך טרינק, אז די ליעבע, וועלכע מאַכט יונג, זאָל דיך, וואָס ליעבט און ווערט געליעבט, אויך קיינמאָל נישט פֿערלאָזען. הוררא!

אַלע. הוררא!

גאַאיל. קורץ און גוט. יעצט ווײַטער, און אונזער פּויליאַק וועט טאָאַסטען.

לעם. איך? יאָ. איך וואָלט שוין געטרונקען פֿאַר איהר, און וואָלט געוואָלט, זי זאָל טרינקען פֿאַר מיר. אָבער יעצט... יעצט טרינק איך פֿאַר — פֿאַר שלאָפֿען געהן.

גאַאיל. געה, דו ביזט מיר א פֿרייד־צושטערער. איך בין ערסט אין גאַנצען הוליען. און... און... אוי, איך האָב מײַנע אַנ־דערע בעלי־שמחות גאָר פֿערגעסען. (זי לאָזט זיך צו דער לינקער טיר אין דער הינטערסטער וואַנד.)

גאַבּרי. צו וואָס? לאָז זיי שלאָפֿען.

גאַאיל. זיי האָבען זיך אזוי געבעטען, איך זאָל זיי אויפֿ־וועקען צו חנוכת הבית. אָבער איך וויל בלויז א קוק טאָן, טאָמער

שלאָפען זיי נישט, מיינע מחותנים'לעך. (געהט אַריין אין דאָס קינדער־צימער.)

לעם. און איך געה יעצט טאקע אוועק שלאָפען. און נאָך ברגז'ער ווי פריהער.

די קליינע. טאקע?

לעם (צו גאבּרי'ן). יעצט בין איך אָבער ברגז אויף דיר אויך. איך זעה שוין, אז דו ווילסט נישט, איך זאָל מיט איהר חתונה האָבען.

גאבּרי. וואָס? געה און שלאָף זיך אויס און רעד נישט קיין נארישקייטען.

לעם. נארישקייטען? זאָל זיין נארישקייטען. איך בין אָבער ברגז און וועל אפילו קיין גוטע נאכט נישט זאָגען. (אין מיר דרעהט ער זיך אום, שטעקט אַרויס די צונג און מאַכט אַ פערקרימט געזיכט צו דער קליינער.) ע—ע—ע—ע, דו וועסט אָבער אויך שלאָפען אליין. (פערשווינדט.)

גאבּרי (שיקט איהם נאָך, האלב פאר זיך). נאר! (דאן ווענדט ער זיינע אויגען צו דער קליינער און קוקט זי אָן מיט אַ פאַר־שעמדען בליק.)

די קליינע (שטעהט אויף, געהט צום פענסטער, קוקט אַרויס אין דער פינסטערניס, ווענדט זיך אום און ענטפערט איהם מיט דיזעלבע בליקען, נישט אַראבּנעמענדיג פון איהם די אויגען).

גאַאיל (קומט אַריין). זיי שלאָפען אזוי געשמאַק, די פופקעלעך. איך האָב קיין הארץ נישט זיי אויפצוואוועקען. איך האָב זיי נאָר איינציגווייז גוט אָנגעקוסט. זיי האָבען זיך אפילו נישט א ריהר געטאָן. איך וואָלט זיי יעצט געוואָלט אזוי האָבען ארום זיך. די גרעסערע וואָלטען זיך אָנגענומען פאר מיין קלייד, אזוי אָ, און איך וואָלט גענומען דיביידע קליינע אויף מיינע הענד, אזוי אָ, און וואָלט מיך געלאָזט מיט זיי א טענצעל. אך, וואָלט איך מיט זיי געטאנצט... אָט אזוי אָ... (טאַנצט, גלייך זי וואָלט געהאַט אַרום זיך די קינדער און רעדט טאַנצענדיג.) און געלאכט

וואָלטען זיי... אונזער מוזיניטשקע מיט איהר זילבערנעם געלעכ־טערל... און אונזערע פיער בנים... העהעהע און האהאהא... האהאהא און העהעהע... (האַקט אָב פּלוצלונג דאָס טאַנצען און געהט מיד צום זיץ־בעטעל שווער רעדענדיג.) אָט אזוי וואָלט איך מיט זיי געטאנצט. (זעצט זיך און שמייבעלט מיד.) העע... (זי זעהט אָב־געמאטערט און געעלטערט אויס.) יעצט בין איך אָבער טאקע מיד, אָבער שטארק מיד.

ג א ב ר י. וועלען מיר געהן יעצט שלאָפען.

ד י ק ל י י נ ע (האָט ביי גאַאיל'ס לעצטע ווערטער אָנגעהויבען אונטערצוטאַנצען אויף איהר אָרט. יעצט טאַנצט זי אין קרייז, שטיל צוזינגענדיג זיך און שפּיעלענדיג מיט איהרע קאָראלען).

ג אַ א י ל. שלאָפען געהן? אזוי אָבהאקען די שמחה? מען האָט שוין אפילו געדארפט געהן שלאָפען. אזויפיעל היינט גע־ארבייט און מאָרגען איז ווידער א טאָג. ווילסטו שוין געהן שלאָ־פען? זעהסט, איהר טענצעלט זיך ערסט. ניין, אזוי וועט עס זיין. הוליען איז הוליען. ניטאָ נאָך קיין שלאָפען געהן. איך וועל מיך נאָר דאָ א ביסעל אויסרוהען. איך וועל אזוי אַ אריינ־נעמען די פיס אונטער זיך און וועל מיך צושפּארען א ביסעל.

ד י ק ל י י נ ע (איבעררייסענדיג איהר טאַנץ). איך וועל דיר ברייגגען א קיסען.

ג אַ א י ל. ניין, נישט נויטיג. איך וועל נאָר אזוי אַ...

ד י ק ל י י נ ע (געהט דאָך אַרויס אין דאָס שלאָף־צימער דורך דער מיטעלסטער טיר אין דער הינטערסטער וואַנד).

ג אַ א י ל. פון טאַנצען האָט זיך מיר נאָר א ביסעל פער־דרעהט דער קאָפּ. דו רוק נאָר צו דעם טיש צום בעטעל, איך זאָל קאָנען דערלאנגען מיין גלאָז. איך וועל ליעגען און העלפען אייך טרינקען.

ג א ב ר י (רוקט צו דעם טיש צום בעטעל).

ד י ק ל י י נ ע (קומט אַרויס מיט אַ קיסען און לעגט איהם איהר אונטער'ן קאָפּ).

גאאיל. איך וועל מיך נאר א ביסעל אָברוהען און מיר העבען אָן די שמחה פון אָנהעב. העהע... און דער פויליאַק איז טאקע ענטלאָפען שלאָפען? א רחמנות אויף איהם. ער איז נעביך אזוי פערליעבט אין דיר, און דו גארנישט. העהע. דו ביזט אי־בערהויפט דאכט זיך א קאלטע. וואס מיינסטו, מאנ'דעל, איז זי פעהיג צו פערליעבען זיך?

גאברי. איך ווייס? פון אייז איז זי דאכט זיך נישט.

גאאיל. העהע... או, בין איך אָבער מיד. (ציהט אויס די האנד נאך איהר גלאָז.) לחיים, קינדערלעך! טרינקט. (זי טרינקט אָב און שטעלט אוועק צוריק דאס גלאָז, לאנגזאם, מיט שווערער האנד.) די הענד, די הענד זיינען מיר ווי קלעצער. און די פיס, די פיס, ווייסטו, פון זיצען אונטערגעבוינען אויפ'ן דאך...

די קליינע (העבט ווידער אָן אונטערצוטערנצלען).

גאאיל. זעהסט, זי טענצעלט ווידער. יאָ, זי האט קיין פינף קינדער נישט געהאט און האט אזויפיעל נישט געארביים.

די קליינע. א, איך וואלט יעצט!... איך וואלט ארויס יעצט אין פעלד און וואלט מיך געלאזט לויפען ווי א ווילד פערדעל און וואלט געשריען און וואלט געזונגען. איך וואלט עפעס יעצט...

גאברי. ששש, לאז זי שלאָפען.

גאאיל. ניין, ניין, איך שלאף נישט... איך האב נאר אזוי...

די קליינע (צו גאברי'ן). ע, קום לאָ'מירביידע מאכען לחיים.

גאאיל. העהע, אט אזוי אָ, טרינקט, זייט אייך משמח.

די קליינע. קום, לאָ'מיר זעהן, ווער וועט צוערסט שיכור ווערען.

גאאיל (האלב איינגעשלאָפען). איך זאל אייך נאר ביידען נישט דארפען נאכדעם אויסטאָן און לעגען שלאָפען. העהע.

די קליינע (גיעסט אָן די גלעזער און זעצט זיך ענטגעגען גאברי'ן ביים טיש). אט האסטו דיין גלאָז און איך האב מיין גלאָז. לחיים!

ג א ב ר י (ענטפערט קוים אָב). לחיים!

ד י ק ל י י נ ע (קרימט איהם נאָך). לחיים! וואָס עפּעס אַזוי שלעפעריג? ביזטו אויך מיד? ווילסט דיך אויך צושפּאַרען? זעהסט, זי שלאָפט שוין.

ג א ב ר י (קוקט אָן די שלאָפענדיגע און קנוטשט אָן די שטערן.)

ד י ק ל י י נ ע. נו, וואָס אַזא אָנגערוקטער?

ג א ב ר י (שטעהט אויף און געהט זיך דורך איבער'ן צימער).

ד י ק ל י י נ ע. נו, וואָס איז דאָרטין? וואָס איז? וואָס קוועטשט דיך?

ג א ב ר י (געהט צו איהר צו און שעפּטשעט שטיל און ליידענשאַפטליך אַרויס). מיידעל, ווייסטו, וואָס דו ווילסט?

ד י ק ל י י נ ע. צו ווייס איך, וואָס איך וויל? ערסטענס וויל איך, דו זאָלסט דיך אוועקזעצען אָט דאָ אנטקעגען מיר, ווי דו ביזט פריער געזעסען, און מיר וועלען אונז קוקען אין די אויגען. נו, וואָס שטעהסטו?

ג א ב ר י. ווייסטו, וואוהין דאָס קאָן אונז פיהרען? צו וואָס דאָס קאָן אונז ברייגגען?

ד י ק ל י י נ ע. איך מיין, דו ווייסט עס שוין פון לאַנג און האָסט דערצו געטריבען.

ג א ב ר י. איך האָב געקעמפּפט די גאַנצע צייט מיט זיך אליין...

ד י ק ל י י נ ע. דו האָסט געקעמפּפט די גאַנצע צייט מיט דיר אליין און האָסט אין דער זעלבער צייט נישט אָבגעלאָזט פון מיר און מיך גאַנץ ווילד געמאַכט... קוק נישט צו איהר, זי שלאָפט שטאַרק... און זי האָט דיך שוין גענוג געגאָסען, שוין גענוג געהאַט פון דיר אונצעהליגע פריידען. (שפּרינגט אויף און לעגט אַרויף איהרע אָרמס אַרום זיין האַלז.) יעצט וויל א י ך זיי פון דיר. איך וויל דיך זעהן ווילד, ליידענשאַפטליך, פייערדיג. איך וויל פון דיר געלאַסקעט ווערען ווי נאָך קיינמאָל נישט, דו זאָלסט מיך דער־

דריקען מיט דיינע אומאַרמונגען. איך בּיינק שוין לאַנג נאָך דיין ווילדקייט, איך וואַרט שוין לאַנג אויף דעם פון דיר.

גאַבּרי. נישט דאָך, נישט. איך וויל דיר וואָס דער־קלערען. קום דרויסען... קום אַרויס דרויסען.

די קליינע. יאָ, קום דרויסען, דו וועסט מיר וואָס דער־קלערען. (זיי ווענדען זיך צו דער גאַסטיר, זי פאָראַויס און ער נאָך איהר. פּלוצלונג כאַפּט ער זי אָן פון הינטען, בּויגט אַריבּער איהר קאָפּ און עסט זיך איין אין איהר מיט אַ ווילדען קוס.)

גאַבּרי (לײדענשאַפטליך שעפּטשענדיג איבּער איהר). נאַ, דו האָסט מיך ווילד געמאַכט. יעצט איז עס געקומען איבּער מיר. יעצט וועסט דו האָבּען, וואָס דו ווילסט. יעצט איז ניטאָ שוין קיין צוריק. יעצט העבּ איך דיך אויף אויף מיינע הענד (ער טוט עס) און טראָג דיך אַרויס אין דאָס פרייע דרויסען, און דו וועסט זעהן, ווי איך קאָן לאַסקען. אַ, זאָל געשעהן, וואָס מוז געשעהן! (אײלט מיט איהר אויף די הענד צו דער טיר.)

גאַאיל (איז וואָך געוואָרען פון זיין צו שטאַרקען געפּליסטער, עפענט ווייט פערנאַנדער די אויגען, גיט זיך אַ כאַפּ, גאַנץ בּלייך ווע־רענדיג, און שרייט אַרויס מיט גרויסען שרעק). אוי!

גאַבּרי (גיט אַ ציטער, שטרויכעלט און פערליערט כמעט די קליינע. ער שפּאַרט זיך אָן מיט דער לינקער האַנד אָן פּריטילקע פון דער טיר און לאָזט אַראָבּ דעם קאָפּ מורמלענדיג). יעצט קומט, וואָס איך האָבּ נישט געוואָלט.

די קליינע (שווער עטמענדיג, מיט פערבּיסענע ציינער און צונויפגעדריקטע פויסטען, בּלייבּט שטעהן צוטוליענדיג זיך צו איהם).

גאַאיל (מיט אַ טאָן פון גרויסען בּראָך רעדט קוים אַרויס, ווי מיט געבּעט). מאַנ׳דעל! קליינע!

די בּיידע (שווייגען).

גאַאיל. איז דאָס — דער ווײן?... מאַנ׳דעל, גאַבּרי, דרעה דיך דאָך אויס צו מיר, איך וויל דאָך אַלץ וויסען. (בּרעכט אויס אין אַ געוויין.) אוי ווער, מאַנ׳דעל, מאַנ׳דעל!

גאברי (פאסט זיך און שעפטשעט שווער ארוים). געה, קליינע, צו דיר אין צימער.

די קליינע (ברעכט אוים אין א געוויין, לעגט ארויף די הענד אויפ'ן געזיכט און שלעפט זיך אוועק צו דער רעכטער טיר אין דער הינטערסטער וואנד).

גאאיל (וויינט נאך שטארקער מיט טרערען פון א גרויסען אונגליק).

גאברי (געהט צו איהר צו און גלעט זי איבער'ן קאפ. נאך א קורצען שווייגען זאגט ער). ווילסטו מיך אויסהערען?

גאאיל. איך וויל... איך מוז... וועה, ווי אזוי איז דאס געשעהן? ווען האב איך דיך גאר פלוצלונג אזוי אנגעווארען?

גאברי. ווי און ווען — איך קאן עס דיר נישט דערקלערען. מיין בעגעהר נאך איהר — איך האב פלוצלונג איהם דערפיהלט. ווי פון א פערבארגענעם ארט האט ער זיך ארייגגע'גנב'עט אין מיר און איז געוואקסען מיט איהר וואוקס, ווי א טויטליכער קרעבס אויף א מענשען'ס קערפער. אלץ אין מיר האט געלעכצט נאך איהר, גערופען און געשריען. וואס ווייטער, אלץ מעהר. איך האב מיין נשמה־רוה פערלארען, און א שווערע בייגקענים האט אנגעפילט מיין גאנץ וועזען. דו האסט מיך אפט געזעהן מיד אזוי און אבגעלאזען, און האסט עס דיר דערקלערט מיט מיין אי־בערגעארבייטקייט, מיט מיין צופיעל הארעווען. אבער ארבייט וואלט קיינמאל אזא יכולת נישט געהאט איבער מיין אייזען־שטארקען און צו ארבייט געוועהנטען קערפער. דער בעגעהר נאך איהר האט עס ווי א ווארים מיך געטאטשעט און אונטערגעפרעסען מיר מיין מונטערקייט און קראפט. די קראפט, וועלכע גיט מיר מיין גאנצע שטארקייט, דער מאן אין מיר, איז פערוואונדעט און קראנק געווארען פון נישט־בעפריעדיגט־זיין.

גאאיל. אבער דו האסט דאך מיך געליעבט! דיין לייד־דענשאפט צו מיר איז דאך אזוי גרוים און שטארק געווען, אז איך האב קיין אבקיהלונג צו מיר בשום אופן נישט געשפירט. איז

דאָס געווען א געמאכטע ליידענשאַפט, איך זאָל דעם אמת נישט ענטדעקען?

גאברי. ניין, געמיין בין איך נישט, און דיך בעטריגען האָב איך קיינמאָל נישט געוואָלט. אָבער איך האָב מיט גרויסער ליידענשאַפט צו דיר געוואָלט שטילען מיין בעגעהר צו איהר. איך האָב מיך געוואָלט אָנזעטיגען מיט דיר און אין מיין זאַטקייט אָן איהר פערגעסען.

גאאיל. און דו האָסט די פערגעסענהייט ביי מיר נישט געפונען? ליעב איך דיך נישט אַלץ מיט דערזעלבער ליידענשאַפט ווי פון אונזער ערסטען קום אָן? איז מיין אומארמונג כאָטש א ביסעל קיהלער געוואָרען? האָב איך דען אויפגעהערט אויסצוגעפינען פאַר דיר אַלץ נייע און נייע לאַסקעס?

גאברי. און דאָך... און דאָך... דאָס נישט־געוואָלטע איז דאָך געקומען איבער מיר, מיך בעהערשט, מיך גאַנץ אונטעריאָכט אונטער זיך, פערכאַפט און בעוועלטיגט. איך האָב זי אויסמיידען געוואָלט, די קליינע, און אַלץ עפטער האָב איך זי אויפגעזוכט, וואו זי איז געווען אליין. איך פלעג מיינע אויגען אָבקעהרען פון איהר, און מיינע הענד פלעגען זי אין דונקעלען געפינען, און אָנריהרען זיך אָן איהר איז מיר געווען די גרעסטע גליקזעליגקייט. איך האָב אויפגעהערט צו זיין בעל הבית אויף זיך אליין, און קוים איז מיר געלונגען, אז דו זאָלסט נישט בעמערקען, וואָס אין מיך קומט פאָר.

גאאיל (וויינט ביטערליך, דאָס געזיכט בעהאַלטען אין די הענד).

גאברי (גלעט זי איבער'ן קאָפּ, שטיל און ווייך). איך האָב אַלץ געהאָפט מיין ליידענשאַפט צו בעזיעגען...

גאאיל (הערבט אויף דעם קאָפּ און רעדט אַרויס, געבראָכען און געשטיקט פון טרערען). יעצט—איז—אויס!

גאברי (ציטערט אויף און גלעט אַלץ איהרע האָר).

גאאיל. יעצט—איז—אויס. איך האָב דיין ליעבע נישט

מעהר. דו געהערסט איהר. איך וויל קיין אַנטשעפּענים נישט זיין. איך בין יעצט איבריג דאָ. איך געה אוועק.

גאַברי. דאָס טאָר נישט זיין, דאָס טאָר נישט זיין.

גנאַיל. דאָס מוז זיין. דאָס מוז זיין.

גאַברי. דאָס טאָר נישט זיין. איך וועל דערצו נישט דערלאָזען. איך בין שטארק גענוג צו אָבזאָגען זיך פון איהר. מיר שיקען זי אוועק, און ווי מען פערגעסט א טויטען, וועל איך זי אויך פערגעסען. מיר בלייבען דאן אליין און אין אונזער איינזאמקייט וועלען מיר אונז צוריק געפינען.

גנאַיל. ניין, דאָס געהט נישט. איך קאָן דיין פאָרשלאג נישט אָננעמען. דער וואָרים, וועלכער האָט דעם מאן אין דיר גע־טאָטשעט, וועט דיך נישט אָבלאָזען מעהר. דו וועסט פון דער ביינקענים נאָך איהר נישט בעפרייען זיך און דיין רוהיגקייט וועט זיין נאָר א מאסקע אויף דיין געזיכט. אלערדינגס וועט מיר זיך אזוי אויסדוכטען. איך וועל דיין אומארמונג מעהר נישט קאָנען גלויבען, אין דיין יעדער לאסקע וועל איך זעהן א ליגען און דיין ליידענשאפט וועט מיר זיין בלויז א געמאכטע. דאָס וועל איך נישט אריבערטראָגען.

גאַברי. אָבער דו טאָרסט נישט אוועק. דו האָסט עס ביי מיר נישט פערדיענט, איך זאָל דיך לאָזען געהן.

גנאַיל. אָ, יאָ, איך ווייס, דו פיהלסט דיך אונאנגענעם. דו האָסט אויף מיר רחמנות, דו פיהלסט דיך אונדאנקבאר. אָבער דאָס טרייבט מיך ערסט רעכט אוועק. איך וויל דיין רחמנות נישט און וויל נישט דיין דאנקבארקייט. קאָן אונז די ליעבע נישט פער־איינינגען מעהר, די הייסע, גרויסע ליעבע, וועלכע האָט אונז צוזאמענגעפיהרט, קאָנען מיר אויך נישט מעהר צוזאמען לעבען.

גאַברי. אָבער די קינדער?

גנאַיל. איך קאָן זיי אלע קרבנות ברייגנען, אָבער נישט דעם קרבן. איך נעם זיי מיט — דו וועסט זיי מיר מוזען געבען — און איך פאָהר צוריק צו מיינע עלטערן.

גאברי. צו דיינע עלטערן?!

גאאיל. זיי וועלען מיך צונעמען צוריק. איך פיהל עס. צוליעב זייערע אייניקלעך וועלען זיי עס טאָן. איך פּאַק מיך באַלד איין, און ווי עס העבט אָן צו טאָגען, פאָהר איך גלייך אוועק.

גאברי. איז דאָס דיין פעסטער בעשלוס?

גאאיל. מיין פעסטער און מיין לעצטער. אזוי איז עס גלייכער פאַר אונז ביידען. דו וועסט קומען צוריק צו דיינע כחות און איך... און איך וועל נישט זיין מעהר די געגאַרטע. איך פאָהר גאַנץ פריה אוועק. איך נעם מיט מיר פאָרלויפיג נאָר די קלענסטע צוויי. ווען איך בלייב מיט מיינע עלטערן, נעם איך מיר אויך די עלטסטע. לעמ'ען וועסטו מיר אויך מוזען מיטגעבען, ער זאָל מיך בעגלייטען.

גאברי. דאָס האָב איך שוין געטראַכט.

גאאיל (אונאַנגענעם בעריהרט, לאַכט נערוועז אויף דורך טרערען). זעהסט, דו האָסט שוין אויך געפּלאַנט, ווי מיך בעסער אוועקצושיקען.

גאברי (שטאַמעלט). דאָס האָב איך יעצט... ווייל דו...

גאאיל (געבראָכען). איך האָב צו דיר גאָרנישט.

גאברי. ניין, ווירקליך, ווייל דו האָסט אזוי פעסט בע־שלאָסען...

גאאיל (שרייט אויף געבראָכען). אוי, ווי מיר רעדען עפּעס!

גאברי. ווייל דאָס איז דיין פעסטער וואונש...

גאאיל. איז עס נישט עפּעס א בייזער חלום? איז עס אַלץ אויפ'ן וואָהר? פערברייננג איך דאָס אזוי די נאַכט פון מיין אזוי לאַנג ערוואַרטעטער חנוכת הבית? איז דאָס אזוי מיין גרויסער יום־טוב? האָב איך געהאָלפען בויען דאָס הויז, די ווענד, די פּאָדלאָגע, דעם באַלקען, דאָס דאַך, איך זאָל זיי גלייך פער־לאָזען? אזוי זעהט עס אויס דער ענטפער אויף מיין טאָאסט?

וואָס פאר א גליקליך לעבען האָב איך מיר פאַרגעשטעלט, און פּלוצלונג: ווי? ווי אזוי?

גאברי. וואָס דארפסטו ברעכען דיר אזוי דאָס הארץ? קיינער נויטיגט דיך דאָך נישט...

גאאיל. ניין, ניין, רעד מיר נישט! דו וועסט מיך פון מיין בעשלוס נישט אָבברייננגען. אָבער איך מוז מיך אויסשרייען! איך מוז מיך אויסוויינען! דאָס אונגליק איז געקומען אזוי שנעל, אזוי אומגעריכטערהייט... איך מוז מיך... אוי, אוי, אוי!... (ברעכט אויס אין אַ היסטערישען יאָמער.)

גאברי (שטעהט איבער איהר גאנץ פערלאָרען, גלעט זי איבער דאָס האָר, וויל איהר אויפהעבען דעם קאָפּ). דאָס דארפסטו נישט... דאָס דארפסטו נישט... נעם א ביסעל וויין... (זעהענדיג, אַז קיין וויין איז ניטאָ מעהר, לויפט ער צו לעם'ס צימער און שרייט אַהין אַריין.) לעם, שטעה אויף אויף גיך און בריינג אריין א קענדעל קאלט וואסער. (לויפט ווידער צו איהר און רעדט גאַנץ פערלאָרען.) בערוהיג דיך! בערוהיג דיך!

די קליינע (עפענט אויף די טיר און בלייבט שטעהן אונ־בעמערקט צווישען טיר און פּריטולקע).

לעם (קומט אַרויס פון זיין צימער). וואָס לאָזט מען נאַר היינט נישט שלאָפען? (בלייבט שטעהן, פערוואונדערט אָנקוקענדיג די וויינענדיגע.) וואָס טוט זיך דאָ, וואָס? אָן איבריג גלאָז וויין?!

גאאיל (אַרויסשרייענדיג). לעם, איך פאָהר צוריק צו מיינע עלטערן!

לעם. וואָס?!

די קליינע (שרייט ענטציקט אויף, לעגט אָבער גלייך אַרויף די האַנד אויף איהר מויל און פערשווינדט לאַנגזאַם צו זיך אין צימער).

דריטער אקט

דאָס זעלבע צימער. — גאברי זיצט ביים טיש, פערלעגט אַ פוס אויף א פוס, רויכערט אַ פיפקע און קוקט נאָך פערטראכט דער קליינער, וועלכע ראמט אָב פון טיש. ביידע שווייגען שטיל.

די קליינע (ענדיגט איהר ארבייט און קומט צו צו איהם). נא, וואָס האָסטו עפּעס אויסגעקוקט? — נעם דאָך ארויס דיין פּיפּקע פון מויל. דו האָסט דאָך גאָר קיינמאָל אזויפיעל נישט גערויכערט. — נו זאָג, וואָס האָסטו עפּעס אויסגעקוקט?

גאברי. וואָס נעכטען און עהערנעכטען און די גאנצע צייט, וואָס איך קוק.

די קליינע. קענסט מיך שוין דאכט זיך אויף אויס־ווענינ.

גאברי. ריכטיגער געזאָגט — פון אויסען.

די קליינע. און פון אינווענינ?

גאברי. אפשר אויך.

די קליינע. צום ביישפּיעל, ווי קענסטו מיך?

גאברי. דו ביזט איינע מיט הינטערגעדאנקען.

די קליינע. איך — מיט הינטערגעדאנקען?

גאברי. און מיט א נישט־ריינער נשמה.

די קליינע. זעהר ליעבענסווירדיג פון דיר. און וואָס נאָך וועסטו זאָגען?

גאברי. אז פאר דיר האָב איך מורא, ווייל דו האָסט הינטערגעדאַנקען, געדאנקען, וועלכע איך קען נישט.

די קליינע. און גאאיל׳ס געדאנקען האָסטו שטענדיג געקאָנט?

גאברי. זי האָט קיין אַנדערע געדאַנקען נישט געהאַט ווי נאָר מיך, די קינדער און דיווירטשאַפט. אַ מאָל נאָך איהר קינדהייט און איהרע עלטערן.

די קליינע. און וועלכע געדאַנקען האָב איך דאָס?

גאברי. קען איך נישט.

די קליינע. דאָך צום ביישפּיעל. מיט וועלכע געדאַנקען, מיינסטו, טראָג איך מיך ארום?

גאברי. מיט גענוס־געדאַנקען, מיט יצר־הרע־מחשבות.

די קליינע. ווי קומסטו דאָס צו מיינען? ליעב איך דיך נישט?

גאברי. ניין. דו ליעבסט די שכרות, אין וועלכע איך ברייננ דיך אַריין. דו ליעבסט דאָס שכור־ווערען.

די קליינע. און וואָס האָט זי דען געליעבט?

גאברי. מיך.

די קליינע. איך פערשטעה דעם חילוק נישט.

גאברי. דער חילוק איז דער: זי וואָלט מיך געליעבט, ווען איך וואָלט געוואָרען אפילו אַ קאַליקע און אַן עובר בטל, דיר אָבער וואָלט איך דאַמאָלס געוואָרען אַן עקעל און אַ לאַסט.

די קליינע. דאַן קענסטו מיך בעסער, ווי איך זיך.

גאברי. דו האָסט בלויז אַזוי ווייט נאָך נישט געטראַכט. אָדער דו האָסט מורא מודה צו זיין זיך אין דעם, ווייל עס איז פאַראַן נאָך אַ חילוק.

די קליינע. צום ביישפּיעל?

גאברי. זי האָט מיך געליעבט און געטראַכט נאָר וועגען מיר. דו ליעבסט דעם גענוס, און דיין פאַנטאַזיע בלאָנדזשעט אָפּט צו אַנדערע מענער, צו מענער איבערהויפּט.

די קליינע. שווייג! דו ווערסט געמיין. אַזוינס האָסטו מיר נישט געדאַרפט זאָגען.

גאברי. דו האָסט ביי מיר געפרעגט דיינע געדאַנקען, האָב איך זיי דיר געזאָגט.

די קליינע. ווי קומסטו איבערהויפּט צו אזעלכע גע־דאנקען וועגען מיר? מיט וואָס האָב איך זיי ביי דיר ארויסגע־רופען? וואָס האָב איך אזוינס פערבראָכען?

גאברי. וואָס דו ביזט יעצט לעבען מיר, נישט גאאיל.

די קליינע. אין דעם ביזטו דאָך נאָך מעהר שולדיג, ווי איך.

גאברי. איך האָב שטארק געקעמפּפט מיט מיר אליין, האָב נאָך יאָהרען־לאנגען ראנגלען־זיך אונטערגעגעבען זיך צו די שטארקע געפיהלען, וועלכע זיינען מיך בעפאלען. דו אָבער האָסט די גאנצע צייט געוואָלט בעזיעגט ווערען און זיך נישט דאָס קלענסטע ביסעל אָנגעשטרענגט צו קעמפּפען געגען דאָס, וואָס דו האָסט נישט געדארפט טאָן. קיין ביסעל מיטגעפיהל מיט איהר, קיין טראָפּען דאנקבארקייט פאר אלץ, וואָס זי האָט געטאָן פאר דיר.

די קליינע. איך האָב נאָר געהאט איין געפיהל: וואָס גיכער אריינוואָרפען זיך אין דיינע אָרמס, וואָס שנעלער איבער־לעבען דיינע לאסקעס, און אין דעם ביזטו דאָך שולדיג. יאָהרען־לאנג האָסטו מיך גערייצט...

גאברי. דאָס ערגסטע מיט דיר איז, וואָס דו בעגרייפסט נישט דיין שלעכטיגקייט און געמיינהייט.

די קליינע (אויפשרייענדיג). איך וויל נישט, דו זאָלסט צו מיר אזוי רעדען. איך בין צו דיר נישט געקראָכען. דו האָסט מיך געמאכט, צו וואָס איך בין געוואָרען.

גאברי. צו וואָס ביזטו געוואָרען?

די קליינע. ווייס איך, צו וואָס? דו האלטסט דאָך מיך פאר אזוי שלעכט. איך ווייס איבערהויפּט נישט, וואָס דו ווילסט פון מיר. איך העב אָן מורא צו האָבען, אז דו האָסט דיך פערביינקט נאָך גאאיל׳ען.

גאברי. יאָ, אָבער נישט אזוי, ווי דו פערשטעהסט. איך האָב מיך פערביינקט נאָך ריינקייט לעבען זיך, נאָך א ריינער נשמה, נאָך מאָראלישער געזונדקייט.

די קליינע. ווייל דו אליין ביזט מאָראליש קראנק, ווייל דו אליין האָסט קיין ריינע נשמה נישט.

גאברי. נא, מילא, קום בעסער צו מיר אויף די קני.

דיי קליינע. אָט דאָס אָ, אָט דאָס אלץ ווילט זיך דיר!

גאברי. נו, נו, קום, לאָז דיך נישט בעטען. (ער שלעפּט זי אַראָב מיט געוואלט און זעצט זי אַרויף אויף זיינע קני.)

די קליינע. אויב עמיץ ליעבט די שכרות און דאָס שכור־ווערען, דאָס ביזט דו.

גאברי. האָסט דיך ערסט געכאפּט? (דריקט זיך צו איהר, אַרויפלעגענדיג דעם קאָפּ אויף איהר ברוסט.)

די קליינע. איך בין פאר דיר בלויז א תאוה־זאך, א נעפּעס, אויף צו שטילען דאָס געמיינסטע אין דיר.

גאברי. דאָס געמיינסטע? געה, נארעלע, דאָס אונער־קלערליכסטע, פּיעלייבט דאָס שטארקסטע.

די קליינע. דערפון ווערט מיר א האָר נישט גרינגער. דו ליעבסט מיך אָבער נישט.

גאברי. דאָס איז נישט ריכטיג, מיין קליינע.

די קליינע. דו ליעבסט מיך נישט. דו ביזט א בעל־תאוה׳ניק, און האָסט מיך מאָראליש אראָבגעשלעפּט צו דיר, ווי יעצט צו דיר אויף די קני.

גאברי. זידעל מיך, זידעל מיך.

די קליינע. דו ווייסט נישט, וואָס צו ענטפערן. דו אליין ליעבסט בלויז דעם גענוס און דיין פאנטאזיע פערבלאָנדזשעט צו אנדערע פרויען.

גאברי. יאָ, יאָ, אָבער יעצט נעם מיך גוט ארום, דריק זיך צו מיר צו, לאָז מיך פיהלען דיין גאנצע נאָהנטקייט. פאָר־לויפיג זיינען מיר ביידע שכורים און לאָ׳מיר לעבען און געניסען אונזער שכרות.

די קליינע (כאַפּט איהם אָן פאר דער מאָרדע און גיט איהם אַ שטויס דעם קאָפּ אויף הינטען, קאַפּריזנע בייז). אוי, דו!

גאברי. זעהר צארט איז דאס נישט געווען. אך, אין דיין הארץ פערקלייבט זיך א בייזקייט צו מיר, א שנאה...

די קליינע. אז דו וועסט אזוי ווייטער רעדען, וועל איך דיך טאקע פיינד קריגען.

גאברי. פריהער אדער שפעטער. איצט אבער גיב מיר א הייסען, שכור'ען קוס.

די קליינע. איך וואלט וועלען וויסען, פון וואנען זיינען צו דיר געקומען די אלע געדאנקען און פאר וואס האסטו זיך היינט אזוי צולאזען?

גאברי. וואס ווייס איך, פון וואנען די געדאנקען זיינען געקומען? עס איז מעהר א געפיהל־זאך, און אז עס איז געקומען צום ווארט, האב איך ארויסגעזאגט.

די קליינע. און אז אזעלכע געדאנקען זאלען אנ־האלטען...

גאברי. איך וועל זיי מעהר נישט ארויסזאגען. איך וועל זיי פעריאגען פון מיר.

די קליינע. גליקליך קאן מען נישט ווערען.

גאברי. הם... גליקליך... זאל נאר די שכרות אנהאלטען. נא, איך בין נאך געזונד, און דו ביזט בלוט־יונג...

לעם (קומט אריין). הם... שלום עליכם!

די קליינע (שפרינגט אויף פון גאברי'ס קני, גאנץ דער־שראקען). לעם!

גאברי (קוקט זיך איין). הם, דער פויליאק! פון וועלכער תליה האסטו זיך עס פלוצלונג אבגעריסען?

לעם. אויף א הילצערנער האט מען מיך נאך נישט אויפ־געהאנגען, אויף א ווייבערשער האב איך מיך נאך נישט אויפגע־האנגען. האב איך מיך, הייסט עס, פון קיין תליה נישט אבגעריסען, נאר איך בין דא פשוט מיט איהר.

גאברי. מיט איהר?! מיט נאאיל'ען?

לעם. לייבהאפטיג מיט איהר.

גאבּרי. וואו איז זי?

לעם. אין קארטאָפעל־פעלד ביי די קינדער.

גאבּרי. וואָס זייט איהר נישט צוגעפאָהרען גלייך אהער?

לעם. זי האָט דערזעהן די קינדער, האָב איך אָבגעשטעלט די פערד און זי איז אראָב צו זיי.

גאבּרי (לעגט אוועק שנעל די פּיפּקע און איילט אַרויס).

די קליינע (בעגלייט איהם אַרויס מיט אונרוה אין די אויגען).

לעם (קוקט זי איראָניש אָן).

די קליינע (טראָגט אַריבער איהר פערזאָרגטען בליק פון דער טיר אויף לעם'ען, גיט זיך אַ פּיתר מיט דער האַנד איבער די האָר און פרעגט ווי מעגליך רוהיג). נאַ, וואָס מאכסטו עפּעס?

לעם. וואָס געהט עס דיך אָן?

די קליינע. ביזט משוגע?

לעם. ניין. איך האָב מיך בלויז פערשוואָרען אין דיינע דלית אמות נישט צו שטעהן און מיט דיר נישט צו רעדען.

די קליינע. דו ביזט אַ גאסט, אז נישט וואָלט איך דיר הייסען, דו זאָלסט דיך גלייך ארויסטראָגען.

לעם. איז אז איך וואָלט געוואָלט, וואָלט איך מיך ארויס־געטראָגען, און אז נישט, וואָלט איך געווארט, מען זאָל מיך ארויס־טראָגען, נאָר ווייל איך האָב געשוואָרען נישט צו שטעהן אין דיינע דלית אמות, געה איך אוועק. (געהט צו דער טיר.)

די קליינע. לעם!

לעם. אהא, וואָס איז? דיך קוועטשט עפּעס?

די קליינע. נאָך וואָס איז זי געקומען?

לעם. אויף אָבצונעמען פון דיר צוריק דעם מאַן.

די קליינע. נאָך די קינדער?

לעם. און וואָס איך זאָג, געפעלט דיר נישט אזוי?

די קליינע. קאָנסט דיר געהן.

לעם. זי איז געקומען, אָבצונעמען ביי דיר צוריק איהר

מאן און דיר חתונה מאכען מיט מיר. וואס זאגסטו צו דעם?

די קליינע. אז דו ביזט א געמיינער קנעכט, און געה.

לעם. אויף געמיינהייט פערשטעהסט דו דיך שוין גוט, דערפאר געפעלט מיר טאקע דער שידוך נישט מעהר.

די קליינע. טפו! (שפייט אויס און געהט אוועק צו זיך אין צימער.)

לעם. העי, קליינע, קאנסט אריינקומען צוריק, איך געה אוועק. העהעהע... (געהט ארויס. א ווײלע שטעהט דאס צימער לעדיג. באלד קומען אריין גאברי און גאאיל.)

גאאיל (בלייבט שטעהן אין טיר און רופט אין דרויסען). שטעהט דרויסען, קינדער, שטעהט דרויסען. מיר וועלען אייך אריינרופען. (קומט אריין אין צימער, לאנגזאם אויפהעבענדיג די אויגען, ווי זי וואלט געווארט עמיצען צו דערזעהן, און קוקט זיך ארום. זעהט אויס נישט אזוי פלומפ, דאס געזיכט נישט אזוי מאט, איז מאגערער געווארען; אין די אויגען ליעגט א טיעפע טרויער.)

גאברי (מאכט צו די טיר הינטער זיך און געהט גלייך צו דער פיפקע, מאכט דאן א פאר טריט צו דער קליינער'ס צימער, האט אבער חרטה, בלייבט שטעהן און העבט אן אנצושטאפען די פיפקע).

גאאיל (קוקט איהם נאך).

גאברי (פערדרייכערט). זעץ דיך. נעם א שטול. ווילסט עפעס עסען? טרינקען?

גאאיל. ניין, בעמיה דיך נישט. זעץ דיך צו. לאז דיך אנקוקען.

גאברי. איך האב דיך שוין געזעהן און דו האסט מיך שוין געזעהן. (זעצט זיך.)

גאאיל (מיט געמאכטער פרעהליכקייט). שרעק דיך נישט, איך וויל דיך נישט אנקוקען, אום נאך א מאל צו פערליעבען זיך אין דיר. איך וויל נאר זעהן, ווי דו זעהסט אויס, וואס דו מאכסט, און מאגסט מיר טאקע זאגען, ווי געפינסטו מיך.

גאברי (העבט אויף איהר אויף די אויגען און לאזט זיי גלייך

וויעדער אראָב צו דער פּיפּקע). ביזטו, הייסט עס, געקומען נאָך די קינדער?

גאאיל. יאָ. ווי מיר האָבען אָבגערעדט.

גאברי. וואָס מאכען די עלטערן?

גאאיל. גוט. אלט געוואָרען.

גאברי. ווי האָבען זיי דיך אויפגענומען?

גאאיל. איבערראשט, ערשטוינט. האָבען מיך נישט גע־וואָלט אָנקוקען, כלומר׳שט, און האָבען זיך באלד איבערגעבעטען. פּאָרט טאטע־מאמע.

גאברי. אוהום. איז געהט זיי גוט? די זעלבע פארם? דער זעלבער פּארק?

גאאיל. דאָס זעלבע בלומענהויז, די זעלבע קלומבע, דער זעלבער וואלד, דער זעלבער שייער. נאָר מענשען בייטען זיך הפּנים אין צעהן יאָהר.

גאברי. אוהום. נו, דערצעהל עפּעס נאָך פון זיך.

גאאיל. וואָס וואָלסטו געוואָלט וויסען?

גאברי. אָט, גלאט. וואָס מאכען די קינדער?

גאאיל. פיין. האָסט זיי דאָך געזעהן.

גאברי. די קליינע רעדט שוין שארף.

גאאיל. אָ, וואָלסט זי געהערט, ווען זי צורעדט זיך!

גאברי. און יעצט ביזטו געקומען נאָך די גרעסערע.

גאאיל. נו יאָ, דאָס איז דאָך געווען אונזער אָברעד.

גאברי. דו רעדסט יעצט אזוי רוהיג.

גאאיל. ווי דען וואָלסטו געוואָלט, איך זאָל רעדען?

גאברי. יאָ. יאָ.

גאאיל (שטעהט אויף). וועסט מיר ארויסגעבען די קינ־דערשע זאכען, וועל איך זיי איינפּאקען און מיר וועלען אוועק־פאָהרען. אָדער איך קאָן זיי מיר אליין נעמען.

גאברי. וואָס איילסטו? וועסט דאָך נישט גלייך היינט

אוועקפאָהרען? וועסט דיך אויסרוהען. די פערד מוזען דאָך אויך זיין שטארק מיד.

גאַאיל. ניין, איך פאָהר גלייך אוועק. איך האָב אזוי אויך געדונגען די פערד. (געהט צו דער טיר פון קינדער־צימער.) דאָ איז דאָך דאָס קינדער־צימער? איהר האָט דאָך גאָרנישט געביטען.

גאבּרי. ניין, גאָרנישט געביטען.

גאַאיל (עפענט די טיר).

גאבּרי. דו קום נאָר אהער. האָסט נישט וואָס צו איילען. ווי געפינסטו עפּעס מיך?

גאַאיל (געפייניגט). האלט מיך נישט אָב.

גאבּרי. וואָס האָסטו אליין געדארפט קומען נאָך די קינדער? אזא לאנגע רייזע? לעם אליין וואָלט זיי דיר דען נישט געקאָנט ברייגגען?

גאַאיל. איך האָב מיך אויף קיינעם נישט געוואָלט פערלאָזען מיט די קינדער.

גאבּרי. וואָס ביזטו מיט א מאָל אזוי אונרוהיג געוואָרען?

גאַאיל. ווען דו וואָלסט געוועזען א ביסעל צארטער, האָסטו עס נישט געדארפט פרעגען.

גאבּרי. אמת, אמת. איך בין א שלעכטער מענש.

גאַאיל. איך געה נאָך די זאכען. אויב דו ווילסט, קאָנסטו מיר אריינברייגגען א קאָרב.

גאבּרי. ניין, ווירקליך, וואָס דארפסטו דיך אזוי איילען?

גאַאיל. צו וואָס פרעגסטו עס? צו וואָס זאָגסטו עס?

גאבּרי. צו וואָס? צו וואָס? איך וואָלט געוואָלט...

גאַאיל (קומט צו צו איהם און קוקט זיך איין איהם שארף איין). זאָג נאָר, ביזטו יעצט גליקליך?

גאבּרי. הו, הו, וואָס פאר א פראגע דו האָסט עס מיט א מאָל א שטעל געטאָן!

גאַאיל. איז דאָס אן ענטפער?

גאברי. וואָס געהט דיך דער ענטפער אָן? וואָס איך האָב פון איהר, קאָנסטו מיר נישט געבען, און דערמיט באסטא!

גאאיל. גיט זי דיר אלץ, וואָס דו האָסט געהאט פון מיר?

גאברי. עס ווייזט אויס, אז אלץ קאָן איינע נישט געבען.

גאאיל. איז נישט געוועזען א צייט, ווען איך האָב דיר געגעבען אלץ?

גאברי. געוועזען און אוועקגעגאנגען.

גאאיל. און מיט איהר, ווייזט אויס, האָסטו אזא צייט קיינמאָל נישט געהאט?

גאברי. אויב דאָס בעוואוסטזיין קאָן דיך מאכען גליקליך, טיק נעם עס מיט. דאָס צו דערגעהן, ביזטו מסתמא אויך געקומען.

גאאיל. וואו איז זי יעצט?

גאברי. מסתמא ביי זיך אין צימער. וואָס איז?

גאאיל. וועסט מיר ערלויבען דורכצורעדען זיך מיט איהר א ביסעל אויג אויף אויג?

גאברי. צו וואָס? גאנץ איבעריג.

גאאיל. איך בין דיין גאסט אויף א קורצע ווייל. ערלויב מיר עס.

גאברי. נא, אויב דו ווילסט עס אזוי שטארק. נאָר אָהן סצענעס און אָהן סקאנדאלען.

גאאיל. בין איך איינע, וועלכע מאכט סקאנדאלען? קאָנסט דערווייל געהן אריינטראָגען א קאָרב אָדער א קאסטען און אריינפּאקען די קינדערשע זאכען.

גאברי (עפענט אויף די טיר פון דער קליינער'ס צימער און רופט אריין). קליינע, קום ארויס אויף א ווייל.

די קליינע (בעווייזט זיך אין טיר, אָהן חשק, לאַנגזאם).

גאברי. זי וויל מיט דיר עפּעס רעדען. איך געה פאָר־בערייטען עפּעס. צושלאָגט אייך דאָ נאָר נישט, האהא... (געהט ארויס.)

די קליינע (מאכט צו די טיר הינטער זיך און בלייבט

שטעהן מיט דער טירקליאַמקע אין האַנד, האַלטענדיג ביידע הענד הינטער׳ן רוקען).

נ א א י ל (גאַנץ אויפגערעגט, קעמפפענדיג מיט דער אויפגערעגטקייט, קוים קוקענדיג אויף דער קליינער). איך וועל רעדען אָהן הכנות. זאָג מיר, פאַר וואָס איז ער נישט גליקליך?

ד י ק ל י י נ ע (נאָך אַ קורצען שווייגען). האָט ע ר דיר געזאָגט, אז ער איז נישט גליקליך?

נ א א י ל. ניין. אָבער איך זעה אָן איהם נאָך.

ד י ק ל י י נ ע. אפשר האָסטו זיך פערזעהן? איבריגענס, פרעג ביי איהם. וואָס פרעגסטו דאָס ביי מיר?

נאאיל (פעסט). פ א ר ו ו א ס א י ז ע ר נ י ש ט ג ל י ק ל י ך?

ד י ק ל י י נ ע (מיט איראָניע). ווייל ער ביינקט נאָך דיין צניעות, נאָך דיין ריינער נשמה, נאָך דיין מאָראַלישער געזונדקייט. איך בין איהם אונמאָראַליש, איך האָב אַ נישט-ריינע נשמה.

נ א א י ל. דאָס האָט ער דיר געזאָגט?

ד י ק ל י י נ ע. אָט היינט ערסט. אקוראט, ווי ער וואָלט געפיהלט, אז דו קומסט אָן. דיין אָנקומען איז מסתמא געלעגען אין דער לופט און ער מיט זיין „ריינער" נשמה האָט עס דערפיהלט.

נ א א י ל. דאָס פרעהט מיך. דאָס פרעהט מיך. דאָס איז פאַר מיר די בעסטע מתנה, די גרעסטע איבערראַשונג.

ד י ק ל י י נ ע. דו פרעהסט זיך אומזיסט. ער וועט מיך דאָך נישט אוועקוואַרפען און בלייבען מיט דיין ריינקייט.

נ א א י ל. ניין, נישט דאָס. אז ער איז אזוי גוט און ריין, פרעהט מיך.

ד י ק ל י י נ ע. ער — ריין?! אויב איך בין שלעכט און זינדיג, ווייסטו, פון וועמען דאָס קומט צו מיר? פון איהם. דאָס האָט ער מיך געמאַכט צו דעם, וואָס איך בין. איך בין די פרוכט פון זיין ריינקייט, פון זיין גוטסקייט און פרומקייט. און מיט וואָס ביזטו דאָס בעסער פון מיר, וואָלט איך בלויז וועלען וויסען? ווייל

דו האָסט די געלעגנהייט נישט געהאַט שלעכט צו ווערען? ווייל דיך האָט קיינער נישט פאַרדאָרבען? מיך האָט אַ מאַמעס האַנד נישט אויפגעצויגען, און זינט איך האָב פון דיר דערוואוסט זיך, אַז אַ מאַן'ס לאַסקעס זיינען בעסער ווי אַ מאַמעס, האָט מיין נשמה נאָר פון זיי געטרוימט. זעהסט, דו האָסט אויך דיין טייל אין מיין נשמה'ס טומאה.

גאַאיל. איך האָב דאָך גאָרנישט שלעכט געמיינט, ווען איך האָב מיט דיר גערעדט.

די קליינע. און דאָך האָסטו אַזויפיעל שלעכטס פאַר־אורזאַכט. און ביזט דו נישט שולדיג אין מיין טומאה, בין אויך איך אין איהר נישט שולדיג. דער פערלאַנג, דאָס בייִנקענים נאָך אַ מאַן'ס לאַסקעס איז איינגעוואַקסען געוואָרען אין מיר און איז מיט יאָהרען אין מיר אַלץ שטאַרקער און ברענענדיגער געוואָ־רען. איך האָב גע'חלום'ט פון אַ מאַן, פאַנטאַזירט פון איהם, אָהן אַן אויפהער געטראַכט פון איהם, געווינשט איהם זיך. אַז איך בין אַלט געוואָרען זעכצעהן יאָהר, האָט דער פּוילאַק אָנגעהויבען זיך צוצורוקען צו מיר, און איך האָב שוין געוואַרט מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם אויף זיין ערסטע אומאַרמונג. פּלוצלונג האָט ער, דיין מאַן, אַריינגעשטעלט זיך צווישען מיר און איהם, מיט דעם אינסטינקט פון אַ חיה רעה, ווען מען וויל ביי איהר אוועקנעמען איהר גוטען ביסען. ער האָט זיך נישט ערלויבט צו טאָן עפּעס מיט מיר, אָבער ער האָט מיך נישט פערגינט לעם'ען. ער איז אַרומגעגאַנגען אַרום מיר מיט הונגעריגע אויגען, גרייט מיך צו פערשלינגען. און מורא האָבענדיג מיך צו געניסען האָט ער נאָר צוגעזעהן, אַז דער אַנדע־רער זאָל מיך נישט האָבען. זיינע געפיהלען האָט ער נישט געקאָנט און טאַקע נישט געוואָלט פון מיר בעהאַלטען.

גאַאיל. נישט געקאָנט.

די קליינע. זאָל זיין נישט געקאָנט. דו מאַך איהם נאָר פאַר אַ צדיק. האָט ער דאָך געקאָנט בעהאַלטען זיי פון דיר. ביי מיר אָבער פלעגט ער זיך בענוצען מיט דעם רעכט פון אַ צוויי־

טען טאטען און נעמען מיך אויף זיינע קני, כלומר׳סט, ווי זיין קינד, און קוסען מיך און לאסקען מיך מיט די קוסען און לאסקעס פון אן אויפגערעגטען, ליידענשאפטליכען מאן. איך האָב עס גלייך דער־פיהלט, און ער, דער שיינער, שטארקער מאן, איז מיר נאַטירליך אנגענעמער געוועזען, ווי דער מיאוס׳ער פוליאַק. און אין מיר איז אויסגעוואקסען דער בענגהר, איהם אויף שטענדיג צו געהערען.

גאַאיל. און דאָ קומט דיין גאנצע שלעכטיגקייט. ווי האָסטו מיך געקאָנט פערגעסען? האָב איך וועניג פאר דיר גע־טאָן? בין איך דיר נישט געוועזען ווי א צווייטע מוטער? האָב איך מיט עפּעס דיך אָבגעטיילט פון מיינע קינדער? האָב איך דיך נישט ארומגערינגעלט מיט ליעבע און מיט לאסקע, דו זאָלסט דיין יתומה׳שאפט נישט פיהלען? ווי האָט דיך נישט אָבגעשראָקען די אָבגרונד־טיעפע אונדאנקבארקייט פון אָבצונעמען ביי מיר דאָס טייערסטע אין לעבען? ווי האָט דיין געוויסען — ווען דו וואָלסט געהאַט א געוויסען — דיך נישט אָבגעשטעלט פון אָבצאָלען מיר פאר מיין גאנצע גוטסקייט צו דיר מיט דער טיעפסטער וואונד אין הארצען?

די קליינע. ניין, דו האָסט פאר מיר נישט עקזיסטירט. האָט פאר דיר עקזיסטירט דיין לייבליכע מוטער, ווען דו ביזט ענטלאָפען פון איהר מיט איהם? וואָסער געפיהל פון דאנקבאר־קייט האָט אין דיר יעמאָלט גערעדט? האָסטו נישט געדארפט מורא האָבען, אז דו וועסט מיט דיין ענטלויפען געבען דיין מוטער א טויט־קלאַפּ? איז דאָס א גוטע בעצאָהלונג פאר דער מאמעס לאסקעס? און ווען אין דיר האָט דיין געפיהל צו איהם געזיעגט איבער דיינע געפיהלען און פליכטען צו דיין מוטער, פאר וואָס האָט אין מיר דאָס געפיהל פון דאנקבארקייט אָדער רחמנות געזאָלט בעזיעגען די געפיהלען צו איהם? געפיהלען, וועלכע זיינען נאָך פערשארפט געוואָרען דורך לאנג־יעהריג רייצען און געברענט אין מיר, ווי דאָס פייער פון א קאלך־אויווען.

נ א א י ל. איז פאר וואָס האלט ער דיך פאַרט פאר שלעכט און זינדיג?

ד י ק ל י י נ ע. ווייל ער איז דער מאן! און ווייל... ווייל ער האָט פערנאנדערגעבלאָזען אין מיר א פייער, און יעצט האָט ער אליין מורא פאר דאָס פייער. נישט בלויז מיין אונדאנקבאר־קייט צו דיר מאכט מיך שלעכט אין זיינע אויגען. ער זעהט מיך זינדיג אין דער צוקונפט.

נ א א י ל. האָט ער א טעות?

ד י ק ל י י נ ע. וואָס ווייס איך! ער האָט מיך הונגעריג געמאכט, מענער־הונגעריג, און עס טרעפען מאָמענטען, ווען איך קוק אויף דיין אונטערוואקסענדיגען עלטסטען מיט אזעלכע הונגער־אויגען, ווי ער האָט א מאָל געקוקט אויף מיר.

נ א א י ל. ביזטו דאָך טאקע שלעכט און פערדאָרבען.

ד י ק ל י י נ ע (צוגעהענדיג צום פענסטער). בין איך עס. ווער זאָגט, אז ניין?

נ א א י ל (נאָך א קליינעם שווייגען). לאָז מיר איהם אָב צוריק.

ד י ק ל י י נ ע (קעהרט זיך ראַש צו איהר צו). דו ווילסט, ער זאָל מיט דיר בלייבען אוים רחמנות צו דיר?

נ א א י ל. ניין. איך וויל מיט איהם בלייבען אוים רחמנות צו איהם. איהר זייט ביידע בלויז פער׳שכור׳ט. ער מיט דיר און דו מיט איהם. איך זעה, אז די שכרות געהט שוין צו א סוף...

ד י ק ל י י נ ע. אָ, זי וועט נאָך לאנג געדויערן.

נ א א י ל. זי וועט זיך אָבער ענדיגען פריהער אָדער שפּע־טער. דאן בלייבט ער אליין.

ד י ק ל י י נ ע. וועסטו יעמאָלט צו איהם קומען.

נ א א י ל. אָבער ער פיהלט זיך שוין מיט דיר נישט גוט און זיבער.

ד י ק ל י י נ ע. און דאָך וועט ער מיך נישט אָבלאָזען. עס שטורמט א קראפט אין איהם, וועלכע געפינט אין מ י ר נאָר איהר

שטילונג און בעפריעדיגונג. און איך פיהל זיך מיט איהם אזוי גוט, אזוי גוט...

לעם (איילט אַריין און רעדט אַרויס ווי אין א סוד, מעהר געווענדט צו גאַאיל׳ן). ער האָט מיר געהייסען שפּאַנען איהם א פערד, ער פאָהרט אוועק.

ביידע פרויען. וואָס?!

לעם. אָט דאָס. מסתמא האָט ער בעשלאָסען, אז איידער צו האָבען אויף זיך צוויי ווייבער, איז בעסער קיינע.

גאַאיל. וואָס רעדסטו דאָרטין?

לעם. אָט דאָס, וואָס איהר הערט. דאָס איז א פאַקט. ער פאָהרט אוועק. און וועמען פון אייך ער איז אַם ליעבסטען, זאָל גלייך לויפען נאָך איהם. איך געה איהם שפּאַנען דאָס פערד.

די קליינע (לאָזט זיך צו דער טיר). דאָס איז אונ-מעגליך! דאָס איז אונמעגליך!

גאַברי (קומט אַריין. צו לעם׳ען). אומזיסט ביזטו גע-לאָפען גלייך דערצעהלען, אז איך פאָהר אוועק. איך האָב נישט געוואָלט ענטלויפען. איך וואָלט מיך פיין צוזעגענט.

די קליינע. וואָס איז דאָס פאַר אן איינפאַל? דו ווילסט טאקע אוועקפאָהרען? אליין?

גאַברי. אליין. גאַנץ אליין.

לעם. אהא, וואָס האָב איך געזאָגט? איידער צו האָבען אויף זיך צוויי ווייבער...

גאַברי. איז בעסער א סך.

לעם. א סך?!

גאַברי. א סך. א פולע. דאָס איז מיר יעצט קלאָר גע-וואָרען, שטעהענדיג מיט דער פּיפּקע אין מויל און קוקענדיג אין דאָס ווייטע, ברייטע טאָל אַריין.

די קליינע. ווען מיר האָבען זיך דאָ איבער דיר געדרונגען!

גאַברי. דאָס האָב איך געוואוסט און דאָס האָט מיך גע-

בראכט צום בעשלום. איך האב פערשטאנען, וואס אייער רעד וועט זיין, און האב זיך מיט מיר אליין געדונגען. איך בין געשטאנען, ווי יענער עזעל צווישען צוויי בינטלעך היי, און האב נישט געוואוסט, ביי וועמען פון אייך ביידען זאל איך בלייבען. יעצט, אין דעם מאמענט, האט איהר פאר מיר ביידע דעם גלייכען רייץ און ביידע זייט איהר מיר גלייך פרעמד. און איך האב דערפיהלט, אז אויב עס ברענט אין מיר א פייער, איז עס נישט צו איינער פון אייך בעזונדערס, נאר צו אייער גאנצען מין. איך האב מיר גלייך א פאטש געטאן אויפ'ן שטערן. געפונען! האב איך אויסגערופען, איינמאל אין לעבען ביזטו דיר קלאר געווארען אין דיר אליין. און איך האב ווייטער קלאר און קלוג געטראכט, ביז צום לעצטען פועל יוצא. די ליעבע, שטורמיש, מעכטיג, איז געוועזען שטענדיג די גרויסע טרייב־קראפט אין מיר, די קוואל פון מיין ענערגיע. יאהרענלאנג ביזט דו דאס, גאאיל, מיר געוועזען. ביז די קליינע איז אויפגעשטאנען פאר מיר, און דער מאן אין מיר איז אוועק אין געפאנגענשאפט צו איהר. דו, קליינע, אבער ביזט געוועזען פאר מיר א שטיקעל טעות. דו האסט מיין ענערגיע נישט אויפגעלעבט און מיין קראפט נישט פעראינגט און נישט בענייט. די אומגערעכטיגקייט געגען איהר איז ווי שווערע שטיינער געלעגען אויף מיין בעוואוסטזיין, אויף מיין גאנצער קראפט. מיין געוויסען אין מיר אונרוהיג געווארען, און א שלעכט געוויסען איז ערגער נאך פאר שווינדזוכט. יעצט זייט איהר ביידע מיר גלייך פרעמד, און עס ציהט מיך א ביינקענים נאך נייע איבערלעבעניסען און נייע זיעגען. די אלטע קראפט, זי העבט זיך אן אין מיר צו ריהרען, און איך פאק מיין רענצעל מיר און געה אוועק, א פרייער מאן, אין די גרויסע וועלט, מיין לעבען פון אנהעב אנצוהעבען.

די קליינע (שרייט אויף). דו ביזט משוגע!

לעם. ער נויטיגט זיך אין קאלטען וואסער.

גאברי. דעם גרויסען שטורם אין מיר — איך וויל איהם

יעצט אויסשטורמען, מיין גאַנצע לעבענסקראַפט — איך וויל זי יעצט אויסלעבען. ביז... ביז... נאַ, וואָס, ביז?

לעם. ביז עס וועט פון דיר אַ שיינער תכלית ווערען.

גאברי. דאָס האָסטו גוט געטראָפען. (צו גאַאיל'ען.) נו, וואָס שטעהסטו אזוי ווי פון דונער געטראָפען?

גאאיל. עס שווידערט מיך.

גאברי. עס שווידערט דיך? פון וואָס?

גאאיל. וואָס האָסטו אָבגעטראַכט? אין וואָסער עלענד ווילסטו דיך אריינוואַרפען? אויף וואָס ווילסטו אוועקגעבען דיינע כחות?

גאברי. מיין מאַמעלע! איך ווייס, דיין גוט הארץ שרעקט דיך. ווער וועט מיר געבען מיינע לייבשפייזען? ווער וועט מיר איינגעהען אַ קנעפעל? פערציררעווען ווער וועט מיר מיינע זאָקען? און באַפּ איך ווען אַ קאַטער, ווער וועט דאַן ארומטאַנצען ארום מיר? אומזיסטע זאָרגען, מיין טייערע. איך געה צוריק צו מענשען, און דער עיקר, וואו עס זיינען פראַען אַ סך פון דיינע שוועסטער. יונגע, געפּיהלפולע, ליעבענסווירדיגע. און אויסערדעם, ווען איך וויל מיך אריינוואַרפען אין אַ שטורם, ווי קאָן איך טראַכטען וועגען מיינע קנעפּלעך און זאָקען און מיין קאַטער?

גאאיל. אָבער... אָבער... די יאָהרען פערגעהען דאָך?

גאברי. אָ, אז איך וועל אַלט ווערען!... אז איך וועל אַלט ווערען און פערביינקען זיך נאָך אַ היים, דערפיהלען אַ נויטיגקייט נאָך אַ רוהיגען ווינקעל, וועל איך קומען צו איינער פון אייך און אָנקלאַפּען אין טיר און בעטען...

די קליינע. מיין טיר וועט בלייבען פאַר דיר פערשלאָסען. איך וועל ביי מיר קיין פּלאַץ נישט האָבען פאַר אויסגעלאָשענע אַלטע.

גאברי. דאָס האָב איך מיך גערינבט. (צו גאַאיל'ען.)

גאאיל (פייערליך). איך בלייב דאָ און וועל וואַרטען, ביז נו, און דו?

דו וועסט קומען. איך וועל אנגרייטען פאר דיר א היים. דיין בעט וועט זיין געמאכט, דיין שטול וועט שטעהן ביים טיש.

גאברי. הורראַ, איך בין שוין פערזאָרגט. לעם, געה שנעל און שפאַן דאָס פערד, איך פאַק מיר מיין רענצעל...

לעם (געהענדיג צו דער טיר). איך בין דאכט זיך אויך א מאנסביל. נא!

די קליינע (צום אוועקגעהענדיגען לעם). דו שפאַן פאר מיר אויך. איך פאָהר אויך גלייך אוועק. אָ, איך וויל מיך אויך אויסשטורמען!

גאברי. גוט, טו עס. ווילסט, וועל איך דיך אונטער־פיהרען. אָבער ניין, עס איז גלייכער, אז דו פאָהרסט אליין. און בעסער נאָך, אין אן אנדער וועג.

די קליינע. אָ, דו וועסט מיך מעהר נישט זעהן. (לויפט צו איהר טיר, עפענט עס אויף, בלייבט אַ סעקונדע שטעהן, צורופענדיג איהם מיט פעראַכטונג.) ריינע נשמה! (און פערשווינדט, צומאַכענדיג די טיר הינטער זיך מיט רעש.)

גאברי. האהא. שיין איז זי אָבער צום אויפעסען. איך וועל אפשר א צייט נאָך נאָך איהר בייגקען. — נא, איך געה מיר פאקען מיין רענצעל.

גאאיל. און איך נעם מיך צו מיין ארבייט, צו היטען דיר דיין היים. איך וועל פלייסיג צוזעהן שטוב און שטאַל, בעזאָרגען פעלד און גאָרטען. איך און אונזערע קינדער. איך וועל ארבייטען פלייסיג, און וועל זיי מאכען פלייסיג. ארבייט גוט, מיט חשק, וועל איך זיי זאָגען: דער טאטע איז אוועק אין די ווייטע וועלט, זיין גרויסע לעבענסקראפט אויסצולעבען. דער טאטע, וועל איך זאָגען, טראָגט גרויסע שטורמס אין זיך, און ער איז אוועק זיי אויסצושטורמען, און מיר מוזען אָבהיטען איהם זיין היים. אזוי וועל איך זיי זאָגען, און מיר וועלען אלע ארבייטען גוט און פלייסיג. און אז דו וועסט קומען א היים, וועל איך דיך דורכפיהרען דורך הויז און הויף, און וואלד און פעלד, און וועל דיר זאָגען:

זעהסט, איך האב גוט געפיהרט דייןווירטשאפט, נעם זי יעצט איבער און ווער ווידער בעל הבית.

גאברי (קלאפט איהר אויפ'ן רוקען גאנץ געריהרט). יא, יא, דו ביזט א גוטע.

גאאיל. און פרעגען וועל איך דיך: ווי איז עס דיר גע־גאנגען, מיין אלטינקער? האסטו דיין לעבען גוט אויסגענאסען? האסטו א סך עפעס ערלעבט און איבערגעלעבט? האסטו דיינע שטורמס אויסגעשטורעמט? און האסטו אונז געבראכט א מתנה כאטש א קליינעם פונק נאך פון דעם פייער, וואס האט אין דיר געברענט? און איך וועל דיך אוועקזעצען אויף דיין שטול, און איך ביי דיר צופוסען, און איך וועל דיר קוקען אין די אויגען אריין און... און...

גאברי. העהע... דו ריהרסט מיך פשוט... דו ריהרסט מיך...

גאאיל. דו זאלסט נאר קומען! דו זאלסט נאר קומען!

גאברי. דיינע באקען זיינען אזוי גערויטעלט, און זעהסט אויס אזוי יונג און שיין.

גאאיל. דאס וועסטו מיר יעמאלט זאגען, יא? דאס וועסטו מיר יעמאלט זאגען!

גאברי. העהע... (געהט צו דער טיר פון דעם שלאפצימער.)

גאאיל (ווערט בעשעפטיגט, הערבט אן צונויפרוקען די שטולען און נעמט אראב א פאר אויסגעברענטע שוועבעלעך פון טיש).

גאברי (בלייבט שטעהן אין דער טיר און קוקט זי אן מיט בעוואונדערונג און התפעלות. פלוצלונג גיט ער זיך א לאז צו איהר, פאלט פאר איהר אויף די קני און קושט דעם זוים פון איהר קלייד).

גאאיל (דערשרעקט זיך אין פלוג. באלד לויטערט זיך איהר געזיכט אויף, און זי בויגט זיך צו איהם אראב און גלעט איהם איבער'ן קאפ מיט א ריהרענדען שמייכעל אויף די ליפען). מיין אלטינקער! מיין אלטינקער!

מיט זיעגערפאָהנען

א שפּיעל אין איין אקט.

(אוגוסט 1908)

פ ע ר ז אָ נ ע ן:

מינט.

טאַניע.

גאָרדאָן, איהר פאָטער.

די באָבע.

גאָרדאָנס רייך וואוינצימער. רעכטס צוויי מיט גאָרדינען פערהאַנגענע פענסטער, לינקס צוויי טירען, הינטען אַ גרויסע טיר, דראַפּירט מיט שווערע גאָרדינען. צווישען דיביידע פענסטער אַ גרויסע קאַנאַפּע מיט שיינע אויסגענעהטע קיסען. פון ביידע זייטען קאַנאַפּע און פענסטער צוויי ארמשטולען. גאַנץ פאָרנט, אַ ביסעל אָבגעטראָטען פון דעם פאָרנסטען ארמשטול, אַ גרויסע וואַזע מיט בלומען. אין ווינקעל, הינטער דעם הינטערסטען שטול, אַ גרויסער זייגער. דעם מיטען צימער פערנעמט אַ גרויסער געשניצטער טיש, אויף וועלכען עס געפינען זיך ביכער מיט צייטונגען, אַ בלומען־טאָפּ און איינגעראָמטע פאַמיליען־בילדער. פערשיעדענע ארמשטולען אין אונאָרדנונג אָרום איהם. צווישען ביידע טירען לינקס שטעהט אַ פּיאַנאָ, אין ווינקעל ביי דער הינטערסטער וואַנד אַ גאָטענטישעל. פון ביידע זייטען פון דער מיטעלסטער טיר שטעהען סטאַטועטקעס אויף פּיעדעסטאַלען. איבער'ן טיש הענגט אַ גרויסער לייכטער מיט עלעקטרישע לעמפּלעך. אויף די וואַנד פערשיעדענע בילדער אין שיינע ראַמען.

טאַניע (אַ מיידעל פון אַ יאָהר זיעבצעהן, מיט צוויי צעפּ אין אַ ראָד אויף די מיט אַ טייל פערקעמטע קאַסטאַניען־האָר, אָנגעטאָן אין אַ בלוזקע, גאַסען־קליידעל און געלע שיך, זיצט אויף אַן ארמשטול ביים טיש, דעם קאָפּ צווישען ביידע הענד, וועלכע זי האַלט מיט די עלענבויגענס אויפ'ן טיש, קוקט געשפּאַנט אין אַ בוך, וואָס ליעגט פאַר איהר, און בעגיסט זיך מיט טרערען).

די באָבע (אַן עלטערע פרוי אין די זעכציגער, אין אַ רויכען פּעניואַר, זיצט נישט ווייט פון טאַניען ביים טיש און מאַכט אַ זאָק. פּלוצלונג הערט זי אויף די אויגען אויף טאַניען און קוקט זיך אין איהר איין, ווי זי וואָלט עפּיס איהרע אויגען נישט געגלויבט). נאַ, נו, דו

וויינסט דאָך גאָר! טרערען גיסען ווי די באָב, די אויגען זיינען באַלד אַנגעשוואָלען. ווידער עפּיס אַ העכסט אינטערעסאנטער ראָמאַן? אַ שווידערליכע דראַמע?

טאַניע (ווישט זיך די אויגען מיט'ן טאַשענטיכעל, נישט אָב־רייסענדיג זיי פון בוך).

די באָבע. עפּיס זעהר ריהרענד, וואָס? אַ טרויעריגע מעשה, וואָס פערכאַפּט דעם אָטעם?

טאַניע. אָי, באָבעלע, עס איז אַזוי הארצברעכענד, עס רייסט מיר ארויס די נשמה. (פערשלוקט זיך מיט טרערען.)

די באָבע. נו, זאָג־זשע מיר, וואָס איז דאָרט אַזוינס. אַן אונגליקליכע ליעבע געווים? זי ליעבט איהם, און ער זי נישט, וויל זי זיך דאָס לעבען נעמען, שרייבט זי איהם דעם לעצטען בריעף...

טאַניע. ניין, באָבעלע. אַ יונג מיידעל... ליעבט אַ יונגען מאַן... וועלכען איהרע עלטערן ווילען נישט... אנטלויפט זי מיט איהר געליעבטען...

די באָבע. אהא, און ער לאָזט זי נאָכדעם זיצען און פינסטערן נאָך איהרע יאָהרען און טעג.

טאַניע. ניין, איך לייען ערסט, וואו זי אנטלויפט.

די באָבע. וואָס האָסטו דאָ אַזוי צו וויינען? דאָס איז דאָך אין ראָמאַן דער פרעהליכסטער מאָמענט.

טאַניע. אָבער ווי זי רעדט דערביי. זי... געזעגנט זיך מיט איהר צימער... קוסט יעדע זאַך... און בעט... איבערגעבען אַ גערוס... איהרע עלטערן... זאָגען זיי, אַז זי האָט זיי שטאַרק ליעב...

די באָבע. שטאַרק ליעב און אנטלויפט פון זיי. פאַר אַזאַ שטאַרק־ליעב לאָז איך מיך בעדאַנקען. פון אַזאַ שטאַרק־ליעב האַלט איך זעהר ווייניג. שטאַרק ליעב און צורייסט דאָס האַרץ זיי אָהן רחמנות.

טאַניע. וויל זי ליעבט דאָך דעם יונגען מאַן.

די באבע. דאס איז א שיינער תירוץ. מען ליעבט שטארק די עלטערן און מען טוט זיי אן די גרעסטע עגמת נפש, מאכט זיי א טיעפע וואונד אין הארצען, ווייל מען איז פערליעבט דארט אין דעם ערסטען בעסטען. די עלטערן זיינען די לעצטע זאך. וואס געהען וועמען זייערע ליידען אן?

טאניע. ביזט מסתמא קיינמאל נישט פערליעבט געוועזען.

די באבע. הלואי ווייטער. איך האב געליעבט מיין מאן, וועמען מיינע עלטערן האבען אויסגעקליבען פאר מיר. און אזוי האט אויך מיין גאטזעליגע מאמע. און דו, וואס ווייסטו פון פערליעבט־זיין? ביזט ערסט ארויס פון דיינע קורצע קליידלעך און רעדסט מיר, ווי דו וואלסט עפּיס שוין געוואוסט?

טאניע (פערלעגען). איך? איך רעד דאך בלויז טעארעטיש.

די באבע. טעארעטיש, פון די אנגעלייענטע ראמאנען. האסטו גאר קיינמאל נישט געלייענט, ווי טעכטער, וועלכע האבען ווירקליך שטארק געליעבט זייערע עלטערן, האבען זיך אבגעזאגט פון זייערע געליעבטע און געבליבען מיט די, וועלכע האבען זיי אויפגעצויגען, אין ליעבע און אין דאנקבארקייט?

טאניע (פערעכטליך). דאס זיינען געווים געוועזען שוואכע נשמות, מיידלעך אהן כאראקטער און זעלבסטשטענדיגקייטס־געפיהל, צוגעבונדענע צו דער מאמעס פארטוך. נפשות, וועלכע האבען מורא געהאט פאר דאס לעבען. איך גלויב גאר נישט אין זייער ליעבע. אזעלכע קאנען גאר נישט ליעבען.

די באבע. דאס איז מיר א טייערע טעאריע. עס מוז גאר, הייסט עס, א פערליעבטע ענטלויפען פון איהרע עלטערן, אויב זיי ווילען איהר געליעבטען נישט.

טאניע (ליידענשאפטליך). יא, זי מוז. ליעבע איז די העכסטע זאך. און ליעבען זיך צוויי, מוזען זיי זיך געהערען. די עלטערן קאנען פאדערען אלץ פון זייער טאכטער, ביי איהר ליעבע מוזען זיי בלייבען שטעהן. די ליעבע איז דאס הייליגסטע אין

זייער טאַטעטער, דאָס קדשי קדשים. אהינצו טאָרען זיי נישט אריין.

די באָבע. טע—טע—טע—טע—טע! הער נאָר דו, ווי לאנג ערסט האָסטו ארומגעשפּיעלט אין קוקלעס? און ווי דו דרשנ'סט דאָס מיר איצט! מיט שיינע געדאנקען טראָגסטו דיך ארום אין קעפּעל! וואָלסטו, הייסט עס, ענטלאָפען פון דיין טאַטען, ווען ער וואָלט נישט געוואָלט דעם, אין וועלכען דו האָסט דיך „פערליאַפּעט“?

טאַניע. זיכער. איך וואָלט דערביי געליטען און געוויינט, ווי די דאָ אין דעם בוך. אָבער איך וואָלט עס געטאָן.

די באָבע. דאָס איז גוט צו וויסען. האָלטסטו אפשר שוין דערביי? לאָז דיך אָנקוקען גוט. האָסט שוין דאָרטין אפשר א ליעבע? העב נאָר דיינע אויגען אויף. א קשיה אויף א מעשה. אין וועמען האָסטו דיך דאָרטין שוין פערליעבט? אין קוימענ-קעהרער אפשר?

טאַניע. אָבער, באָבע, מיר רעדען דאָך בלויז טעאָרעטיש. (מיט א קאָקעטען שמייכעל.) אָט, צום ביישפּיעל, קאָן איך נעמען און פערליעבען זיך אין מינט'ען...

די באָבע. האַ—אַ—אַ—אַ! יעצט אָבער ווייס איך, פון וואנען די געדאנקען קומען צו דיר. איך האָב נאָר פערגעסען, אז דער „פרייע-ליעבעניק“ איז ביי אונז אן אָפטער אריינגעהער.

טאַניע (מיט היץ). בעשולדיגסט מינט'ען גאנץ אומ-זיסט! איך לייען, איך לערן, איך טראַכט, איך האָב מיין אייגענעם קאָפּ און אייגענע געדאנקען. איך האָב אָנגעכאַפּט מינט'ען בלויז, ווייל איך ווייס, אז דו האָסט איהם פיינד און קאָנסט נישט ליידען, וואָס ער קומט אהער, כאָטש איך פערשטעה נישט, פאַר וואָס האָסטו איהם פיינד און פאַר ווען.

די באָבע. דו פערשטעהסט נישט, פאַר וואָס און פאַר ווען! ווייל וואָס מיר איז הייליג, איז איהם נישט הייליג, מיין גאָט איז נישט זיין גאָט. א סאָציאַליסט איז ער און א פרייע-

ליעבעניק. און הער איך איהם רעדען, ווינש איך מיר, איך זאָל בעסער טויב ווערען, און וואָס נאָך בעסער, ער זאָל שטום ווערען.

ט א נ י ע. א דאנק דיר, דו ביזט זעהר מענשענפריינדליך און ליעבענסווירדיג צו איהם. איז יעצט שטעלען מיר אונז פאָר, אז דער טאטע קאָן איהם אויך נישט ליידען, אזוי ווי דו, איז וואָס, מיינסטו, וועל איך טאָן? איך וועל מיך אָבזאָגען פון מיין ליעבע? וועל אונטערדריקען מיינע געפיהלען אונטער אייערע?

ד י ב אָ ב ע. דו וועסט! דו וועסט! אזוי, אזוי איז עס? דו ביזט שוין דאכט זיך ווייט אוועק. איך העב שוין אָן צו גלובען, אז צווישען אייך...

ט א נ י ע (שרייט אויף). דו האָסט גאָרנישט וואָס צו גלויבען!

ד י ב אָ ב ע. יעצט אָבער וועל איך זעהן, ער זאָל אויפֿהערען צו אונז צו קומען. דארף איהם דיין ברודער נויטיג האָבען, וועט ער איהם קאָנען טרעפען ערגיץ אנדערם־וואו. איך האָב שוין לאנג געזאָגט, מען טאָר איהם נישט אריינלאָזען אין א שטוב, וואו עס זיינען פאראן יונגע מיידלעך.

ט א נ י ע (מיט כעס). דו האָסט קיין רעכט נישט וועגען איהם אזוי צו רעדען!

ד י ב אָ ב ע. אזוי און נאָך ערגער, אזעלכע מענשען זיינען א סם, א סכנה זיינען זיי אין א שטוב...

ט א נ י ע (ווילד). דו דארפסט וועגען איהם אזוי נישט רעדען! (אין קאָרידאָר קלינגט דאָס עלעקטרישע טיר־גלעקעל).

ד י ב אָ ב ע. איך פרעג ביי דיר גלייך, ווי איך זאָל וועגען איהם רעדען! ווי דאָס נעמט זיך א ביסעל אָן פאר איהם! ווי פערפלאָמט דאָס איז און אויפגערעגט! דו טראָג דיך גלייך ארויס פון דאנען מיט אזא געזיכט — עמיצער איז געקומען.

ט א נ י ע. איך וועל דיך נישט לאָזען וועגען איהם אזוי רעדען. דו ווייסט איהם נישט, דו... (זי כאַפּט איהר בוך און ענטלויפט לינקס צו זיך אין צימער דורך דער פאָרנסטער טיר.)

די באָבע (פערנעמט איהר אַרבייט). אויב אזוי, דאַרף מען גלייך געהן זאָגען עס דעם טאטען. (געהט אוועק דורך דער מיטעלסטער טיר.)

מינט (אַ יונגער מענש פון אַ יאָהר דרייסיג־פיר־און־צוואַנציג, רעזיגנירט, רייך און מיט געשמאַק אָנגעטאָן, עטוואָס פון אַ קינסטלער אין דער גאַנצער ערשיינונג, אַיילט אריין דורך דער הינטערשטער טיר ליגקס. ער איז קענטיג שטאַרק אויפגערעגט, קוקט זיך אַרום אין צימער, ווי ער וואָלט עמיצען געזוכט. אַיילט דאַן צו טאַניע'ס צימער און קלאַפּט אָן אין טיר מיט אַ געוויסער נערוועזיטעט).

טאַניע (קומט אַרויס מיט'ן בוך). אַ, הערר מינט!

מינט. איך, איך אליין. איך בין... זעהט, איהר האָט געוויינט!

טאַניע (דורך אַ שמייכעל). אַט פון דעם בוך.

מינט. נישט מעהר? דאַן אַרט מיך נישט. איהר גיט מיר אָהער דאָס בוך יעצט... (נעמט ביי איהר דאָס בוך.) איך לעג עס אַוועק אויפ'ן טיש... (טוט עס.) און איהר קומט נעהנטער אָהער...

טאַניע (אָבגעהענדיג פון טיר). זעהט, ווי מאָדנע איהר זייט עפּיס!

מינט. טאַניע, איך בין... איך וויל...

טאַניע (ווערט אויפגערעגט און לאָזט זיך אַראָב אויף אַן אַרמשטול ביים טיש און קוקט אָן מינט'ען מיט פערוואונדערטע אויגען).

מינט. טאַניע, איך בין געזעסען היינט דעם גאַנצען טאָג און געשריבען. איך האָב אָנגעהויבען אַ נייע זאַך, די אַרבייט איז מיר געגאַנגען גוט און מיט יעדעם נייעם בלעטעל האָב איך געפיהלט, אַז איך שאַף אַ זעהר גוטע זאַך. מיין האַרץ האָט מיר שטאַרק געשלאָגען, דער קאָפּ האָט געאַרבייט מיט אַן אונגעוועהנליכער שנעלקייט, און אין יעדעם אבער האָט עס מיר געצוקט. מאַמענטען האָב איך אויפגעשריען פאַר פרייד, פאַר ענטציקונג, אויס בעוואוסטזיין פון גרויסער געלונגענהייט. פּלוצלונג האָב איך אַ

וואָרף געטאָן מיין פּען און נישט געקאָנט מעהר שרייבען. א גע־פיהל איז מיך בעפאַלען, א ביינקענד און נאָגענד געפיהל, וואָס האָט אוועקגערויבט ביי מיר די גאַנצע שאַפענסלוסט און געטריבען מיך צו טאָן נאָך א גרעסערע זאַך. טאניע, אין מיטען פון מיין גרויסער שאפונגס־בעגייסטערונג איז מיך בעפאַלען א ביינקעניש נאָך אייך. איך בין אויפגעשפּרונגען פון מיין זיץ, האָב אויסגע־שפּרייט מיינע הענד, גלייך די גרויסע ביינקעניש וואָלט פער־נאנדערגעשטופּט מיין ברוסט, און איך האָב געכאַפּט מיין הוט און געלאָזען זיך צו אייך. איך בין געלאָפען, ווי עמיץ וואָלט מיך גע־טראָגען. מיין גרויס גליק אין מיין געלונגענעם שאַפען וויל איך מיט אייך זיך טיילען און ענטפּלעקען אייך מיין גרויסע ליעבע. טאניע!...

טאניע (לאַכט אויף קורץ, דערשראָקען, און צוואַנגט זיך, בעהאַלטענדיג דאָס געזיכט אין ביידע הענד).

מינט (לאָזט זיך אראָב פאַר איהר אויף די קני און וויל אוועקנעמען איהרע הענד פון איהר געזיכט). ניין, ניין, דאָס האָב איך נישט געמיינט. נישט וויינען, נישט וויינען. נעמט אראָב אייערע הענד, לאָזט מיך זעהן אייער געזיכט, אייערע אויגען, אייער שמייכעל. ליעבט איהר מיך, טאניע? ליעבט איהר מיך?

טאניע. יאָ... דאכט זיך...

מינט (שפּרינגט אויף און שרייט אַרויס אין עקסטאַזע). הא! טאניע! טאניע! דיינע הענד אהער! דיין געזיכט אהער! זאָג עס נאָך א מאָל! זאָג עס בעשטימט!

טאניע. יאָ... איך...

די באָבע און גאַרדאָן (קומען אַריין פון דער פּוי־טעלסטער טיר. גאַרדאָן איז א מאַן פון א יאָהר פערציג מיט א ברייטען דונקעלען באָרד, אָנגעטאָן תיומיש, אין א טוזשורקע).

טאניע (שפּרינגט־אויף און שטעלט זיך ביים ארמשטול).

די באָבע. זעהסט, ער איז טאַקע דאָ. דאָס האָט ער זיך דאָ אזוי צו׳דרשנ׳ט. (קוקט אָן ביידען מיט חשד־אויגען.)

גארדאן. גוטען טאג, הערר מינט. וואס האט איהר עפּיס אזוי געשריען?

מינט (אנכאפּענדיג טאניען פאר דער האנד). הערר גארדאן, באבע, דאס האט פון מיר דאס גרויסע גליק ארויסגעשריען. טאניע ליעבט מיך! הורראַ און יוכהיי! איך האב עס ערסט פון איהר געהערט! זי האט מיר דאס ערסט געזאגט!

די באבע (בייז). שרייט נאך נישט אזוי! שפּרינגט נאך נישט אזוי! עס לעבט נאך א טאטע, און ער האט נאך אויך א שטיקעל דעה.

מינט. ווי? אך, וואס! דער עיקר, זי ליעבט מיך! און דאס איז אלץ, וואס איך האב געוואלט, דאס איז אלץ, נאך וואס איך האב געביינקט.

די באבע. און אז איהר טאטע וועט אייך כדומה למשל זי נישט וועלען געבען?

מינט. וועט ער דאס קאנען?... הערר גארדאן, וועט איהר דאס קאנען, ווען איהר זעהט אזא גרויסע פרייד? וועט איהר האבען הארץ דערצו? דאס גלויב איך נישט! דאס גלויב איך נישט!

די באבע. ער מאכט זיך גאר פאר א תם! איהר וועט עס שוין מוזען גלויבען. און זי וועל איך באלד נעמען פאר׳ן צאפּ... די טעארעטישע!

טאניע (שרייט אויף). באבע!

מינט. באבע!...

די באבע. איך בין אייך קיין באבע נישט! איך בין פרוי גארדאן.

מינט. רעדט נישט אזוי, בעליידיגט זי נישט, זייט א גוטע באבע. הערר גארדאן, רעדט איהר דאך, ליעבער, טייערער...

גארדאן. איך קוק און בעוואונדער אייער העזה...

טאניע (ארויסנעמענדיג איהר האנד פון מינט׳ס האנד, לאכט נערוועז אויף).

מ י נ ט. מיין העזה? מיין פרייד, ווילט איהר זאָגען.

ג אַ ר ד אַ ן. איהר ווילט אונז נעמען מיט איהר, ווי דער דייטש זאָגט, אויף נומער זיכער.

מ י נ ט. וויל איך עפּיס? וויים איך, וואָס איך טו? עס שטורמט אין מיר א גרויסע פרייד, א יוכהיי-געשריי, אייערע בייזע אָנגערוקטע געזיכטער האָבען עס אין מיר נישט אָבגעשראָקען און נישט איינגעשטילט. ווי דען וואָלט איהר געוואָלט, זאָל איך שטעהן דאָ איצט פאר אייך? מיט אן אראָבגעלאָזענעם קאָפּ? מיט ציטערנדיגע קני? מיט א שטאמלענדיגער צונג? האָב איך געזאָלט בעוועלטיגען איצט אין מיר מיין גרויסע פרייד, וועלכע האָט זיך צולאָזען, ווי א ווילד געוואָרען פערד, און בלייך און אָבהענדיג בלייבען שטעהן אָהן לשון און אָהן ווערטער, און ווארטען פון אייך אונטערטעניג אויף מיין משפט?

ג אַ ר ד אַ ן. ניין. אָבער איידער איהר האָט אייך אריינגעלאָזען אין ערקלערעניסען מיט א קליינער מיידעל, האָט איהר געדאַרפט קומען צו מיר און פרעגען, צו וויל איך זי אייך גאָר געבען.

מ י נ ט. וואָס?! איידער איך האָב געוואוסט, צו זי ליעבט מיך, האָב איך געדאַרפט קומען צו אייך און אויסבעטען זי ביי אייך, ווי עפּיס א חפץ אָהן א נשמה? איידער איך האָב געוואוסט, ווי שלאָגט איהר הארץ פאר מיר, האָב איך געזאָלט קומען צו אייך, גאנץ אָפיציעל געווים, אין פראַק און אין צילינדערהוט, אוועקזעצען זיך מיט הארצקלאַפּעניש אויף א ברעג שטול, און איהר וואָלט מיך געפרעגט: „וואָס וועט איהר זאָגען גוטס, הערר מינט?“ און איך וואָלט אויפגעטאָן מיין מויל און מיט שטאמלען ארויסגעבראכט: „איך קום צו אייך, זעהר געעהרטער הערר גאַרדאָן, צו בעטען די האנד פון אייער טאָכטער“, אָדער: „איך האָב די עהרע, און אזוי ווייטער“, אָדער גאָט וויים, וואָס איך וואָלט דאַרטין ארויסגעשטאמעלט? אָט דאָס האָב איך געזאָלט טאָן?!

ד י ב אָ ב ע. יאָ, אָט דאָס האָט איהר געדאַרפט טאָן!

און אז איהר אליין ווייסט נישט, וואָס צו רעדען, וואָלט איהר גע־שיקט א שדכן, און מיר וואָלטען איהם אראָבגעוואָרפען פון אלע טרעפּ, וואָלט איהר יעמאָלט געהאט א קלאָרע תשובה.

טאַניע (לאַכט ווידער קורץ און נערוועז אויף).

מינט. און מיינט איהר, באַבוניו, אז איהר וועט מיט אייערע רעד מיין פרייד כאַטש אויף א האָר אָבשוואַכען? איהר מאָגט מיר נאָך הארבערעס וואָס זאָגען, אין מיר שרייט און רופט און יובעלט: טאַניע ליעבט מיך! טאַניע ליעבט מיך!

גאָרדאָן. ווי עס ווייזט אויס, זייט איהר פעסט ענט־שלאָסען נישט אויסצומאכען זיך פון דעם, וואָס איך וועל זאָגען.

מינט. ניין, וואָס איהר וועט זאָגען, איז מיר זעהר וויכ־טיג. נאָר וואָלט איך געקומען נאָך אייער וואָרט נישט ווי איהר וואָלט ווען, מיט פרייד־געשריי און יובעל וואָלט איך מיט איהר, מיט מיין ליעבער, ליעבער טאַניען, אריינגעריסען זיך צו אייך אין קאבינעט, און ביידע וואָלטען מיר אייך ארומגעכאַפּט ארום האלז, און מיט ליארעמדיגע קוסען ארויסגעקראָגען פון אייער איבערראשטען הארץ אייערע פעטערליכע ברכות.

גאָרדאָן. איבערפאלען, איבערראשען און מיט געוואלט ארויסקריגען די ערלויבנים. דיפּלאָמאַטיש!

מינט. דיפּלאָמאַטיש?! איז מיין פרייד געמאכט און געקינסטעלט? זיינען מיינע גליקגעשרייען, וועלכע האָבען אייך אריינגעבראכט אהער, געווען אָבגעקלערט און אויסגעטראכט אלס א דיפּלאָמאַטישער שריט? ווייסט איהר דאן, וואָס גרויסע פרייד איז? ווייסט איהר דאן דאָס גליקגעשריי פון ליעבע? אָט שטעהע איך פאר אייך — קוקט אין מיינע אויגען אריין, זעהט, ווי עס אָטעמט שטארק מיין הארץ, פיהלט, ווי מיינע מוסקולען שפּאַ־נען זיך — וואָס איז דאָס אלץ? געמאכטס? געקינסטעלטס? און פאר וואָס זאָל איך פון אייך מיין פרייד בעהאלטען? פאר וואָס זאָל איך קומען צו אייך מיט אונטערהריקטע געפיהלען און אן איינגעהאלטענעם געשריי?

גאַרדאַן. ווייל איך וויל אייך גאָר מיין טאָכטער פאַר א ווייב נישט געבען.

טאַניע (וועלכע איז געשטאַנען, איין האַנד אויף דער בעט, און אַנגעקוקט מינט'ען מיט אַ מין פערזאָרגטען און דערשראָקענעם בליק, עפענט יעצט שטאַרק אויף).

מינט. אָבער מיין פרייד איז דאָך, וואָס טאַניע ליעבט מיך!

טאַניע (מאַכט א בעוועגונג, ווי זי וואָלט זיך איינגעקאָרטשעט).

גאַרדאַן. אָבער וואָס וועט איהר יעצט זאָגען, ווען איך זאָג אייך, אז איהר געפעלט מיר גאָרנישט פאַר אן איידעם און איהר וועט טאַניען פון מיר נישט קריגען?

מינט. דאָס קאָן אויף מיר קיין ווירקונג יעצט נישט האָבען. איך בין צו פול פון דעם גרויסען גליק, וואָס טאַניע ליעבט מיך, אין מיין הארץ איז קיין פּלאַץ נישטאָ פאַר אנדערע געפיהלען, און מיין קאָפּ קאָן גאָרנישט יעצט בענעמען.

גאַרדאַן. איהר מאַכט אייך נישט צום נאַר. איך זאָג אייך שוין...

מינט. אין מיטען פון באַגייסטערטען שאַפען האָט עס מיך אויפגעהויבען פון אָרט און געטריבען שנעל צו טאַניען, ארויסצושטורמען פאַר איהר מיינע געפיהלען צו איהר. דורך איהר קורצען יאָ זיינען מיינע געפיהלען אונענדליך נאָך געכפּלט געוואָרען. עס רוישט און קאָכט און זידט אין מיר, און אייער קאַלט ניין ווערט פאַרלויפיג אין מיר ווי אייז צושמאָלצען...

גאַרדאַן. נא, אויב אזוי...

די באָבע. פערשטאָכענע אויגען עפּים!

גאַרדאַן (צו טאַניען). דו גיה גלייך צו דיר אין צימער!

טאַניע (ריהרט זיך, לאַנגזאַם, רויט און בלייך ווערענדיג).

מינט (פאַנעמענדיג זי פאַר דער האַנד). דו גיה יעצט נישט אוועק. עס האַנדעלט זיך אום דיר ווי אום מיר. דו וועסט נאָך אויך דאַרפען זאָגען א וואָרט. איך ווייס, דיין קלוגער, גוטער,

עדעלער טאטע וועט דיך דאָך נישט וועלען בעהאנדלען ווי א חפץ.

גאַרדאָן (געהט־צו, נעמט אָן טאניען און פיהרט זי ארויס אין איהר צימער).

טאניע (פערבייסט די ליפען, אטעמט שווער, ווי צום פערנאַנ־דערוויינען זיך).

די באָבע. אזוי איז רעכט. שוין לאנג געדארפט. פער־שלים זי אויך.

מינט. יעצט קום איך צו מיר, מיין קאָפּ העבט אָן צו בענעמען.

די באָבע. אהא!

מינט. מיין ליעבער, טייערער הערר גאַרדאָן, איך וויים, דאָס געזעץ איז אויף אייער זייט, אייער זיעבצעהניעהריגע טאָכטער איז גאנץ אין אייער רשות, אָבער אלס עדעלער מענש, וועט איהר דאָך האנדלען נאָך דעם ווילען פון אייער קינד. און איך מוז אייך זאָגען אָפען: צו וואָס דער קאמפף? איהר וועט דאָך סיי ווי סיי גאָרנישט אויספיהרען.

די באָבע. דו הערסט ווערטער! דו הערסט?

גאַרדאָן. וואָס איז דאָס? איהר סטראשעט מיר? איהר ווילט נאָך, הייסט עס, אריינברייננגען מיך אין כעס?

מינט. ניין, דאָס וויל איך נישט. איך וויל אייך פערהיטען פון אומזיסטע יסורים.

די באָבע. איך וואָלט געשיקט נאָך פּאָליציי, אויף מיינע נאמנות.

מינט (ווארם). ליעבער, טייערער הערר גאָרדאָן, איהר קאָנט רוהיג פערטרויען אייער טאָכטער מיינע קרעפטיגע אָרעמס. איך ליעב זי, איך קאָן אייך גאָרנישט זאָגען, ווי. גענוג, א לעבען גאנץ אויסצופילען. איך בין אויך ביכולת, אייער טאָכטער אין יעדער הינזיכט גליקליך צו מאכען. איך בין דאָך גאנץ איבערראשט און

ערשטוינט, אז איהר זאָלט זיין געגען מיר. ווי איהר פּלעגט מיך שטענדיג אזוי פריינדליך אויפנעמען...

גאַרדאָן. טאניע איז איבערהויפּט נאָך צו יונג.

מינט. דאָס איז ביי אייך בלויז אן אויסרעד. איהר זייט דאָך געגען מיר.

גאַרדאָן. און איהר זייט מיר אויך צו יונג.

מינט. בין איך נישט צו יונג וועלטען אויפצובויען אין מיינע ווערק — וועלכע האָבען ארויסגערופען אייער איי־גענע בעוואונדערונג און אייער ווארימע בעגריסונג — פאר וואָס זאָל איך זיין צו יונג מיין אייגענע וועלט אויפצובויען? ניין, אייך דריקט עפּיס אנדערש וואָס. זאָגט אָפען מיר, וואָס האָט איהר געגען מיר. איך בין אונאבהייננגיג, בעמיטעלט, פון גוטער פאמיליע, אנשטענדיג און עהרליך, בעריהמט אפילו... איהר האָט זיך א קנייטש געטאָן ביי דעם וואָרט עהרליך — האָט איהר עפּיס וואָס אויסצוזעצען אין מיר בנוגע צו דעם פּונקט?

גאַרדאָן. איך האָב.

מינט (האלט זיך קוים איין פון אויפצושרייען). הערר גאַרדאָן!.. דאָס איז נישט ריכטיג! איהר ווילט מיך בלויז בעליי־דיגען און גרייפט מיך אָן דוקא אין מיין שטארקסטען פּונקט.

גאַרדאָן. עס קאָן זיין, אז דאָס איז אייער שטארקסטער פּונקט. קיין בייגעל אויפ'ן מארק האָט איהר נישט געגנב'עט און קיין פאלשע וועקסלען נישט געמאכט. אָבער ווער וויים אייך אין הלכות נשים, אייך מיט אייער פרייער ליעבע!

מינט. אויב דאָס איז אלץ, וואָס דריקט אייך, איז ווער איך גלייך געהאָלפען. איהר דארפט מיך נאָר פערשטעהן, און יעדע מורא, און יעדער ספק וועט גלייך פון אייער הארץ פערשווינדען.

די באָבע. דו גלויב איהם נאָר. ער וויל די ציינער בלויז פערדרעדען.

מינט. איך בין פאר ליעבע נאָר, און יעדע ליעבע מוז פריי זיין.

די באבע. דאס איז דער סם, וואס האט ארויסגערעדט פון טאניען.

מינט. וואו ליעבע איז, איז גליק, און פרייע ליעבע איז דאס העכסטע גליק. ווען איהר וואלט טאן, ווי די באבע וויל, אריינרופען פאליציי און ארויסזעצען מיך פון אייער שטוב, איך און טאניע, מיר וועלען אונז דאך גליקליך פיהלען אין דעם בע־וואוסטזיין פון אונזער ליעבע. דאס גרעסטע גליק וועט דאס נישט זיין, ביז מיר וועלען נישט בעפרייען אונזער ליעבע פון די שטע־רונגען אויפ'ן וועג, וועלכע איהר וועט איהר שטעלען. ליעבע, ליעבע, ווי איך פיהל זי יעצט, ליעבע, וועלכע פילט אוים מיין גאנצע נשמה, וועלכע זינגט און רוישט אין אלע מיינע גליעדער, זי מוז פריי זיין, זי טאר נישט געשטערט ווערען.

גארדאן. ווייסט איהר, וואוהין אזעלכע לעהרען פיהרען?

מינט. צו גליק! צו פרייד! צו פריעדען! פערשטעהט מיך בלויז! אייך שרעקט דאס ווארט פרייע, און איך זאג אייך: אין ליעבע ליעגט דער קערן. און ווען איך ליעב אייער טאכטער אזוי פול און מעכטיג מיט א ליעבע, וועלכער איך זעה קיין סוף נישט, וואס ווילט איהר אבשטעלען אייך אויף ווערטער, געגען וועלכע איהר פיהלט א מורא?

גארדאן. דאס זיינען נישט קיין ווערטער, דאס איז א לעבענסאויפפאסונג, וועלכע שרעקט מיך אב פון אייך. מארגען פערליעבט איהר אייך אין אן אנדער מיידעל, און ווידער מוז אייער ליעבע פריי זיין, ווייל איהר טארט נישט געשטערט ווערען אויף דעם וועג צום העכסטען גליק. מיין טאכטער ווערט א שטע־רונג אויפ'ן וועג, און איהר מאכט זיך פון שטערונגען נישט אוים.

מינט. איך קאן די האר אויף מיר רייסען, ווען איהר רעדט אזוי וועגען מיין ליעבע! און ווען איך פרעדיג פרייע ליעבע, דאס העכסטע גליק, הייסט עס דאך נישט, אז איך מוז און אז איך בין גאר פעהיג צו פערליעבען זיך יעדען טאג אין אן אנדער מיי־דעל. דאס שליסט דאך נישט אוים ליעבע אויפ'ן גאנצען לעבען.

און געזעצט דער פאל, מיין ליעבע צו טאניען וועט אויסגעלאָשען ווערען — איך קאָן עס קוים ארויסבריינגען איבער מיינע ליפען! — און איך פערליעב מיך — — פוי, ווי קאָן איך דאָס גאָר רעדען!

ד י ב אָ ב ע. וואָס פאר אן אָנשטעל ער מאכט עס.

מ י נ ט. אן אָנשטעל! איך! ווען איהר וואָלט מיר א פּאטש געגעבען אין געזיכט, וואָלט דאָס מיר אזוי נישט גע־שמארצט, ווי דער חשד און די בעליידיגונג פון מיין אינערן מענ־שען. איך פערשטעל מיך נישט און מאך קיין אָנשטעל נישט. איך רעד, ווי איך פיהל, און וואָס איך וויל זאָגען, איז: איהר קוקט נאָר צו זיך גוט, ווי לעבען אלע זווגים ארום אייך און ווי האָבען זיי געלעבט פון דור און דורות. וואָס בעדייטען די אונ־צעהליגע גט׳ן? קאָנט איהר איבערצעהלען די אלע נארערייען הינטער׳ן רוקען פון מאַן און ווייב? אין וואָס איז דען וועו גע־לעגען די ערבות, די פעסטע גאראנטיע פון א טרייען צוזאמענ־לעבען ביז׳ן טאָג פון טויט? און וועט איהר אויסגעבען אייער טאָכטער אפילו פאר א הייסען שונא פון פרייער ליעבע, וואו ליעגט די זיכערהייט, איהר זאָלט אין גיכען נישט חרטה האָבען? אין דעם ליעבען, אין דעם ליעבען־קאָנען, הייס און ווארם, טריי און הייליג, ליעגט די גרעסערע ערבות, און די קאָן איך אייך בריינגען. ענדליך קומט עס דאָך בלויז אָן אויף דעם מענשען. מיין ליעבער, טייערער הערר גאָרדאָן...

ג אָ ר ד אָ ן. איהר העבט מיך באלד אָן איבערצורעדען.

מ י נ ט (שרייט אויף). הא!

ד י ב אָ ב ע. וואָס! וועל איך עס נישט דערלאָזען! דו ביזט דאָך באלד נישט בעסער פאר איהם.

ג אָ ר ד אָ ן. ששש, מאמע, אין ערנסט בין איך דאָך קיינ־מאָל נישט געוועזען געגען איהם.

מ י נ ט. ווי?!

ג אָ ר ד אָ ן. איך אכט דעם יונגען מאן און האָב מיר קיין

בעסערען איידעם נישט געוואונשען. איך האָב איהם בלויז געוואָלט א ביסעל עקזאַמינירען.

מ י נ ט (לאָזט זיך צו טאַניע׳ס צימער, לויפענדיג און שפּרינגענדיג). טאַניע! טאַניע! דער טאַטע איז מיט אונז! הוררא! קום שנעל ארוים! (ער רייסט זיך אַריין צו איהר אין צימער.)

ד י ב אָ ב ע. טפו! איך וועל שוין בעסער דאָ נישט זיין. (איילט אַרוים.)

מ י נ ט (אין טאַניע׳ס צימער). דו ליעגסט! דו וויינסט! טריקען די אויגען שנעל און קום צו דיין טאַטען. ווערסט הערען פון זיין מויל... וויין דאָך נישט, קום, קום. (ער בעוויזט זיך אין טיר, פיהרענדיג פאַר דער האַנד די וויינענדיגע טאַניע, וועלכע האַלט דאָס געזיכט פערדעקט מיט איהר טאַשענטוך.) זי וויינט, די גאָלדיג מיידעל, זי קאָן צו זיך נישט קומען. דאָס האָט איהר פון אייער עקזאַמען! אזוי נעשמאַקלאָז צו זיין! (ער זעצט זי אַוועק אויף איהר פריערדיגען אָרט.)

ט אַ נ י ע (לעגט אַוועק דעם קאָפּ אויפ׳ן טיש).

מ י נ ט (שטעלט זיך פאַר איהר אויף די קני). הער־אויף דאָך, גאָלדיג. עפען דיינע אויגען אויף. לאָז מיך זעהן דיין געזיכט. דו זאָלסט דאָך יעצט גאָר לאַכען.

ג אָ ר ד אָ ן (געהט צו צו טאַניע׳ן, לעגט אַרויף זיין האַנד אויף איהר קאָפּ, בויגט זיך אָן און קוסט זי אויף די האָר). זי וועט זיך שוין בערוהיגען. דאָס וועט באַלד ביי איהר אריבער. (קוסענדיג מינט׳ען אויפ׳ן קאָפּ און אויפהעבענדיג איהם פאַר די אַקסלען.) זייַ דו נישט אזוי אויפגערעגט. זי וועט שוין קומען צו זיך, זי וועט שוין לאַכען. (קלאַפּט איהם אויפ׳ן רוקען.) נו, נו, קוק נישט אזוי צו איהר. דו קום אהער און זאָג מיר בעסער, ווי קומט עס, דו זאָלסט דיך אזוי פערליעבען, דו וועלטפערבעסערער, דו ליעבסט דאָך גאָר די מענשהייט.

מ י נ ט. איז עס עקזאַמען ווידער?

ג אָ ר ד אָ ן. ניין, איך מיין, אזוי.

מינט. איך ליעב די מענשהייט און — מיין טייער מיי־דעל. די ביידע ליעבעס שליסען זיך נישט אויס, זיי זיינען ביידע טיילען פון מיין גאנצען איך. אָבער גענוג יעצט פילאָזאָפירען. איך וואָלט אייך געבעטען בעסער, צו לאָזען מיך אליין מיט טאניען. איך האָב איהר נאָך דעם ערסטען קוס אפילו נישט געגעבען, און ער וויל געגעבען ווערען אונטער פיער אויגען.

גאָרדאָן. דו ביזט מיר אָבער...

מינט. איהר וועט שוין מיט מיר צופריעדען זיין.

גאָרדאָן. יאָ, יאָ. (קלאַפּט איהם אויפ'ן רוקען. דאן בויגט ער צו צו זיך זיין קאָפּ און קוסט איהם אויפ'ן שטערן.)

מינט (כאַפּט אָן זיינע הענד און טרייסעלט זיי וואַרם, האַרציג, געריהרט).

גאָרדאָן (ווישט זיך אַ טרער און געהט אַרויס דורך דער מיטעלסטער טיר).

מינט (בעגלייט איהם מיט די אויגען, דאן לאָזט ער זיך ליי־דענשאַפטליך צו טאַניען מיט פערנאַנדערגעשפרייטע אָרמס). טאניע! דו גרויסע ליעבע מיינע!

טאניע (שפרינגט אויף). ניין!

מינט (בלייבט שטעהן ווי פון דונער געטראָפען און פון האלז רייסט זיך ביי איהם אַרויס מיט אַ מאָדנער פערשטיקטער שטימע). ניין?! — טאניע?! — וואָס זאָל דאָס הייסען?

טאניע. הערר מינט...

מינט. הערר מינט?!

טאניע (שטיקענדיג זיך דורך טרערען). איך האָב א טעות געהאט...

מינט (גיט זיך אַ שאָקעל ווי אַ שיכור, כאַפּט זיך אָן אַ שטול און ווישט זיך לאַנגזאַם דעם קאַלטען שווייס פון שטערן). א טעות געהאט?!

טאניע. איהר הערט מיך אויס... נאָר... רוהיג.

מינט (מיד). דאָס וועל איך שוין.

ט א נ י ע. איך האָב אָנגענומען מיינע געפיהלען צו אייך פאר ליעבע... אָבער דאָס זיינען געוועזען בוך־געפיהלען, ארויס־געלייענטע פון ראָמאנען.

מ י נ ט (לעגט ארויף די האַנד אויפ'ן שטערן איבער די ברעמען, צומאַכענדיג די אויגען, און שטעהט ווי פערגליווערט, גאַנץ אויפמערק־זאמקייט).

ט א נ י ע. וואָס לייענט אזא נאריש מיידעל, ווי איך בין געוועזען? דאָך נאָר ראָמאנען און ראָמאנען. איך האָב זיך זיי אזויפיעל אָנגעלייענט, אז מיר האָט זיך אויך געוואָלט שפיעלען א ליעבע, ווערען א העלדין פון א ראָמאן. אז איך בין נאָך געוועזען פופצעהן יאָהר, האָב איך עס מיר שוין ארייגענומען אין קאָפּ. איך האָב מיר גענומען פאר א העלד יעדען יונגען מאן, וואָס איז ארייגעקומען צו אונז אין שטוב. אויף יעדען פלעג איך מיר זאָגען, דאָס איז ע ר, און אויסגעמאָלט מיר אין מיין פאנטאזיע דעם ווייטערדיגען ראָמאן, אן אומגליקליכען געוועהנליך, און פלעג וויינען ביטער איבער מיין אייגענער פאנטאזיע. מיט א פערכאפּ־טען אָטעם פלעג איך בעגעגנען יעדען העלד פון מיינע ראָמאנען, ארייגקוקען איהם אין די אויגען און ווארטען, ער זאָל זיך מיר דערקענען אין ליעבע. איך וואָלט מיך זיבער ארויפגעוואָרפען איהם אויפ'ן האלז און געווארט אויף דער פאָרטזעצונג פון מיין אָבגעטראכטען ראָמאן. אזוי האָב איך פאנטאזירט יאָהר־אויס יאָהר־איין. באלד זייט איהר געוואָרען אויף אלע צינגער און פון אלע זייטען האָט עס געקלונגען מיט אייער נאָמען, און איידער איך האָב אייך געזעהן, האָב איך מיך שוין אין אייך פערליעבט.

מ י נ ט (אָטעמט ארויס ווי ער וואָלט אָבגעקרעכצט). הם!

ט א נ י ע. איך האָב געפאנטאזירט נאָר וועגען אייך. איך האָב מיר אויסגעמאָלט, ווי איהר זעהט אויס, ווי איך האָב זיך מיט אייך געטראָפען, ווי איהר האָט זיך אין מיר פערליעבט... גאַנץ נאריש און גאַנץ קינדיש... און אז מיין ברודער האָט אייך ארייגעבראכט צו אונז אין שטוב, האָב איך פאר פרייד געפּאטשט

אין מיינע הענד און יענע נאכט מיט קיין אויג נישט צוגעמאכט. און מעהר און מעהר זייט איהר געוואָרען דער העלד פון מיין פאנ־טאזיע. איך האָב געטראכט פון אייך ביי טאָג און נאכט, אייער קומען פלעגט זיין פאר מיר א גרויסע שמחה. איך האָב מיט חשק וועגען אייך גערעדט און מיט א קלאפּפענדיגען הארצען געהערט רעדען וועגען אייך. איך האָב שוין ווירקליך אָנגעהויבען צו בייג־קען נאָך אייער דערקענען־זיך מיר אין ליעבע.

מינט. און אז דאָס איז געקומען?

טאניע. האָב איך מיך פּלוצלונג אויסגעניכטערט, אייער גרויסע ליעבע האָט מיך געבראכט צו זיך.

מינט (עפענט פערנאַנדער די אויגען). זי?!

טאניע. יאָ, זי. איך האָב ערסט פערשטאנען, וואָס ליעבע איז, און בעגריפען, אז מיין ליעבע איז קיין ליעבע נישט. אייער גרויסע פרייד האָט אויפגעדעקט פאר מיר מיין פוסטקייט. איך האָב מיך דערשפּירט ווי אויסגעלעדיגט, אן אויסגעבלאָזען איי. וואָס מעהר איהר האָט געשטורמט, אלץ שטארקער האָב איך דאָס געשפּירט.

מינט (קרעכצט וויעדער ארויס). הם!

טאניע. איך האָב מיך דערפיהלט אזוי עלענד און אזוי ביטער. א שרעק איז אויף מיר אָנגעפאלען, און ווען איהר האָט אזוי געיובעלט, בין איך געשטאנען און שטיל אין זיך געקרעכצט און רעכענשאפט זיך אָבגעגעבען. אייער יעדער בעגייסטערטער זאַץ איז געוועזען מיר א פּאטש אין פּנים, און דעם טאטענס אָבזאָג האָט אויסגעזעהן מיר ווי א רעטונג. איך האָב יעצט געוויינט אויף מיין גרויסען טעות און פאר בושה געגען אייך.

מינט (עטעמט ארויס). יאָ. (קוקט זיך ארום מיט מבולבלע אויגען, ווי ער וואָלט עפּיס געזוכט, רייסט זיך אָב פון טיש, ווי א שיכור, און מאכט א פּאָר טריט צו דער ארויסגאנגס־טיר.)

טאניע (לאָזט זיך וויעדער אראָב אויפ'ן שטול און לאָזט אראָב איהר קאָפּ אויף די הענד).

מינט (בלייבט שטעהן, קעהרט זיך באלד צוריק אום, געהט צו צום טיש, שפארט זיך אן מיט ביידע הענד און שעפטשעט ארויס). טאניע, יעצט ווייסט איהר אבער, ווי איך ליעב אייך.

טאניע. ווען איהר וואלט מיך אזוי שטארק נישט געליעבט, וואלט איך אפשר מיין פוסטקייט נישט אזוי שנעל ענטדעקט. ערסט מיט אייער ליעבע געמאסטען, האב איך דערוואוסט, אז מיין ליעבע איז בלויז א קינדערשפיעל.

מינט. דאס ווייס איך שוין, אבער איך האב אויף מיין גרויסער ליעבע נישט חרטה. איך ליעב, ווי איך קאן.

טאניע. און ווי פערדראסיג איז עס, וואס איהר האט מיט אייער ליעבען־קאנען אנגעטראפען אויף מיר, אויף א פוסטער מיידעל, נאך גאנץ א קינד מיט קינדישע פאנטאזיעס.

מינט. איך האב דאס קינד געליעבט און די פרוי, וועלכע איז געלעגען אין איהם בעהאלטען. יעצט זעה איך פאר מיר די פרוי. זי האט זיך ארויסגעוויקעלט גאנץ פלוצלונג אזוי פאר מיר און צייגט מיר, אז איך האב מיך אין מיינע ערוואַרטונגען נישט גענארט. פון דעם, וואס איך האב פון דיר געהערט, טאניע, איז מיין ליעבע צו דיר נישט פערפלויגען געווארען. דו ווייסט, ווי איך האב דיך געליעבט, יעצט ווייס, אז איך וועל דיך ווייטער אזוי ליעבען. איך האב א צייט געטראגען די ביינקשענים צו דיר, יעצט וועל איך זי ווייטער טראגען, א גרעסערע נאך ווי פריער. איך וויל דאך אבער האפען, אז מיין גרויסע ביינקשענים נאך דיר וועט פון היינט אן פערפאלגען דיך, אויספילען דיין בעוואוסטזיין, אריינדרינגען דיר אין דיין נשמה...

טאניע. דאס דארף נישט זיין. זאל איך מיך אין אייך אויף אן אמת פערליעבען, זאל עס קיינמאל נישט זיין אוים רחמנות. אוים רחמנות וואלט איך דאך נישט געדארפט אייך מיין טעות אויפדעקען.

מינט. איהר—זייט—גערעכט.

טאניע. די ליעבע מוז אריין אין מיין הארץ דורך ענטר־

זיאזם, מיט פערנאנדערגעלאָזענע זיגער־פאָהנען. יעצט ווייס איך דאָך, וואָס ליעבע הייסט. איך וויל אויך אויסגעפילט ווערען פון איהר און אלץ אין מיר זאָל קאָנען יובלען. נישט אין קאָפּ זאָל מיר די ליעבע זיצען, און אויך נישט בלויז אין הארצען. נאָר אלץ אין מיר זאָל שפּרינגען, זינגען, רופען. איך וויל די אמת גרויסע בייגקעניס אין מיר דערפיהלען און אלץ אין מיר זאָל לעבּ־צען ווילד נאָך אייך.

מינט. דאָס מאכט מיין בייגקעניס נאָך גרעסער און וועקט אין מיר מיין גאנצע קראפט. איך ווייס, יעצט מוז איך דיך בעזיעגען.

טאַניע. איך פיהל, איהר האָט געברויכט יעצט דאָס ריכ־טיגע וואָרט.

מינט. און איך וועל דיך בעזיעגען. עס האָט אין קראפט מיר קיינמאָל נישט געפעהלט, און דער קאמפף אום דיר, דאָס פער־לאַנגען נאָך דיין ליעבע וועט מיין קראפט פערדאָפּלען. איך קעהר מיך יעצט אום צו מיין אָנגעהויבענער ארבייט און וועל מיר זאָגען: דער אָנהעב איז זעהר גוט, ער איז דיר שטארק געלונגען, צוריים איהם און מאך איהם בעסער נאָך. דו שרייבסט דיין ווערק, אום טאַניען צו בעזיעגען, איהר ליעבע צו געווינען: דו מוזט וואָס גרויסעס שאפען.

טאַניע. ניין, טוט עס נישט. אן עבירה דאָס, וואָס איהר האָט שוין אָנגעשריבען.

מינט. דאָס טויג נישט. דאָס מוז צוריסען ווערען. איך בין געקומען צו דיר גאַנץ פול פון דעם, וואָס איך האָב אָנגעשרי־בען, און האָב דיך דאָך נישט בעזיעגט. דאָס איז געוועזען נישט שטארק גענוג. איך וועל מיינע כחות יעצט פערדאָפּלען און — וועל זיעגען. טאַניע, איך וועל זיעגען! איך וועל אויספילען דיין גאַנץ וועזען, ווי איך בין פול פון דיר, און קאָפּ און הארץ און אלע גליעדער וועלען יובלען פאר ליעבע צו מיר.

טאניע. הלואי. וואס וויים איך? ווער און וואס קאן מיך בעזיעגען — וויים איך עס?

מינט. איך וויים עס. איך! נאר איך! די נשמה, וועלכע איך, מינט, קאן ליעבען, קאן קיין אנדערן נישט ליעבען, ווי מיך נאר, מינט'ען.

טאניע. דו... איהר זייט אבער זעלבסטבעוואוסט.

מינט. דאס בין איך אויך! מיט פרעהליכען געמיט נעה איך יעצט צו מיין ארבייט און וויז ארוים א קראפט, וואס זאל דיך ווי שיכור מאכען. (שטרעקט אוים צו איהר זיין האנד.)

טאניע (ארייכלעגענדיג איהר האנד אין זיינע). וואס מאכט מען אבער דערווייליע?

מינט. וואס מיינסטו?

טאניע. וואס זאגט מען דעם טאטען?

מינט. דאס? הם... איך נעם דאס אויף מיר. איך נעה גלייך צו איהם און זאג איהם: מיין ליעבער, טייערער הערר נארדאן, מיר האבען א טעות געהאט. איך האב אין אייער טאכ־טער בלויז דאס קינד בעזיעגט און נעוואונען. יעצט מוז איך געהן און פארבערייטען זיך און שטארק ארבייטען, אום אין איהר די פרוי צו בעזיעגען און געווינען. איך נעה צו איהם. (דריקט איהר שטארק די האנד.) גרייט דיך פאר, איך וועל דיך בעזיעגען.

טאניע. ווי דיינע אויגען גלאנצען! און שטארק ביזטו.

מינט (עטעמט ארוים שטארק). אדיע, טאניע! (וויל א קוש טאן איהר האנד, האלט זיך אבער אב.) ניין, נישט אזוי וויל איך מיין טאניען קושען. (לאזט אב איהר האנד.) אדיע! (לאזט זיך שנעל צו דער מיטעלסטער טיר.)

טאניע.ווארט! (זי ווערט רויט און העבט אן שווער צו אטמען.)

מינט (דרעהט זיך שארף אום און קוקט זי אן מיט לויכטענ־דיגע אויגען).

טאניע (שטאמעלט). נארנישט. איך האב דיך נאך א מאל געוואלט זעהן.

מינט. טיק זעה מיך. טיק קוק מיך גוט אן. אט שטעה איך דא פאר דיר מיט אלץ, וואס איך האב אויפגעטאן ביז אהער, און מיט אלע ווייטערע מעגליכקייטען אין מיר. קוק מיך גוט אן, דעם זיענער איבער דעם קינד אין דיר, דעם בעפרייער, וואס האט דיין נשמה בעפרייט פון די לעצטע קינדערייען. קוק מיך אן גוט. קוק מיך אן מיט דיין נייער, דיין בעפרייטער נשמה. (ער בלייבט רוהיג שטעהן, דורכדרינגענדיג זי מיט זיינע אויגען.)

טאניע (עסט זיך איין אין איהם מיט די אויגען, ווי זי וואלט עפיס אריבערגענומען פון איהם צו זיך, און אטעמט שווער, ווערליג אויף איהרע ליפען בעווייזט זיך ביסלעכווייז א גליקזעליגער שמייכעל. א לייכגערע ווילע קוקען זיי זיך ביידע אזוי אן).

מינט (מאכט ענדליך א טריט צו איהר און שעפטשעט ארוים). יעצט זאג מיר, וואס זאל איך געהן זאגען דעם טאטען.

טאניע (קוקט איהם נאך אלץ אן ווי פריער און ענדליך שעפטשעט זי ארוים). ווי שיין דו ביזט. — און דיינע אויגען, ווי זיי שטראלען. — עס שטראמט קראפט פון דיר ארוים.

מינט. דאס זאל איך זאגען דיין טאטען?

טאניע. ניין, דאס זאג איך מיר. ערסט יעצט, דאכט זיך, זעה איך דיך. און יעצט ערסט ערלעב איך דיך.

מינט (שרייט אויף מיט גרויסער פרייד). טאניע!

טאניע. איך פיהל, ווי דו דרינגסט אריין אין מיין נשמה, צולענסט דיך ברייט אין קאפ און הארצען. דאכט זיך, איך קאן יעצט אויך יובלען! איך קאן יעצט אויך יובלען!

מינט. טאניע! (זיי קוקען זיך א ווייל אן געזיכט צו געזיכט, מיט פערכאפטען אטעם, דאן כאפט ער זי ארום און זיי גיסען זיך צונויף אין א לאנגען קוס.)

ליעבּעס קרומע וועגען

דראמע אין פיער אקטען.

(3—9 אוגוסט, 1918.)

פערזאָנען:

נחום קאפלאן.
מרס. קאפלאן, זיין מוטער.
רייטשעל קאפלאן, זיין קוזינע.
חנה ניסין.
לינא לעסער.
בענעדיקט לעסער, איהר פאָטער.
זעלצער.
אלבערט פאָרמאן.

אין ניו יאָרק, אין דער מלחמה־צייט.

ערסטער אַקט.

דאָס עסצימער ביי די קאַפּלאַנס אין אַ בעסערען בעל־הביתישען אַפּאַרט־מענטהויז. אין הינטערגרונד אַ ברייטע טיר, פון וועלכער מען זעהט דאָס פּאַרצימער מיט דער אַריינגאַנגסטיר. רעכטס הינטען אַ גרויסע טיר, וועלכע פיהרט אין פאָרלאָר און אַנדערע צימער, אַנטקעגען איהר ליננקס די טיר, וועלכע פיהרט אין קיך. אין מיטען צימער אַ גרויסער טיש, איבער וועלכען עס הייגגט די יעצט ברענענדיגע עלעקטרישע לאַמפּ. זעקס שטולען מיט הויכע ווענטלעך ארום דעם טיש. רעכטס אַ גרויסער בופעט, לינקס אַ סאָפאַ. נישט ווייט פון איהר אַ גרויסער פאָטערשטול; נישט ווייט פון דעם בופעט אַ שאָקעלשטול.

ריטשעל (זיצט אויף דעם שאָקעלשטול, די הענד פערוואָר־פען אויף הינטען איבער די פּלייצעס אויף די ווענטלעך פון דעם שטול, שאָקעלט זיך און זינגט שטיל אונטער דער נאָז די מעלאָדיע פון איינעם פון די ערסטע פּאָפּולער געוואָרענע מלחמה־ליעדער. — עס קלינגעלט. זי הערט זיך אויף פּויל און געהט עפענען די טיר).

זעלצער (קומט אריין). שאַלאָם!

ריטשעל. העללאָ!

זעלצער. נחום אין דער היים?

ריטשעל. ער דאַרף באַלד קומען.

זעלצער. אָה, ער דאַרף באַלד קומען! זיין „באַלד“! — מסתמא וועל איך דאָ דערווייל קאָנען איבערלייענען אָדער אָב־שפּיעלען אַ ראָמאַן פון פינפאונצוואַנציג טויזענד ווערטער.

ריטשעל (אפאטיש). וואָס וואָלט איהר געוואָלט בעסער?

זעלצער. ווי מיינט איהר? קומט, לאָמיר קיין צייט נישט פארלירען.

רייטשעל. ווער וועט צעהלען די ווערטער?

זעלצער. מיר וועלען אָנגעהן אויף שטום־לשון. איהר ווילט?

רייטשעל. איהר זייט דאכט זיך אן ערנסטער מענש?

זעלצער. העבט זיך אָן. איינער מאָג זיין אן ערנסטער מענש, אָבער א שיינע מיידעל איז א שיינע מיידעל.

רייטשעל. א דאנק פאר דעם קאָמפּלימענט. איהר קאָנט איהם מאכען מיסס גיסין.

זעלצער. אָה, ווי בייז!

שווייגען.

רייטשעל (שאָקלענדיג זיך אויף דעם שאָקעלשטול). פאר וואָס האָט איהר נישט געקאָנט פערליעבען אין זיך מיסס גיסין?

זעלצער (זעצענדיג זיך אויף דעם פאטערשטול). פאר וואָס האָט איהר נישט געקאָנט פערליעבען אין זיך נחום׳ען?

רייטשעל (נאָך א קליינער פּאוזע). איך ווינש נאָר, ער זאָל אָנטרעפען א דריטע און פערליעבען זיך אין איהר און לאָזען מיסס גיסין שטעהן.

זעלצער. וואָס וועט אייך ארויסקומען דערפון?

רייטשעל. און מיר דוכט, אז עפּעס קומט פאָר...

זעלצער. וואָס? ביי וועמען?

רייטשעל. ביי איהם. און דאָס, וואָס איך האָב געזאָגט. זי מאָג זיך ריכטען.

זעלצער. אז איך וועל אייך גוט בעטען, וועט איהר מיר זאָגען, וואָס איהר ווייסט?

רייטשעל. איך ווייס גאָרנישט.

זעלצער. איהר ווייסט.

רייטשעל. איך קען איהם בלויז צו גוט. איך דארף נאָר א קוק טאָן אויף איהם.

זעלצער. איהר זייט א שלעכטע, מיסס קאפּלאן.

רייטשעל. זאָל זיין! ראָבע איז זים. זאָל זי וויסען, זי מיט איהר שטילקייט און גוטסקייט. אָבער איהר, דער גוטער, האָט זיך יעצט אויך אָנגעכאָפּט. איך האָב אייך גאָר א נייע נשמה אריינגעזעצט.

זעלצער. נישט אמת. איך מאַך מיר קיין געדאַנקען נישט. איך וויים, וואו איך האַלט אין דער וועלט. איך בין גע־באָרען געוואָרען א הונד צו זיין. א טרייער הונד. זיין צו עמיצען צוגעבונדען און פאַרטיג. איך וויים גאָר אפילו נישט, צו בין איך פערליעבט. איך בין בלויז צוגעבונדען. פאַרגעסט נישט, אז איך האָב א שוואַך האַרץ, א האַרצפעהלער, לא עליכם. האָב איך אָב־געמאַכט מיט'ן לעבען: דו טשעפּע מיך נישט, איך טשעפּע דיך נישט. איך בין א זייטיגער. אָבער פאַר איהר... פאַר איהר וועט מיר שטאַרק וועה טאָן, אויב איהר האָט געטראָפען. עס האָט מיר עפּעס א שטאָך געטאָן אין האַרצען. ניין, ניין... ניין! דאָס טאָר נישט געשעהן.

רייטשעל. האהא! און איך בעט יעדען טאָג און יעדע שעה, דאָס זאָל געשעהן. איך וואַרט שטענדיג מיט דער גרעסטער אונגעדולד, ביז ער קומט א היים, איך זאָל קאָנען א קוק טאָן אין זיינע אויגען... (עס קלינגעלט. רייטשעל געהט עפענען די טיר.) איך וועל מיך נישט וואונדערן; אז דאָס קומט זי יעצט. (עפענט די טיר.)

חנה גיסין (קומט אריין). גוט אָוועגט, מיסס קאפּלאן! שאַלאָם, זעלצער!

זעלצער. שאַלאָם, חנה!

חנה (אַרומקוקענדיג זיך). איז נחום אין דער היים נישטאָ?

זעלצער. ליידער בין איך בלויז דאָ.

חנה. וואו איז מרס. קאפּלאן?

רייטשעל. די מומע איז אויבען ביי מרס. ווינאָדסקי. מרס. ווינאָדסקי איז עפּעס נישט געזונט.

חנה. וואָס קוקט איהר מיך עפּעס אזוי אָן, זעלצער?

זעלצער. ווי קוק איך אייך דען עפעס אָן?

חנה. ווי ווען איך וואָלט מיין שאָטען פארלאָרען.

זעלצער. אָדער ווי ווען אייער שאָטען וואָלט זיך אויפ־געהויבען הינטער אייך א גרויסער, גרויסער...

חנה. לאָמיך א קוק טאָן. (דרעהט זיך, ווי זי וואָלט וועלען כאַפּען דעם אייגענעם שאָטען.) גאָרנישט מיט גאָרנישט.

רייטשעל. איך וועל ארויסגעהן א קוק טאָן, פאר וואָס די מומע האָט זיך דאָרטען אזוי פארזעסען. איהר וועט דאָך נישט אוועקגעהן, ביז נחום וועט קומען. ער וועט באלד קומען. ער האָט טעלעפאָנירט. (געהט ארויס.)

חנה. זי האָט מיך פיינט. פאר וואָס האָט זי מיך פיינט, זעלצער?

זעלצער. פאר דאָס, פאר וואָס איך האָב געזאָלט פיינט האָבען נחומען, און אפשר מיט מעהר רעכט.

חנה (זעצט זיך אויף דעם שאָקעלשטול). אָבער איהר האָט דאָך נחומען נישט פיינט. איהר זייט איהם דערזועלבער גוטער פריינד. פאר וואָס זאָל עס אנדערש זיין? און זי האָט נישט מעהר רעכט. ער האָט זי קיינמאָל נישט געליעבט, און איך האָב אפילו נישט געוואוסט, אז איך שטעל זיך איהר אין וועג. אָבער ווייסט איהר, זעלצער, איך וואָלט מיך אין נחומען פערליעבט, אפילו ווען ער וואָלט געווען פערהייראט. איך וואָלט איהם אָבער נישט צוגענומען פון זיין ווייב — ניין, זאָל גאָט היטען! — וואָלט גאָרנישט געטאָן אוועקצונעמען איהם. ער וואָלט גאָר ביי מיר קיינמאָל נישט געוואוסט, אז איך ליעב איהם. איך וואָלט מיך ארומגעטראָגען שטילערהייט מיט מיין וואונד אין הארצען..

זעלצער. ווי — איך.

חנה. מירביידע זיינען טאקע גלייכע נאטורען.

זעלצער. הונד־נאטורען.

חנה. ווי? — יע. טאקע... אָדער ניין — נישט אזא

פערגלייך. קלינגט מיר שלעכט. איך ליעב אזוי שטארק, מיט מיין גאנצער נשמה...

זעלצער. און אז ער זאל נעמען און פערליעבען זיך אין אן אנדערער, וועט איהר די אנדערע נישט פיינט האבען?

חנה (שווידערט אויף). איך וויל עס גאר נישט דענקען. אבער איך וויים געוויס, איך וועל די אנדערע נישט פיינט האבען. איך וועל איהר ווינשען אל דאס גוטס. שוין דערפאר אליין... שוין דערפאר אליין, וואס... אך, איך וויל עס גאר נישט דענקען!

זעלצער. איך וויים, אז איהר וועט אזוי טאן. — מיר זיינען גלייכע נאטורען. — פאר וואס־זשע האט איהר זיך אין מיר נישט פערליעבט?

חנה. נו, פאר וואס?

זעלצער. א מענשענס הארץ איז א רעטענים.

חנה. עס האט מיר דאס הארץ וועה געטאן פאר אייך, אבער...

זעלצער. עס האט זיך נישט געליעבט. פשוט. אט דאס שטיק מענש האט נישט אנגעריהרט, נישט פארטשעפעט, כאטש מיין מאמע האט מיך געהאלטען פאר דעם שענסטען בחור פון ווילנא ביז סאן פראנציסקא, און כאטש מיר זיינען געוועזען אזוי אפט צוזאמען, געהערט צו איין פעראיין, קיינמאל נישט פער־נאנדערגעגאנגען זיך אין די מיינונגען....

חנה (צוגעהענדיג צו איהם. מיט געבעט). נישט אזוי טרויעריג.

זעלצער. טרויעריג? איהר האט א טעות, דאס קאן איך נישט, אפילו איך זאל וועלען. איך בין שטענדיג לוסטיג. איבערהויפט זינט מיין הארצפעהלער, גיט עס נישט קיין פרעהד־ליכערען מענש פאר מיר. מיין גאנץ לעבען איז געווארען א וויץ, און איך בענעם מיך ווי א וויץ, פיהר מיך אויף ווי א וויץ...

חנה. אה, הערט׳אך אויף! — זאגט מיר בעסער... זאגט

מיר, פאר וואס האט איהר מיך פלוצלונג געפרעגט, וואס איך וואלט געטאן, ווען נחום וואלט זיך פערליעבט אין אן אנדערער?

ז ע ל צ ע ר. נו, איך האב געוואלט וויסען, צו איהר ווייסט נישט — —

ח נ ה. איז דא עפעס... האט איהר עפעס נישט... ווייסט איהר עפעס...

ז ע ל צ ע ר. איך ווייס אבסאלוט גארנישט.

ח נ ה. ווען האט איהר געזעהן נחומען?

ז ע ל צ ע ר. א דריי־פיער וואכען. פאר וואס פרעגט איהר דאס?

ח נ ה. גארנישט.

ז ע ל צ ע ר. האט א י ה ר עפעס בעמערקט? (די פרויס־גאנגטיר ווערט אויפגעעפענט.)

נ ח ו ם (קומט אריין). העללא, חנה! העללא, זעלצער! (זיי ענטפערען. זיי געבען זיך די הענד. ער קוקט זיך ארום מיט א געוויסער אונגעדולדיגקייט.) איהר זייט דא נאר אליין? וואו איז די מאמע?

ח נ ה. אויבען ביי מרס. ווינאדסקי.

נ ח ו ם. ביזט שוין לאנג דא? (צו זעלצערן.) ביזט ד ו שוין לאנג דא?

ז ע ל צ ע ר. וואס מאכט עס אויס? אבי איך האב דער־לעבט צו זעהן זיך מיט דיר.

נ ח ו ם. דארפסט עפעס האבען צו מיר?

ז ע ל צ ע ר. אז נישט האב איך נישט געטארט צו דיר קומען? איך האב דיך שוין לאנג נישט געזעהן. האסטו נישט געבייגקט נאך מיר? איך האב מיך שוין שטארק פערבייגקט נאך דיר.

נ ח ו ם. א דאנק דיר פאר דער פריינדליכקייט. אבער איך וועט זיך מיט דיר, אז דו האסט צו מיר א „זעהר וויכטיגע" אנ־געלעגענהייט. קום ארויס מיט דער שפראך. בילעטען?

זעלצער. מילא, האָסט געטראָפען. איך האָב טאקע בילעטען צו פערקויפען. מיר מאכען א גרויסע אונטערנעמונג. אין מאנהעטען אָפּעראַ־הויז. די בעסטע קרעפטען. זינגער, שפּיעלער, רעדנער, פאַרלעזער. איין בערימטהייט גרעסער פאר דער אנדערער.

נחום. וויפיעל בילעטען און וואָס איז דער פּרייז?

זעלצער. דו ווילסט, ווי איך זעה, פּטור ווערען פון מיר. איך וועל אויסנוצען די געלעגענהייט און מאכען געשעפט. קויפסטו צוויי בילעטען, וועל איך זיצען נאָך א שעה. קויפסטו צעהן, וועל איך גלייך אוועקגעהן. קויפסטו גאָרנישט, געה איך גאָרנישט אוועק.

נחום. גיב מיר צעהן.

זעלצער (קוקט איהם אָן. פּאוזע). איך פאַרקויף נאָר די טייערע.

נחום. גיב מיר צעהן בילעטען.

זעלצער. צוויי־דאָלאַרדיגע.

נחום. דאָס וועט זיין אן איינפאכער רויבער־איבערפאַל. אָבער דו קריגסט א טשעק.

זעלצער. רויבער נעמען נישט קיין טשעקס. באַר געלד.

נחום. האָב איך נישט. איך שווער דיר, אז איך וועל איהם נישט סטאָפּען. (זעצט זיך ביים טיש און שרייבט דעם טשעק.)

זעלצער. חנה, וואו קריג איך נאָך אזעלכע פּלעצער, וואו מען וויל מיך נישט האָבען און מען זאָל מיר גוט בעצאָהלען פאַר מיין אוועקגעהן? — נו, וואָס זייט איהר עפּעס אזוי, חנה? איהר ווייסט, מיר האָבען פערגעסען צו רעדען וועגען דער מלחמה.

נחום. אָט האָסטו דיר דעם טשעק.

זעלצער. דו פרעגסט אפילו נישט אויף וואָס פאר א צוועק. איך האָב מיך צוגעקליבען צו דעבאַטירען מיט דיר. אפשר וואָלסטו נאָר...

נחום. איך וויל נישט וויסען. דו האָסט'אָך שוין דעם טשעק.

זעלצער. פערשטעהסט, מיר געהען אונטערנעמען —

נחום. דאס איז שוין נישט עהרליך.

זעלצער. האסט מיך זעהר נייגיריג געמאכט. פאר מיין שוואך הארץ פאסט טאקע אזוי נייגיריג געמאכט צו ווערען. איך וועל אויסגעהן פון די כחות, איך בין א בעלן אומקערען דיר צוריק דעם טשעק.

נחום. נודניק!

זעלצער. שאלאם! — פאר וואס האב איך ניט ארויס־נערעדט הונדערט בילעטען?

נחום. וואלט איך דיך ארויסגעווארפען. שאלאם! און „סטעפ לייוולי"!

זעלצער. שאלאם, חנה! זייט איהר צוגעגרייט עפעס וויכטיגעס אויסצוהערען און אויפצונעמען?

חנה. שאלאם, זעלצער. איך בין צוגעגרייט.

זעלצער. רבונו של עולם, זאל ד א נאר קיין מלחמה נישט דערקלערט ווערען — אין מחשבות'ען, וואס דענקסטו עפעס וועגען קאנסקריפשאן?

נחום (אויפעפענענדיג די ארויסגאנגסטיר). די טיר איז אפען. ארויס מיט דיר!

זעלצער. ווארט, איך האב דיר געוואלט עפעס זאגען וויכטיגעס, זעהר וויכטיגעס. איין מאמענט. ווארט. אה, יא. איך האב דיר געוואלט זאגען, אז איך האב דיך ליעב, אז דו ביזט א גוטער, עהרליכער מענש, אז...

נחום. געה צום — — ! (שטופט איהם ארויס און מאכט צו די טיר.) נודניק! (נעמט ארויס א פאפיראס און פעררויכערט, לאנגזאם, בעקלערענדיג עפעס.)

חנה (קוקט נאך אלע זייבע בעוועגונגען. פאוזע). האסט מיר עפעס וויכטיגעס צו זאגען, וואס דו האסט איהם משלח געווען? — דארפסט נישט לאנג טראכטען, קאנסט עס מיר זאגען. — אבער צוערסט וויל איך אויפמאהנען פון דיר א חוב.

נחום. א חוב?

חנה. ווייסט אפילו נישט, וואס דו ביזט מיר שולדיג.

נחום. א קוש.

חנה. אוהום. אבער ווי דו האסט עס ארויסגערעדט.

נחום (אנגעמענדיג זי פאר דער מארדע). איך וועל דיר געבען צעהן קוסען, איך וועל דיך אויסקוסען ווי גרויס דו ביזט...

חנה. נאר?..

נחום. דו זאלסט איצטער אוועקגעהן.

חנה. איך זאל...? דו ערוואַרטסט דא עמיצען?

נחום. יא.

חנה. און איך דארף איהם אדער זי נישט זעהן?

נחום. דו דארפסט איהם און זי נישט זעהן.

חנה. א מאן און א פרוי וועלען קומען צו דיר?

נחום. ניין, א האן און א הון!... דו ביזט'אך א קלוגע — צו וואס דארפסטו פרעגען איבעריגע קשיות?

חנה. ענטשולדיג. איך בין נאר א ביסעל אויפגערעגט און צושטרויט געוואָרען.

נחום. ועסטו אוועקגעהן?

חנה. איך וועל מיט געוואלט נישט בלייבען. מוז איך אבער גלייך אוועקגעהן?

נחום. גלייך.

חנה. און דו קאנסט מיך אפילו נישט געהן בעגלייטען?

נחום. ניין. איך קאן יעצט פון שטוב נישט אוועק. גיב איך וועל דיך גוט אנקוסען...

חנה. ניין, די קוסען וויל איך נישט. זיי וועלען זיין ווי די צוואנציג דאלאר פאר זעלצער'ס צעהן בילעטען. קויף־קוסען. צאהל קוסען... (שוידערט.) ניין!

נחום. קינדיש.

חנה (נעמט איהם פלוצלונג ארום). מיין ליעבער! זיסער!

הארציגער! (קוסט איהם שטערן, באקען, נאז, מארדע.) דארף איך וויסען, ווער דער מאן און די פרוי זיינען?

נחום. דאס איז א גאנץ געמיינע נייגיריגקייט.

חנה (פראגט צו איהרע ליפען צו זיינע און פרעסט אויף זיי ארויף א לאנגען קוס, פון וועלכען ער האט זיך עטליכע מאל געוואלט בעפרייען, אבער זי האט איהם נישט אבגעלאזען. — עס קלינגעלט).

נחום (שטופט זי אב פון זיך כמעט ברוטאל, איז א ביסעל פערלארען, ביז צוגרייפבייסענדיג די ציינער, און געהט ענדליך צו דער טיר, ארויסשעפטשענדיג). האסט דא יעצט נישט געדארפט זיין. איך האב דיין רוה פאר דיינע עקזאמענס נישט געוואלט צושטערען.

חנה (וועלכע האט איהם די גאנצע צייט אנגעקוקט מיט גרויסע שרעק־אויגען, שרייט כמעט אויף ביי זיינע לעצטע ווערטער).

נחום (עפענט אויף די טיר).

לינא לעסער (קומט אריין).

חנה (ציטערט אויף).

נחום (ארויסקוקענדיג אין האל). וואו איז פאפא?

לינא. ער האט דא עפעס א פריינד אין נעכסטען הויז, איז ער אויף א ווײלע אריין.

נחום. לאזט מיך אייך פארשטעלען: מיסס ניסין — מיסס לעסער.

לינא. זעהר אנגענעם.

חנה (שטעהט גאנץ פערגליווערט).

נחום (צו חנה'ן). וועסט אזוי פריינדליך זיין...

חנה (עטעמט דערשראקען אויף).

נחום. אזוי פריינדליך זיין און אראבשיקען מיר די מוטער. מרס. ווינארסקי וואוינט איבער אונז פוירסט פלאר פראנט רעכטס. ווילסטו?

חנה (קוים ארויסרעדענדיג). איך וועל אזוי פריינדליך זיין. (שטערצפול, מיט צוזאמענגעביסענע ציינער, צושאקלענדיג מיט'ן קאפ א „גוד ביי" צו לינא'ן, געהט צו דער טיר).

נחום (וויל זי אַננעמען ביים אָרם און אַרויסבאַגלייטען).

חנה (ווייכט איהם אוים מיט א ליידענסבליק און געהט ארוים).

ליבא (לאַכט אויף).

נחום. ווילסטו זיך נישט זעצען?

ליבא (זעצט זיך אויף דער סאָפא). איך פארשטעה.

נחום. און איך וועל גארנישט בעהאלטען.

ליבא. וועט זי נישט אַנקלאָגען פאר „בריטש אָף פּראָמיס"? אך, דאָס וואָלט געווען שיין! א גרויסע סענסאַציע!

נחום. ליידער וועט זי דיר דאָס פערגניגען נישט פארשאפען. זי איז א גרויסארטיג מיידעל. איז די אנשטענדינקייט אליין. די בעשיידענהייט אליין.

ליבא. און די ווילסט זי פארלאָזען?

נחום. צוליעב דער ערליכקייט, וועלכע איך האָב אָנגעטראָפען אויף מיין וועג.

ליבא. און צוליעב אריינגענומען ווערען אלס מיטגליעד אין מיין טאטענס פירמע.

נחום. דאָס זאָלסטו נישט זאָגען. איך בין נישט שולדיג, וואָס דיין טאטע איז רייך און איך בין זיין פעהיגער געשעפטספיהרער, און ער וויל מיך אין זיין פירמע. און דו ביזט אזוי שיין און ערליך, און איך האָב אויגען און א הארץ, וואָס קאָן ריעזיג פיעל ליעבען —

ליבא. דאָס איז שרעקליך!

נחום. מיר פארשטעהען זיך איינס דאָס אנדערע, ליבא.

ליבא. אָה, יא. מיר פארשטעהען זיך גוט. מיר געהען מיט אָפענע אויגען.

נחום. אָבער דאָס וויל איך, זאָלסטו איינמאָל פאר אלעמאָל וויסען: מיין אריינטרעטען אין דיין טאטענס פירמע שפיעלט א גאַנץ קנאַפּע ראָליע אין מיינע בעציהונגען, אין מיינע געפיהלען צו דיר.

ליבא. א קנאַפּע ראָליע, אָבער דאָך א ראָליע.

נחום. לינא!

לינא. אז מיך ארט נישט. אבי מיר קאָנען אזוי גוט ליעבען.

נחום. אָבער איך פיהל מיך בעליידיגט. ווען איך האָב מיך אין דיר פערליעבט, האָב איך נישט גע׳חלום׳ט, אז דער טאטע וועט מיך וועלען אין געשעפט, און נישט געטראַכט, אז ער וועט מיך וועלען פאר אן איידים, און נישט געטראַכט, אז דו וועסט זיך נאָר פאַרליעבען אין מיר. דארפסטו האָבען דיין טאטענס רייכטום, אז מען זאָל זיך פאַרליעבען אין דיר? דו! (דריקט זי צו זיך צו.)

לינא. איך וויים אָבער ווירקליך נישט, פארוואס איך האָב מיך פאַרליעבט אין דיר.

נחום. ווייסט עס ווירקליך נישט?

לינא. אלבערט פארמאַן איז דאכט זיך נישט מיאוסער פאר דיר. פיליכט נאָך שענער. און שטיינרייך איז ער.

נחום. איך בין אָבער אזויפיעל אינגער.

לינא. ער זעהט זעהר יונג אוים.

נחום. איז פאר וואָס האָסטו זיך טאקע פאַרליעבט אין מיר?

לינא. דאָס איז, וואָס איך וואָלט געוואָלט וויסען. פיליכט איז מיר בעשערט געוועזען צו פערליעבען זיך אין דעם טאטענ׳ס שאָופער, האָב איך מיך פערליעבט אין דיר. פיליכט וויל דו ביזט א ברונעט, און איך בין נאָך קיינמאָל נישט געוועזען פערליעבט אין א ברונעט.

נחום. צו דענקען, אז איך וועל זיצען אזוי לעבען דיר און האלטען דיך ארומגענומען און קוסען דיך און ווערען פון דיר גע־קוסט — דו הערליכע! עס איז באַלד ווי א חלום.

לינא. און איך קאָן מיר עס אויך עפּעס נישט פאָרשטע־לען. איך האָב שטענדיג נאַטירליך פאַנטאזירט פון גרויסען רייכטום, און זאָל גאָר נעמען און פערליעבען זיך אין מיין טא־טענ׳ס געשעפטספיהרער...

נחום. זאָג מיר עפּעס גוטעס, ווארמעס, הארציגס...

לינא. זאָג מיר, וואָס פלעגט יענע דיר זאָגען.

נחום (אונאנגענעם בעריהרט). דאָס דארפסטו נישט אָנ־ריהרען. זאָג מיר עפּעס אייגענעס. פון דיין הארצען ארויס, פון דיין אייגענער ליעבע ארויס.

לינא. דו ווערסט פּאטעטיש.

נחום (מיט געבעט). לינא!

לינא. איך האָב קיינמאָל נישט גערעדט. מי האָט נאָר צו מיר גערעדט. איך האָב ליעב געקוקט צו ווערען, בעדריקט צו ווערען. נא, דאָ איז מיין באַק — נעם מיך ארום —

נחום (כאַפּט זי ליידענשאפטליך ארום).

לינא. דריק מיך, ברענענדיג, ליידענשאפטליך, מיט דיין גאנצער, גאנצער ליידענשאפט — — דו שווארצער — — דו פייערדיגער — — דו טייפעל, דו! — — אָט אזוי א — — דאָס האָב איך ליעב! און נישט גערעדט. ווערטער זיינען נאַרנישט. זיי האלטען נאָר אָפּ די ליפּען פון עטוואָס אנדערס... האהא! אָט אזוי א — — נאָהנט, נאָהנט, דער הייסער אָטעם, דער קלאַפּענ־דיגער פּולס, דער ליפּען־ברען — דאָס איז שטארק, דאָס איז הערליך, דאָס איז מיין ליעבע. און דו טוסט עס אזוי גוט. איך האָב עס געפיהלט אין דיר. אין דיינע אויגען, דו טייפעל דו, אין דיינע ברענענדיגע אויגען, אין דיינע שווארצע האָר, אין די ווינקלעך פון דיין מויל...

נחום. און דאָס איז די קראַפט, וועלכע האָט מיך צוגע־צויגען צו דיר — — אָט די ליידענשאפט אין דיר. זי האָב איך ביז דיר נישט געפונען.

לינא. אָבער ווייסטו, ביי מיר אין צימער איז עס בעסער. מעהר אטמאָספערע. עס איז אָבער גאנץ גרויסארטיג, וואָס דיין מאמע איז ניטאָ אין דער היים און וואָס פּאפּא האָט דאָ א פריינד — — וואו איז דיין צימער? (עס קלינגעלט.) טררררר... האָב איך געדארפט דערמאנען פּאפּא? דאָס איז ער גאנץ געוויס.

נחום (מאכט שנעל צורעכט זיינע האר און עפענט אויף די טיר).

בענעדיקט לעסער (א מאן פון א יאהר עטליכע און פופציג, דיק און אסטמאטיש, קומט אריין). אט בין איך דא. גע־זאגט נאר: „האו דו יו דו, ווי געהט'ס, העללא און גוד ביי" — — און אוועק, העהעהע — — וואו איז די מיסים, די מאמע?

נחום. זי איז אויבען ביי א קראנקער שכנה. איך וועל זי גלייך אראבורופען. זעצט זיך. איך וועל מאכען ליכט אין פארלאר. ווי? (געהט אהין.)

לעסער (זעצט זיך אין שאקעלשטול). מאכט ליכט אין פארלאר. מאכט ליכט אין בעדרום. מאכט ליכט אין אלע צימער. איך האב ליעב ליכטיג. אומעדום מוז ליכטיג זיין. איך האב פיינט פינסטער. פינסטער איז גוט פאר גנבים. און איך האב מורא פאר גנבים, העהע... איז דערפאר מוז שטענדיג ליכטיג זיין. אומעדום. אין אלע צימער. איך זאל נישט דארפען ליכטיג מאכען, ווען איך קום אריין. די ליכטיגקייט מוז מיך בע־געגענען, העהעהע...

נחום (קומט ארויס פון פראנטרום). ווילט איהר אריין...

לעסער. צו וואס? עס זיצט זיך דא אויך גוט. אבער ליכטיג דארף זיין אומעדום. וואס דארף איך, אז פון פארלאר זאל ארויסקוקען אויף מיר פינסטערניס? איך האב פיינט פינסטער־ניס. איך האב פיינט פארמאכטע טירען. ליכטיג זאל זיין. העל און אפען. ווייט אפען, העהע... וויפיעל צימער האט איהר דא? מסתמא האט איהר מיר עס שוין א מאל געזאגט.

נחום. זעקס.

לעסער. זאלבאוויפיעלט זייט איהר? דאס מסתמא האב איך אויך שוין א מאל געהערט.

נחום. די מאמע, א קוזינע און איך.

לעסער. אה, יע. אה, יע. — — טאקע גאנץ גענוג.

לינא. א יונגע קוזינע?

ל ע ס ע ר. העהעהע... אָט וואָס איהר איז נוגע.

נ ח ו ם. און א שיינע אויך.

ל י נ א. און פערליעבט?

נ ח ו ם. ווי געוועהנליך.

ל ע ס ע ר. ווי געוועהנליך... העהעהע... ווי געוועהנליך... ווער אין וועמען? העהעהע... נא, געהט רופט די מאמען. וועל זאָגען האו דו יו דו, שייקען הענדס, העלאָ און גוד ביי. געהט רופט זי.

נ ח ו ם. איהר וועט מיר ענטשולדיגען. איך וועל נאָר ארויפשפרינגען.

ל ע ס ע ר. שור... שור... שפרינגט, פליהט, העהעהע... איהר מאַגט אונז דאָ לאָזען אליין. נישקשה. עס איז ליכטיג אין די צימער, איז גוט. און איך פערזיכער אייך, מיר וועלען גאָרנישט אוועקשלעפען, העהעהע...

נ ח ו ם. א מינוט נאָר. (אָב.)

ל ע ס ע ר. א וואוילער יונג... א וואוילער יונג...

ל י נ א. צו וואָס אָבער האָבען מיר געדארפט קומען אהער? איך פיהל מיך דאָ נישט גוט. וואָלטסט'אָך געקאָנט שיקען דאָס אויטאָמאָביל נאָך איהר. וואָלסטו בעקאנט געוואָרען...

ל ע ס ע ר. און איך דארף די בעקאנטשאפט מיט זיין מאַמען? שוטה, העהעהע... דו פערשטעהסט נישט מיין כונה. איך האָב געוואָלט זעהן, ווי ער וואוינט. איך נעם איהם אריין אין געשעפט, מאך איהם פאר א פארטנער און אן איידים, האָב איך געוואָלט וויסען, אויף ווי ווייט איז ער געוועזען א גנב אלס מיין געשעפטפיהרער, העהעהע...

ל י נ א (לאַכענדיג). אָה, פאפא, ווי קאָנסטו!...

ל ע ס ע ר. דאָס מאכט נישט, העהע... איצטער וועל איך מיך דורכגעהן א ביסעל איבער די צימער, מאכען אן אינספעקציע, מי קאָן לייכט דערקענען... (געהט אין פארלאָר.) אָט קוק איך ארום דעם פארלאָר... אויב דאָס איז א פארלאָר, האָב איך מורא

ארייגצוגעהן אין בעדרום. מע מוז מסתמא שפרינגען אין בעט איבער'ן ווענטעל, העהעהע.... (זיין שטימע דערהוויטערט זיך. מען הערט זי, אָבער מען פערנעמט נישט קיין ווערטער.)

ליגא (ציהט זיך אויף איהר זיץ, צושפרויט די הענד מיט צוגעמאַכטע אויגען, איבערלעבענדיג א געוויסע זיסיגקייט).

לעסער (ווערט בעהנטער. מען הערט שוין ווידער, וואָס ער רעדט). אָט אזוי האָב איך געזעהן, געמאַכט אן אינספעקציע. (ארויגקומענדיג.) ווייסט, ער איז זעהר אן עהרליבער מענש. ער איז א סך עהרליבער, ווי איך האָב בעדענקט. (זעצט זיך צוריק אין שאָקעלשטול.) דאָס הייסט, געדענקט האָב איך, אז ער איז א שטיקעל גנב, העהעהע... ווארום ווער איז נישט קיין גנב?... און פאר וואָס טאקע נישט א ביסעל צו'גנב'ענען? העהעהע... עס איז ביזנעס, פערשטעהסט, העהעהע... אָבער ער איז א גרונד עהרלי־בער מענש. אההה, איך האָב זיך אויף דעם גאָרנישט געריכט! ווען איך וואָלט איהם נישט געקענט, וואָלט איך געזאָגט, אז ער איז א גרויסער טיפוש. דו ביזט דאָך נישט געוועזען אין די אנדערע צימער? די איינפאַכקייט אליין... גראָד אזוי דארף לעבען א מענש מיט זיין איינקאָם, אויב ער וויל נאָך אָבשפּארען א פאָר דאָלער... איך זאָג דיר... איך בין פשוט געריהרט... קום גיב מיר א קוש....

ליגא (ציהט צו איהם די ליפען און „קוסט" איהם פון דער־ווייטענס).

לעסער. און צוגעהן ביזטו חולה? העהעהע... (מרס. קאפלאן און נחום קומען אריין. לעסער און ליגא שטעהען אויף.)

נחום. אָט דאָס איז מיין מאמע. און אייך האָב איך איהר שוין פאָרגעשטעלט אונטער די אויגען אויף די טרעפּ. (זיי געבען זיך די הענד.)

לעסער. האו דו יו דו, מרס. קאפלאן, האו דו יו דו. עס פרעהט מיך זעהר.

ליגא. גוד איוונינג, מרס. קאפלאן.

מרס. קאפלאן. זעצט זיך. וועט איהר אפשר וועלען מיט מיר טיי טרינקען?

לעסער. ניין. איך האב געזאגט: נאר קומען, בעקאנט ווערען, שייקען הענדס, האו דו יו דו, העללא און גוד ביי.

לינא. איהר זעהט מיד אויס, מרס. קאפלאן.

מרס. קאפלאן. ביי א קראנקער פריינדין געוועזען. כמעט דעם גאנצען טאג. וואוינט איבער אונז.

לעסער. עס האט מיך זעהר געפרעהט, מיסיס קאפלאן, עס האט מיך זעהר געפרעהט. מיר וועלען זיך שוין זעהן עפטערס, העהעהע... מיר וועלען זיך שוים זעהן א סך. אייער זוהן וועט ווערען ביי מיר שני למלך, העהעהע... און א האלבער בן מלך... אן אנגעהייראטעטער בן מלך, העהעהע... וועט איהר האבען אן אויטאמאביל... וועט איהר פאהרען צו מיר, וועל איך פאהרען צו אייך... און דער עיקר וועלען מיר זיך טרעפען ביי זיי, ביי די דא אויף שמחות, העהעהע...

לינא (כאפט אן נחומ'ען פאר א האנד און ענטלויפט מיט איהם אין פארלאר).

לעסער. האבען זיך פערשעמט, זיינען פערשוואונדען... זאלען זיי... מיר זיינען אויך א מאל יונג געוועזען, העהעהע... העי, איהר דארטין, נאר נישט צו לאנג, העהעהע... מיר איז שווער צו שטעהן, העהעהע... (צו מרס. קאפלאן.) מיר איז טאקע שווער צו שטעהן. אסטמא. שוים איבער פינף יאהר. קיין דאקטאר קאן נישט העלפען. בין געוועזען א געזונטער מענש, ווי אן אקס. און איצט... נאר עפעס... מע—ע—ע, ניטא קיין אטעם!

מרס. קאפלאן. זעצט זיך דא צו נאך א וויילע.

לעסער (זעצענדיג זיך). יא. יא... די חתונה... איהר ווילט עס דאך מסתמא וויסען... חתונה וועלען מיר פראווען — — — אט מיר וועלען זעהן, ווי וועט זיין מיט דער קאנסקריפשאן. מי'ט שוים מוזען מסתמא איבערוואַרטען די מלחמה. יעמאלט קומט ער אויך אריין אין מיין פירמע. יעמאלט אי בן מלך אי שני למלך,

העהעהע... אי, די מלחמה! ווער'ט זיך געקאנט ריכטען? שוין באלד דריי יאהר.... אה!... אבער וואס זאגט איהר צו ניקאלייקען, הא?... הערט איהר, איך האב מיין גאנצע אסטמא פארגעסען און האב זיך געלאזען טאנצען, העהעהע. עס איז ביי מיר דער גרעסטער יום טוב געוועזען, העהע... העי, העי, איהר דארטין, דאס איז שוים אבער צו לאנג! לאזט עפעס אויף אן אנדער טאג אויך, העהעהע....

ל י נ א (קומט שנעל ארויס פון פארלאר, שטארק פערפלאמט, גיט די האנד מרס. קאפלאן). גוד ביי, טייערע מרס. קאפלאן! (כאפט לעסערן.) קום!

ל ע ס ע ר. ווארט! ווארט! מיך העבסטו נישט אויף אזוי שנעל. צו מיר דארפסטו האבען א „דעריק", העהע... א העבמאשינע... גוד ביי, מרס. קאפלאן. מיר וועלען זיך שוים זעהן און זעהן, אבי נאר יאהרען. (צו נחום'ען, וועלכער שטעהט אין פארלאר־טיר.) א גוטע נאכט, „ען"!

ל י נ א. ער וועט אונז בעגלייטען צום אויטאמאביל.

ל ע ס ע ר. נאך וועניג געוועזען, עה? העהעהע.... אבער נאר צום אויטאמאביל. העהעהע... (אלע דריי אב.)

מ ר ס. ק א פ ל א ן (בעגלייט זיי ביז צו דער טיר, וואו זי בלייבט שטעהן און קוקט ארויס. מיט א מאל גיט זי זיך א כאפ, גיט א פיהר מיט די הענד איבער די אויגען און געזיכט, און רעדט ארויס). קומט אריין, חנה. זיי זיינען אוועק. ער איז זיי געגאנגען בעגלייטען צום אויטאמאביל. מסתמא וועט עס זיין א ביסעל וויטער.

ח נ ה (קומט אריין טרויעריג, פערצאגט, קוקט זיך ארום אין צימער, ווי זי וואלט זיך מיט איהם צושיידט. דאן רעדט זי שוואך ארויס). נו?

מ ר ס. ק א פ ל א ן. עס איז שוין אן אבגעמאכטע זאך, מיין טאכטער.

ח נ ה. ווען? ווי?

מרס. קאפלאן. איך ווייס נאך אליין גארנישט. אויף די טרעפ האט ער מיר אריינגעכאפט צו דערצעהלען, אז ער ווערט א שותף אין געשעפט. מר. לעסער האט מיר עפעס דא אויך א זאג געטאן וועגען דעם.

חנה. איז וועגען געלט!

מרס. קאפלאן. איך העב איהם נישט אן צו בעגרייפען.

חנה. פערקויפען זיך און פערראטען מיך!

מרס. קאפלאן. איך האב נאך מיט איהם נישט גע־רעדט. איך וועל נאך מיט איהם מוזען רעדען.

חנה. אההההה! (פערוואָרפט די לינקע האנד אויפ'ן קאפ און בעהאלט דאס געזיכט אין דער בויגונג פון דעם ארם.)

מרס. קאפלאן. איך וועל איהם זאגען, וואס איך דענק פון דעם. איך וועל איהם זאגען, אז זיין טאטע וואלט דאס נישט געטאן, אז די קאפלאנס האבען עס קיינמאל נישט געטאן. געלט האט נאך קיינמאל ביי אונז קיין ראלע נישט געשפיעלט. איך וועל איהם זאגען, אז מען טאר זיך אזוי לייכט נישט שפיעלען מיט א מענשענס הארץ.

חנה. אה, ניין! זאגט איהם גארנישט וועגען מיר. איך לייד יעצט נישט פאר מיר. איך טראכט נאר, ווי האב איך גע־קאנט אין איהם אזוי נענארט זיין. פערקויפען זיך... אהההה... פערקויפען זיך...

מרס. קאפלאן. אה, יע, יע, יע... עס איז מיר געווע־זען, ווי ער וואלט מיר געגעבען מט א דובינע איבערן קאפ. איך ווייס נישט, צו האב איך דא צעהן ווערטער ארויסגערעדט. איך ווייס גאר אפילו נישט, צו האב איך זיי א גוטע נאכט געזאגט. איך האב עפעס געקוקט אויף נחום'ען און האב איהם נישט דער־קאנט. ווי ער'ט זיך עפעס געהאלטען. גאר נישט ער. אן אנ־דערער גאר, אן אויסגעביטענער. און זי...

חנה (עטעמט שווער אויף, היסטעריש).

מרס. קאפלאן. א פרעמדע. עפעס א ווייט פרעמדע...

(שאָקעלט מיט'ן קאָפּ.) ניין... איך האָב געמוזט טראַכטען וועגען איך... נישט טראַכטען, נאָר איך האָב די גאַנצע צייט געפיהלט... אוי!... טאָכטער מיינע, פאַר וואָס? פאַר וואָס? אַזאַ טייער קינד, אַזאַ וואוילע און אַזאַ שיינע...

חנה (היסטעריש, איינהאַלטענדיג דאָס וויינען, וויל אַרויס־לויפען, אָבער אין דערזעלבער צייט ווערט די טיר אויפגעעפענט, און זי ענטלויפט שנעל אין פּאַרלאָר).

נחום (קומט אַריין גוט אויפגעלעגט, בלייבט אָבער שטעהן פערוואונדערט, בעמערקענדיג די פערשווינדענדע פיגור). ווער איז דאָס געוועזען? חנה? (וויל געהן אין פּאַרלאָר.)

מרס קאַפּלאַן (האַלט איהם אָפּ). געה נישט אַריין, מיין זוהן. קום אהער. איך האָב נאָך מיט דיר נישט גערעדט.

נחום. מאַמעלע, איך וויים, וואָס דו האָסט מיר צו זאָגען.

מרס. קאַפּלאַן. דו האָסט עס געמוזט דערפיהלען אויף די טרעפּ, ווען דו האָסט מיר אָנגעזאָגט די בשורה. איך בין שיער נישט אומגעפאַלען.

נחום. איך האָב שטענדיג געוואוסט, וואָס דיינע געפיה־לען וועלען זיין און וואָס דו וועסט מיר זאָגען. דערפאַר האָב איך דיך געשטעלט פאַר אַן אָבגעטאָנענער זאַך. פּאַרטיג. באַסטאַ. נישטאָ וואָס צו רעדען.

מרס. קאַפּלאַן. ווי דו האָסט די זאַך ביי דיר אַזוי לייכט אָבגעמאַכט! זוהן מיינער, זאָג מיר, ווי זאָל איך צוקומען צו דיין הארץ, צו דיין געוויסען.

נחום (מיט געבעט). אָה, מאַמאַ!

מרס. קאַפּלאַן. זוהן מיינער, וויסטו, אַז דו ביזט ביי מיר אַן איינאונאיינציגער?

נחום (פערדריסען, געהט צו און לעגט אַרויף דעם אָרם אַרום דער מוטער). אַלזאָ?

מרס. קאַפּלאַן. איך האָב קיינעם נישט אויף דער

וועלט אויסער דיר. דו ביזט מיין גאנץ לעבען, מיין גאנצע ליעבע, מיין אלץ. ווי זאל איך דיך קאנען ווייטער ליעבען אזוי שטארק, אזוי מיט'ן גאנצען הארצען, מיט מיין גאנצער נשמה, אזוי עהר־ליך און אזוי טריי, נאכדעם ווי דו טוסט אב אזא זאך? ווי זאל איך דיר קאנען קוקען גלייך אין די אויגען? ווי וועל איך דיך קאנען צודריקען צו מיין הארץ, אז אין הארצען וועל איך גאר טראכטען פון דיר, ווי פון א פערברעכער?

נחום. מאמע, דאסווארט איז נישט שיין.

מרס. קאפלאן. ווי דאס, וואס דו האסט אבגעטאן. זוהן מיינער, צוברעכסט נישט נאר זי, צוברעכסט אויך מיך. און צוליעב וואס? צוליעב געלט!

נחום. צוליעב געלט?!

מרס. צוליעב וואס דען אנדערס? זוהן מיינער! (עס קלינגעלט.)

נחום (געהט עפענען די טיר).

אלבערט פארמאן (קומט אריין). האו דו יו דו, מר. קאפלאן.

נחום (פערוואונדערט). האו דו יו דו.

פארמאן. ערשטוינט, וואס? — איז דאס אייער מוטער? איך האב די עהרע — מר. פארמאן.

מרס. קאפלאן. זעהר אנגענעם.

פארמאן. איך האב געוואלט מיט אייך עפעס רעדען, מר. קאפלאן.

מרס. קאפלאן (מאכט א שריט צו דער פארלאר־טיר).

פארמאן. אבער איך גלויב, אז איהר קאנט דא בלייבען, מרס. קאפלאן. וועט איהר ערלויבען צו בעטען אייך, מיר זאלען אלע זיך צוזעצען?

נחום. ביטע.

פארמאן. איהר וועט מיר ענטשולדיגען מיין צו־היימיש־קייט. איך בענעם מיך ערגיץ נישט בעסער. קאן איך רויכערן?

נחום (טראָגט איהם אונטער זיינע פאפּיראָסען).

פאַרמאַן. א דאַנק. (נעמט אַ פּאַפּיראָס.) מיט אייער ערלויבניס, מאַדאַם. (פערראויכערט אָן דער שוועבעלע, וועלכע נחום טראָגט איהם אונטער, די אויגען נישט אָבווענדענדיג פון נחום'ען. נאָך די ערסטע פּאָר צוג, צודריקט ער די פּאַפּיראָס אין דעם אשבעכער.) דאָס איז געוועזען מיין פאָררעדע. יעצט וועל איך אריבערגעהן צום פונקט. מר. קאַפּלאַן, איך וויל צו אייך רעדען ווי א מאַן צו א מאַן. אָבער דער קאָפּ און דאָס האַרץ פון דער עלטערער פרוי, אייער מוטער, קאָנען דאָ אויך א סך העלפען. איך וויים, אז דאָ זיינען ביי אייך יעצט געוועזען מר. און מיסס לעסער. איך וויים, אום וואָס עס האַנדעלט זיך. האָב איך בעשלאָסען נישט אָבצולעגען לאַנג און מאַכען די אטאַקע אויף אייך גלייך, אַזוי שנעל ווי מעגליך. אפשר ווייסט איהר: איך ליעב מיסס לעסער. איך ליעב זי שוין א צייט מיט יאָהרען. לעצטענס האָב איך שוין געהאַט יעדען גרונד צו ריכטען זיך אויף ערפאָלג. האָט איהר זיך אריינגעמישט. איהר זייט געוועזען דער גליקליכערער. איהר מוזט א סך מזל האָבען ביי פרויען. איך האָב מיך אויך נישט גע־קאָנט בעקלאָגען — (צו מרס. קאַפּלאַן.) איהר וועט ענטשולדיגען די אָפענהייט, מאַדאַם! (צו נחום'ען.) אָבער דאָס מאָל האָב איך פערלאָרען. איהר זייט דער גליקליכערער, דער שטאַרקערער. איהר וועט מיר ענטשולדיגען, וואָס איך גיה אייך ווייטער זאָגען. ווי איך פערשטעה, איז ביי אייך די גאַנצע אנגעלעגענהייט נאָר א געשעפטזאַך —

נחום (שפּרינגט אויף). וואָס?!

מרס. קאַפּלאַן (שאָקעלט טרויעריג מיט'ן קאָפּ).

פאַרמאַן. אַזוי פערשטעה איך עס, אַזוי פערשטעהען עס אַלע. איהר ווערט אריינגענומען אין מר. לעסער'ס געשעפט. דאָס מיינט גרויסער רייכטום, א שיינע שטעלע אין דער ביזנעס־וועלט...

נחום. איהר'ט מיר ערלויבען צו שליסען דאָס געשפּרעך.

פּאַרמאַן. איך וועל אייך בעטען נאָר א ביסעל געדולד. איך פערשטעה, עס איז אונאנגענעם צו הערען אזעלכע זאכען. אָבער איהר האָט זיך דאָך געדאַרפט ריכטען אויף דאָס. די וועלט ווייס, אז איהר האָט געהאט א זעהר שיינע כלה, א זעהר וואוילע מיידעל, אָבער אן אָרמע...

נחום. איהר געהט צו ווייט, מיין הערר!

מרס. קאַפּלאַן. מר. פּאַרמאַן געהט נישט צו ווייט. דו מוזט זיצען רוהיג און הערען, וואָס די וועלט האָט דיר צו זאָגען. עס איז לייכט א מאמען נישט צו פאָלגען, אָבער עס איז זעהר שווער אויפצונעמען מיט דער גאנצער וועלט.

נחום. די וועלט ווייס גאָרנישט.

פּאַרמאַן. איז אייער כלה אן אויסגעטראכטע זאך?

נחום. דאָס געשפּרעך איז געשלאָסען.

פּאַרמאַן. געדולד. — — איך וויל אייך מאכען אן אָנ־באָט. איהר ווייסט, אך בין זעהר רייך — —

נחום (מיט געשלאָסענע אויגען און געשלאָסענע פויסטען). מאַמע!

פּאַרמאַן. וויל איך ביי אייך אָבקויפען אייער צוקינפ־טיגען טייל אין לעסער'ס געשעפט. נאָך מעהר, איך וועל אייך אויפעפענען פּונקט אזא געשעפט און אייך איבערגעבען די מאַיאָ־ריטעט שערס...

נחום (ווילד). איהר זייט ביי מיר אין שטוב, איז די איינציגע זאך, וואָס איך קאָן טאָן, איז נאָר אויפעפענען די טיר ווייט און ברייט און בעטען אייך, איהר זאָלט גלייך ארויס!

מרס. קאַפּלאַן (מיט אן אויפגעלויכטענעם געזיכט שפּרייט אויס די הענד, ווי אין אונערוואַרטעטער, אונגלויבליכער האָפנונג און טיעפען דאַנק).

פּאַרמאַן (נאָך א לייכגערען שווייגען, שטעהט אויף). איהר'ט מיר ערלויבען צו בעטען אייער ענטשולדיגונג פאַר מיר און דער וועלט. מיר האָבען אלע א טעות געהאַט.

מ ר ס. ק א פ ל א ן (טראָגט אונטער איהר טאַשענטוך צו די אויגען, ווישט זיך די אָנגעלאָפענע טרערען, שטעהט אויף און געהט אַרויס אין פארלאָר).

פ אַ ר מ א ן. איך בין געקומען נישט צו בעליידיגען אייך. א טעות, ווי איהר זעהט, האָט מיך געבראכט אהער, און מיין אונ־אויסלעשליכע ליעבע צו מיסס לינא. איך וויים נישט, וואָס איך וואָלט נישט געטאָן, אבי זי נישט פערלירען. דאָס איז א קאטאַ־סטראָפע אין מיין גאנצען לעבען. זייט איהר א מאָל פערלאָזען געוואָרען? אויב נישט, פרעגט ביי אייער כלה, ווי איהר איז צו מוט. די ערד שאָקעלט זיך אונטער די פיס, מען פערלירט דאָס גלייכגעוויכט. איהר וועט מיר ענטשולדיגען — — (לעגט ארויף די הענד אויפ'ן געזיכט.) איך קאָן עס דאָך גוט בעגרייפען, אז מען זאָל זיך אין לינא'ן פערליעבען, נישט טראכטענדיג וועגען די קאַ־פיטאלען פון איהר פאָטער. (אראָבנעמענדיג די הענד.) איז עס ביי אייך דער פאל?

נ ח ו ם. איהר ווייסט מיין ענטפער.

פ אַ ר מ א ן. דאָס איז געקומען אזוי שטארק איבער אייך, אז איהר האָט פערגעסען אייער כלה...

נ ח ו ם. און איך האָב מיין כלה שטארק געליעבט. און אלץ, וואָס איך האָב ווען גערעדט צו מיין כלה פון מיין גרויסער ליעבע צו איהר, איז געוועזען אמת. אָבער מיין געפיהל צו מיסס לעסער איז אָנגעקומען ווי א שטורם אין מיר, און וואקסט און וואקסט אין מיר, האָט דאָס פריערדיגע גאנץ ארויסגעריסען, אויס־געוואָרצעלט... (האַקט אָב.)

שוויינען.

פ אַ ר מ א ן. מר. קאפלאן, איהר ווייסט, אז מיר וועלען דאָ האָבען קאָנסקריפשאָן?

נ ח ו ם (קוקט צו איהם אויף אין פערוואונדערונג).

פ אַ ר מ א ן. מי'ט נעמען ביז איינאונדרייסיג יאָהר. איך

בין ווייט איבער איינאונדרייסיג, איהר זייט אונטער איינאונ־דרייסיג.

נחום. וואס ווילט איהר דערמיט זאגען?

פארמאן. אז איהר וועט אוועק אין סאלדאטען און אוועקגעשיקט ווערען אין דער מלחמה.

נחום. דאס וואלט איך אפשר אהן קאנסקריפשאן.

פארמאן. מיינט איהר, אז מיסס לעסער וועט — אויסהאלטען?

נחום. דאס איז אינסינואציע!

פארמאן. אה, איך קען לינא'ן צו גוט. פרובירט א טראכט טאן, אפשר וועט זיך אייך לוינען...

נחום. איהר זעהט אלץ פון דעם שטאנדפונקט פון אייער געלטזאק, און דאס איז זעהר שמוציג. אויב מיסס לעסער וועט נישט אויסהאלטען, וועט איהר זי האבען גאנץ אומ־זיסט. איך וועל אבער זארגען דערפאר, אז זי זאל יא אויס־האלטען. אפשר ווייסט איהר נאך נישט, וואס הייסט שטארק געליעבט צו ווערען. דאס ליעגט אין מיר, מר. פארמאן.

פארמאן. וועל איך מיך מוזען טרייסטען מיט לינא'ס גליק. גוט איבער אייער מוטער מיין גוד ביי. (פערבויגט זיך און געהט אוועק.)

נחום (קוקט א ווייל אויף דער טיר, נעמט ארויס א פאפיראס, קלאפט איהם אויף'ן פארטסיגאר).

חנה (קומט ארויס פון פארלאר מיט אן אראבגעלאזענעם קאפ. פארבייגעהענדיג פארביי נחום'ען, פאלט זי צו צו זיין האנד מיט א לאנ־גען קוס, און געהט דאן לאנגזאם ארויס).

נחום (קוקט איהר נאך מיט גרויסע אויגען).

צווייטער אקט

דאָסזעלביגע צימער. מרס. קאפלאן, חנה און רייטשעל זיצען און שטריקען.

מ ר ס. ק א פ ל א ן. ווער האָט זיך דאָס גאָר געקאָנט ריכטען? אין אמעריקא זאָל מען דארפען געהן דיענען! וואָס זאָל איך ווינשען דעם דייטש? — — וואָס פאר א פייער ער האָט אָנגעמאכט אויף דער וועלט. איך האָב זיך נאָך קיינמאָל נישט געשאָלטען, אָבער פאר ווילהעלמען וואָלט איך עפּעס אויסגעזוכט די שווערסטע קללה. געוועזען א רוהיגע וועלט, מענשען האָבען געלעבט אין שלום און אין שלוה, דארף זיך איהם פארוועלען איינעמען די גאנצע וועלט, און ברייגנט אום אזויפיעל מענשען, אייגענע און פרעמדע, מיליאָנען מענשען, מאכט חרוב גאנצע לענדער, ברייגנט אָן אזויפיעל צרות און עלענד, שלעפּט אויך אריין אזא רוהיג לאנד ווי אמעריקא און אזא רוהיג הויז ווי די קאפּלאנס.

ר י י ט ש ע ל. די גאנצע מלחמה האָט זיך דאָך מסתּמא אָנגעהויבען צוליעב די קאפּלאנס.

מ ר ס. ק א פ ל א ן. דו לאך נאָר. איך וויים, אז די מלחמת איז אלעמענס צרה, אָבער וואָס איז דאָס פאר א טרייסט פאר א מאמעס הארץ? און איך וויים דאָך, אז דער דייטש מוז גוט אָנגעלערנט ווערען און אויף דארויף מוז מען האָבען סאָלדאטען. אָבער ווען איך גיב א טראכט וועגען נחום'ען, פיהל איך, אז איך ענדיג זיך. זאָל גאָר נישט צוגעקומען ווערען, וואָס איך טראכט אלץ איבער. צייטענווייז דאכט זיך מיר טאקע, אז אָט מיר דאָ זיינען דער מיטעלפּונקט פון דער וועלט, און אז די גאנצע מלחמה האָט אויסגעבראָכען טאקע נאָר פון אונזערטוועגען. אָט נעכטען

ליעג איך אין בעט און זעה שוים נחומען אין דער מלחמה, און ער פאלט און ווערט געהרגעט, און יעמאלט האט די מלחמה אויפ־געהערט. מיר איז אויסגעקומען, אז די גאנצע מלחמה האט זיך אנגעהויבען און געצויגען, כדי נחום זאל געהרגעט ווערען. און אז זי האט דאס דערגרייכט, האט זי אויפגעהערט. איך וויים נישט: אפשר דוכט זיך עס אוים יעדער מאמע. פאר יעדער מאמע איז איהר קינד דער מיטעלפונקט פון דער וועלט.

ר י י ט ש ע ל. איך האב עס שוין ערגעץ־וואו געלייענט.

מ ר ס. ק א פ ל א ן. איך זאג עס נישט פון בוך. איך זאג עס פון הארץ. אבער דו ביזט מיר היינט אויפגעלעגט צו שטעכען זיך.

ר י י ט ש ע ל. איך בין היינט נישט אנדערש ווי אלעמאל.

מ ר ס. ק א פ ל א ן. דאס איז אויך אמת. אפטמאל וויים איך נישט, אין וועמען דו האסט זיך איינגעגעבען. דיין טאטע און דיין מאמע זיינען נישט געוועזען אזעלכע בייזע און פאר־ביסענע.

ר י י ט ש ע ל. פון וואנען קומט־זשע עס צו מיר? אה, איך וויים. איך האב עס איבערגענומען פון נחומען.

מ ר ס. ק א פ ל א ן. דאס איז שוים זעהר נישט אמת. פוי, רייטשעל! ווי קאנסטו אזוינס זאגען? און ווען דאס וואלט אפילו געוועזען אמת, פון היינט אן און ווייטער טארסטו אזוי ווע־גען נחומען נישט רעדען.

ר י י ט ש ע ל. ווען ער ווערט א סאלדאט, ווערט ער גע־חייליגט?

מ ר ס. ק א פ ל א ן. עס איז מלחמה־צייט. עס איז טויט־צייט. פוי, רייטשעל! ווען דו לייענסט זיך אן פון אלע גע־הרגעטע און פערוואונדעטע, פון אזא שרעקליך גרויסער צאהל גע־הרגעטע און פערוואונדעטע — — און דו טראכסט פון די אלע סאלדאטען, פון די אלע יונגע מענשען אין אוניפארם — — — — ניין, ניין.... (ווישט זיך די אויגען.)

רייטשעל. איהר וואלט זיך שוים גלייבער צונעלעגט א ביסעל, ביז נחום וועט קומען, איידער ארומצוקריגען זיך דא מיט מיר.

מרס. קאפלאן. דא האסטו ענדליך געזאגט אן אמת און פריינדליך ווארט. האסט מיך דערמאנט. דאס האט שוים מיר געפעהלט. איך וויים, אז איך וועל נישט קאנען איינשלאפען. אבער איידער צו קריגען זיך דא מיט דיר... אך, יא... איך וועל נאר א ביסעל אריינלעגען זיך אין בעט. אך, יא! אך, יא! (אב דורך דער פארלאר־טיר, וועלכע זי מאכט צו הינטער זיך.)

רייטשעל. איהר ווייגט זעהר לייכט, מיסס גיסין.

חנה (העבט אויף איהר אויף די אויגען). ניין, איך וויין נישט זעהר לייכט. אבער איהר זייט הארט.

רייטשעל. מיינט איהר?

חנה. מען שלאגט זיך אן אייך אפ, ווי אן א הארטען שטיין.

רייטשעל. אפשר זייט איהר גערעכט. איך בין בעליי־דיגט געווארען, מיסס גיסין, און איך האב ליעב נקמה צו נעמען, און נקמה מאכט הארט.

חנה (שטיל). איך בין אויך בעליידיגט געווארען, מיסס קאפלאן, און מעהר פאר אייך.

רייטשעל. האב איך מיך געפרעהט. און איהר וועט זיך פרעהען, ווען ער וועט אוועקווארפען מיסס לעסער.

חנה. ניין. וואס וועט מיר דערפון ארויסקומען?

רייטשעל. אבער אז אייך וואלט עפעס דערפון ארויס־געקומען, וואלט איהר זיך יא געפרעהט? און מיר קומט עפעס דערפון ארויס. מיר קומט דערפון ארויס אט וואס איך קאן מיך פרעהען, וואס איך קאן נקמה נעמען. עס קומט מיר צו דערפון א שטיק געזונט. און עס פרעהט מיך, וואס ער געהט אוועק אין סאלדאטען, וואס ער וועט אוועקגעשיקט ווערען אין פראנקרייך. מיך פערדריסט בלויז, וואס ער געהט פרייוויליג, וואס ער וויל

אוועקגעשיקט ווערען אין פראנקרייך, וואס ער מאכט דערפון א גאנצען יום טוב. ער האט עפעס געדארפט געשלעפט ווערען, גע־נומען ווערען מיט געוואלט. אבער גארנישט. ער וועט שוים זיינס האבען.

חנה. מיסס קאפלאן!

רייטשעל. ער פערדיענט! ער פערדיענט א סך!

חנה (שפרינגט אויף). איהר ווייסט נישט, וואס איהר רעדט! איהר זייט היסטעריש! שווייגט!

רייטשעל (מיט פערביסענע ציינער). האהאהא!...

חנה (בערוהיגט, געהט צו איהר צו, לעגט ארויף די האנד אויף איהר קאפ, גלעט איהר די האר). זאגט אליין, ווי האט איהר געקאנט אזוינס זאגען? ווי...

רייטשעל (ווארפט אראב איהר האנד). אה, איך האס אייך מיט אייער וויכקייט און גוטסקייט! איך קאן אייך נישט אויס־שטעהן! (שפרינגט אויף און ענטלויפט דורך דער דרויסענטיר, שיער נישט אומווארפענדיג דעם הינטער דער טיר שטעהענדיגען זעלצער.)

זעלצער. פארזיכטיג! פארזיכטיג! טפררררו! (קומט אריין.) וואס איז דא געשעהן? פאר וואס איז מיסס קאפלאן אזוי ארויסגעלאפען?

חנה. דאס האט זי דער האס אזוי ארויסגעטראגען.

זעלצער. פון אייך איז זי ענטלאפען. הלואי וואלט איך עס געקאנט.

חנה (אונאנגענעם בעריהרט). זעלצער!

זעלצער. אנשטאט דעם זוך איך אייך גאר. איך קאן אייך אבגעבען א גרוס פון אייער צימער. איך האב געקלונגען און קיינער האט נישט אויפגעעפענט. האב איך דערפון ריכטיג גע־דרונגען, אז איהר מוזט זיין דא.

חנה. נחום וויל פון דער מאמען וועגען מאכען א שטיקעל יום טוב.

זעלצער. איך ווייס. איך בין אויך איינגעלאדען גע־וואָרען.

חנה. אה, איהר זייט דאָך היינט גערופען געוואָרען.

זעלצער. אבי איהר האָט זיך דערמאָנט. איך האָב שוין געוואָלט זעהן, צו איהר וועט זיך דערמאָנען.

חנה. אָה, זעלצער! דערצעהלט בעסער...

זעלצער. וואָס האָב איך צו דערצעהלען? איהר האָט דען געצווייפעלט אין דעם רעזולטאַט? זיי האָבען מיך ארומ־געטאַפּט און ארומגעקלאַפּט, זיינען געוואָרען בייז און האָבען דער־קלערט, אז איך בין א מענש אָהן א הארץ, און האָבען געהייסען, איך זאָל מיך מיט גוטען אָבטראָגען, און אָנגעזאָגט, איך זאָל מיך קיינמאָל נישט בעווייזען זיי אויף די אויגען. איך האָב זיך גע־וואָלט מיט זיי צוקריגען. ווי הייסט, א י ך בין א מענש אָהן א הארץ? דאָס האָט נאָך קיינער קיינמאָל נישט דערוועגט זיך אויף מיר צו זאָגען. אדרבא, זאָלען זיי פרעגען ביי אייך.

חנה. צו וואָס דער שטאָך, זעלצער? פאר וואָס רעדט איהר צו מיר אזוי?

זעלצער. דער נאר שטופּט מיך. דער נאר שלעפּט מיך פאר דער צונג. חנה, עס איז מיר זעהר שווער. איך האָב געהאַט אויפגעגעבען יעדע האָפנונג, ווען נחום האָט אייך געליעבט. יע־מאָלט האָב איך מיך געצוואונגען צו פערגעסען און שטיל צו זיין. איצטער איז עס ווידער געקומען איבער מיר, נאָגענדיג, נאַיענדיג, אויפעסענדיג מיר דאָס ביסעל הארץ, וואָס מיר איז געבליבען. פערטראָגט עס געדולדיג, ווען איך שטיל מיר א מאָל דאָס געמיט מיט א קיבעץ.

חנה. דאָס איז אונערטרעגליך, זעלצער.

זעלצער. זייט כאָטש א ביסעל גוט צו מיר. און מיט א ביסעלע מעהר האָפנונג, וועל איך פערמיידען יעדע ביטערקייט, און וועל ריידען אזוי ווייך און אזוי ליעב...

חנה. איך קאן אייך קיין שום האפנונג ניט געבען, זעלצער. איך זוך זי אליין — פאר מיר.

זעלצער. האפנונג? איהר? אויף וואס קאנט איהר נאך האפען? אויף וואס קאנט איהר זיך נאך ריכטען? איהר האט נאך האפנונג!

חנה. יא. זי ליעגט אין מיר. איך בין מיין אייגענע האפנונג.

זעלצער. טיעפזיניג.

חנה. מיסם לעסער האט אנגעמאכט אין איהם א שטורם, וואס האט ארויסגעריסען אין איהם דאס געפיהל צו מיר. ווער זאגט עס, אז איך קאן נישט צוריק אנמאכען אין איהם א שטורם, וואס זאל ארויסרייסען אין איהם דאס געפיהל צו איהר?

זעלצער. אזוי איז עס? איז הייסט עס נחום געוועזען דער שטורם, וועלכער... און איצטער דארף איך זעהן ווערען א שטורם, וועלכער... אה, דאס איז לייכט געטאן... (העבט אן ארומצולויפען און ארומצושפרינגען, ווילד ארומוואכפענדיג מיט די הענד.) אזזזזססססם! אזזזזזסססם! איך בין א שטורם!...

חנה. שטילער! מרס. קאפלאן האט זיך צוגעלעגט א ווייל.

זעלצער (שטילער א ביסעל). אזזזזסססם! אזזזזסססם! איך שטורם ארוים דעם פריערדיגען שטורם!... אזזזסססם! אזזזזסססם!.... נו, האט עס עפעס געהאלפען? ווי א טויטען באנקעס. א רחמנות בלויז אויף מיין ביסעל אטעם.

חנה (מאכט צו די אויגען מיט איהר שמערצפולען אויסדרוק).

זעלצער. איך האב אייך וועה געטאן? ענטשולדיגט.

חנה. איהר האט בעליידיגט אין מיר א קראפט, וועלכע האלט אין מיר אין איין וואקסען, עטוואס, אן וואס איך האלט מיך אן מיט ביידע הענד און מיט אלע מיינע ציינער. איהר אליין זוכט האפנונג און צושטערט די האפנונג אין אן אנדערן.

זעלצער. אך, דאס ביסעל שפאס! אט זעהט איהר, אט

שטעה איך שוין ווידער פאר אייך ווי א געשלאָגענער הונד, ווי־דער אין מיין אַלטער פעל און אין מיין אַלטער הינטישער ראָלע. שטיל, טריי, צוגעבונדען. טוט מיט מיר, וואָס איהר ווילט, נאָר טרייבט מיך נישט אוועק, לאָזט מיך זיין לעבען אייך. (בילט יאָ־מערליך.) האו, האו, האו, האו.... און אז דער חלום פון דעם שטורם וועט ביי אייך אריבער — איך וויל איהם יעצט חס ושלום נישט בעליידיגען — וועט איהר אויך אריין אין אייער אַלטער פעל און אין אייער אַלטער ראָלע, און יעמאָלט וועלען מיר ביידע האווקען — האו, האו, האו.... (עס קלינגעלט. ער עפענט די טיר.)

פאַרמאַן (פאַר דער טיר). ענטשולדיגט — — וואוינט דאָ נישט מר. קאַפּלאַן?

זעלצער. יעס.

פאַרמאַן (קומט אריין). איז ער אין דער היים?

זעלצער. ניין.

פאַרמאַן. ער וועט מסתמא באלד קומען. מר. און מיסס לעסער זיינען נאָך אויך נישטאָ? מר. פאַרמאַן איז מיין נאָמען.

זעלצער (צו חנה'ן). דאָ איז א דריטער — — האו, האו, האו...

פאַרמאַן. שטער איך? מיט וועמען האָב איך די עהרע?

זעלצער. מר. זעלצער.

חנה. מיסס גיסין.

פאַרמאַן. ווי? מיסס גיסין? אָה, פרעהט מיך זעהר. (גיט איהר די האַנד.) דאָס זייט איהר דאָך די... צום טייפעל, איך האָט ער עס אויסגעביטען אויף מיסס לעסער! דער מענש מוז פערדרעהט זיין! דאָס איז דאָך גאַנץ אונגלויבליך.

חנה (מיט א קניקס). זעהר ליעבענסווירדיג! אָבער איהר אליין האַלט דאָך מיסס לעסער פאַר דאָס שיינע וואונדער.

פאַרמאַן. קינד, איך האָב דאָך אייך נישט געקאַנט!

חנה. אדהה, איך זעה.

פאַרמאַן. און איהר קומט נאָך אַלץ אהערצו?

חנה. און איהר קומט נאך אלץ צו טרעפען מיסס לעסער?

זעלצער. האו, האו, האו...

פארמאן. ווי?

חנה. דאס בעצייכענט מר. זעלצער די שפראך און די נא־טור פון אונזער טרייהייט און אנהייגנגענים.

פארמאן. אה, אזוי! זעהר גייסטרייך. אבער נישט גאנץ ריכטיג. מיר טראגען זיך מסתמא ביידע ארום מיט האפ־נונגען. כל זמן זיי האבען נאך נישט חתונה געהאט, קאן זיך עפעס טרעפען. און אז זיי וועלען חתונה האבען, קאן זיך אויך עפעס טרעפען. נישט אזוי, מיסס גיסין? אבער איך בעגרייף אלץ נישט, ווי אזוי האט איהר איהם געקאנט פערלירען. און איך זאג אייך, איהר דארפט איהם קאנען צוריק עראבערן. מיט אזא געזיכט און מיט דער ליעבע, וועלכע ער האט צו אייך געהאט, דארף עס אייך זיין די לייכטסטע זאך. אויב איהר האט עס נאך נישט דערגרייכט, ווייסט איהר נישט מסתמא, וואס איהר האט צו טאן.

זעלצער. אה, דאס ווערט דאך גאר אינטערעסאנט. אז איהר וועט איהר זאגען, וואס זי האט וואס צו טאן, וועט עס אפשר מיר אויך צוניץ קומען.

חנה (מיט צירליכקייט). איך וועל אייך זעהר דאנקבאר זיין, ווען איהר וועט מיר זאגען, וואס איך האב צו טאן. דערפאר אבער וועל איך קעמפפען אונזער ביידענס קאמפף...

פארמאן. איך מיין עס גאנץ ערנסט. אזא איינע ווי איהר דארף קאנען איינהאלטען דעם מאן, וועלכער איז אין איהר פערליעבט, ווי מיט צוואנגען. איהר דארפט נאר האבען מעהר לייכטינקייט, בעוועגליכקייט, לופטיגקייט. (מאכט לייכטע, לופטיגע טאנץ־באוועגונגען מיט די הענד.)

חנה און זעלצער (מאכען איהם נאך).

פארמאן. איהר האט געדארפט נעמען טאנץ־שטונדען ביי דאנקאן. זי וואלט ארויסגעבראכט פון אייער קערפער די

גאנצע וואונדערבארע גראציע, וועלכע ליעגט אין יעדעם קניי־טשעלע פון אייער פיגור. און יעמאָלט וואָלט איהר געוואָרען די געפעהרליכסטע עראָבערין.

זעלצער. וואָס זאָגט איהר צו דעם פּלאַן, חנה?

פּאַרמאַן. איך בין בערייט צו בעצאָהלען פאר אייערע טאנץ־שטונדען.

זעלצער. ער מיינט עס דאָך ערנסט!

פּאַרמאַן. און אייך קומט עס אויס אזוי נאריש פאר? איהר פערשטעהט וועלט און לעבען פון אייער איסט סיידער שטאנדפונקט. אָבער לעבען איז א קונסט און מוז געלערנט ווערען.

חנה. פאר וואָס האָט איהר פערלאָרען מיסס לעסער, אויב איהר ווייסט די קונסט?

זעלצער. א הארבע קשיא.

פּאַרמאַן. איך רעד דער עיקר פון א יונגער מיידעל מיט אזא געזיכט ווי איהר האָט.

חנה. אלזא לייכטיגקייט, בעוועגליכקייט, לופטיגקייט, גראציעזע בעוועגונגען, דאַנקאנשער טאנץ. (העכט אָן צו טאַנצען דאַנקאניש.)

פּאַרמאַן. זעה, איהר קאָנט עס דאָך! ביי גאט, די מיידעל וועט נאָך די זיעגערין זיין!

חנה (טאַנצט אַלץ זיכערער און זיכערער. פּלוצלונג בלייבט זי שטעהן, לאָזט אַראָב דעם קאָפּ, שטעלט אָן די אויגען אין דער וויי־טקייט און רעדט געבראָכען אַרויס). און דערוויילע ווערט ער א סאָל־דאט... און א שרעקליכע מלחמה געהט אָן... און אונצעהליגע ווערען געהרגעט און צוקאליעטשעט... און ער וועט דאָרטען זיין...

זעלצער. האָ, האָ, האָ... דער טאנץ איז אויס. די לייכטיגקייט האָט זיך אויסגעוועבט. די נשמה איז אריין אין די פיס. כאַץ! שווער געוואָרען. געהט טוט עפּעס מיט מענשען, וועלכע האָבען א נשמה.

פּאַרמאַן. די מיידעל וועט נאָך די זיגנערין זיין! דאָס מוז געשעהן.

חנה. זאָל ער נאָר גאנץ בלייבען!

זעלצער. איהר זעהט — — אן עבירה אייער טרחה. זי גיט זיך שוים אונטער און קריכט אריין אין איהר פעל. (עס קלינגעלט. ער עפענט אויף די טיר.)

לעסער און לינא (בעוויזען זיך אין דער טיר).

פּאַרמאַן (אײלט זיי ענטקעגען).

חנה (נעמט זיך פאר דער שטריקעריי).

פּאַרמאַן. העללא, לינא! ווי געהט'ס, לעסער? (געבען זיך די הענד, בעגריסען זיך.)

לינא. העללא, טייערער! — — ווי געהט'ס, מיסס גיסין! (שאָקעלט איהר צו מיט'ן קאָפּ.) פּאפּא, דאָס איז מיסס גיסין.

לעסער. מיסס גיסין? ווי געהט'ס, מיסס גיסין. ווער איז דאָס עפּעס? א קרובה?

לינא. האָט געקאָנט ווערען א נאָהנטע קרובה.

לעסער. האָט געקאָנט ווערען...? אזוי הייסט עס, העהעהע... און ווער איז דאָס עפּעס דער יונגערמאַן?

פּאַרמאַן (אָבווענדענדיג זיך פון לינא'ן). ענטשולדיגט, איך האָב גאָר פערגעסען. מר. זעלצער.

זעלצער. ווייל איך בין נישט קיין מיידעל, האָב איך נישט געקאָנט ווערען קיין נאָהנטע קרובה.

לעסער. העהעהע... און קאַפּלאַן איז נאָך ניטאָ אין דער היים?

חנה. נאָך ניטאָ.

לעסער. האָט איהר הייסט עס געקאָנט ווערען? און איהר קומט נאָך אלץ אהערצו?

לינא. אָה, פּאפּא, איך בין נישט אייפערזיכטיג.

לעסער. א שיין מיידעל. דער חברה־מאַן פערשטעהט זיך.

חנה. מר. לעסער... איהר וועט אזוי גוט זיין...

לעסער. איך וועל אזוי גוט זיין. געוויס, וועל איך אזוי גוט זיין, העהעהע... וואָס זאָל איך אזוי גוט זיין?

חנה. און רעדען וועגען עפּעס אנדערש.

לעסער. האָב איך חס ושלום שלעכטס גערעדט? אז מען זאָגט אייך אין די אויגען, אז איהר זייט א שיין מיידעל, איז עס שלעכט? הלואי זאָגט מען מיר, אז איך בין א שיינער יונגער־מאן, הע־ע! (צו זעלצער'ן.) און וואָס זייט איהר דאָ אין הויז?

זעלצער. א זעקסטע ראָד צום וואָגען, העהעהע...

לעסער. העהעהע... איהר'ט געהערט אן ענטפער? א זעקסטע ראָד צום וואָגען! און ווער איז די פינפטע? (מיט א בליק צו חנה'ן.) אָה, יא... איך פערשטעה... העהעהע... נא, און וואו איז עפּעס די אַלד ליידי?

פּאַרמאן. אה, ענטשולדיגט, איך האָב גאָר פערגעסען צו פרעגען.

חנה. זי איז ביי זיך אין צימער. זי האָט זיך צוגעלעגט א ווײַלע.

לעסער. אה, און מיר מאכען דאָ אזא גערויש. — — ווייסט איהר גאָר וואָס? לאָמיר גאָר פאָהרען ברייגגען „ען" א־היים. איז עס ווייט פון דאנען?

זעלצער. ניין.

לעסער. איהר ווייסט, וואו דאָס איז?

זעלצער. איך וויים.

לעסער. איז וועלען מיר פאָהרען?

פּאַרמאן. זעהר גערן.

לינא. איך בין מיד פון דער רייזע. איך וועל דאָ בלייבען.

פּאַרמאן (צו זעלצער'ן). ווילט איהר מיטפאָהרען?

זעלצער. איך קאָן מיטפאָהרען, העהע!..

לעסער. און ווי וועגען דער יונגער ליידי?

ליזא. זי וועט מיר האלטען געזעלשאפט. יע, מיסס גיסין?

חנה. איך בלייב דא.

לעסער. איז נישט געפעהרליך צו לאזען זיי דא ביידען? העהעהע...

פארמאן. איך גאראנטיר אייך, אז מיסס גיסין האט ביי זיך ניט קיין רעוואלווער און ניט קיין קינזשאל.

זעלצער. אבער לייכטזינקייט, בעוועגליכקייט...

פארמאן. אהא, יע! (אלע דריי אב.)

ליזא (אויף דער סאפא). און מיר זיינען געבליבען אליין. ביידע קאנקורענטקעס. איהר מוזט מיך גוט האסען, מיסס גיסין.

חנה. א י ה ר האט מיר גארנישט געטאן. און איך קען אייך נישט, אום צו האסען אייך.

ליזא. וואס שטריקט איהר דארטין?

חנה. א סוועטער.

ליזא. איך האב געוואלט עפעס שטריקען, אבער איך האב פיינד יעדע ארבייט. איך בין אפילו א מיטגליעד פון א ני-טינג-קלאב, איז זיי שטריקען, און איך רעד. — — איהר זייט אן ארבייטערין, מיסס גיסין?

חנה. געוויס האט אייך מר. קאפלאן געזאגט. איך בין א שול-לעהרערין.

ליזא. און איהר מיינט, אז מר. קאפלאן און איך רעדען וועגען אייך?

חנה. ניין — — איז בעסער.

ליזא. איהר זייט א שמאלצע.

חנה. איהר פרעגט עס?

ליזא. ניין, איך זאג עס. איך וואונדער מיך אבער, פאר וואס איהר קומט אהער.

חנה. און איהר וואלט נישט געקומען?

ליזא. ווען ער פערליעבט זיך אין אן אנדערער? הא!

ער וואלט א זכיה געהאט, ווען איך וואלט א קוק געטאן אין זיין זייט. איך הער עס צום ערסטען מאל, אז א פערלאזענע כלה זאל קומען מיט בעזוכען צו איהר געוועזענעם חתן.

חנה. מיר האבען זיך דורכגערעדט, האבען זיך פערשטאנען, און זיינען געבליבען פריינד — — גוטע, טרייע פריינד. פונקט אזעלכע בעציהונגען ווי צווישען אייך און מר. פארמאן.

לינא. און פונקט אזוי טראכט איהר, אז עמיצער פון אונז קאן נאך חרטה האבען.

חנה. איך אזעלכע געדאנקען זיינען פאלשטענדיג ערלויבט. כל זמן איהר האט נאך נישט חתונה געהאט, אלערדינגס.

לינא. אה, אזא קאץ זייט איהר!

חנה. דענקט נישט, אז איהר זייט א טיגערין. אבער מיר ווילען זיך דאך נישט קריגען, ווי?

לינא. אבער איהר ווילט האבען דאס לעצטע ווארט?

חנה. מיר וועלען אויסרעכענען. אויב איך האב געהאט דאס ערסטע, וועל איך אייך אבלאזען דאס לעצטע. איך וועל זיין עהרליך. (קוקט ארויף צום באלקען, ווי זי וואלט עפעס איבערגעלעגט.) ניין, איך האב נישט אנגעהויבען.

שווייגען.

לינא (ווענדט זיך אב פון חנה'ן, ווענדט זיך באלד ווידער צו צו איהר, קוקט זי אן, שמייכעלט אב פערעכטליך. א פאר מאל וויל זי עפעס זאגען און האלט זיך צוריק. ענדליך האלט זי נישט אוים). אייגענטליך, האב איך דאך איהם ביי אייך נישט אבגענומען. איהר'ט'אך אליין געזאגט: איך האב אייך גארנישט געטאן. מיר האבען קיין קאמפף נישט געפיהרט.

חנה. ניין.

לינא. ער האט מיך דערזעהן און האט זיך אין מיר פערליעבט.

חנה. איך וויים.

לינא. איך בין איהם מעהר געפעלען געווארען.

חנה. נעווים.

לינא. הערט, ווי איז אייך צו מוט, ווען איך רעד מיט אייך אזוי?

חנה (חעבט־אויף איהרע אויגען און שטעלט זיי אָן אויף לינא'ן — — א רוהיגער, גוטמוטיגער בליק, מיט רחמנות צו לינא'ן).

לינא (נאָך א ווײַלע קוקענדיג אויף חנה'ן). איהר זייט ווירקליך א שיינע. — — און איהר מיינט, אז „ען“ קאָן נאָך ארטה האָבען? — — מיינט איהר, אז דאָס איז עהרליך פון אייער זייט?

חנה. איך דענק, אז איך וואָלט געוועזען א בעסערע ווייב פאר איהם, ווי איהר. און א טרייערע.

לינא. אָרמער „ען“, וועלכער ווייס זיין אייגען גליק נישט! זאָל איך איהם אייך אפשר אָבלאָזען? — — זאָל איך?

חנה. אויב איהר זייט איהם א גוטער פריינד....

לינא (נאָך א קליינער פויזע). איהר זייט א קלוגע אויך. א שיינע און א קלוגע. איהר ווייסט, דאָס העבט מיך אויף אין מיינע אויגען. — — איהר האָט בלויז איין גרויסען פעהלער. איהר זייט א שטילע, א רוהיגע, ווייניג טעמפעראמענט, ווייניג ברען.

חנה. מיינט איהר?

לינא. „מיינט איהר?“ ווי קאָן מען אזוי רעדען איינ־צעלנע געצעהלטע ווערטער? — — און אפשר זייט איהר גע־רעכט. אז עס קומען זיך צונויף צוויי אזעלכע קאָנקורענטקעס, איז גלייכער, אז זיי רעדען נישט. — — אָבער איך קאָן נישט שווייגען. — — ווייסט איהר, ווען איך בין אין אייער לאגע, וואָלט איך אייך די אויגען אויסגעקראצט. איהם וואָלט איך פיינט גע־קראָגען, אָבער אייך וואָלט איך פון דעסטוועגען די אויגען אויס־געקראצט.

חנה. אזויפיעל טעמפעראמענט האָב איך נישט. אָבער איך האָב אזויפיעל טעמפעראמענט, איך זאָל אויפהעבען מיינע

הענט אין געבעט צו אייך און זאגען: איהר זייט די גליקליכע. אייך איז בעשערט צו האבען איהם פאר א מאן, איהר זייט די געבענשטע — — זייט איהם א טרייע ווייב, זייט איהם א גוטער, ליעבענדער חבר, מאכט איהם גליקליך.

ליבא. ווי ריהרענד! — — אבער איך וואלט עס אייך נישט געקאנט פערשפרעכען. איך ווייס ווירקליך נישט, וואס פאר א ווייב איך וועל זיין. איך האב ליעב א סך געזעלשאפט, א סך מענער ארום מיר, א סך פערגעניגענס, א „גוד טיים". איהר ווייסט, איך בין זעהר א צולאזענע, א נאכגעגעבענע. אבער איך האב אייך יעצט ליעב. און עס קאן זיין, אז ווען איך זאל א מאל זיין שלעכט און נישט טריי, וועל איך מיך דערמאנען אויף אייערע ווערטער און אויף דעם אויסדרוק פון אייער געזיכט — דער עיקר, אויף דעם אויסדרוק פון אייער געזיכט — און וועל בעסער ווערען.

חנה. האן האב איך וואס דערגרייכט.

ליבא. גאט, ווי קאן מען אזי גוט זיין! עס קומט מיר פאר אזוי נאריש. ווילד דארף מען זיין, און לייכטזיניג, און מען מוז קאנען פלירטען, אז ביי איינעם זאל פערכאפען דער אטעם. — — גוטסקייט און פרומקייט פערשטעה איך נישט. אבער איך וועל אייך מעהר נישט קאנען האסען. — — אייגענטליך האב איך אייך קיינמאל נישט געהאסט, אבער איהר זייט מיר געווען פערעכטליך. איך ווייס דארטין און ארם מיידעל! און בעזיעגטע זיינען איבער־הויפט פערעכטליך. יעצט וועט איהר מיר נישט זיין פערעכטליך, יעצט וועל איך פיליכט א מאל טראכטען מיט רחמנות וועגען אייך.

חנה. האהא!

ליבא (ציהענדיג זיך אויף דער סאפא). אה, איז עס שיין אין די בערג! און א געזעלשאפט האבען מיר דארטין! — — זאגט, איהר קאנט עפעס דערצעהלען אנעקדאטען?

חנה. וועלכע?

ליבא. אט אזעלכע, וועלכע מענער דערצעהלען זיך...

חנה (א העב טוענדיג די אויגען צום באלקען, שאקלענדיג טרויעריג מיט'ן קאפ, רעדט ארוים ווי פאר זיך). גאט זאל איהם בע־היטען און בעשיצען!...

לינא. מיר האבען דארטין איינע... אה, גראד קומט מען יעצט! (זעצט זיך אויף.)

חנה (איילט אוועק אין פארלאר).

נחום (קומט אריין, לויפט צו צו לינא'ן, כאפט זי ליידענ־שאפטליך ארום און קוסט זי לאנג). מיין טייער מיידעל!

לינא. מיין ליעבער יונג! יעצט ביזטו שוים א „קריעגס־מאן"!

נחום. ביי גאט, איך וועל עס זיין! און א גוטער אויך.

לינא. אין דעם צווייפעל איך נישט. — — מיין העלד! — — און איך וועל זיין א „וואר־ברייד".

נחום (פול לאסקע). ווילסטו עס?

לינא (פיהרט אום איהר האנד אין זיינע האר, ווי זי וואלט עפּעס בעטראכט).

נחום. ווילסטו עס? ווילסטו, מיר זאלען חתונה האבען, איידער איך פאהר אפּ נאך פראנקרייך?

לינא. איך וועל עס מיר נאך איבערלעגען.

נחום (ליידענשאפטליך). טו עס.

לינא. איך וויים נישט. עס איז נישט אין מיין נאטור ארומצוגעהן צוגעבונדען און גארנישט האבען דערפאר. פער־שטעהסט? איך וועל דיך מעהר ליעבען און מעהר נאך דיר בייגקען, ווען איך וועל זיין פריי. פערשטעהסט דאך מיך, יא?

נחום. איך פערשטעה דיך נישט. איך וויים נאר איין זאך: איך וויל דיך, איך פערלאנג נאר דיך.

לינא. ששש.. רוהיג!... זי איז דא!... (ציינט אויף דעם פארלאר.)

נחום (קוקט זיך אום). זי?

ליזא. דיין געוועזענע. מיסס גיסין. ענטלאפען אין פארלאר.

נחום (אונגעדולדיג). איך וויל יעצט מיט דיר אליין זיין.

ליזא. און די מאמע שלאפט ביי זיך אין צימער. מוזט און רוהיג זיין. האסטו אנגעטראפען פאפא און מר. פארמאן און א דריטען, ווי הייסט ער דארטין?

נחום. יא. איך האב זיי ארויסגעשמיסען פון דעם אויטאמאביל און געהייסען געהן אהער צו פוס. כאטש א ווילע זיין מיט דיר אליין!

ליזא. ששש... האסטו דען נישט געוואוסט, אז זי איז דא?

נחום. איך האב זי איינגעלאדען, אבער פערגעסען וועגען איהר צו טראכטען. איך האב דיך אליין נאר געזעהן. (קוסט זי לוידענשאפטליך.) דו! (געהט־צו צו דער פארלאר־טיר, עפענט זי.) העללא, חנה, קאנסט מיר אבגעבען מזל טוב. בין שוין א סאלדאט פון דער יונייטעד סטייטס ארמיי.

חנה (בעווייזט זיך אין טיר, גיט איהם די האנד). פיעל גליק!

נחום. ווי האט איהר דא עפעסביידע פערבראכט צוזאמען?

ליזא. צואווערטעלט זיך און שלום געמאכט. מען קאן זיך מיט איהר נישט קריגען. זי מוז זיין א פאסיפיסטין. איך בין איהר דאכט זיך גוט געקראכען אין די ביינער, און זי גארנישט. — הערסט, האסט געטאן א נארישקייט, וואס דו האסט אויסגעביטען זי אויף מיר. זי וואלט דיר זיכער געוועזען א טרייערע ווייב. מיינסט, אויף מיר קאן מען זיך פערלאזען? אט זאל מען דיך אוועקשיקען אין פראנקרייך, קאן איך דיך גאר פערגעסען. איך, אז איך זעה נישט א מענשען א קורצע צייט, פערגעס איך איהם. איך האב שוין אזא טבע. איך האב שטארק געליעבט מיין מאמען, איך בין געווען פערליעבט אין איהר, האב מיר גאר נישט געקאנט

פארשטעלען, ווי וועל איך זיין א טאג אהן איהר. און אין א פאר חדשים נאך איהר טויט, האט זי שוים מיר נישט געפעהלט. דער מאמע קאן נאך יעצט נישט רעדען פון איהר אהן טרערען, אבער איך — — גארנישט.

נחום. מוז איך זעהן מאכען, אז דו זאלסט מיך נישט פערגעסען.

לינא. גוט, מאך עס. זאג איהר אן, זי זאל מיך דער־מאנען.

חנה. מיר ווילען האפען, אז די מלחמה וועט באלד אויפ־הערען. כאטש פון זיינעטוועגען. ער זאל נישט דארפען אוועק פון אייך אויף לאנג, און איך זאל נישט דארפען אייך דערמאנען. יא, מיסס לעסער?

לינא. דאס איז געוועזען א פיינער שטאך. יע, טייע־רער? אט אזוי איז זי. שטיל, שטיל און שטעכט זיך. — — וואס שטעהסטו און קוקסט פון איינער אויף דער אנדערער און ווענדסט און מעסט? אויף איין זייט שטעהט א גוטער מלאך, אויף דער אנדערער זייט א שלעכטער מלאך. אויף איין זייט א הונד, וועלכער גערענקט — —

חנה (שוידערט אויף).

לינא. — — אויף דער אנדערער זייט א קאץ, וועלכע פער־געסט... (צו חנה'ן.) איהר ווייסט, איך אויף אייער ארט וואלט יעצט אוועקגעגאנגען פון דאנען.

נחום. לינא!

חנא (שמערצפול). איך וואלט, ווען איך וואלט איינ־געזעהן, אז איך דארף עס טאן. און אויסערדעם — — חם!

לינא. אה, אויף דעם אויסערדעם בין איך זעהר געשפאנט!

חנה. האט ער יעצט די בעסטע געלעגענהייט צו דערקענען איך, אריינצוקוקען טיעף אין אייך, ווי ער האט נאך קיינמאל נישט אריינגעקוקט —

נחום. חנה!

לינא. און נאטירליך אויך אין אייך.

חנה. און פילייכט אויך אין מיר.

נחום. געגנוג! מיידלעך, שלום! איך וויל עם — — (עם קלינגעלט.) דא קומט מען, און מיר ווילען פרעהליך זיין.
(עפענט אויף די טיר, לעסער, פארמאן און זעלצער קומען אריין.)

לעסער. עה, דאס איז נישט געוועזען עהרליך פון אייך. איך האב געמיינט, איהר האט ביי אונז צוגענומען דעם אויטאָ־מאָביל, כדי איהר זאלט קומען פריער א היים און צוגרייטען דעם טיש... העהעהע... און איהר'ט זיך דא מסתמא גאר פעררעדט מיט די מיידלעך. לאזט ארומקוקען, זעהט מען אויף אייך נישט קיין סמנים פון א געשלעג... אויסגעקראצטע אויגען, אויסגעריסענע האר, א צודראפעט געזיכט... העהעהע...

נחום. איך וועל יעצט אויפוועקען מיין אלט מוטערל און יעמאלט וועלען מיר זיך נעמען...

מרס. קאפלאן (אין פארלאר־טיר). דארפסט מיך שוים נישט אויפוועקען. דער גלעקעל האט.

נחום (איילט צו איהר, קוסט זי). אלזא — — (שטעלט אוים די ברוסט) — — א סאלדאט. די דאקטוירים האבען מיר געהייסען איבערגעבען דיר די בעסטע קאמפלימענטען. האסט ארויסגעבראכט אן אויסגעצייכענטען סאלדאט אויף דער וועלט. מאגסט שטאלץ זיין.

מרס. קאפלאן (בעהאלט איהר געזיכט אויף זיין ברוסט).

נחום (קלאפט איהר פול צערטליכקייט אויפ'ן רוקען). נו, גוט זיין, גוט זיין, מאמעלע. זעהסט, די געסט מאבען שוים אליין דעם טיש. (חנה, פארמאן און זעלצער שטעלען אן אויפ'ן טיש וויינ־גלעזער, עוסק'ען זיך אין קיך ארום דעם אייזבאקס, האקען אויז פאר דעם שאמפאניער.)

לינא (איילט־צו צו מרס. קאפלאן). העללא, טייערע! (צו־קוסט זיך מיט איהר.)

נחום (שטעהט צו צו די סארוועד).

ליבא. איהר פיהלט דאך גוט, ווי?

לעסער (צו מרס. קאפלאן). העללא, מרס. קאפלאן! (דריקט איהר די האנד.) נאר נישט קיין זויער געזיכט מאכען. מי טאר נישט. אונזער ארמיי האט צוגעקראגען אזא גרויסען העלד, מוזען מיר זיך פרעהען, העהעהע...

פארמאן (פון קיך). העללא, מרס. קאפלאן! ענטשולדיגט, וואס איך גיב אייך די האנד נישט. זי איז ביי מיר אבגעפרארען.

זעלצער. שאלאם, מרס. קאפלאן! איך בין דא אריינגעקראכען מיט דער האנד אין א טעלער זשעלע, מוז איך זי אבלעקען. איך זשאלעווע זי אבצואוואשען.

ליבא (זעצט אוועק מרס. קאפלאן אויף דעם פאטערשטול און לאזט זיך אראב לעבען איהר).

לעסער (זעצט זיך צו פון דער אנדער זייט פון מרס. קאפלאן). נאר פרעהען זיך, העהעהע...

מרס. קאפלאן. איך זעה טאקע, אז איהר אלע קאנט זיך נאך פרעהען. בעוואונדער איך אייך טאקע. אפשר איז דאס דערפאר, וואס איך בין קיינמאל קיין זעהר פרעהליכע נישט געווען.

ליבא. ען, לאז זיי אליין ארבייטען. קום־צו צו מיר.

נחום. מיר זיינען שוין פארטיג.

פארמאן (בעקוקענדיג דעם טיש, צו איז אלץ אין ארדנונג). איהר וועט דאך מיטטרינקען, מיסס גיסין?

חנה. איך וועל, און א סך.

פארמאן. קאנט איהר א סך טרינקען?

חנה. א מענש וויים קיינמאל נישט, וואס ער קאן, ביז ער פרובירט אויס.

פארמאן. אה, איך זעה!... וועלען מיר נאר מאכען א טרינק־געוועט צווישען אייך און מיסס לעסער.

חנה. איך נעם עס אן.

זעלצער (זינגט פרייס). שטורם, וואורם, פורים...

פארמאן. נעמט איהר עס אן, לינא? א טרינקדיי־צווישען אייך און מיסס גיסין.

לינא. איך געה איין אויף יעדע רייס. איך בין א רייד־פיידעל, ווייסט איהר דאך.

פארמאן (פאטשט אין די הענד). בוללי, ביי גאר! גרויס־ארטיג!

נחום (אנגיסענדיג די גלעזער). צו די פלעצער! א גוטען, הארציגען טרונק פאר א גרויסען באלדיגען זיעג! — — קום, מאמע, דו טרינקסט מיט. טרינק מיר צו לחיים. — — רוהיג, מאמע, רוהיג! בעהאלט דיינע טרערען פאר גרויסע שמחות. פריידענטרערען וועל איך דיר ערלויבען. מיר שלאגען אן. פאר א גרויסען באלדיגען זיעג! (זיי שלאגען אן און טרינקען.)

חנה און לינא (טרינקען אויס די גלעזער ביז'ן דעק).

מרס. קאפלאן (צואווייגט זיך).

לעסער (וועלכער זיצט לעבען איהר). נע־נע־נע־נע! ניט, ניט, ניט!... דאס געהט נישט! נישט וויינען! איך קאן נישט זעהן, אז מע וויינט. איך ווייס נישט, אז איך זעה, אז מע וויינט, קאן איך מיך אויך צואווייגען. עס ווערט מיר עפעס אזוי ווייך. העהעהע... העהעהע... העהע.. הע... (נעמט ארויס זיין שנויץ־טיכעל.)

נחום (בערוהיגענדיג די מוטער). נישט, נישט, מאמעלע. קוק אויף דעם מיט מיינע אויגען. דו ביזט דאך עפעס איינע, וועלכע קאן זעהן ווייטער פון איהר נאז. איך זאג דיר, עס פיהלט זיך אזוי גוט צו זיין אין א גרויסען איידעלען קאמפף. וואס בין איך איינער אין די מיליאנען און מיליאנען סאלדאטען און די אונצעהליגע מאשין־גאנס און האוויצערס און פערשידענסטע געווער־רען און באמבען? וואס פאר א בעדייטונג אין דער אונמאסע פון טויט? און דאך פיהל איך, ווי איך וואלט עפעס געפעהלט, און יעצט ווען איך וועל אויך שטעהן אין די רייהען, צוגעבען מיין

שנערניע און ווילען צו די אלע איבריגע מיליאנען ענערגיען און ווילענס, וועט קומען די גרויסע ווענדונג. איך וועל זיין דאס שטרויעלע, וואס וועט איבערברעכען דעם קעמעלס רוקען.

זעלצער. גוט געדרשנט! גוט!

פארמאן. טרינקען מיר ווייטער.

חנה. פאר א באלדיגען שלום! (זיי שלאגען אן און טרינקען ביז'ן דעק.) אה, עס איז יעצט אין מיר אזא זיכערהיים, אז מיר וועלען באלד האבען שלום און אלץ וועט זיין גוט.

פארמאן. וואלט איהר אונז געגעבען א טאנץ צוליעב דעם באלדיגען שלום?

חנה. אויך דאס קאנט איהר ביי מיר פועלן.

פארמאן (צו לינא'ן). וועט איהר אויפנעמען א טאנץ־ריים?

לינא. אלע רייסעס.

פארמאן. בוללי! בוללי! מיר רוקען אוועק דעם טיש. (ער און זעלצער רוקען אוועק דעם טיש, נחום און לעסער נעמען אוועק די שטולען.)

מרס. קאפלאן. אי, קינדערלעך! קינדערלעך!

לעסער. גוט אזוי, אזוי דארף זיין. מען טאר נישט וויינען. העהעהע... א מענש דארף לאכען, כל זמן עס לאכט זיך. דארף שטענדיג לאכען. דארף טאנצען, כל זמן עס טאנצט זיך, דארף שטענדיג טאנצען. הלואי וואלט איך עס געקאנט... העהעהע...

לינא (שטעהט שוין אין צימער טאנץ־בערייט).

לעסער. זעהט איהר, אז מען דערמאנט איהר טאנצען.

לינא (טענצעלט אונטער אויף איין ארט, און דערנאך צו־טאנצט זי זיך לוידענשאפטליך אין א ווינטער־גארדען בויכטאנץ, אליין זיך צוזינגענדיג. צום סוף בעוועגט זי זיך צום פארלאר, אונטערווינ־קענדיג נחום'ען מיט אן אויג, רופענדיג איהם מיט'ן גאנצען קערפער, און פערשווינדט אין פארלאר. פארמאן און לעסער פאטשען בראווא.)

נחום (פערשווינדט נאך איהר).

פארמאן. העי, דאס איז ניט ריכטיג — יעצט — — מיסס גיסין!

חנה (האלט איהם אב און רעדט לאנגזאם ארויס). איך וועל נישט טאנצען.

פארמאן. ניין, איהר מוזט! דאס איז נישט ריכטיג. עס אז אן אבמאך...

חנה. איך וועל נישט טאנצען. איך וועל ווידער אריינקריכען אין מיין האלע, אין מיין אלטער היגטישער פעל. אוים רייסעס...

זעלצער. האו, האו, האו....

דריטער אַקט

פריהלינג 1918. אַ נאָכמיטאָג. דאָסזעלביגע צימער.

מרס. קאַפּלאַן (ליינט אַ צייטונג, זיפצט. עס קלינגעלט. זי עפנט אויף די טיר).

נחום (קומט אַריין אין אוניפאָרם, צוקוקט זיך מיט דער מוטער).

מרס. קאַפּלאַן. אי, אזוי אונגעריכט! ווי וואויל איז מיר! וועסט בלייבען איבער נאכט?

נחום. ניין, איך האָב נאָר א קנאַפּע שטונדע צייט. איך מוז באלד צוריק.

מרס. קאַפּלאַן. וועסטו גלייך אוועקגעהן צו מיסס לעסער?

נחום. איך בין שוים ביי לינאַן געוועןַ. זי איז נישט געוועןַ אין דער היים. האָב איך געלאָזען וואָרט, זי זאָל קומען אהער. איך וועל אויפרופען, צו זעהן, צו איז זי שוים געוועזען אין דער היים. (געהט אין פאָרצימער צום טעלעפאָן.) העללאָ! ריווער־סייד...

מרס. קאַפּלאַן. וואָס הערט זיך ביי דיר?

נחום (מאַכט איהר מיט דער האַנד, זי זאָל שווייגען). העללאָ! יעס... איז מיסס לינאַ... נאָך נישט געוועןַ. האָט איהר זי אויפ־גערופען ביי... נישטאָ... איז אז זי וועט קומען, וועט איהר... יאָ. בעסטען דאַנק. גוד ביי. (הייננגט אויף דעם הערער.)

מרס. קאַפּלאַן (בעאונרוהיגט). וואָס איז עפּעס?

נחום. און דו ביזט גאַנץ אליין?

מרס. קאַפּלאַן. מיט וועמען זאָל איך זיין? ריי־

טשעל איז ביי זיך אין צימער. איך וועל זי טאקע אריינרופען.

נחום. יא. רוף זי אריין.

מרס. קאפלאן. ביזט עפעס — — איז עפעס — —

נחום (רופט). רייטשעל!

מרס. קאפלאן. וואס איז עפעס?

רייטשעל (קומט אריין).

נחום (גיט איהר די האנד). איך בין נאר אויף א קורצער ווייל'ע.

רייטשעל. ווי קומט עס, דו זאלסט מיך אריינרופען? ווי קומט עס, דו זאלסט זיך גאר דערמאנען אויף מיר?

נחום. איך וויל — איך וויל מיך צוזעגענען.

מרס. קאפלאן. וואס?!

רייטשעל (גלייכגילטיג). ווערסט אוועקגעשיקט נאך פראנקרייך?

נחום. יא. די טעג.

מרס. קאפלאן (פאלט שיער נישט אום).

נחום (כאפט זי אונטער). מאמע! — — נו, נו, בערוהיג דיך... פאר וואס אזוי שוואך זיין? שטארק זיך. מוזט זיך שטארקען. ווי זאגט מר. לעסער? פאר וואס זאל מען פארקלע־רען אויף שלעכטס?

מרס. קאפלאן (צוואויינט זיך).

נחום. טו עס נישט, מאמע. וויין נישט. דאס זיינען נישט קיין שיינע טרערען. עס איז דאך אן אלגעמיינע זאך. פיי־ליאנען מאמעס־קינדער.

מרס. קאפלאן. דו רעדסט אונזין, מיין קינד. פיי־ליאנען מאמעס־קינדער, און מיליאנען מאמעס וויינען. וועסט מיך נישט איינרעדען, אז עס איז פאראן איין מאמע, וועלכע האט נישט געוויינט. אן אומגליק! אן אומגליק! אן אומגליק! עס איז ווי אין א מגפה: וועלכע מאמע עס ווערט געטראפען, יענע וויינט. אי וועה! אי וועה! אי וועה!

נחום. אבער איך וועל דאך קומען צוריק א לעבעדיגער, א געזונטער, א גאנצער. דו וועסט נאך טאנצען אויף מיין חתונה. בערוהיג זיך. איך וועל זיך מיט דיר יעצט צוזעגענען, וועל אפ־רופען נאך אמאל ליגאן, און אויב זי איז נאך נישט געוועז אין דער היים, וועל איך אריבערפאהרען צו איהר און וועל זי דארטין אבווארטען.

מרס. קאפלאן. זוהן מיינער, א קנאפע שטונדע איז אונז געבליבען, זיי זי מיט מיר. דו ווייסט דאך נישט, ווען זי וועט קומען א היים. דו קאנסט דארט אבזיצען די צייט, און זי וועט נישט קומען.

נחום. ווייסטו? פאהר מיט מיר מיט.

מרס. קאפלאן. דאס וועט מיר צו שווער זיין. פאר־שטעהסט דאך אליין. דאס פאהרען נאכדעם א היים אהן דיר...

נחום. איך בין אבער אזוי אונגעדולדיג.

מרס. קאפלאן. דארטין וועסטו עס דאך אויך זיין.

נחום. אה! — — געוועהנליך איז זי אין דער היים אין דער שטונדע, און היינט גראד...

רייטשעל. האסט דאך אבגערופען מסתמא מר. פארמאן אויך.

נחום. איך — — איך — — יא, מי האט. די דיענסט האט אבגערופען עטליכע פלעצער, וואס עפעס דוקא מר. פארמאן?

רייטשעל (שמייכעלט קוים צב).

נחום. עס איז נישט שיין פון דיר, רייטשעל.

רייטשעל. וואס האב איך אזוינס געזאגט? איך האב דיר געוואלט העלפען אין דיין אונגעדולד.

נחום. איך האב בעמערקט דיין שמייכעל. עס איז מיין לעצטע שטונדע דא, און איך וויל דיר נישט זאגען, וואס איך דענק פון דעם.

רייטשעל. אויב דו הערסט ארויס זאכען, בין איך נישט

שולדיג. מסתמא איז דיין געהער שטארק פערשארפט געווארען, זינט דו ביזט געווארען מיסס לעסערס חתן.

מרס. קאפלאן. רייטשעל, איך וועל דיך בעטען, דו זאלסט שווייגען.

רייטשעל. איך קאן ווידער אוועקגעהן אין מיין צימער.

נחום. דו וועסט דא בלייבען. מיט דער מאמען.

רייטשעל. דערפאר האסטו מיך דאך אריינגערופען.

נחום. אה, קום, זיי גוט. גיב מיר דיין האנד. זיי מיר מוחל, אויב דו דענקסט, אז איך האב זיך געגען דיר מיט עפעס פערשולדיגט.

רייטשעל (שמייכעלט איראניש־בייז, גישט געבענדיג די האנד). איך פערשפרעך דיר, אז איך וועל אבהיטען די מאמען.

מרס. קאפלאן. איך וויל איהר הילף נישט. איך וויל איהר גוטסקייט נישט.

רייטשעל (ברעכט פלוצלונג אויס אין געוויין). מיך וועט קיינער קיינמאל נישט פערשטעהן. (אנטלויפט אין פארלאר.)

מרס. קאפלאן. משוגע! משוגע! משוגע!

נחום (נאך א שריט צום פארלאר, מאכט אוועק מיט דער האנד און געהט צום טעלעפאן). ריווערסייד... העללא! ערנא? נו? נאך נישט געוועזען. מר. לעסער?... ערנא, איך וויל אייך עפעס בעטען: אויב זי וועט קומען אדער אברופען דאס הויז, זאלט איהר מיך גלייך אברופען. יא? דאנק. (הייננט אויף דעם רע־סיווער.) נאך נישט. מר. לעסער איז ארויסגעפאהרען אהער.

מרס. קאפלאן. איך וועל דיך עפעס בעטען. רוף אויף חנה'ן. צוזעגען זיך מיט איהר. אין טעלעפאן, אויב דו ווילסט נישט, זי זאל קומען אהער.

נחום. וואס איז איהר טעלעפאן? אה, יע, איך געדענק. (ביים טעלעפאן.) מארנינגסייד... העללא! חנה? — יעס, דאס בין איך. — אין דער היים — ביי דער מאמען. — איך וויל מיך צוזעגענען. די טעג... העללא! העללא! העללא!... (קלינגט

שטארק.) העללאָ! העללאָ! — — סענטראל, יו קאט מי אָף! — — מאָרנינגסייד... פליעז!...

מרס. קאפלאן. אך, גאָט! אבי אויב נאָר סענטראל האָט אבגעשניטען.

נחום (קוקט אָן די מוטער, עטעמט שטארק אויף און לאָזט זיך צום טעלעפאָן). העללאָ! מאָרנינגסייד... — — ־דהיי דאָנ׳ט ענסער? !

מרס. קאפלאן. אי, וועה! זי איז דאָרטין א ודאי געפאלען אין חלשות.

נחום. וואָס טוט מען? אויב זי איז טאקע — — —

מרס. קאפלאן. וואָס פאר א טייער, גאָלדען קינד, סאר א וואונדערבארער מענש. ווען איך וואָלט עפעס געקאָנט, וואָלט איך אריבערגעפלויגען צו איהר. זי האט גע׳חלש׳ט, און איך גאָרנישט.

נחום (ביים טעלעפאָן). מאָרנינגסייד... (עס קלינגעלט. ער עפענט די טיר.)

מר. לעסער (קומט אריין). העללאָ, „ען“! העללאָ, מרס. קאפלאן! ווהאט׳ס דהי מעטער?

מרס. קאפלאן (קעמפפט מיט וויינען).

לעסער. וואָס איז געשעהן? ער ווערט אוועקגעשיקט? שוים? — — נו, מי׳ט זיך דאָס געקאָנט ריכטען. — — וואָס שטעהט איהר דאָרטין ביים טעלעפאָן די גאנצע צייט?

נחום (געהט אָב פון טעלעפאָן). קיין ענטפער.

לעסער. וועמען האָט איהר אָבגערופען? לינאָן? אז זי איז ניטאָ אין דער היים, קאָן מען קיינמאָל נישט וויסען, וואו זי איז. פאָרמאנען אָבגערופען.

נחום. אָבגערופען.

לעסער. נו?

נחום. נישט געוועזען אין דער היים.

ל ע ס ע ר. שלעכט. ער איז לינא'ס נאטיץ־בוך, העהע... ווערט איהר הייסט עס אוועקגעשיקט. ווען?

נ ח ו ם. די טעג.

ל ע ס ע ר. און באלד הייסט עס אין פראנקרייך. נו, איז ווי פיהלט איהר זיך? ציטערט א ביסעל דער פופיק, ווי? העהעהע... דאס טארט איהר גארנישט צולאזען. א העלד טאר נישט מורא האבען. ווען, מיינט איהר, וועט מען אייך מכבד זיין מיט אן עליה? מיט א פסוק „אתה הראית“? העהעהע... איהר זאלט נישט פערגעסען צו מאכען „שהחיינו“, ווען איהר וועט דער־זעהן די ערשט דייטשע קויל, העהעהע... ווען א באמבע פלאצט, מאכט מען דיזעלבע ברכה, ווי אויף א דונער, העהעהע.... מינטערט זיך אויף א ביסעל. וואס זייט איהר אזוי? (טעלעפאן קלינגעלט.)

נ ח ו ם (איילט צום טעלעפאן). העללא! — ארויסגעפאהרען?! גוט. — מיט — ? גוט. א דאנק, ערנא! (הייגגט אויף דעם הערער.)

ל ע ס ע ר. אלזא, זי האט זיך אבגעזוכט. זי קומט אהער. מיט עמיצען, דאכט זיך? מיט מר. פארמאן, נאטירליך. איהר לייב־שומר, העהעהע... אז צו טאן האט דער מענש גארנישט, האט ער זיך געפונען א בעשעפטיגונג צו זיין אן אייביגער בעגלייטער ביי מיין לינאן, העהעהע... (צו נחומען.) וואס זייט איהר יעצט נאך אזוי?

נ ח ו ם (צום טעלעפאן). העללא! מארנינגסייד... (עס קלינגעלט. ער עפענט די טיר.)

ח נ ה (קומט אריין בעגלייט פון זעלצערן).

נ ח ו ם הייגגט אויף דעם הערער). דו?

מ ר ס. ק א פ ל א ן. אט איז זי דאך!

ח נ ה. פאר וואס קוקט איהר מיך אזוי אן?

נ ח ו ם. מיר האבען דאך געמיינט, אז דו האסט גע'חלש'ט ביים טעלעפאן.

ח נ ה. איך? גע'חלש'ט ביים טעלעפאן?

נחום. אז פלוצלונג ביזטו אנטשווינגען געוואָרען.

חנה. אהה, דאן ווייס איך נישט וואָס איך האָב געטאָן. ווי איך האָב נאָר דערהערט „צוזעגענען זיך" און „די טעג", האָב איך אויפגעהאנגען דעם רעסיווער, גענאפּט א טעקסי...

זעלצער. און איך בין איהר נאָכגעלאָפען.

מרס. קאַפּלאַן. מיר זיינען זיך דאָ אויסגעשטאַנען דערוויילע טויטשרעק: טאָמער ליעגט איהר דאָרטען א גע־חלש׳טע איינע אליין.

חנה. אָה, ענטשולדיגט.

זעלצער. ווי האָט איהר זיך גאָר פאַרגעשטעלט, אז איך וועל זי לאָזען חלש׳ען זייענדיג אליין?

חנה. איז — די טעג. יעצט ביזטו דאָ אויף לאַנג.

נחום (א קוק טוענדיג אויף זיין האַנדגעלענקזייגער). קיין האלבע שטונדע נישט.

חנה. דאָס אלץ?

מרס. קאַפּלאַן (ווייגט אויף).

ליעסער (וועלכער האָט געהאַט איינגעדרעמעלט אין שאָקעל־שטול, עפענט־אויף שווער די אויגען). עה? שוים געוויינט? מען טאָר נישט, העהעהע... שטריינג פערבאָטען, העהע... (מאַכט ווידער צו די אויגען.)

זעלצער. איך בין דיר מקנא, נחום. איך וואָלט אויך געוואָלט די טעג אוועקגעשיקט ווערען, אבי האָבען א געזונט הארץ. ווייסט, איך האָב מיך אָנגעגעבען אין דעם אידישען לע־גיאָן. געפיהלט עפּעס אזא גרויסע באַדערפניס, געפיהלט, אז דאָס איז דאָס איינציגע, וואָס איז מיר געבליבען אין לעבען. קעמפּפען און שטאַרבען פאַר ארץ ישראל און א אידישע היים. האָבען זיי מיך נישט צוגענומען. איך האָב מיך ממש געבעטען ביי זיי. וואָס ארט אייך מיין הארץ? איך קאָן לויפען. איך קאָן שפּרינגען. וועט עס מיר פּלאַצען, איז וואָס ארט עס אייך? זאָל דוכטען, אז א קויל האָט מיך אוועקגעלעגט. איך וויל קעמפּפען פאַר ארץ

ישראל, פאר אונזער לאנד. פיליכט וועט עס מיר גאר צוגעבען א שטיק געזונד. פיליכט וועט עס מיר גאר שטארקען מיין הארץ. וואלסטו געהערט, וואס פאר א רעדע איך האב זיי אוועקגעלעגט. אבער עס'ט נישט געהאלפען. איך בין געוועזען רידערענד, איך בין געוועזען פאטעטיש, איך בין — — — — — איך בין א נאר. דו האסט נאר א האלבע שטונדע, און איך האב מיך אוועקגעשטעלט רעדען. זאל עס זיין מיין חלק פון דער האלבער שטונדע, און יעצט וועל איך מיך מיט דיר צוזעגענען.

מרס. קאפלאן (וויינט אויף).

נחום. ניין, געה נאך נישט אוועק. וועסט דא בלייבען, ווען איך וועל אוועקגעהן. פערשטעהסט?

זעלצער. איך פערשטעה. דער מאנסביל, דער מענש מיט די שטארקע נערוועז. וועל איך מיך אוועקזעצען און שווייגען. איך וויל קיינעמס נישט פערנעמען. חנה, יעצט איז אייער צייט. רעדט אפ אייער חלק.

חנה. איך וויל נאר קוקען. אנקוקען זיך פאר דער האלבער שטונדע... אריינגעמען אין זיך — —

נחום (שטרעקט אויס צו איהר זיין האנד). דו ביזט דאך מיר מוחל...

חנה (ארייגלעגענדיג איהר האנד אין זיינע). דו ווייסט עס. איך האב דיר קיינמאל גארנישט נאכגעטראגען.

נחום. דו ביזט א — — היילעגע. דו ביזט א וואונדער.

חנה (שאקעלט מיט'ן קאפ). איך האב דיך בלויז אמת געליעבט.

נחום (חזר'ט איבער שטיל). געליעבט.

חנה (לאזט אראב דעם קאפ).

נחום. איך האב צו דיר א בקשה.

חנה. אלץ.

נחום. קלייב זיך אריבער אהער און וואוין מיט מיין

מוטער. — — מאמע, וואס דענקסטו פון דעם, אז חנה זאל זיך אריבערקלייבען אהער און וואוינען אין מיין צימער?

מרס. קאפלאן. דאס וואלט געוועזען זעהר גוט. דארפסט נאך פרעגען?

חנה. איך וועל עס טאן.

נחום. בעסטען דאנק. (נעמט זי ארום און קושט זי לאנג און שטארק.)

חנה (מיט געשלאסענע אויגען, האלטענדיג זיין האנד מיט ביידע הענד). יעצט וועל איך דיר זאגען: בעסטען דאנק. איך וואלט אויסגעגאנגען, אבער איך וואלט דיך נישט געבעטען, דו זאלסט מיך א קוש טאן. (לאזט אראב איהר קאפ אויף זיין האנד. עס קלינגעלט.)

לעסער (אויפגעוואכט). אהא! דאס מוז זיין מיין טאכטער. איהר'ט ענטשולדיגען, איך האב געכאפט א דרעמיל. בין נעמליך היינט זעהר מיד. העללא, יונגער מאן! העללא, יאנג לײדי!

נחום (האט דערווײלע לאנגזאם בעפרייט זיין האנד פון חנה'ן, ווארם דריקענדיג איהר האנד, איז לאנגזאם אוועק צו דער טיר און אויפגעעפענט זי).

לינא און פארמאן (קומען אריין).

לינא. וואס איז די מער, מיין טייערער? (נעמט ארום נחומען און קושט איהם.) וואס איז געשעהן? וואס האסטו מיך אזוי ארומגעזוכט? העללא, פאפא! האו דו יו דו, מרס. קאפ־לאן? העללא, אלע מיט אנאנדער!

פארמאן. האו דו יו דו, קאפלאן.

נחום (קוים אומקוקענדיג זיך אויף איהם). די טעג ווערען מיר אוועקגעשיקט נאך פראנקרייך.

לינא. ישום? מיין גאט!

פארמאן (בעגריסט זיך דערווײלע מיט די אנדערע).

נחום. יעצט איז מיר געבליבען נאָר א פּאָר מינוטען צייט.

לינא. איך וועל דיך אָבפיהרען מיט מיין אויטאָמאָביל צום קעמפּ.

נחום. ביזט דאָך געוועהנליך אין דער היים אין דער שטונדע.

לינא. אלבערט האָט מיך גענומען אין אן אויסשטעלונג.

נחום (ארויסשעפּטשענדיג). אלבערט אלץ! אלץ מיט אלבערטען!

לינא. וואָס איז די מער? אייפערזיכטיג?

נחום (ווי פריער). האָסט יעצט געמאָגט קומען אהער אהן מר. פּאַרמאַן.

לינא. אָה, רעד נישט קיין נאַרישקייטען. ווילסט זיך דאָך יעצט נישט צוקריגען מיט מיר.

נחום. ניין, וויים גאָט, ניין! אָבער עס פערדריסט מיך. אין מיין לעצטער פערטעל שעה...

לינא. איך האָב דאָך נישט געוואוסט. — — סער אל־בערט, צוזעגענט זיך און פערנעמט זיך. איהר נעמט צו פּאַפּא אין אייער אויטאָמאָביל. איך וועל אָבפיהרען אין אונזער אוי־טאָמאָביל אין קעמפּ.

פּאַרמאַן. אייער ווילען זאָל געשעהן.

לעסער. יאָ, איך האָב שוים טאַקע געוואָלט. איך בין יעצט נאַרנישט געזעלשאַפטספעהיג. בין יעצט עפּעס אזוי מיד. ווי איך וואָלט געשטאַנען אין די טרענטשעס, העהעהע...

פּאַרמאַן (צו נחום׳ען). איך בעדויער זעהר, וואָס איך בין יעצט נישט אם פּלאַץ. איך פיהל, יעצט געהער איך דאָ נישט. איהר וועט מיר מוזען ענטשולדיגען. איך האָב איינפאַך נישט געוואוסט. אָבער עס פרעהט מיך זעהר, וואָס דערווייל האָב איך געהאַט די געלעגענהייט צו געזעגענען זיך מיט אייך. (גיט איהם

די האַנד. הארציג.) איך ווינש אייך פון גאנצען הארצען פאָהרען געזונד און קומען געזונד...

מרס. קאַפּלאַן (וויינט אויף).

נחום. בעסטען דאַנק.

פּאַרמאַן. עס איז בלויז אַ צופאַל, וואָס איך בין איבער דעם דרעפּט־אַלטער, און אפשר דארף איך מיך שעמען, וואָס איך שטעק יעצט נישט אין דער אוניפאָרם און פאָהר נישט צוזאַמען מיט אייך נאָך פראַנקרייך.

זעלצער. צייט! צייט!

פּאַרמאַן. איך ווייס געוויס, איהר וועט זיין אַ מוסטער־סאָלדאַט, אָבער נאָך מעהר ווינש איך, אַז איידער איהר וועט קריגען די געלעגענהייט זיך אויסצוצייכענען, זאָל שלום — —

זעלצער. צייט!

לינא (וועלכע שטעהט ביי מרס. קאַפּלאַן און גלעט זי). גענוג, אַלבערט.

לעסער. לאָזט מיך אַ ווײַלע, העהעהע...

פּאַרמאַן (פערבויגט זיך און טרעט אָב).

מרס. קאַפּלאַן (איילט אַרויס אין פּאַרלאָר. חנה און זעלצער שנעל נאָך איהר).

לינא. אָרמע פרוי!

לעסער. אַ פרוי בלייבט אַ פרוי.

פּאַרמאַן (געהט צו צו דער פּאַרלאָרטיר).

לעסער (געבענדיג נחומען די האַנד). אַלזאָ פאַרגיט דאָר־טין די דייטשוקעס אזוי, אַז זיי זאָלען האָבען צו געדענקען, און קומט באַלד אַ היים צוריק און מיר וועלען שטעלען אַ חופּה. העהעהע... און מיר וועלען הוליען אויפ'ן גרויסען אופן. (נעמט איהם אַרום און קוסט איהם.) פאָהרט געזונד, קומט בשלום נאָך פראַנקרייך און.... (זיין געזיכט הערבט אָן צו צוקען.)

לינא. נו, גוט, גוט, פּאַפּאַ! — — סער אַלבערט, פּאַרטיג!

פארמאן (אריינרופענדיג אין פארלאר). גוד ביי! — — — ארמע פרוי! — — נא, נאך א מאל. (שאקעלט נחומען די האנד.) מיר וועלען זיך נאך זעהן מיט א פרעהליכען הארץ נאך א גרויסען זיעג. — — גוד ביי, לינא. (אב מיט לעסער, וועלכער טריקענט זיך די אויגען.)

לינא. ביזטו צופריעדען?

נחום. עס האט מיר אזוי וועה געטאן.

לינא. דו טארסט נישט אייפערזיכטיג זיין. דאס איז אונזער אברעד. אז דו וועסט אייפערזיכטיג זיין, וועט די די גאנצע מלחמה נישט איינגעהן. איך וועל מיך דא זיכער נישט איינשליסען. עס קאן זיין, אז אין מיטען פון א פרעהליכער געזעלשאפט וועל אך זיך דערמאנען אויף דיר דארטין אין די טרענטשעס און וועל געוויס זאגען: „מיין ארומינקער!“ — — אבער איך וועל זיכער זיין אין פרעהליכע געזעלשאפטען. דאס דארפסטו וויסען. איך וועל מיך פון גארנישט אבזאגען. איך ערלויב דיר אבער דערפאר, אז דו וועסט זיין אין פאריז, מאגסטו אויך א לעב טאן. איך גיב דיר מיין פאלשטענדיגע ערלויבניס. בין איך נישט גוט?

נחום (כאפט זי אן). אה, הער אויף! דו ווייסט נישט, ווי דו טוסט מיר וועה! איך וויל, אז דו זאלסט אין גאנצען אויסגעפילט זיין פון מיר, אז דו זאלסט מיך אויף קיין אויגענבליק נישט פערגעסען, נישט נאר צופעליג דערמאנען זיך אויף מיר.

לינא. ניטע, ניטע, ניטע! דו ווייסט, ווי איך בין.

נחום. ליעבסט דו מיך ווירקליך?

לינא. האהא! דו ווייסט עס... (דריקט זיך צו איהם צו.) אין געשלאסענעם אויטאמאביל וועל איך דיר גענויער ענטפערען.

נחום. אה, דו! (כאפט זי לײדענשאפטליך ארום.)

לינא (ציהט זיך צוריק און דראהט מיט'ן פינגער אויפ'ן נאז, צייגענדיג אויף דער פארלארטיר).

חנה (געהט דורך פון פארלאר אין קיך). ענטשולדיגט, איך מוז האבען א גלאז וואסער.

נחום (דערשראקען). וואס איז מיט דער מאמען?

חנה. זי איז א ביסעל בערוהיגט. זי קומט גלייך ארויס. (פערשווינדט אין קיך.)

לינא. ווי זי וואלט געוואוסט, ווען דורכצוגעהן. האסטו איהר אנגעזאגט, זי זאל מיך דערמאנען וועגען דיר?

נחום. אה, לאז זי צו רוה!

חנה (געהט דורך צוריק מיט א גלאז וואסער).

לינא. איבריגענס, וואס טוט זי דא היינט? אין דיין לעצטער פערטעל שעה?

נחום. מיר וועלען זיך צוקריגען, לינא.

לינא. טאקע? און צוליעב איהר?

נחום. ניין! ניין! לינא! (לעגט ארויף די הענד אויפ'ן געזיכט.)

לינא. וואס איז? וואס בעדייט עס?

נחום. קום אין אויטאמאביל! קום לאמיר פאהרען! אליין מיט דיר זיין! קיינעם פאר די אויגען נישט האבען!

לינא. דא איז מאמא.

מרס. קאפלאן (ווערט ארויינגעפיהרט פון חנה'ן און זעלצער'ן. רייטשעל געהט נאך).

נחום (נעמט אראב די הענד פון געזיכט און לאזט זיך צו דער מוטער). זיי געזונד, מאמע!

מרס. קאפלאן (כאפט איהם ארום מיט א געשריי).

חנה און זעלצער (וויינען).

לינא (א ווײַלע אנקוקענדיג די וויינענדיגע מיט א רחמנות-פנים. שאקלענדיג טרויעריג דעם קאפ, צו דער פערגליווערט שטעהענדיגער רייטשעל). איך קאן נישט וויינען. איך קאן קרימען דאס געזיכט, אבער איך קאן נישט וויינען. איהר קאנט אויך נישט וויינען?

ר י י ט ש ע ל (טרוקען). איך האב שוין מיין חלק אב־געוויינט.

ל י נ א. איהר זייט אויך געווען פערליעבט אין ען?

ר י י ט ש ע ל (קוקט אן לינא'ן מיט א שארפען, שטרייגגען בליק).

ל י נ א. אה, איך וועל אראבגעהן צום אויטאמאביל. אייך אלעמען וועל איך דאך נאך זעהן. (דערהעכערט די שטימע.) ען, איך וועל אויף דיר ווארטען אין אויטאמאביל. (געהט צו דער טיר, ווענדט זיך אום, שטעהט א ווײלע, קוקט אן מיט א רחמנות־פנים די וויינענדיגע, שאקעלט רחמנות'דיג מיט'ן קאפ, ווארפט צו א האנדקוס און געהט ארויס.)

נ ח ו ם (בעפרייט זיך פון דער מאמעס אומארמונג).

מ ר ס. ק א פ ל א ן (אנכאפענדיג זיינע ארבעל). מיין זוהן! מיין זוהן! מיין זוהן! דו זאלסט מיר גאנץ בלייבען! דו זאלסט מיר לעבען בלייבען!

נ ח ו ם. יא, מאמוניו, יא! פאס דיך דאך!

מ ר ס. ק א פ ל א ן. אי!... אי!... איך וועל... איך וועל... (לאזט איהם אב.)

נ ח ו ם. זייט געזונד, זעלצער! (צוקוסען זיך.) זיי געזונד, רייטשעל! (גיט איהר די האנד, וויל זי צוציהען צו זיך און א קוס מאן.)

ר י י ט ש ע ל (האלט איהם אב און זאגט ארויס טרוקען). זיי געזונד.

נ ח ו ם. היט אב די מאמען, רייטשעל. (ווענדט זיך צו חנה'ן.) דיך דארף איך נישט בעטען. זיי געזונד, דו גוטע, דו ריינע, דו... (עסט זיך איין מיט א לאנגען קוס אין איהר.) זיי געזונד! (קוסט זי ווידער. האלט צו איהר קאפ אין זיין ארם, קוקט אריין אין די אויגען לאנג און פעסט און רעדט לאנגזאם.) ווען דער הייגטיגער טאג... ווען איך וואלט געוואוסט אויף וואסער וועלט איך בין... ווען איך וואלט מוט געהאט... אך!... (לאזט

אַב חנה׳ן.) זיי געזונד, מאַמוניו! (קוסט זי שנעל, דאַן כאַפּט ער ווידער חנה׳ן אַרום, קוסט זי און אײַלט אַוועק.)

מ ר ס. ק א פּ ל א ן (ברעכענדיג זיך די פינגער, פיהרענדיג זיך די הענד דורך די האָר, רעדט ווי פערהוירט). אין גאָט׳ס הענד! אין גאָט׳ס הענד! יברכך יהוה וישמרך! יברכך יהוה וישמרך! אי! — — אי! — — אי — —

ח נ ה (האָט אַוועקגעלעגט דעם קאָפּ אויפ׳ן טיש און וויינט).

ר י י ט ש ע ל (שטעהט מיט אַ שמערץ־פערציקטען געזיכט און צוגעמאַכטע אויגען).

פּאוזע.

ז ע ל צ ע ר (געהט צו צו חנה׳ן, גלעט זי אויף דער פּלייצע. בערוהיגענדיג). היינט — זייט איהר — כמעט א שטורם געוועזען.

ח נ ה (שוידערט אויף).

פּאוזע.

מ ר ס. ק א פּ ל א ן (מיט אַ שטאַרען בליק). יעצט וועלען זיך אָנהעבען שרעקליכע טעג.

פ אָ ר ה א נ ג.

פערטער אַקט

ענדע זומער 1918. — האָטעלבע צימער. אויפ'ן טיש און בופעט בלומען.

ר י י ט ש ע ל (שטעהט ביים טעלעפאָן). די מומע און מיסס גיסין זיינען געפאָהרען ברייננען איהם אַ־היים. — העללאָ!... יעס, ברייננען איהם אַ־היים. — איך ווייס נישט. — איך ווייס נישט, ווי ער איז פערוואונדעט געוואָרען. — ניין, ער האָט עס קיינמאָל נישט געשריבען. — יעס. — גוד ביי! (הייננט אויף דעם העריער, געהט לאַנגזאַם צו צום טיש, זעצט זיך מיט'ן געזיכט צו דער טיר, שפּאַרט־אונטער דעם קאָפּ מיט ביידע הענד, די אויגען אויסגעשטעלט אויף דער טיר, אומבעוועגליך, שטאַר. פּלוצלונג שטעהט זי אויף, שטעהט אַ ווײַלע שטיל, זעצט זיך איבער אויף דעם דערביואיגען שאַקעלשטול און הערט זיך אָן צו שאָקלען, אַננעמענדיג אַ גלייכגילטיגע מינע. — די טיר ווערט שווער אויפגעעפענט. עס קומט אַריין נ ח ו ם, הינטער איהם מ ר ס. ק א פ ל א ן און ח נ ה. אַן עלעוויטאָר־מאַן ברייננט אַריין אַ מאַקוואַיאַזש, שטעלט איהם אַוועק, קוקט אָן נחום'ען פעראינ־טערעסירט און פערשווינדט. מרס. קאַפּלאַן, חנה און נחום נעמען פון זיך אַראָב די אויבערמאַנטלען און די היט אין פאָרצימער. נחום טראָגט שוואַרצע ברילען און היבקט, אָנגעשפּאַרט אויף אַ שטאָק; אויף דער ברוסט אַ מעדאַל. רייטשעל שטעהט לאַנגזאַם אויף.)

נ ח ו ם (רופט אַריין ביים אויסטאָן זיך). עליכם שלום, רייי־טשעל!

ר י י ט ש ע ל (ענטפערט עפּעס אָב, שווער און שמערצפול אויפ־עטמענדיג).

מרס. קאפלאן (טרעט אריין אין עסצימער און ווייגט־אויף).

חנה (בערוהיגענדיג זי). גענוג. גענוג. (נעמט דעם סאקוואיאזש און טראגט אוועק אין אנדער צימער.)

מרס. קאפלאן (געהט אריין אין קיך).

נחום (געהט־צו צו רייטשלען, גיט איהר די האנד). שלום עליכם! (שמייכעלט.) הם! (נעמט ארויס א פאפיראס, פעררויכערט, זעצט זיך אויפ'ן פאטערשטול.) וואס־זשע מאכסטו, רייטשעל?

רייטשעל (אוועקזעצענדיג זיך). א דאנק.

נחום. ביזט נאך אלץ ברוגז? קינד, דארפסט דאך גאט דאנקען. וואס וואלסטו מיט מיר יעצט געטאן? אהן אן אויג, א הינקעדיגער, א קראנקער, א נערוועזער...

רייטשעל. איך וואלט מיין חלק געטראגען, ווי מיר איז בעשערט.

נחום. דו וואלסט דיך זעהר אונגליקליך געפיהלט.

רייטשעל. דאס קאנסטו ניט וויסען.

נחום. מערקווירדיג.

רייטשעל. פאר וואס מערקווירדיג?

נחום. הייסט עס, אז מען ליעבט, איז... אבער פאר וואס איז זי נישט געקומען בעגעגענען מיך ביים שיף? — ווייסטו עפעס פון לינא'ן?

רייטשעל (שווייגט).

נחום. ווייסטו עפעס פון לינא'ן? פאר וואס שווייגסטו אזוי? פאר וואס ענטפערסטו מיר נישט? (שטעהט אויף, טאכט א שריט צו איהר.) רייטשעל!

חנה (קומט אריין). דו קאנסט דיך געהן ארומוואשען און איבערטאן. אלץ איז פארטיג.

נחום (פאסט זיך, צודריקט דעם פאפיראס אין אשבעכער און געהט ארויס).

חנה. איהר האט דא מיט איהם גערעדט וועגען לינא'ן? ער האט אויסגעזעהן אזוי אויפגערעגט.

רייטשעל. דאס איז דערפאר, וואס זיין הארץ זאגט איהם. און איך זעה נישט איין דעם שכל, פאר וואס מען בעהאלט עס פון איהם.

חנה. אה, ניין... זאל ער עס פון איהר אליין הערען.

רייטשעל. אה, יע, איהר וועט נאך צייט האבען צו פרעהען זיך.

חנה. ווי מיינט איהר עס?

רייטשעל. אדער פרעהט איהר זיך שוין?

חנה. איך פערשטעה אייך נישט.

רייטשעל. בלומרסט.

חנה. איך פערשטעה אייך ווירקליך נישט. אדער — ?

רייטשעל. נו, זעהט איהר, איהר פערשטעהט מיך דאך. איהר מוזט זיך דאך פרעהען, וואס יעצט איז אייער „געלעגענהייט" — אדער זייט איהר איצט מוחל אייער „געלעגענהייט"?

חנה. אויף דערויף איז גלייבער נישט צו ענטפערען.

רייטשעל. איהר האט מורא צו פערראטען זיך? איהר דארפט זיך נאך איבערלעגען. צווישען דעם מר. זעלצער מיט א הארצפעהלער און דעם בלינדען און הינקעדיגען נחום, איז נאך אלץ פיליכט נחום בעסער.

חנה (קוקט זי אן מיט גרויסע אויגען, שעפטשעט ארויס). איך וואונדער מיך בלויז, צו וועלכע געמיינהייטען מענשען קאנען זיך דערקלערען. (געהט אין קיך.)

רייטשעל (שיפעט בייז ארויס און טאפעטראויף מיט'ן פוס).

מרס. קאפלאן (קומט ארויס פון קיך). איך וועל איהם געהן העלפען... אפשר דארף ער מיך האבען... אי, וועה, אי, וועה...

רייטשעל (נישט קוקענדיג אויף איהר). ווי זיינען זיינע איבעריגע וואונדען? פערהיילט?

מ ר ס. ק א פ ל א ן (בלייבט שטעהן, ווי זי וואלט איהרע אויערן נישט געגלויבט). האסט מיך געפרעגט?

ר י י ט ש ע ל (ענטפערט נישט).

מ ר ס. ק א פ ל א ן (שאקעלט פארוואורפספול מיט'ן קאפ און געהט ארויס).

ר י י ט ש ע ל (פערוואורפט דעם קאפ אויפ'ן ווענטעל פון שאקעל־שטול און לעגט ארויף די הענד אויף די אויגען. — עס טעלעפאנירט. רייטשעל בעוועגט זיך לאנגזאם צום טעלעפאן).

ח נ ה (בעווייזט זיך אין דער קיכענטיר).

מ ר ס. ק א פ ל א ן (בעווייזט זיך אין דער טיר רעכטס).

ר י י ט ש ע ל (ביים טעלעפאן). העללא! יע. — יע. — יע. (הייגגט אויף דעם הערער.) לינא, פארמאן און לעסער קומען אהער. זיי זיינען ערסט אנגעקומען פון דער קאונטרי און פאהרען גלייך אהער.

מ ר ס. ק א פ ל א ן (ווישט זיך די אויגען). אך, גאטוניו! (פערשווינדט צוריק.)

ח נ ה (פערשווינדט צוריק אין קיך).

ר י י ט ש ע ל (שטעלט זיך ביים פענסטער מיט צונויפגעלעגטע הענד אויף דער ברוסט, שטאר און פערשטייגערט).

נ ח ו ם (קומט אריין איבערגעטאן. ער איז זעהר אויפגערעגט און רויבערט א פאפיראס נאך א פאפיראס).

מ ר ס. ק א פ ל א ן (הינטער איהם, טריקענדיג זיך די אויגען).

נ ח ו ם (צו רייטשלען). וועט זי באלד קומען? ווער איז געוועזען ביים טעלעפאן? זי?

ר י י ט ש ע ל. איך גלויב, מר. פארמאן.

נ ח ו ם. דער אייביגער בעגלייטער... א שאד, וואס דו האסט מיך נישט צוגערופען.

ר י י ט ש ע ל. ער האט שנעל אבגערעדט און אויפגעהאנגען דעם רעסיוועה.

נחום. איך וואלט זי צוגערופען. איך וואלט געוואלט הערען איהר שטימע...

חנה (ברייננט אריין א טאסע קאפע מיט קוכען).

נחום. דו ווייסט עס שוין מסתמא. לינא קומט אהער. זי איז ערסט אנגעקומען פון דער קאונטרי און פאהרט גלייך אהער... הערט, איך וויל אייך עפּעס בעטען. ווי זי וועט קומען, זאלט איהר מיך לאזען אליין. מיט איהר. איהר'ט פערשטאנען?

רייטשעל. עס וועלען דאך זיין מיט איהר מר. פארמאן און מר. לעסער.

נחום (גערייצט). וועט איהר זיי אויך אוועקנעמען! ווארפט זיי ארויס פון פענסטער, אויב איהר ווילט. דערשטיקט זיי דארטין, אויב איהר ווילט.

מרס. קאפלאן. נו, נו, וואס דארפסטו זיך אזוי ערגערן.

נחום. צו וואס דארף מען רעדען זעלבסטפערשטענדליכ־קייטען?! איך וועל אפשר נישט קאנען אויפשטעהן און זאגען איהר: קום מיט מיר אין מיין צימער. אבער איהר וועט קאנען אלעמען ארויסבעטען אין פארלאר. דארט איז קיהלער, וועט איהר זאגען. דארטין זיינען מעהר פענסטער. דארטין זיצט זיך בעסער. מאלע וואס איהר וועט זאגען.

מרס. קאפלאן. געוויס. מיר וועלען שוין וויסען, וואס צו זאגען. טרינק דיין קאפע.

נחום (א זוּפּ טוענדיג). דער עיקר, נישט פערגעסען. נישט פערהרעדען זיך. איך זאל אייך נישט דארפען ארויסווינקען מיין איינציג אויג אונטער מיין שווארצער בריל, און איהר זאלט נישט זעהן.

מרס. קאפלאן. זוהן מיינער!

נחום. נו, יא! נו, יא! (טרינקט און רויכערט.) איך בין א ביסעל אויפגערעגט. איך לייקען נישט. — און, איהר'ט זי שוים לאנג נישט געזעהן. ווייסט איהר נישט, ווי זי זעהט אויס. איך

קאָן מיר פאַרשטעלען. שטענדיג ווען זי איז אין קאונטרי, בליהט זי זיך פאנאנדער ווי א בלום. פראכטפול איז זי. — טייער מיי־דעל! זי וועט זיך דערשרעקען, ווען זי וועט מיך דערזעהן. פער־דאמטע גראנאטע! מיינט איהר נישט, איך זאָל בעסער אראָב־נעמען די שווארצע ברילען און אָנטאָן אויפ'ן אויג א שווארצען דעקעל? אויסערדעם — זעה איך דאָך אלעמען שווארץ, און איך וואָלט זי געוואָלט זעהן, ווי זי איז. (עס קלינגעלט.)

חנה (געהט עפענען די טיר).

נחום (שפרינגט־אויף). לינא! לינא! לינא!

זעלצער (קומט אריין).

נחום. הם! העהע־ם! העהע־ם!

זעלצער (איילט צו איהם צו, כאַפּט איהם ארום און קוסט איהם).

נחום (קלאַפּט איהם פריינדליך אויפ'ן רוקען). שאלאָם, זעלצער, שאלאָם! זעץ זיך. ווילסט קאפע? נא, רויכער! — אך, דו טאָרסט דאָך נישט. — וואָס־זשע מאכסטו? — ווי זעה איך דיר עפּעס אוים? זעה איך נישט אוים שיין מיט מיינע שווארצע ברילען? מיינע טונקעלע אויגען זיינען שווארצער גע־ווארען. און וואָס איז א קירצערער פּוס? וועל איך נישט מאנצען, האהא!

זעלצער. אך, ברודער! דו מיט איין אויג ביזט נאָך אלץ שענער פאר מיר. און אויב דו האָסט איצט א קירצערען פוס, בין איך נאָך אלץ מעהר קאליקע פאר דיר מיט מיין שוואכען הארץ.

נחום. געדעכט, גערעכט. זוך פאר מיר אוים נאָך עפּעס אדרעסען פון גרעסערע קאליקעס פאר מיר. דארפסט מיך אָבער נישט טרייסטען, ברודער'ל.

זעלצער. טרייסטען! הלואי וואָלט דאָס מיר בעשערט געוועזען אין ארץ ישראל. פערליערען א האנד, א פוס, אן אויג, — דאָס לעבען — פעט מאכען מיט דעם אייגענעם בלוט די ערד און

גליקליך זיין אין דעם גלויבען, אז איך האָב געהאָלפען עפּעס אויפ־
טאָן, אז — —

נחום. יאָ... יאָ... איך... איך וועל טאקע אראָבנעמען די שווארצע ברילען. נישט אזוי שרעקליך זיין. און וועל זעהן קלאָרער איהר קלאָר געזיכט. (ער פּאטשט זעלצער'ן אויפ'ן קני.) ברודער, לינא קומט באלד צו מיר! דו ווייסט, ביזט אריינגעקומען נישט אין דעם פּסיכאָלאָגישען מאָמענט. איך ווארט אויף לינא'ן, עס קלינגט, איך שפּרינג אויף אויף מיין פוס, פול פריידי: לינא! לינא! — און דו קומסט גאָר אריין... העהע!... עס מאכט נישט, דו ביזט ביי מיר אן אָנגעלעגטער גאסט. יאָ. איך וועל געהן אראָבנעמען די שווארצע ברילען און אָנטאָן דעם שווארצען דעקעל אויף דאָס גראנאטענלאָך אין מיין שיינעם פּנים. א גאנצע גרוב האָט זי אָנגעמאכט, צום טייפעל! (הינקט ארויס.)

מרס. קאַפּלאַן (נאָך איהם).

זעלצער. ווי? ער וויים נאָך נישט — —

חנה. ששש...

זעלצער. וועל איך דאָ בעסער נישט זיין. צו מיין שוואַכען הארץ פּאסט נישט אזא בעגעגעניס. און עס קומען נאטירליך דער מר. פאַרמאַן מיט זיין גלאטקייט און זיין זעלבסטצופריעדענהייט, און דער מר. „העהעהע" — איך קאָן זייערע פּרצופים נישט אָנזעהן. איך וועל מיך בעסער אָבטראָגען.

חנה. אך, יאָ, אנגענעמע מענשען זיינען זיי נישט געוועזען.

זעלצער (איבערגעבויגט איבער חנה'ן, זאָגט איהר שטיל). און ווייסט איהר וואָס, חנה? איצט זאָלט איהר בלייבען דאָ. איהר פערשטעהט, וואָס איך מיין? אויף שטענדיג זאָלט איהר דאָ בלייבען.

רייטשעל. האהא!

חנה (לאָסצעט זיין האנד). לויפט נישט אין פּאָראויס, זעלצער.

זעלצער. ניין, איך מיין עס ד'ר'אמת'ען. איך ציה

מיך צוריק. גאנץ צוריק. אויף אייביג. איך בין נישטאָ מעהר. אוים. איצט איז אייער פּלאַץ דאָ. ביי איהם. איך מיין עס ערנסט. איהר טאָרט זיך נישט אָבשטעלען ביי דעם, וואָס ער איז אַ קריפּעל. איהר ו ו ע ט זיך אויך נישט. איהר זייט דאָך נישט ווי יענע, די בויכטענצעריין. און איך זאָג אייך, איך וועל יעמאָלט געזונד ווערען. איך וועל מיך עפּעס ווי בעפרייען. עס וועט מיר ווערען אַזוי לייכט אויפ'ן הארצען. אמת לייכט אויפ'ן הארצען. איך וועל עפּעס פיהלען, ווי איך אליין וואָלט אייך אויס־געגעבען.

חנה. אָבער, זעלצער! ער דארף עס אויך נאָך וועלען.

זעלצער. ווי וועט ער עס נאָך וועלען, הא! איך וויים אָן מיר נאָך. איך וויים, וואָס איך וואָלט געפיהלט, ווען — — וואָס פאר אַ ווארמקייט, וואָס פאר אַ ריהרענדע האנקבאר־קייט — — מיר קריפּעלס — ער וועט... (נחום און מרס. קאַפּלאַן קומען צוריק אריין. נחום האָט אַ שווארצען דעקעל אויף זיין לינקען אויג.)

נחום. אזוי איז בעסער, ווי? איצטער וועל איך איהר פּנים נישט פערשווארצען, האהא! — וואָס־זשע קומט זי נאָך נישט. מיינט איהר נישט, אז זי האָט שוין דאָ געדארפט זיין?

זעלצער. איך מיין אָבער געוויס, אז איך דארף דאָ שוין נישט זיין. געקומען, געזעהן, ניו יאָרק איז מיר עפּעס ווייעדער פולער געוואָרען, צוריקבעקומען מיין גוטען קונד אויף בילעטען — און שאלאָם! (גיט איהם די האַנד.)

נחום. שאלאָם! שאלאָם! ווארט, איך האָב דיר עפּעס געוואָלט זאָגען. אָה, יאָ. איינמאָל אין אַ שיינער לבנה־נאַכט, אין אַ טרענטש, נישט ווייט פון דער דייטשער ליניע, אונטער אַ טויב מאכענדיגען געריוש פון פלאַצענדיגע גראנאטען, האָב איך זיך גאָר עפּעס פערטראַכט און דערמאַנט זיך, ווי דו האָסט מיר איינמאָל אין אַ דענקווירדיגען טאָג אַ זאָג געטאָן, אז דו האָסט מיך

ליעב און אז איך בין א גוטער, עהרליכער מענש, און איך האָב גע־נומען און ארויסגעשמיסען דיך.

זעלצער. האָסטו אין געדאנקען אויף דערויף חרטה געהאט?

נחום. ניין. איך האָב אָבגעשמייכעלט און דיך ווידער ארויסגעשמיסען. גאָט דערבארעמדיגער, פאר וואָס קומט זי נאָך נישט?

זעלצער. איך דאָפּעלט ארויסגעשמיסענער טראָג מיך אָב, איך זאָל ווידער נישט ארויסגעשמיסען ווערען. שאַלאָם, אלע!

נחום (רופט איהם נאָך). דאָס צווייטע מאָל וועלען מיר מעהר פערברייגגען. איך האָב א סך צו דערצעהלען.ווארט, איך וויל דיך עפּעס בעטען. שטעה אונטען און לאָז קיינעם צו אונז נישט קלינגען. ביז זי קומט. איך וויל נישט אומזיסט אויפ־גערעגט ווערען. פערשטעהסט!

זעלצער (אין טיר, פערבויגט זיך, גריסט אויפ'ן אראבישען שטייגער און פערשווינדט).

נחום. קיינער האָט זיך אין גאָרנישט געביטען. און דאָס לעבען וועט ווידער אוועקגעהן זיין אלטען גאנג. — איך וועל מוזען ביי איהר מחילה בעטען. גאָט, פאר וואָס האָט זיך מיר געדאכט, אז זי וועט נישט קומען? — איהר'ט גערענקען, אז איך וויל בלייבען אליין. (עס קלינגט.) אההה, זי—י—י! (שטעהט אויף און געהט ענטגעגען.)

חנה און רייטשעל (געהען אוועק אין פארלאָר).

מרס. קאפּלאן (עפענט אויף די טיר. לינא, לעסער און פארמאן קומען אריין. פאָרמאן האלט א גרויסען בוקעט).

לינא. מיין אָרמער יונג! (נעמט ארום נחום'ען מיט דער רעכטער האַנד און דריקט צו איהר באק צו זיין קאָפּ, וועלכען ער בעהאלט אויף איהר שולטער, בעקעמפּפענדיג אן אָנפאל פון טרערען).

לעסער און פארמאן (בעגריסען זיך מיט מרס. קאפּ־

לאן. פארמאן גיט איהר איבער די בלומען, וועלכע זי לעגט אוועק אויפ'ן טיש).

לעסער. אבי געקומען א לעבעדיגער, מרס. קאפלאן! אבי געקומען א לעבעדיגער! ער זעהט נאך גוט אויס, וואס ווילט איהר. וויים ער פון...?

מרס. קאפלאן. ניין, מיר האבען איהם גארנישט געזאגט.

לעסער. איהר הערט, פארמאן? דאס איז ערגער ווי אלץ. אבי מיר האבען געמיינט, אז מיר קומען אויף אלעם פאר־טיגען?

נחום (האלט זיין געזיכט פערגראבען אויף לינא'ס פלייצע). לינא! מיין לינא!

לינא (פעטשעלט איהם איבער'ן רוקען). מיין ארמער יונג! מיין ארמער יונג!

מרס. קאפלאן (צו אלעמען און צו קיינעם נישט). ווילען מיר נישט אריין אין פארלאר?

לעסער. איך וועל נאר נאך א קוק טאן אויף אונזער העלד, איך האב איהם דאך נאך נישט געזעהן.

לינא (צו נחום'ען, ווי צו א קינד). מיין ארמער יונג! ווילסטו זיך נישט בעגריסען מיט פאפא און מר. פארמאן?

נחום (קוקט זיך ארום און הינקט שנעל צו צו לעסער'ן). העללא, מיין אלטער!

לעסער (כאפט אן זיין האנד מיט ביידע הענד, דריקט איהם צו זיך צו, קוסט איהם, קוקט איהם אן געריהרט מיט צוקענדיגען געזיכט).

פארמאן (שטיל צו לינא'ן). ער וויים נאך גארנישט.

לינא. איך האב'ס פערשטאנען. מיין ארמער יונג!

לעסער. העללא! העללא! העללא! אבי געקומען א לעבעדיגער! — און נאר נישט אזוי שלעכט אבגעקראגען. עס האט געקאנט זיין א סך ערגער, העהע!... און דעם ארדען אויף

דער ברוסט! מיר האבען געלייענט אין די צייטונגען. פיין! העהע. (צו פארמאנ'ען.) וואס זאגט איהר, הא?

פארמאן (צוױילענדיג). העללא, קעפטען!

נחום. העללא, פארמאן!

פארמאן (דריקענדיג איהם די האנד). זעהר צופריעדען צו זעהן אייך! זעהר צופריעדען! איך קאן אייך נישט אויס־דריקען, ווי מיר טוט זעהר לייד....

לעסער. לייד! וואס פאר א לייד! ווער רעדט פון לייד! „לייד" רעדט ער גאר!

פארמאן. ריכטיג. ריכטיג. מיר מוזען זעהן די זאך —

לינא. מען האט אייך געבעטען אין פארלאר.

לעסער. העהעהע... (אב.)

פארמאן (אב, מיט א פערבויגונג און א בליק אויף לינא'ן).

מרס. קאפלאן (אב נאך זיי און מאכט צו די טיר).

נחום. בעסטען דאנק! אה, לינא! (נעמט זי וויעדער ארום, וויל זי קושען, אבער ווען זי ווייכט אויס זיין קוס, שרויט ער כמעט אויס פערוואונדערט, איבערראשט, דערשראקען.) וואס איז? לינא?

לינא. מיין ארמער יונג!

נחום. פאר וואס — — ?

לינא. דו ווייסט עס נאך נישט?

נחום. וואס וויים איך נאך נישט?

לינא. איך האב געמיינט, דיינע לייט האבען דיר שוין דערצעהלט. עס איז דאך געוועזען אין אלע ניו יארקער צייטונגען.

נחום. וואס איז געוועזען אין אלע ניו יארקער צייטונגען?!

לינא. ווילסטו זיך נישט צוזעצען? דיר מוז דאך שווער זיין צו שטעהן.

נחום. וואס איז געוועזען אין אלע צייטונגען?!

לינא. ניין, ניין, דארפסט זיך נישט אזוי אויפרעגען. קום

זעץ זיך, און איך וועל מיך צוזעצען לעבען דיר, וועסט אוועקלעגען דיין קאפ אויף מיין שולטער. קום, זעץ זיך.

נחום. איך וויל וויסען — —

לינא. אך, איך וועל דיר שוין זאגען. (זעצט איהם אוועק אויפ'ן פאטערשטול און שטעלט זיך פאר איהם אויף די קני.)

נחום. לינא! לינא!

לינא. קאן איך א קוק טאן הינטער דעם שווארצען דעקעל?

נחום. מאכט דיר פערגניגען, ווען דו מאטערסט מיך?

לינא. איך וועל נאר א קוק טאן הינטער'ן דעקעל.

נחום. צו וואס? צו וואס?

לינא. איך וויל בלויז זעהן, וואס דארטין טוט זיך. איך האב דאך יענעם פלאץ א סך מאל געקוסט.

נחום. יעצט איז דארטין א לאך. א גרויס לאך. א פינ־סטערניס, און א גרויסער שמערץ. קוק, אויב דו ווילסט! (וויל אויפהעבען דעם דעקעל.)

לינא (כאפט איהם אן פארביידע ארמס, שוידערט און מאכט צו די אויגען).

נחום. וואס איז געוועזען אין די צייטונגען?

לינא (עפענט־אויף די אויגען). העהע. א קליינע מעלדונג.

נחום. אז?

לינא. לינא לעסער און אלבערט פארמאן —

נחום. אההה...

לינא. פער'קנס'ט!...

נחום (די פויסטען דריקענדיג צו די ציינער און צומאכענדיג דאס אויג). אהההה... אהההה...

לינא. מיין ארמער יונג! ווי ער ליידט דורך מיר!

נחום. לינא! ליננא! ליננא!

לינא. איך בין שלעכט, איך בין זעהר לייכטזיניג.

נחום (געפאסט). ווען איז דאס געשעהן?

לינא. מיט צעהן טעג צוריק.

נחום. ווען איך האָב דיר געקײבעלט, אז איך פאָהר א חיים.

ליבא. איך האָב דאָך נישט געוואוסט, אז דו ביזט אזוי ווענינ פערוואונדעט. פאר וואָס האָסטו מיר נישט געשריבען? — און אפשר וואָלט איך סיי ווי סיי. איך האָב דאָך ליעב געהאט דיינעביידע אויגען. און דו וואָלסט מיר לאנגווייליג געוואָרען, ווען איך וואָלט נישט געקאָנט מיט דיר טאנצען. אָבער ווייסטו, ווען דו וואָלסט אפילו נישט געוועזען פערוואונדעט, וואָלט דאָס אויך געשעהן. דאָס איז דער ריינער אמת. פערשטעהסט דאָך: דו ביזט נישט געוועזען, און פאָרמאן איז געוועזען פאר די אויגען יעדען טאָג און יעדען טאָג. איך פלעג דאָך געוועהנליך ערלויבען איהם מיר די האנד צו קוסען, אָבער אז דו ביזט אוועק... איך האָב דאָך געמוזט פון עמיצען געקוסט ווערען! אך, דו האָסט געדאַרפט זיך ריכטען, אז מיט מיר וועט עס געשעהן!

נחום. איך האָב מיך געריכט. דער עיקר נאָך דיין בריעף פון צוואנציגסטען מאי.

ליבא. וואָס האָב איך דען געשריבען אין יענעם בריעף? מיינסט, איך געדענק? איך געדענק נישט, וואָס איך רעד, איך געדענק נישט, וואָס איך שרייב.

נחום. דיין בריעף איז פול געוועזען פון פאָרמאנען.

ליבא. נו, יאָ. ווי האָט דאָס אנדערש געקאָנט זיין? אז גאנצע טעג איז ער נישט אָבגעטראָטען פון מיר. און ער איז גע־וועזען אזוי ליעב, אזוי זיס, דער גוטער יונג!

נחום (מיט טרוקענער שטימע). און אין דעמזעלבען טאָג האָט מיך געטראָפען די דייטשע גראנאטע.

ליבא. אָה, ווען איך וואָלט דאָס געוואוסט, וואָלט איך דעם בריעף נישט געשריעבען.

נחום. דו ווייסט נישט, וויפיעל אמת דו האָסט יעצט געזאָגט!

ליגא. מיין באבע פלעגט זאגען: איין צרה שלעפט די אנדערע.

נחום. אהההה!... (ברעכט ארויס כמעט מיט טרערען.) אבער איך ליעב דיך דאך! איך ליעב דיך דאך אזוי שטארק!

ליגא (קוקט צו איהם ארויף, זופצט שווער אויף). אהה! — וועסט יעצט שטענדיג ארומגעהן מיט דעם שווארצען דעקעל? דו וואלסט בעסער געטראגען שווארצע ברילען. איך גלויב, שווארצע ברילען וועלען דיר גוט געהן. איך האב געזעהן פאטאגראפיעס פון בלינדע סאלדאטען מיט שווארצע ברילען — מסתמא אויך בלויז איין אויג פערלארען — האבען זעהר גוט אויסגעזעהן. איינעם געדענק איך נאך. מיט אזא רונדען געזיכט — צום צוקוסען.

נחום. און דאס האב איך דאך ליעב אין דיר. אט דעם אונזין, אט דאס רעדען...

ליגא. אה, קאנסט קומען צו זעהן מיך אזוי אפט, ווי דו ווילסט. איך וועל דיר אנרעדען דעם שענסטען און בעסטען אונ־זין — אויב פארמאן וועט נאר געבען די געלעגענהייט. דו ווייסט, ווען דו וועסט זיך פערביינקען נאך מיין אונזין, קאנסטו מיך אב־רופען אין טעלעפאן.

נחום. געדענקסטו אונזער צושיידען זיך? געדענקסטו אין דעם אויטאמאביל?

ליגא (מיט צוזאמענגעשלאגענע ציינער). אה, ווי גערטליך איז עס געוועזען! נאטירליך געדענק איך. איך געדענק אפילו מיסס גיסין. האסט זי שוין געזעהן? וואס מאכט זי?

נחום (מיט אײנגעהאלטענעם כעס). זי איז אין פארלאר, קאנסט זי פרעגען.

ליגא. אונזער זיין אונטער דריי אויגען — אה, ענטשולדיג מיר דעם וויץ! — האט אויפגעהערט?

נחום (ווי פריער). האט אויפגעהערט.

ליגא. אה, איך וויל נישט, עס זאל זיך אזוי ענדיגען.

קאנסט מיך ארומנעמען און געבען א גוטען קוש — אזוי ווי אין אויטאמאביל. (דריקט זיך צו איהם צו.)

נחום (העבט פלוצלונג אויף די פויסט און שיפּעט ארויס). אוועק! — אוועק! — איך צושמעטער דיך! — איך — — ! (כאפּט זי אן פאר ביידע שולטערן און טרייסעלט זי.) פאר וואס ביזטו געקומען צו מיר? ווי האסטו זיך נישט געשעמט קומען צו מיר?! האסטו נישט געוואוסט, ווי מיר וועט עס זיין? — אהההה, דו!... איך האב מיך אנגעזעהן א סך בלוט... איך האב געטראטען אין בלוט... איך בין געשלאפען אין בלוט... איך קאן דיך איצט... איך קאן דיך איצט... דיך און דיין פארמאן און זיך... דו־ו־ו... (כאפּט זי אן פאר'ן האלז ווי צו דערשטיקען, שטויסט זי אבער באלד אוועק פון זיך, אז זי פאלט.) געה! געה!

לינא (צוערסט דערשראקען, העבט זיך אויף פון באדען פול פערצבטונג, מאכט זיך צורעכט, געהט צום פארלאר און עפנט־אויף די טיר). פארמאן, פאפא, מיר קאנען פאהרען. (דרעהט זיך אוועק פון דער טיר און לאכט אויף מיט פעראכטונג.) האהא!... (קוקט ווי־דער אריין אין פארלאר.) מיסס גיסין, איך געה אוועק, איהר קאנט ארייננקומען. (געהט צו דער ארויסגאנגטיר. פארביגעהענדיג פאר נחום'ען, קוקט זי איהם אן פול פעראכטונג און לאכט ווידער אויף.) האהא! (אב.)

פארמאן (ארויסקומענדיג פון פארלאר צוזאמען מיט לעסער'ן און מרס. קאפלאן, מאכט א בעוועגונג נאכצוגעהן לינא'ן). אדיע, קעפּטען!

נחום (העבט־אויף איהם אויף זיין שטארען בליק).

פארמאן (גוטמוטיג). איהר דארפט מיך אזוי נישט אנ־קוקען, קאפלאן. מיר זיינען קוויט. איך האב אוועקגענומען מיינס.

נחום. איך וואונדער מיך אייך דא צו זעהן.

פארמאן. פארדאן, איך בין לינא'ס אייבינער בעגלייטער. איך האב שוין נישט איין טאקטלאזיגקייט דורך דעם בע־גאנגען און וועל מסתמא ווייטער אויף בעגעהן. און אויסערדעם,

מיין ליעבער פריינד, מוזט איהר דאָך געדענקען, ווי איך האָב מיך בענומען, ווען איהר זייט דער זיעגער געוועזען. אדיע, קעפטען. (פערבויגט זיך.) אדיע, מרס. קאפלאַן. (אָב.)

ל ע ס ע ר (קוממ־רצו, קלאַפּט נחומ׳ען אויף דער פּלייצע). נו, נו, נו, נישט אזוי זיך צום הארצען נעמען. איהר גלויבט אין בעשערט? איהר מוזט גלויבען אין בעשערט, העהע. זי איז נישט בעשערט געוועזען אייך, זי איז בעשערט געוועזען פּאַרמאַנ׳ען, האָט עס געמוזט אזוי זיין. ווען זי וואָלט נישט געוואָרען אייער כלה, וואָלט איהר אין מלחמה נישט געגאנגען, וואָלט איהר נישט פערוואונדעט געוואָרען, העהע... אָבער יעמאָלט וואָלט איהר דעם אָרדען אויך נישט געהאט, העהע... נא, זייט ביי אייך נישט אראָבגעפאלען. וואָס איז שייך אונזערע בעציהונגען — בלייבען זיי די אלטע, די בעסטע. ווי גאַרנישט וואָלט זיך געביטען. אייער פּלאַץ ביי מיר אין געשעפט — צו יעדער צייט. איין אויג זעהט נאָך מעהר, העהע... און אייער פּוס האָב איך קיינמאָל נישט בעדארפט, העהע... אָט דאָס האָב איך בעדארפט — אייער קאָפּ. און ער איז שטארק אויף די פּלייצעס. איהם האָט אפילו א דייטשע גראנאטע נישט געקאָנט נעמען, העהע... אלזאָ, מיר וועלען זיך דאָך זעהן, ווי?

נ ח ו ם. ניין.

ל ע ס ע ר. ניין? ניין? איך פערשטעה נישט, פאר וואָס ניין? איך וועל אייך זאָגען נאָך מעהר: איך באָט אייך ווידער אָן שותפות.

נ ח ו ם. ניין.

ל ע ס ע ר. הערט, אז איהר זייט ברגז אויף דער טאָכטער, דארפט איהר ברגז זיין אויפ׳ן טאַטען? העהע... זאָל דוכטען, אז קיין שידוך איז קיינמאָל נישט געוועזען. זייט איהר נישט קיין בן מלך, העהע... אָבער איהר קאָנט דאָך זיין א שני למלך, העהע... וואָס זיצט איהר אזוי ווי פערשטיינערט, וואָס? איהר ווייסט,

איך קאן דאך נעמען און צושרייען זיך. איך קאן אייך נאך אויס־זידלען.

נחום. מר. לעסער, גענוג.

לעסער. דאס איז מיר אמת פערדראסיג. דאס קריינקט מיך ביז'ן ביין. אבער איך מוז זאגען, איך האב קיין פאראיבעל נישט! און צו יעדער צייט, צו יעדער צייט... קאפלאן, צו יעדער צייט... אדיע! (גיט איהם די האנד.)

נחום (קוקט נישט אין זיין זייט).

לעסער. ווי? העהע... הם... נע... ער איז משוגע, העהע. א גוטען טאג אייך, מרס. קאפלאן, איהר'ט'אך מיר אייער האנד געבען?

מרס. קאפלאן (גיט איהם די האנד, שאקעלט טרויעריג דעם קאפ).

לעסער (מיט א זיפץ). נא, נא. און ווי געזאגט, איך האב אויף איהם קיין פאראיבעל נישט. אדיע. (געהט צו דער טיר.) העהע... נו, יא... העהע... (אב.)

מרס. קאפלאן. זוהן מיינער!

נחום. פאר וואס האסטו מיר נישט דערצעהלט? פאר וואס האסטו פון מיר בעהאלטען?

מרס. קאפלאן. מיר האט עפעס דאס הארץ נישט דער־לאזען.

נחום. האסטו נישט געוואוסט, אז איך וועל מיך דערוויסען? צו וואס האב איך געדארפט איבערלעבען דאס, וואס איך האב איצט דא איבערגעלעבט? אההה!...

מרס. קאפלאן. זוהן מיינער, דו וואלסט מיר דאך גאר נישט געוואלט גלויבען. דו וואלסט דאך סיי ווי סיי געוואלט זי זעהן, פון איהר מויל אליין הערען. און וואס מאכט עס אויס אזוי צו אזוי? ווילסט דאך אויף מיר נישט ברגז ווערען. וואס זיצסטו אזוי, זוהן מיינער? וואס קוקסטו אזוי? אי, איך קאן עס

נישט צוזעהן! איך קאָן עס נישט צוזעהן! (געהט אַרויס אין פאַרלאַר.)

נ ח ו ם (בלייבט זיצען אונבעוועגליך, קוקענדיג שטאַר פאַר זיך).

ח נ ה (בעווייזט זיך אין פאַרלאַר־טיר, קוקט טרויעריג אויף איהם, בעוועגט זיך לאַנגזאַם, קומט־צו און לעגט אַרויף פאַמעליבעל איהר האַנד אויף זיין קאָפּ). נחום!

נ ח ו ם (מאַכט צו דאָס אויג, זיצט אַ ווייל שטיל, דאַן גיט ער זיך אַ שאָקעל, ווי ער וואָלט אַראָבגעטרייסעלט עפּעס פון זיך). דאָס איז געוועזען אַ שרעקליכע אָפּעראַציע און די שווערסטע וואונד. אָהן אַן אויג, אַ שלעכטער פּוס און אָהן איהר ליעבע. אָבער דאָס לעבען וועט מוזען ווייטער געלעבט ווערען.

ח נ ה. יאָ, נחום.

נ ח ו ם. און דאָס וועט געלעבט ווערען... וועל ווידער עפּעס טאָן. טאָן, טאָן! איך וועל אויספילען מיין לעבען מיט טאָן. איך מוז פערגעסען מיין אויג און מיין פּוס — —

ח נ ה (שטיל). זאָל איך דיר העלפען?

נ ח ו ם (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). ניין. קיינער דאַרף מיר נישט העלפען. קיינער נישט!

ח נ ה (בעהאַלט איהר געזיכט אין די הענד).

נ ח ו ם. חנה, זי איז אוועק, אָבער דו וועסט נ י ש ט אַריינקומען.

ח נ ה. נחום!

נ ח ו ם. עס איז אונמעגליך. וואָס וועסטו זאָגען, ווען דו וועסט הערען, אז צוליעב לינא'ן האָב איך מיר געווינשט דעם טויט?

ח נ ה. איך וועל זאָגען, אז דו ביזט געשטאָרבען, און יעצט ביזטו ניי געבאָרען געוואָרען — פאַר מיר. פאַר מיר!

נ ח ו ם. עס איז אונמעגליך, חנה. דענק דיר: אין דעם טאָג, ווען די קויל האָט מיך געטראָפען, האָב איך פון איהר אַ בריעף געקראָגען. פון דעם בריעף האָב איך געקאָנט אַרויסזעהן,

אז איך האָב זי פערלאָרען. עס איז מיר געוואָרען אזוי ביטער אויפ'ן הארצען — אה, ווען א קויל זאָל מיך טרעפען! א ווײלע שפּעטער בין איך שוין געלעגען א געטראָפענער פון די שטיקלעך פון א געפּלאצטער גראנאטע. איך וואָלט זיי געקאָנט אויסמיידען — אפשר, אָבער איך האָב עס נישט געוואָלט. איך האָב מיך דאכט זיך אונטערגעשטעלט אונטער זיי... זאָל איך דיר אוועקגעבען איצט דעם קריפּעל? איך וואָלט געוועזען א פערברעכער!

חנה. האָסטו מיך גאָר קיין ביסעל מעהר נישט ליעב?

נחום (קוקט זי אָן ווי עטוואָס פרעמדס, ווייטעס).

חנה. געדענקסטו דיין צושיידען זיך מיט מיר — פאר דיין אָבפאָהר נאָך פראנקרייך?

נחום. אויפגעפלאקערט — און פערלאָשען געוואָרען. — מיט איהר אין דעם אויטאָמאָביל.

חנה. איז אויס! איז אויס!

נחום. איז אויס. איך וויל דיר נאָך א מאָל בעדאנקען פאר דאָס, וואָס דו ביזט דאָ געוועזען צו מיין מוטער. דו ביזט אזוי אונענדליך גוט און טריי. אך, יאָ! — פול מיט ליעבע און רחמנות. — (נערוועז און אויפגערעגט.) דאָס זאָל נישט געשעהן. איך ברויך קיין רחמנות נישט. איך בין געגאנגען אין מלחמה מיט מיין גאנצען הארצען און מיט ענטוזיאזם. איך האָב געליעבט לינא'ן מיט אָפענע אויגען. אָט אזוי האָט זיך עס אלץ געדאַרפט אויסלאָזען. און איך אליין וויל עס טראָגען. קיינער דאַרף מיר נישט העלפען. איך וויל נישט! איך וויל נישט!

חנה. איצט ווייס איך, ווי דו וועסט אויסזעהן אין לעבען. איינזאוויגיג, הינקעדיג, מיט א וואונד אין הארצען און — א האָרב אויף די פּלייצעס.

נחום. א האָרב?

חנה. איך.

נחום. האהאהא... נא, דעם האָרב וועט אפשר עמיצער ביי מיר אראָבנעמען.

חנה (שוידערט אויף). מיינסטו, אז איך וועל פערגעסען מיין ליעבע צו דיר, די ליעבע, וועלכע איך טראג אין מיר אזא לאנגע צייט און דורך אזויפיעל שמערצען? ניין, איך וויים: איך וועל מיך דיר נאכשלעפען ווי א הארב. און אז דו וועסט מיד ווערען פון דעם הארב אויף דיין רוקען, וועסטו איהם מוזען אראבנעמען...

נחום. האהא...

חנה. דו, וואס וועסטו טאן, אום פטור צו ווערען פון דעם הארב אויף דעם רוקען?

נחום. ווילסטו ווארטען אויף דעם ענטפער?

חנה. אזוי לאנג, ווי דו וועסט וועלען. (שטרעקט צו איהם אויס די האנד.) אבגעמאכט? (העבט־אויף די הענד אין דער הויך, בעגייסטערט.) אה־ה־ה! (ארבלאזענדיג די אויגען, פאלט איהר בליק אויף ליגא'ס בלומען, וועלכע ליגען אויפ'ן טיש.) אה, די שיינע בלומען! מען האט זיי פערגעסען און נישט אריינגעשטעלט אין וואסער. (נעמט זיי אויף, שמעקט זיי, טוליעט זיי צו זיך צו, טראגט זיי צו איהם צו.) או, ווי זיי שמעקען!

נחום (אבשטופענדיג די בלומען פון זיך). שמייס זיי ארויס!

חנה. די שיינע בלומען? אה, ניין! — דו וועסט זיי אליין ארויסשמייסען. — איך וועל געהן און אריינברייגנען א וואזע מיט וואסער. (פערשווינדט אין קיך.)

נחום (קוקט אן די בלומען, פערגראבט אין זיי זיין געזיכט, זיין קערפער ציטערט, ווי ער וואלט אויפגעוויינט, דאן קוקט ער זיי ווידער אן, פערבייסט די ציינער, דריקט זיי מיט כעס, און שמייסט זיי אראב פון זיך אויף דער ערד).

חנה (בעוויזט זיך אין דער קיכענטיר מיט דער וואזע וואסער, קוקט־אן איהם און די בלומען מיט גרויס רחמנות, באלד אבער בעוויזט זיך א גליקליכער שמייכעל אויף די ליפען).